

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» (М. ЛЬВІВ, УКРАЇНА)
ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ (М. ДНІПРО, УКРАЇНА)
НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ (М. РИМ, ІТАЛІЯ)
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІА В СКЕРНЕВІЦАХ
(М. СКЕРНЕВІЦЕ, РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
АКАДЕМІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ (М. ГДАНСЬК, РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ ПОМОРСЬКОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ В СТАРОГАРДІ ГДАНСЬКОМУ
(М. СТАРОГАРД ГДАНСЬКИЙ, РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ПРАЗЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
(М. ПРАГА, ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТР ОСВІТИ (М. РИМ, ІТАЛІЯ)

Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна / професійно – педагогічна мобільність»
(присвячена 60-річчю кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права психології та інноваційної освіти)

Матеріали II Міжнародної науково – практичної конференції
21 вересня 2023 року

Львів – 2023

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації
Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна)
Дніпровська академія неперервної освіти (м. Дніпро, Україна)
Науковий Інститут Психології Освіти та Виховання (м. Рим, Італія)
Академія Прикладних наук імені Стефана Баторія в Скерневіцах
(м. Скерневіце, Республіка Польща)
Академії фізичного виховання і спорту (м. Гданськ, Республіка Польща)
Інститут педагогіки Поморської Вищої Школи в Старогарді Гданському
(м. Старогард Гданський, Республіка Польща)
Празький гуманітарно-технологічний інститут
(м. Прага, Чеська Республіка)
Європейський Центр Освіти (м. Рим, Італія)

**Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до
європейського освітнього простору: міжнародна академічна
та професійна / професійно – педагогічна мобільність»**
(присвячена 60-річчю кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Інституту права психології та інноваційної освіти)

Матеріали II Міжнародної науково – практичної конференції
21 вересня 2023 року

Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна / професійно – педагогічна мобільність: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Національний університет «Львівська політехніка»), м. Львів, 21 вересня 2023 року / за ред. Т.М. Горохівської Ю. М. Козловського, О. М. Ієвлева, М. Ф. Криштановича, О. Якимець; за заг. ред. О. М. Ієвлева. Львів, 2023. 309 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (протокол №2/23 від 18 жовтня 2023 р.)

Редакційна колегія:

Горохівська Т.М., доктор педагогічних наук, професор (голова) (м. Львів, Україна),
Ієвлев О.М., доктор педагогічних наук, доцент (заступник голови) (м. Львів, Україна),
Козловський Ю.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна),
Криштанович М.Ф., доктор наук з державного управління, професор (м. Львів, Україна),
Мукан Н.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна),
Якимець О., доктор філософії з психології (м. Рим, Італія),
Гузій І.С. – доктор філософії з педагогіки, відповідальний секретар (м. Львів, Україна).

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції відображають проблеми професійного розвитку педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору освіти під час війни. Провідним чинником, що визначають ефективність цього розвитку, є міжнародна академічна та професійна / професійно-педагогічна мобільності педагога.

Адресується науковцям, педагогам практикам, керівникам, методистам закладів вищої, фахової передвищої, професійної, загальної середньої освіти та працівникам інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Матеріали, що включено до збірника, подано у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Рецензенти:

Квас О.В., доктор педагогічних наук, професор
Сікорський П. І., доктор педагогічних наук, професор
Креденець Н. Д., доктор педагогічних наук, професор

ЗМІСТ

ЮВІЛЕЙ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ: 60 РОКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ЛЬВІВСЬКІЙ ПОЛІТЕХНІЦІ.....	9
Тетяна Горохівська	
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА У УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	13
Фаусто Презутті	
ДОСВІД ПІДГОТОВКИ (ПЕРЕПІДГОТОВКИ) ВИКЛАДАЧІВ У ДОСЛІДНИЦЬКОМУ ЦЕНТРІ МОНУ ПРИ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» (1993 – 2013 РР.).....	19
Олександр Ієвлєв	
МОБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	21
Роксоляна-Марія Швай	
ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	25
Маргарита Носкова	
ПЕДАГОГ СЕРЕДНЬОЇ І ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ВИКЛИКІВ	30
Іван Безена, Марина Ващенко	
ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТОРІВ В МЕЖАХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПРОЕКТУ “СПІЛЬНА СПАДЩИНА” У ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ МУЗЕЇ-ЗАПОВІДНИКУ “ЛИЧАКІВСЬКИЙ ЦВИНТАР” У ЛЬВОВІ У 2008-2019 ТА 2023 РР.....	37
Тетяна Клименюк	
RESEARCH METHODOLOGY OF SPECIALISTS’ SOCIAL SKILLS FORMATION IN THE FRAME OF CONTINUOUS EDUCATION.....	44
Oleh Slotskyi (s.a. Hanna Shevchuk)	
МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СТОХАСТИЧНИХ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ ОСВІТНІХ ІНІЦІАТИВ	49
Оксана Гембара, Тарас Гембара	
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	52
Вікторія Капля (н.к. В’ячеслав Шинкаренко)	
DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCES THROUGH THE PRISM OF REGULATORY DOCUMENTS IN THE SPHERE OF HIGHER EDUCATION	56
Maksym Myskiv (s.a Nataliya Mukan)	
CHALLENGES AND ISSUES OF INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY FOR EDUCATION PARTICIPANTS IN TIMES OF WAR.....	59
Andriana Zadorozhna (s.a Tetiana Helzhynska)	

ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ТЕХНІЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК КОМПОНЕНТ ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ	64
Любов Дольнікова	
THE FEATURES OF RESEARCH ORGANIZATION IN THE SCOPE OF KEY COMPETENCES DEVELOPMENT	69
Mykhailo Savchak (s.a. Myroslav Kryshtanovych)	
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	72
Анастасія Боярська (н.к. В'ячеслав Шинкаренко)	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ У ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	77
Сергій Куриляк (н.к. Ірина Довгалюк)	
INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY: PROBLEMS AND PROSPECTS	81
Світлана Бобош (н.к. Тетяна Гельжинська)	
ОГЛЯД СПРИЯТЛИВИХ ФАКТОРІВ МІЖНАРОДНІЙ АКАДЕМІЧНІЙ МОБІЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ НА САЙТІ УНІВЕРСИТЕТУ.....	86
Олександр Маркелов, Олександр Ієвлєв	
RESEARCH ON INTERNATIONAL COOPERATION AND ACADEMIC MOBILITY BETWEEN UKRAINIAN AND CHINESE UNIVERSITIES	91
Wang Yixuan (s.a Nataliya Mukan)	
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ БАЗОВИХ НАУКОВИХ ПОНЯТЬ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ	95
Володимир Ратушний (н.к. Олег Стечкевич)	
ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	98
Вікторія Савченко	
ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	102
Тетяна Рузяк	
ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА.....	108
Богдан Коровяк (н.к. Тетяна Горохівська)	
ОСВІТНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД	114
Аліна Гаврікова	
THE SPECIFICITY OF PEDAGOGICAL RESEARCH ORGANIZATION	120
Gao Fei (s.a Nataliya Mukan)	
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	123
Роман Карп (н.к. Олександр Ієвлєв)	

ВОЄННИЙ ЧАС І АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: ВПЛИВ ВІЙНИ НА МОЖЛИВОСТІ ОСВІТИ В МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ.....	128
Соломія Гаврилів (н.к. Тетяна Гельжинська)	
ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УКРАЇНІ І ФІНЛЯНДІЇ	132
Антоняк Софія (н.к. Надія Ростикус)	
IMPACT OF CAREER MOBILITY ON NEWS PROFESSIONALS	137
Zhu Fangzhou (s.a. Oksana Isaieva)	
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ДОПОМОГУ СУЧАСНОМУ ВИХОВАТЕЛЮ	142
Олена Дідик	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТИВНОГО КУРСУ “РОБОТОТЕХНІКА” ДЛЯ УЧНІВ МОЛОДШОЇ ШКОЛИ.....	146
Ірина Гудзь (н.к. Любов Дольнікова)	
АНДРАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	151
Ігор Радомський	
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	154
Оксана Булейко	
СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИСВІТЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ...	160
Оксана Іванова	
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЯПОНІЇ Й УКРАЇНИ.....	165
Любов Гугор	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	171
Соломія Спалиляк (н.к. Володимира Федина-Дармохвал)	
ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНІКИ ГЕОМЕТРИЧНОГО РІЗЬБЛЕННЯ НА ПІНОПОЛІСТИРОЛІ У НУШ	174
Назарій Козлінський (н.к. Ігор Ошурко)	
ПРОГРАМА СТИПЕНДІЙ MSCA4UKRAINE ДЛЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: 3 ТОЧКИ ЗОРУ ЕКСПЕРТА-РЕЦЕНЗЕНТА	179
Юлія Заячук	
УКРАЇНСЬКОМОВНИЙ ПРОСТІР, «КАЗКОТЕРАПІЯ» ТА КУЛЬТУРА ЧИТАННЯ ДИТИНИ В ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИКАХ	183
Еліна Заржицька	
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ІННОВАЦІЯМИ У ЗАКЛАДІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	187
Валентина Сагуйченко	
КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ЗДОРОВ’ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	189
Олена Урмич	

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ У ПОЗАШКІЛІ	193
Людмила Шабасєва	
CAREER DEVELOPMENT IN MUSIC THERAPY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN EDUCATION	196
Shanyin Li (s.a. Nataliya Mukan)	
ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELI W WYBRANYCH KRAJACH EUROPY	202
Michał Hnatiuk	
ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОФІСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»	209
Олег Чичкевич (н.к. Олег Стечкевич)	
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ТА СТУДЕНТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ АДАПТАЦІЇ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ	212
Діана Попадюк (н.к. Наталія Чубінська)	
ДО ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗАЦІЇ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	214
Давид Доктор (н.к. Олександр Ієвлєв)	
ЗАВДАННЯ І КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА	218
Ганна Шевчук	
СТРУКТУРНО-КРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДО ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ» СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ)» ЯК МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ	221
Сергій Бубній (н.к. Олександр Ієвлєв)	
ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У ПОЛЬЩІ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	224
Назар Малець (н.к. Любов Дольнікова)	
ЯК ВИКОРИСТОВУВАТИ ПРОГНОСТИКУ В ОСВІТІ	228
Василь Салабай (н.к. Олександр Ієвлєв)	
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК	232
Володимир Пастернак (н.к. Олег Стечкевич)	
ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	236
Анастасія Чубінська (н.к. Ірина Куриляк)	
ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА – УСПІШНА СУСПІЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З ООП В МАЙБУТНЬОМУ	241
Лариса Канцелярська, Софія Мамченко	
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАЧАМИ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗВО	246
Ярослав Середюк (н.к. Мирослав Криштанович)	
ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПРАВОНАВСТВА У ЗЗСО	248
Дмитро Біловус (н.к. Мирослав Криштанович)	

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ БАКАЛАВРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ "ПРАВО"	251
Данило-Михайло Стоділко (н.к. Мирослав Криштанович)	
ПРАВОВІ ЗАВДАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ПРАВА	254
Юрій Луцан (н.к. Мирослав Криштанович)	
РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА.....	257
Андрій Скочиляс (н.к. Наталія Чубінська)	
ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	260
Ігор Колодій	
КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ.....	266
Наталія Колодій	
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СТУДЕНТІВ ПРАВНИКІВ У ЗВО.....	272
Андрій Паламар (н.к. Тетяна Гельжинська)	
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МОВ	275
Ірина Сабодашко (н.к. Тетяна Горохівська)	
ВИКЛИКИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	281
Андрій Маслюк (н.к. Наталія Чубінська)	
ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ НА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНУ МОБІЛЬНІСТЬ	285
Мар'ян Попко (н.к. Наталія Чубінська)	
УХВАЛА МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА ТА ПРОФЕСІЙНА / ПРОФЕСІЙНО – ПЕДАГОГІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ» (ПРИСВЯЧЕНА 60-РІЧЧУ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ІНСТИТУТУ ПРАВА ПСИХОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ)»	289
ДОДАТОК: A UKRAINIAN BEST PRACTICE OF UNIVERSITY TRAINING BASED ON THE EUROPEAN CONCEPTION OF THE 21ST CENTURY Yakymets Oleksandra, Fausto Presutti	290

ЮВІЛЕЙ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ: 60 РОКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ЛЬВІВСЬКІЙ ПОЛІТЕХНІЦІ

Тетяна Горохівська

доктор педагогічних наук, професор

tetiana.m.horokhivska@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Шановні учасники конференції! Щиро вітаю вас із початком роботи II Міжнародної науково-практичної конференції «Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна / професійно – педагогічна мобільність».

Цього року кафедрі педагогіки та інноваційної освіти Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» виповнюється 60 років – скільки шляхів пройдено, стільки важливих справ зроблено. Кафедра розпочала свою історію 1 вересня 1963 року, коли відповідно до наказу Міністра вищої і середньої спеціальної освіти Української РСР від 12 червня 1963 року № 323 «Про організацію кафедр у Львівському політехнічному інституті», було створено кафедру інженерно-педагогічної підготовки. За час свого існування кафедра практично завжди була випусковою.

Кафедра проводила підготовку фахівців зі спеціальностей: «інженер-педагог-електрик» (1971–1976 рр.), «інженер-педагог-будівельник» (1978–1996 рр.).

У 1996–1998 рр. кафедра провадила фахову підготовку військових юристів Військового відділення Львівської політехніки.

У 1999 р. кафедра ліцензувала спеціальність «Соціальний працівник» згідно з Проектом «Реформування суспільної служби», який фінансувало Канадське Агентство Міжнародного Розвитку (CIDA).

У 2001 р. спеціальність «Соціальна робота» було передано новоствореній кафедрі «Соціологія і соціальна робота» Інституту гуманітарних і соціальних наук.

У 2002 р. кафедра ліцензувала нову спеціальність «Управління навчальним закладом» (спеціальність «Менеджмент» спеціалізації

«Управління навчальним закладом»), за якою сьогодні готують магістрів для потреб системи освіти України.

Крім того, з 2010 р. кафедра розпочала підготовку бакалаврів за спеціальністю «Журналістика» (зараз випусковою за цією спеціальністю є кафедра журналістики та засобів масової комунікації Інституту права, психології та інноваційної освіти), а з 2011 р. — за спеціальністю «Практична психологія», яка була ліцензована – здійснено перший випуск (зараз випусковою за цією спеціальністю є кафедра теоретичної та практичної психології Інституту права, психології та інноваційної освіти).

У 2011 р. кафедра увійшла до складу Інституту права, психології та інноваційної освіти.

У 2015 році кафедру перейменували на кафедру педагогіки та соціального управління (ПСУ).

Рішенням Вченої ради Львівської політехніки кафедра з 2016 р. починає готувати викладачів для галузі професійної освіти, надаючи освітні послуги студентам інженерно-технічних, економічних та гуманітарних спеціальностей Львівської політехніки з присвоєнням професійної кваліфікації викладач (за фахом).

З 2016 р. кафедра ліцензувала і розпочала підготовку бакалаврів за спеціальністю «Професійна освіта (спеціалізації)».

З 2015 року завідувачем кафедри є д-р пед. наук, проф. Козловський Юрій Михайлович.

У 2019 році кафедру перейменовано на Кафедра педагогіки та інноваційної освіти.

З 2022 року завідувачкою кафедри є д-р пед. наук, проф. Горохівська Тетяна Миколаївна

Кафедра здійснює підготовку на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти:

- бакалаврів спеціальності «Професійна освіта» за такими спеціалізаціями: Цифрові технології; Право; Будівництво та зварювання;

Машинобудування; Аграрне виробництво, Переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології;

- магістрів за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» (викладач дистанційного навчання, викладач (за фахом);

- магістрів за спеціальністю «Менеджмент», спеціалізація «Управління навчальним закладом».

Кафедра здійснює підготовку аспірантів та докторантів за спеціальностями 011 «Освітні, педагогічні науки» та 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

При кафедрі працює спеціалізована вчена рада Д 35.052.24. Спеціальності: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Із 2021/2022 навч. року кафедра здійснює навчання бакалаврів спеціальності «Професійна освіта», спеціалізація «Цифрові технології» за програмою подвійних дипломів із Люблінською політехнікою (м. Люблін, Республіка Польща).

Із 2021/2022 навч. року кафедра розпочала підготовку: магістрів за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» (викладач вищої школи) та аспірантів із Китайської Народної Республіки.

Основним завданням науково-педагогічний колектив кафедри у цьому напрямку бачить необхідність визначити науковий потенціал студентів, вчасно його розпізнати, підтримати та скерувати у правильному творчому напрямку.

Важливим напрямом діяльності кафедри є організування та проведення Курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Національного університету «Львівська політехніка» за програмою підвищення кваліфікації «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти». Метою Курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників є розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів шляхом вдосконалення професійної педагогічної підготовки, поглиблення і розширення педагогічних знань, умінь і навичок на

основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.

До викладацької діяльності в рамках Курсів підвищення кваліфікації залучаються провідні науково-педагогічні працівники кафедри, а також візит-професори зі Сполучених Штатів Америки (Флорида) та Республіки Польща.

Комплексна науково-дослідна тема кафедри: «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір». Наукова робота кафедри педагогіки та інноваційної освіти зосереджена на розробці актуальних питань педагогіки, теорії і методики професійного навчання та виховання сучасної молоді, створення умов професійного становлення особистості майбутнього фахівця.

Шановні учасники конференції, бажаю вам успішної, конструктивної роботи, генерації нових ідей в контексті вирішення актуальних проблем професійного розвитку педагогів, підвищення ефективності вітчизняної освіти.

Література

1. Ювілей кафедри педагогіки та інноваційної освіти: 60 років педагогічної освіти у Львівській політехніці. URL: http://wiki.lpnu.ua/wiki/images/3/37/%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0_%D0%86%D0%9F%D0%9F%D0%9E_%D0%9F%D0%86%D0%9E_%D0%9B%D0%9F_60_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА У УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Фаусто Презутті

PhD Well-being, social and work psychologist

I.S.P.E.F.

f.presutti@ispef.it

Доброго дня,

хочу подякувати директору Навчально-наукового Інституту Права, Психології та Інноваційної освіти та керівнику Кафедри Педагогіки та Інноваційної Освіти, які запросили Науковий Інститут Психології Освіти та Виховання (I.S.P.E.F. Istituto di Scienze Psicologiche dell'Educazione e della Formazione) в Римі та міжнародну мережу Європейського Центру Освіти (E.C.E.) на конференцію 21 вересня 2023 року з нагоди 60-річчя Кафедри.

Ця подія є важливою для нас, і, сподіваємося і для Кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного Університету "Львівська Політехніка", оскільки ми можемо зараз представити два важливі та фундаментальні результати діяльності, яку інституції Риму (Італія) здійснюють у Львівській Політехніці з 2019 року.

Перший результат діяльності це важливе **нововведення методологічне**, яке було проведено під час навчального курсу, проведеного Олександром Якимець у 2022/2023 навчальному році, в II семестрі.

Другий важливий результат навчання, який може стати фундаментальним, якщо не революційним для методології університетської освіти у Львові, в Україні, а також, і на міжнародному європейському рівні, визначається **результатами, отриманими на цьому курсі**.

Але давайте по порядку.

Першим важливим результатом співпраці між I.S.P.E.F. та E.C.E. і Кафедрою Педагогіки та Інноваційної Освіти є методологічний аспект. А саме, **"Як реалізувати експериментальну педагогіку, дослідницьку педагогіку, наукову педагогіку"**, яку в Європейському Союзі з 1960-х років називають наукою, наукою виховання., наукою освіти.

Таким чином, займаючись наукою, ми використовуємо науковий метод для здійснення навчально-виховної діяльності, а не педагогічно-філософський метод, розроблений і прийнятий у 19-20 століттях. Власне, діяльність, що здійснюється в рамках навчального курсу під керівництвом професора Олександри Якимець, оскільки вона вже не базується на педагогічно-філософських моделях, а ґрунтується на безперервному експерименті та досвіді, в різних контекстах, як освітніх, так і соціальних, в яких вона реалізується.

Цей факт експериментування і проведення дослідження є дуже важливим. Наприклад, для випрацювання моделі TeLSAC ми провели багато досліджень. І одна справа проводити дослідження із колегами та студентами, що знаходяться в Римі, інша справа - у Флоренції, в Мілані, одна справа - в Італії, інша - в Бельгії, чи Ірландії, чи в Румунії. Проведення експериментів і досліджень повинно бути контекстуалізованим, насамперед повинна бути постійна взаємодія між отриманими результатами і відповідністю запропонованої моделі, у, а також відповідно до контексту, до викладачів і студентів, які беруть участь у дослідженні.

Тому парадигма освіти вже не є негнучкою, статичною моделлю, заснованою на теоретичних принципах, як це було раніше, виведеною з богословських і філософських принципів, які педагогіка протягом двох тисячоліть розвивала, і була додатком до філософії в 1700-х і 1800-х роках. Сучасна наука просвіту визначається безперервним і прогресивним

експериментуванням запропонованих моделей, і це правда, що праця починається на основі випрацюваних гіпотез, але продовжується і розвивається на основі безперервної рефлексії, аналізу і оцінки результатів. Реалізований курс зміг дати ті результати, що можуть бути цікавими в 21 столітті, щодо способу ведення викладання та здібностей, якими повинні володіти викладачі та вчителі у викладанні.

Перший принциповий момент - "Що таке наукова педагогіка?", "Як реалізується наука про освіту, наука виховання, наука формування?". Цей аспект важливо підкреслити саме тому, що в слов'янських країнах, які завжди відчували педагогіку, гуманістичну реальність не наділену науковими характеристиками, де педагогіка базувалася більше на винахідливості і геніальності окремих людей, на випрацюванні модулів та теорій, які впроваджувалися за чітко встановленими фіксованими та негнучкими процедурами.

Очевидно, що концепція середземноморських країн, яка більше базується на гнучкості, творчості і, перш за все, на персоналізації та контекстуалізації педагогічних методів, кинула виклик цьому типу моделей, тому сьогодні ми говоримо про досвід, експерименти, а в європейському контексті, починаючи з 1990-х років, ми говоримо про Добрі практики.

В липні 2023 року була опублікувана стаття "Українська Добра практика на Кафедрі Педагогіки та Інноваційної освіти Національного Університету "Львівська Політехніка", який ми хотіли б, щоб усі ви, як викладачі, так і студенти, прочитали, проаналізували та зробили свій внесок у те, що ми написали.

Переходжу до другого важливого пункту, а саме результати курсу.

В основу курсу було покладено модель TeLSAC, яка пройшла різнопланові дослідження як в Європі, так і в Латинській Америці.

Очевидно, що в Україні вона ще не була апробована, хіба що частково та фрагментарно.

Це було зроблено за методикою, що відповідає вимогам 21 століття. Викладач не був присутнім, але він був тренером, який слідкував, контролював навчально-дидактичну діяльність, яку виконували студенти (домашні завдання) за допомогою Інтернету.

Цей метод мав на меті продемонструвати важливість, як технологічного інструментів в освітніх процесах, так і важливість того, як викладач повинен вміти поводитися з цими освітніми технологіями, та як саме допомагати використовувати ІТ-інструменти, які сьогодні, у 21 столітті, вся молодь використовує дуже ефективно суттєво.

Спосіб викладання, адаптований до 21 століття, в якому, однак, саме викладачі керує процесами і технологічними інструментами, а також створює клімат соціальних стосунків із студентами, аби опосередковано управляти цими технологічними інструментами. В даному випадку не технологічні інструменти визначають навчальний план, який є фіксованим і негнучким, тут технологічні інструменти є поєднані з навчальною програмою і доповнюють навчальний план і викладацьку діяльність. Отже, важливо було не лише використовувати модель TeLSAC, яка ґрунтується на досвіді Європейського Союзу з 1990-х років і до сьогодні.

Курс був побудований на основі компетентнісного навчання, професіоналізації діяльності, а також творчого розвитку і визначається знаннями, які були отримані під час процесу соціалізації як в групах, так і на рівні асамблеї, але також під час індивідуального веб-дослідження, яке є фундаментальним, тому що в поєднанні з груповою та асамблеарною діяльністю формує глобальну, цілісну підготовку студентів.

.Під час курсу були поєднання два чинники:

- факт, що викладач брав участь у за навчальному процесом за тисячі кілометрів від Риму,

- поєднання з працею груп студентів, які були присутні на заняттях, активізувало низку формуючих освітньо-виховних стосунків, які є фундаментальними для навчання.

Було продемонстровано, що: **освітня діяльність стає звичайною іструктивно-тренувальною діяльністю (як, на жаль, вона стала в стисло телематичних університетах), якщо вона не супроводжується навчальною діяльністю:**

- **побудовою психокогнітивно-соціальних відносини між студентами та між студентами і викладачем у процесі засвоєння знань,**

- **здійснення соціалізованої аналітичної та рефлексивної діяльності студентів,**

- **постійний моніторинг розвитку пізнавально-освітнього процесу між студентами та викладачем у реальності.**

Результати, отримані в цьому дослідженні "Науки про освіту", визначають фундаментальну критику **дійсності сертифікатів, виданих ТЕЛЕМАТИЧНИМИ УНІВЕРСИТЕТАМИ, і фактичного набуття професійних навичок, отриманих студентами, які навчаються в університетах такого типу.**

Тому що сертифікату про знання недостатньо, просто знати недостатньо, а потрібно вміти оволодівати знаннями за допомогою когнітивних, комунікативних, дидактичних (дисциплінарних), а також особистісних навичок, і це складає всебічний і повний навчальний процес.

Повторюся, з одного боку, доведено, що **ТРАДИЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ** метод застарів у 21 столітті, тому що він базується лише на тому, що викладач викладає свої знання, а студенти повторюють ці знання.

Але, з іншого боку, делегувати все обчислювальним машинам, навіть штучному інтелекту не є виходом. Потрібно передавати знання, але, перш за все, [навчати] когнітивним, комунікативним навичкам і операційним стратегіям як діяти відповідно до контексту і відповідно до поставленої проблеми, це визначається виключно спільно з викладачем, вчителем.

Процес визначається великою компетентністю і підготовкою викладача, вчителя, і, перш за все, залученням учнів до діяльності і мотивацією, яку вони мають, аби реалізувати і спробувати оригінальні та особистісні підходи до поставленої проблематики.

Тож я ще раз закликаю вас прочитати статтю про реалізовану добру практики, оскільки ми вважаємо, що важливо розпочати відносини обміну та навчання, а також, за можливості, розвиток щодо реформи, яку Міністерство освіти і науки України проводить з 2017 року та в наступних наказах 2018, 2019 років про те, як зробити **НОВУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ**.

Нову українську школу, справді засновану на участі учнів і на благополуччі викладачів та вчителів. Тому що якщо не буде участі учнів, не буде професійної компетентності і добробуту вчителів, якщо не буде цього в поєднанні з компетентним освітнім менеджментом, який має чітке і ясне бачення цілі, що таке освіта в 21 столітті, Україна не зможе розвинути ті потенціали, про які її сьогодні просять всі держави.

Вас просять бути нацією на передовій міжнародного досвіду.

Слава Україні!

**ДОСВІД ПІДГОТОВКИ (ПЕРЕПІДГОТОВКИ) ВИКЛАДАЧІВ У
ДОСЛІДНИЦЬКОМУ ЦЕНТРІ МОНУ ПРИ НАЦІОНАЛЬНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» (1993 – 2013 РР.)**

Олександр Ієвлєв

доктор педагогічних наук, доцент

Національний університет “Львівська політехніка”

OrcID: 0000-0003-1567-4131, oleksandr.m.iievliev@lpnu.ua

Львівська політехніка із моменту заснування відрізнялися високою якістю організації освітнього процесу. Провідну роль у цьому із 1 вересня 1963 року відіграє кафедра педагогіки та інноваційної освіти (на момент організації - кафедра інженерно-педагогічної підготовки).

Науково-педагогічний склад кафедри педагогіки та інноваційної освіти за 60 років існування зробив вагомий внесок у підготовку педагогічних кадрів для Львівської політехніка, зокрема, і системи освіти України, загалом. Так, із 1971 р. до 1976 р. кафедрою випускалися спеціалісти із освітньої кваліфікацію «інженер-педагог-електрик», а із 1978 р. до 1996 р. - «інженер-педагог-будівельник».

У цьому контексті заслуговує вивчення досвіду підготовки (перепідготовки) педагогічних кадрів для системи професійної та середньої освіти України, що провадилась Дослідницьким Центром Міністерство освіти і науки України (при Національному університеті «Львівська політехніка») (ДЦ МОНУ), який функціонував на базі кафедри педагогіки та інноваційної освіти.

Як вказує аналіз даних: із 1993 р. до 2008 р. - на Психолого-педагогічному відділенні ДЦ МОНУ здобули фах викладача 1383 особи (рис. 1).

У 2012-2013 навчальному році (останній рік чинності ліцензії) на Психолого-педагогічному відділенні ДУ МОНУ навчалися викладачі (за фахом): англійської мови, біології, географії, екології, інформатики, математики, образотворчого мистецтва, правознавства, трудового навчання, української мови

та літератури, фізики, хімії (термін підготовки (перепідготовки) – 1 рік) та соціальні педагоги (термін підготовки (перепідготовки) – 1,5 роки).

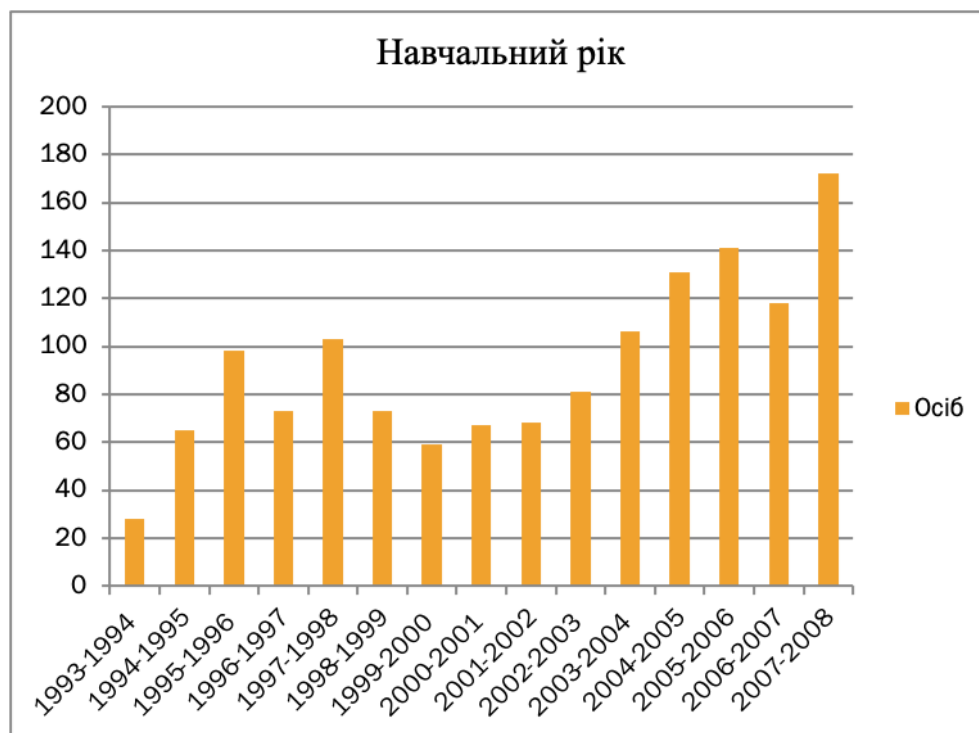

Рис. 1. Підготовка викладачів (за фахом) у ДЦ МОНУ (1993 - 2008 рр.)

У сучасних умовах кафедрою педагогіки та інноваційної освіти проводиться підготовка викладачів інформатики, права та обліково-економічних дисциплін (за спеціальністю 011 «Освітні педагогічні науки» (магістратура) та викладачів права (за спеціальністю 015 «Професійна освіта (Право)» (бакалаврат) - із наданням відповідної професійної кваліфікації.

Таким чином досвід роботи ДЦ МОНУ із підготовки (перепідготовки) викладачів для системи професійної та середньої освіти України є позитивним. Проте його повноцінне використання в сучасних умовах вимагало би ліцензування підготовки (перепідготовки) викладачів (за фахом) із великої кількості спеціальностей. Спрощення (оптимізація) цієї процедури можливе лише за умов змін у сучасному законодавстві та нормативній базі.

МОБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Роксоляна-Марія Швай

доктор педагогічних наук, професор

Поморська Вища Школа в Старогарді Гданському

roksolyanash@yahoo.com

У Польщі за приблизними оцінками перебуває від 3 до 6 тисяч українських науковців, викладачів, які прибули до країни з початку російського вторгнення в Україну і лише незначна частина з них отримала роботу в Польщі.

Польська академія наук підготувала 220 стипендій для українських науковців терміном на 3 місяці. Для цього було виділено кошти, зокрема це кошти Польської академії наук (PAN), Американської академії наук (National Academy of Sciences - NAS), Німецької академії природничих наук Leopoldina, Академії Sinica, Університету Ченг Кунг на Тайвані та Elsevier. Національний науковий центр Польщі також підготував кілька десятків стипендій для науковців. Термін дії стипендій після припинення їх дії продовжено для найвидатніших учених. Польською академією наук організуються також стипендії для подорожей до кількох європейських дослідницьких центрів, зокрема: Інститут Макса Планка в Німеччині, Нідерландська та Австрійська академії наук. Усе це відбувається за погодженням з українською стороною, з Національною академією наук України. Хоча вже зараз українська сторона занепокоєна небезпекою втрати багатьох талановитих дослідників, які продовжуватимуть кар'єру за кордоном [3]. Втрату інтелектуального капіталу країни важко буде компенсувати протягом багатьох років, навіть за умови закінчення війни вже сьогодні. Після війни головним викликом для української науки буде відбудова інфраструктури, а також інтелектуального потенціалу та поновлення наукових колективів. Поки що такі наукові групи створюються в інститутах Польської академії наук. Вони зможуть після війни відновити науку в Україні. Експерти одностайно наголошують, що відтік інтелектуального капіталу та уповільнення розвитку науки в умовах війни можуть загальмувати післявоєнну відбудову України та послабити її економічний потенціал. Тому важливо, щоб після закінчення бойових дій студенти, науковці та представники

академічної спільноти могли якомога швидше повернутися в країну, продовжити навчання та проводити наукові дослідження. Наразі лише половина з них хоче повернутися в Україну після війни за різними оцінками.

Зараз у країнах ЄС, зокрема в Польщі, українські студенти, викладачі та науковці можуть розраховувати на підтримку, яка дозволяє їм продовжувати навчання та дослідження. Польська академія наук разом із міжнародними партнерами наразі є одним із найбільших донорів, які підтримують українську науку та її представників під час війни. Ця підтримка українських науковців має два виміри. Перший, очевидний, це фінансовий вимір. І другий, не менш важливий, – це кошти для дослідження. Таким чином, науковці з України мають можливість залишатися у своїй професії. Наприкінці минулого року Польська академія наук (PAN) та Американська національна академія наук (NAS) у співпраці з науковими установами, зокрема з Великої Британії, Тайваню, Німеччини та Швеції, запустили програму підтримки науковців з України, мета якої забезпечити їм стабільні умови для проведення наукових досліджень. У рамках оголошених конкурсів з-поміж 174 заявок PAN та NAS спільно відібрано 18 українських дослідницьких колективів із різних наукових дисциплін (включно з астрономією, екологією, математикою, психологією, матеріалознавством та інженерією, сільським господарством, біомедичними науками, фізикою та хімією). які отримують фінансову підтримку приблизно до 200 тис. дол. щорічно на період до трьох років, що в цілому становить приблизно 8 млн. дол. Всього таку підтримку отримали 88 українських науковців. Ці дослідницькі групи працюватимуть в інститутах Польської академії наук, але паралельно вони також співпрацюватимуть з науковцями в Україні.

У Польщі реалізуються програми Національного Агентства Академічних Обмінів “Солідарні з Україною” в університетах Польщі. Національний центр науки оголосив про старт програми для науковців з України, які внаслідок агресії росії в Україні знайшли або мають намір знайти прихисток в Польщі. Метою програми є підтримка науковців шляхом створення для них можливості

працевлаштування в польських наукових інституціях та продовження власних наукових досліджень. Є певні вимоги до науковців, котрі мають намір скористатися можливостями програми, а саме:

- 1) бути кандидатом наук або ж мати наукове звання;
- 2) на момент початку війни працювати в науковій інституції України;
- 3) виїзд з території України не раніше 24 лютого (або пізніше) або ж тільки є намір залишити територію України [5].

Метою конкурсу IMPRESS-U (International Multilateral Partnerships for Resilient Education and Science System in Ukraine), оголошеного Національним центром науки, є підтримка наукового потенціалу в Україні та відкриття нових можливостей для співпраці між польськими та українськими науковцями з науковцями зі США та країн Балтії [2]. Головна мета конкурсу – підтримати проекти, просувати та стимулювати інтеграцію українських дослідників у світову наукову спільноту та відновити науковий потенціал в Україні. В історії грантових програм Національного центру науки в Польщі (NCN) такі можливості з'являлися рідко і зазвичай у вузько визначених областях досліджень. Цей конкурс дозволяє співпрацювати у сферах, які підтримує американське федеральне агентство (National Science Foundation (NSF)). Американське агентство фінансує дослідження в усіх сферах науки, крім гуманітарних та медичних досліджень.

Згідно рішення Міністерства освіти та науки Польщі в рамках реалізації програми CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies - Центральноевропейська програма обміну для університетського навчання) в Польщі відкрився набір кандидатів на отримання стипендій для громадян України. Стипендії на стажування "Freemover UA" призначені для студентів та наукових працівників українських ЗВО, які співпрацюють з закладами вищої освіти Польщі. Необхідною умовою участі в цій стипендіальній програмі є заповнення електронної анкети в системі CEEPUS та на офіційній сторінці Програми [1], додавши затверджений партнерським ЗВО Польщі план навчання студентів або ж дидактичної діяльності викладачів. Стипендії на фізичну

мобільності Freemover UA можуть надаватися для реалізації в партнерських закладах, які входять до мережі CEEPUS, затверджених літніх шкіл та інтенсивних курсів CEEPUS, а також в інших акредитованих в Польщі академічних закладах згідно з наданим до затвердження планом роботи.

NAWA (Національне агентство академічних обмінів Польщі) намагається сприяти співпраці з українськими партнерами в рамках існуючих програм [4].

У рамках акції “Солідарні з Україною” створено Університетський волонтерський центр при Університеті Яна Длугоша в Ченстохові. Створено групи підтримки, а саме:

- група “педагогічна допомога” - підтримка дітей студентів/докторантів/працівників з України, які розпочнуть навчання у школах різного рівня,
- група “допомога у вивченні польської мови” для студентів, кандидатів та ін.,
- група “вільний час” - організація додаткових, оздоровчих та спортивних заходів для дітей студентів/докторантів/працівників з України,
- група “догляд за дітьми”.

Усі групи мають координаторів з вказаною електронною поштою [6].

Таким чином, усі проекти та програми спрямовані на те, щоб збільшити або принаймні зберегти інтелектуальний потенціал України.

Література

1. CEEPUS. URL: www.ceepus.info (dostęp: 10.09.2023).
2. IMPRESS-U. URL: <https://www.ncn.gov.pl/ogloszenia/konkursy/impress-u> (dostęp: 15.09.2024).
3. Nauka w Polsce. URL: <https://naukawpolsce.pl> (dostęp: 01.09.2023).
4. NAWA. URL: nawa.gov.pl (dostęp: 11.09.2023).
5. Program specjalny NCN dla Ukrainy URL: <https://naukawpolsce.pl> (dostęp: 12.09.2024).
6. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie. URL: <http://www.old.ujd.edu.pl/> (dostęp: 15.09.2023).

**ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ
ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Маргарита Носкова

кандидат педагогічних наук, доцент

**директор центру інноваційних освітніх технологій,
Національний університет «Львівська політехніка»**

margarytansk@gmail.com

У 2021-2022 роках на базі центру інноваційних освітніх технологій Національного університету «Львівська політехніка» проводилась експериментальна перевірка ефективності авторської системи використання дистанційного навчання у професійному розвитку вчителів ЗЗСО. Експеримент відбувався в рамках регіонального освітнього проекту з створення та розвитку у ЗЗСО Львівщини єдиного електронного освітнього середовища на базі LMS Moodle та підготовки вчителів ЗЗСО до його використання «Moodle – це про100!».

Узагальнені результати експериментальної перевірки ефективності розробленої системи представлено на зведених діаграмах результатів вхідного та вихідного діагностування готовності вчителів ЗЗСО до використання дистанційного навчання у професійному розвитку в учасників контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп на констатувальному етапі експерименту (рис. 1) та формувальному етапі експерименту (рис. 2). Діаграми яскраво ілюструють якісно-кількісні зміни у сформованості або розвитку у вчителів готовності до використання дистанційного навчання у професійному розвитку та професійній діяльності за мотиваційним (МК), когнітивно-процесуальним (КПК) та конструктивно-технологічним (КТК) критеріями.

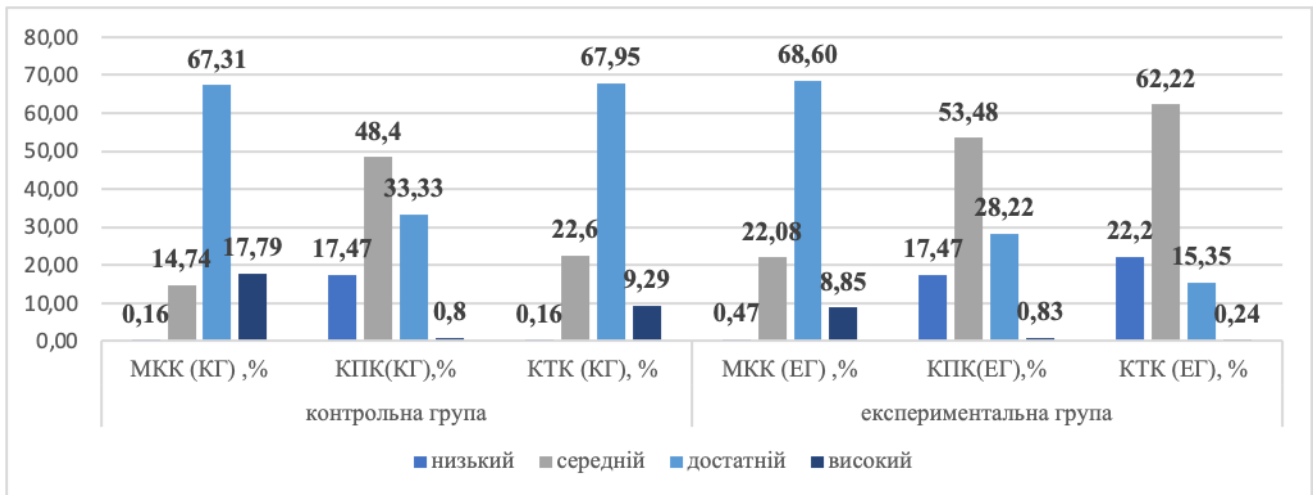

Рис. 1. Зведені показники рівнів готовності вчителів ЗЗСО до використання ДН у професійній діяльності за мотиваційним(МК), когнітивно-процесуальним (КПК) та конструктивно-технологічним (КТК) критеріями у контрольної та експериментальної груп на констатувальному етапі експерименту, % [Джерело: систематизовано автором].

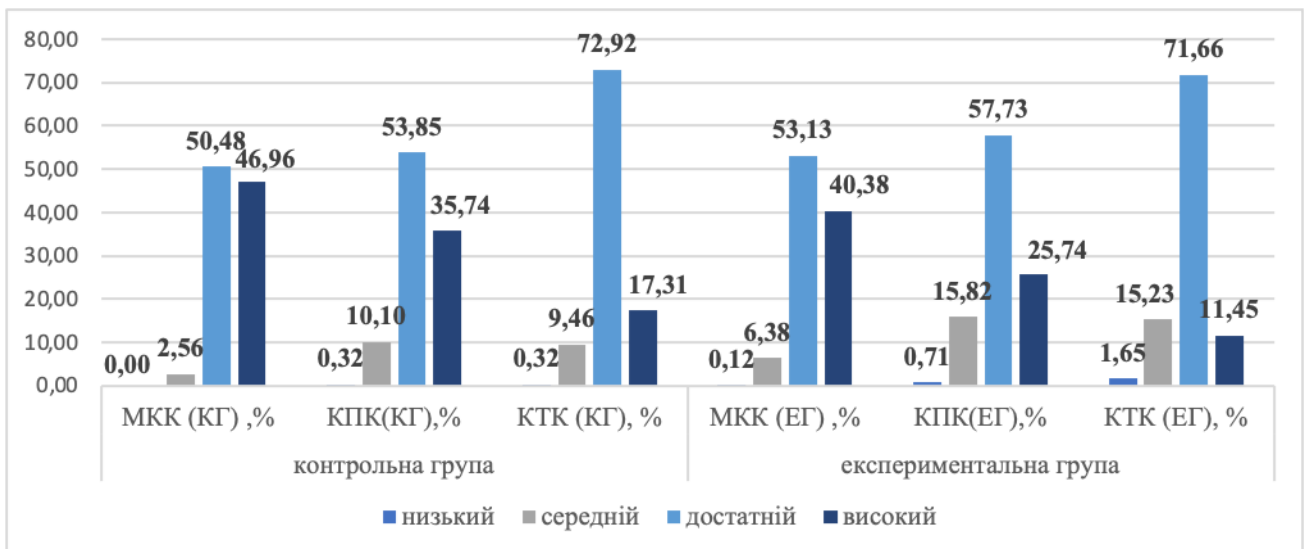

Рис. 2. Зведені показники рівнів готовності вчителів ЗЗСО до використання ДН у професійній діяльності за мотиваційним(МК), когнітивно-процесуальним (КПК) та конструктивно-технологічним (КТК) критеріями у контрольної та експериментальної груп на формуальному етапі експерименту, % [Джерело: систематизовано автором]

Зокрема, на констатувальному етапі експерименту найкращі показники обидві групи демонстрували за мотиваційним критерієм: достатній рівень готовності демонстрували 67,31%учасників КГ та 68,6% учасників ЕК, також високий показник достатнього рівня готовності за конструктивно-технологічним критерієм демонстрували вчителі КГ – 67,95%. Найгірші результати обидві групи демонстрували за когнітивно-процесуальним критерієм, що свідчило про недостатній рівень знань вчителів щодо сутності ДН, базових понять е-дидактики та методичних особливостей проведення дистанційного уроку.

На формувальному етапі експерименту найбільш значні зміни у якісному переході з достатнього на високий рівень готовності вчителів ЗЗСО до використання дистанційного навчання у професійному розвитку бачимо у обидвох групах за мотиваційним критерієм: кількість таких вчителів у КГ зросла з 17,79% на КЕЕ до 46,96% на ФЕЕ, у учасників ЕГ – з 8,85% на КЕЕ до 40,38% на ФЕЕ. Водночас у КГ та ЕГ за цим критерієм зменшилась кількість вчителів з середнім рівнем готовності вчителів ЗЗСО до використання дистанційного навчання у професійному розвитку, які підвищили його до достатнього рівня. Це свідчить, що навчання на дистанційному курсі та заохочення до формування команди вчителів ЗЗСО і спільної роботи учасників таких команд сприяло зростанню мотивації вчителів до використання ДН, у першу чергу, у подальшій професійній діяльності, адже командна робота вчителів спрямовувалась на розбудову єдиного електронного освітнього середовища ЗЗСО, у якому вони працюють. Використання створеної системи використання ДН у професійному розвитку вчителів ЗЗСО сприяла цьому і сформувала стійку потребу вчителів у відповідному професійному зростанні та розвитку знань, умінь, навичок та компетентностей у сфері ДН.

Відбулись зміни у розвитку конструктивно-технологічного критерію готовності вчителів ЗЗСО до використання ДН у професійному розвитку. У контрольній групі, у якій на констатувальному етапі експерименту була значна частина вчителів з достатнім рівнем КТК (67,95%) відбулись якісні зміни: збільшилась кількість вчителів з високим рівнем КТК (з 9,29% до 17,31%) та

зменшилась кількість з середнім рівнем КТК (з 22,6% до 9,46%) і в результаті кількість вчителів з достатнім КТК на формувальному етапі експерименту зросла до 72,93%. Також позитивна динаміка за показниками КТК спостерігається у експериментальній групі, де переважна більшість вчителів до початку експерименту не працювали у єдиному електронному освітньому середовищі та мали невисокі показники цифрової грамотності. Після участі в експерименті кількість вчителів ЗЗСО з низьким рівнем КТК зменшилась з 22,2% до 1,65%, кількість вчителів з середнім рівнем КТК зменшилась з 62,22% до 15,23%. Натомість кількість вчителів з достатнім КТК зросла з 15,35% до 71,66%, а з високим КТК – з 0,24% до 11,45%. Це свідчить, що вчителі набули та(або) розвинули навички роботи з програмним забезпеченням, а також набуто нових навичок щодо роботи з інструментами дистанційної платформи. А значить розвинуто готовність до використання ДН у професійному розвитку та професійній діяльності у вчителів контрольної групи та сформовано таку готовність у вчителів експериментальної групи. Це також засвідчує, що в процесі навчання відбувалось знайомство з новим інструментарієм, а значить цифрова грамотність вчителів набула певного розвитку.

Особливо важливими для нас є зміни у учасників контрольної та експериментальної груп у формуванні та розвитку когнітивно-процесуального критерію, адже саме за цим критерієм у вчителів на констатувальному етапі експерименту були найнижчі показники. Сформована та розвинута готовності вчителів ЗЗСО до використання дистанційного навчання у професійному розвитку у вчителів за цим критерієм свідчить про їх знання методики проведення дистанційного уроку, володіння прийомами е-дидактики та розуміння особливостей, переваг та недоліків дистанційного навчання. Саме ці знання визначають, в кінцевому результаті, ефективність застосування у віртуальному класі набутих навичок за КТК та збереження вмотивованості у використанні дистанційного навчання та уникнення розчарувань у своїй професійній діяльності.

На жаль, на констатувальному етапі експерименту результати за цим критерієм були невтішні. Однак, на формувальному етапі експерименту ми

побачили позитивну динаміку змін. Зокрема, у контрольній групі зменшилась кількість вчителів з низьким рівнем КПК з 17,47% до 0,32% з середнім рівнем КПК з 48,4% до 10,1%, у експериментальній групі ці показники також зменшились: кількість вчителів з низьким КПК з 17,47% до 0,71% і з середнім рівнем КПК з 53,48% до 15,82%. Водночас зросла кількість вчителів з достатнім та високим рівнем КПК у обидвох групах: у контрольній групі достатній рівень КПК на констатувальному етапі експерименту демонстрували 33,33% вчителів, а на формувальному етапі експерименту вже 53,85%, високий рівень КПК зріс з 0,8% до 35,74%; у експериментальній групі достатній рівень на констатувальному етапі експерименту мали 28,22% вчителів, а на формувальному етапі експерименту – 57,73%, високий рівень КПК зріс з 0,83% до 25,74%. Такі показники засвідчують формування і набуття вчителями знань та навичок щодо особливостей дистанційного навчання, е-методики та е-дидактики, а також формування у вчителів власного стилю викладання в умовах дистанційного навчання.

Схвальні відгуки вчителів у підсумковій анкеті зазначають, що:

- дистанційне навчання, виявляється, може бути цікавим і результативним, забезпечує індивідуальну траєкторію навчання для учнів;
- під час навчання вчителі дізнались багато нового щодо методики проведення дистанційного уроку та добору дидактичного матеріалу до нього;
- вчителі дізнались про принципи, правила та особливості віддаленого навчання, про які не знали раніше;
- вчителі засвідчили, що обов'язково будуть використовувати набуті знання та навички у своїй роботі.

Це підтверджує наші висновки про те, що використання створеної нами системи використання ДН у професійному розвитку вчителів ЗЗСО є ефективним та корисним.

ПЕДАГОГ СЕРЕДНЬОЇ І ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ВИКЛИКІВ

Іван Безена

кандидат філософських наук, доцент
завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти
ORCID ID: 0000-0002-7169-2038, ivanbezen@ukr.net

Марина Ващенко
старший викладач

**Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)**

Наше наукове осмислення присвячено дослідженню проблем розвитку педагогічної та управлінської майстерності у контекстах розбудови нового освітнього середовища і задоволення індивідуальних освітніх потреб для розвитку відкритого світу.

Стратегічними метою сучасної української середньої та вищої освіти окреслюються загальні управлінсько-педагогічні проблеми: формування вільної особистості педагога, сприяння сталому професійному зростанню, просування цінностей толерантності й поваги до думки здобувача освіти, розбудови нового рівня освітнього середовища (розвиваючого, динамічного, гнучкого, індивідуально зорієнтованого тощо).

Ми досліджували зміст професійної діяльності педагога середньої та вищої школи: моделі підвищення кваліфікації; трансформації змісту та якості освіти; практики реформи освіти на рівні закладу освіти; рівень ресурсного забезпечення освітнього середовища та можливості свободи професійної діяльності педагога.

Освіта, мовно-літературна освіта та особистість перебувають на шляху осмислення нового етапу змін і трансформацій зорієнтованих на зміст освіти і розвиток особистості. Сучасний інформаційно-цифровий етап розвитку українського і зарубіжного цивілізованого суспільства поставили сучасні вимоги перед освітньою системою щодо трансформації змісту мовно-літературної освіти, її інноваційного навчального середовища, яке має бути індивідуально-чутливим і гнучким, динамічним, активно-комунікативним,

розвиваючим і комфортним для сталого розвитку особистості. Не заперечно, що особлива суспільно значима і освітньо-розвиваюча місія покладається на педагога – ключову фігуру освітнього процесу, його зміст діяльності в середній та вищій освіті та досягнення ефективного розвитку здобувачів освіти.

За результатами наших пошукових досліджень ми визначили, що сучасна модель педагогічного професійного зростання має включати у своєму змістовому контексті: професійність, мобільність, гнучкість та свободу вибору педагога у формах проведення занять й досягненні педагогічних цілей, їх тематичному розмаїтті, сприяння розвитку компетентностей щодо саморозвитку через різні терміни, форми і тематики підвищення кваліфікації педагога. Адже зарубіжний досвід педагогічного творчого зростання підтверджується гарантованою наявністю у педагога права на академічну свободу у вище окреслених аспектах професійної діяльності, мінімальний вплив від менеджменту закладу освіти на змістову професійну роботу та розвиток розуміння про відповідальність педагога за зміст та якість освіти, розвиток здобувача освіти.

В національній середній та вищій освіті проходять системні процеси із трансформації суті освітнього середовища через нові стандарти освіти за відповідними напрямками, свободу формування освітніх і навчальних програм, розроблення сучасних навчальних підручників, актуалізацію ролі здобувачів освіти у розвитку компетентностей із застосуванням цифрових, активних, інноваційних і діяльнісних форм навчання, застосування сучасних актуальних педагогічних методик, які сприяють значному підвищенню якості середньої і вищої освіти.

Нами відзначено, що є інноваційний досвід роботи закладів післядипломної і вищої освіти, який показує актуальність для сучасного педагога: короткотермінових курсів, чітко орієнтованих на новий зміст освіти, інноваційні методики активного освітнього середовища, індивідуальні

траєкторії розвитку особистості, практичне відпрацювання педагогічних методик організації групи на активність освітнього процесу та розбудови індивідуальних компетентностей із самостійного освітнього розвитку здобувачів.

Сучасна людська цивілізація потребує становлення нового типу людини-освіченої. Саме така особистість має активно набути кардинально значимих для сучасного світу нових життєвих компетентностей, які впливатимуть на перебіг діяльності направленої на ефективну самореалізацію особистості через формування й розвиток індивідуальних спроможностей до революційних поступів з інформаційно-цифровими моделями та відповідальної самостійності. Для суспільства актуалізується проблема збереження «людського в людині», розвитку гуманістичних особистісних цінностей та відповідної сталої суспільної поведінки.

Ключовою педагогічною проблемою освітньої системи постає питання про змістову освітню діяльність педагога, створення гнучкого навчального середовища та розбудова перспективи сталого розвитку особистості у мовно-літературній галузі освіти. Адже мова постає за змістом взаємно-двостороннім процесом, у якому особистість слухає, розуміє, реагує своєю мовленнєвою функцією та відповідно діє. На засвоєння рідної та іноземної мови особистість витрачає різну психолого-емоційну інтенсивність і хронологічний час, адже найчастіше мовне середовище, яке панує «вдома й на вулиці» у значній частині, особистістю сприймається швидше, позитивне й інколи несвідомо, часом без особливих зусиль, а перебуваючи в закладі освіти і освоюючи іноземну мову вже потребує зусиль і усвідомленого оволодіння.

Мовно-літературна освіта потребує нового і інтерактивного живого мовленнєвого середовища в закладі освіти та інших рекреаціях, які оживляють освітній простір для розвитку мовленнєвої освіти. Виходячи з окресленого та враховуючи результати наших спостережень, можна

визначити, що метою мовно-літературної освітньої галузі постають загальноосвітні проблеми: 1) розвиток індивідуальних компетентностей з культури мовлення і читача із гуманістичним світоглядом, які володіють мовами (державною, рідною та іноземними); 2) читають і розуміють інформаційні/художні тексти; 3) здатні спілкуватися мовами для духовного, культурного та національного самовираження й міжкультурного діалогу; 4) спроможну сприймати мовленнєву комунікацію для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень; 5) активна комунікативна компетентність сприятиме ефективній діяльності особистості для вирішення життєвих питань. На наше глибоке переконання, ключовий зміст вказаних комунікативних навичок особистості формується і розвивається у шкільний період освіти особистості.

В окресленому аспекті до обов'язкових результатів навчання здобувачів в мовно-літературній освітній галузі постають питання: вільної взаємодії з іншими особами в усній формі, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; сприймання, аналізу, інтерпретації, критичного оцінювання інформації в текстах різних видів (інформаційних та художніх текстах (української та зарубіжних, мовою корінного народу або національної меншини, іноземною мовою), медіатекстах), використовує інформацію для збагачення власного досвіду і духовного розвитку; висловлює власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодії здобувача освіти з іншими особами у письмовій формі, зокрема інтерпретуючи інформаційні й художні тексти класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних); у разі потреби взаємодіє з іншими особами в цифровому просторі, дотримується норм літературної мови; досліджує індивідуальне мовлення, використовує мову для власної мовної творчості, спостерігає за мовними та літературними явищами, аналізує їх; відповідно до ситуації ефективно виражати ідеї, почуття, пояснювати та обговорювати факти, явища, події,

обґрунтовувати свої погляди та переконання в усній і письмовій формі у різних особистісних і соціальних контекстах, спираючись мовленнєвий досвід спілкуватися для міжкультурної комунікації тощо [1].

Комунікація постає одним із ключових чинників мовного розвитку особистості, яка спілкуючись з іншими індивідами через наступні складові психолого-технологічні елементи: 1) комунікативна взаємодія; 2) мета та середовище спілкування; 3) комунікативні наміри; 4) вербальні та невербальні засоби; 5) типові стратегії спілкування; 6) інтонаційні засоби; 7) емоційний стан; 8) формули мовленнєвого етикету; 9) різноманітні стратегії продукування ідей; 10) суспільно-культурний контекст комунікації; 11) типові стратегії взаємодії; 12) цифрове середовище; 13) безпечна поведінка в цифровому просторі; 14) соціально значущі запитання; 15) онлайн-взаємодія та відкритість діяльності. Окреслені елементи мають зайняти ключове місце у процесах педагогічного оцінювання результатів іншомовної освітньої діяльності, в основі якого буде процедура формувального оцінювання, про результати яких ми раніше вже повідомляли [2].

В процесі практичного занурення у мовно-літературну освіту здобувач проходить етапи розвитку індивідуальних мовленнєвих функцій та практичного застосування мовних засобів. У процесі мовленнєвої діяльності актуалізуються наступні практичні компетенції і психолого-емоційні стани індивіда та його співрозмовника: всебічного опису; розповіді; характеристики; аргументації власного вибору і поглядів; запитування, уточнення і надання інформації; пропонування, прийняття або відхилення пропозиції; прохання про екстрену допомогу; оцінювання подій, фактів, ситуацій, вчинків та дій; порівнювання/співставлення подій, фактів і явищ; акцентування уваги співрозмовника; висловлювання власного/індивідуального враження, почуттів, емоцій, переконань, думок, згоди або незгоди; значення мовних явищ та іншої системи понять, за

допомогою яких сприймається дійсність; лексичний діапазон комунікації відповідно до тематики ситуативного міжособистісного спілкування [3].

Окремої актуальності набуває питання із сучасного методичного забезпечення мовно-літературного освітнього і інноваційного процесу у середній та вищій школі, який сприяє формуванню у здобувача компетентностей живого навчально-комунікативного діяльнісного діалогу. Середовища, яке глибоко наближене до реального життя і сприяє формуванню стійкого рівня словникового запасу для активного мовленнєвого процесу. Дослідники відмічають, що живе і активне мовлення, яке розвиває стійкі навички слухати, думати, розуміти, оцінювати, а далі процес іншомовного навчання тому, який концентрується у навичках висловити свою думку щодо почутого і зрозумілого, приймати реагуючу силу індивідуальної діяльності [4: 5].

Не заперечно, що ключовим суб'єктом освітньої діяльності в системі середньої та вищої освіти постає особистість педагога, який здійснює професійну діяльність, визначає іншомовний освітній зміст, процес та результат шкільної освіти – рівень і якість життєвих компетентностей здобувача освіти зорієнтованих на самостійність, активність й дієвість в освітніх практиках.

Спільна іншомовна діяльність педагога і школяра/студента сприяє формуванню ефективного й гнучкого освітнього середовища, яке має стати у інноваційних моделях навчання та сформуванню стійкі навички критичного мислення у самооцінці змісту й якості власної мовної діяльності. В даному контексті актуалізуються сучасні думки науковців, що «цінність має лише триада: знання – розуміння – вміння... окремо – ні» [6]. Кен Робінсон говорить, що «найкращі вчителі – не просто викладачі свого предмету, вони – наставники й провідники, які виховують у своїх учнях упевненість, допомагають їм знайти свій шлях і спонукають повірити в себе» [7].

Висновки. Таким чином, розпочаті трансформації мовно-літературної освіти у середній та вищій школі України окреслили нові організаційно-методологічні тенденції у розвитку сучасних нормативів змісту/якості/методики мовно-літературної освіти, нових завдань/стратегій/методів професійної діяльності педагога та окреслили актуальність у інноваційному наповненні освітнього середовища сучасними технологіями іншомовної освітньої діяльності. Окреслились і певне число ризиків: формування стратегії підготовки педагогів для викладання іншомовної освіти, матеріально-технічне та методичне забезпечення іншомовної освіти, негативні вади змістової моделі викладання іншомовної освіти тощо.

Література

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Безена І.М., Богатирьова Т.М., Дорошенко О.А. Формувальне оцінювання вмінь і компетентностей школярів в контекстах стратегій сучасної середньої освіти. Наукові записки/Ред.кол.: В.Ф.Черкасов, В.В.Радул, Н.С.Савченко та ін. Випуск 189. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. 259с.
3. Онуфрієва І.Л., Онуфрієва Л.А. Структура іншомовної мовленнєвої діяльності: психологічний аспект. Проблеми сучасної психології. 2011. Випуск 13. С. 173-184.
4. Clark H., Krych M. Speaking while monitoring addresses for understanding. Journal of Memory and Language. 2004. №50 (91). P. 62-81.
5. Зеленська О.П. Навчання іншомовного діалогового мовлення здобувачів вищої освіти в нелінгвістичній магістратурі. Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. 2019. Випуск 66. С. 75-79.
6. Вооглайд Ю. Оцінки ставлять тільки в старших класах, але вони взагалі непотрібні. URL: <http://www.tutkatamka.com.ua/nathnennya/zhittya/yulovooглайд-v-estoni%D1%97-ocinki-stavlyat-tilki-v-starshix-klasax-ale-voni-vzagali-ne-potribni/>
7. Робінсон Кен, Ароніка Лу Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. Переклала з англ. Г.Лелів. Львів: Літопис, 2016. 258с.

**ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТОРІВ В МЕЖАХ
УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПРОЕКТУ “СПІЛЬНА СПАДЩИНА” У
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ МУЗЕЇ-ЗАПОВІДНИКУ
“ЛИЧАКІВСЬКИЙ ЦВИНТАР” У ЛЬВОВІ У 2008-2019 ТА 2023 РР.**

Тетяна Клименюк

кандидат архітектури, доцент

Національний університет “Львівська політехніка”

tetiana.m.klymeniuk@lpnu.ua

В історії міста кладовище часто ставало місцями, в яких чітко видно відмінності і кордони, що розмежовували етнічні і релігійні громади міст. Разом з сакральними будівлями різних конфесій, кладовища були місцями культурного і духовного життя окремих громад, навколо яких формувалася їх неповторна ідентичність. Дослідження меморіальної пластики кожної етнічної групи дозволяє виявити її культурну і релігійну специфіку та взаємні впливи.

Аналіз результатів міжнародного дослідження 2008–2019 рр. та 2023 р. історико-культурного музею-заповідника “Личаківський цвинтар” у м. Львові є важливим для подальшої успішної роботи на кладовищах. Метою спільної роботи було здійснення архітектурно-інвентаризаційних досліджень за єдиною методикою, що відповідає сучасним європейським стандартам некрополезнавства.

Найдавніший історичний некрополь Львова, розташований у східній частині міста. Він був заснований в 1786 р. Займає понад 40 гектарів землі. Тут є 23 каплиці та близько 20 000 надгробків з каменю, чавуну, що представляють різні стилі та форми, часто мають високу художню цінність. У 1990 р. ухвалою Львівської міської Ради народних депутатів територію Личаківського цвинтаря оголошено історико-культурним заповідником місцевого значення.

Можливості проведення інвентаризаційно-обмірних досліджень цього некрополю у 2008 р. студентами Кельцького технічного університету і Львівської політехніки завдячуємо директору Департаменту польської культурної спадщини за кордоном пану Яцеку Міллеру, який узгодив проведення цих робіт з владою Львова; це стало значною подією, її висвітлювали у ЗМІ. Однак у Польщі цей факт зустрів дуже мало відгуків, зазначав керівник проекту д-р Анджей Денека. Він також згадував: “Цікаво в цій роботі на кладовищі те, що ми знаходимо пам’ятники різних цікавих людей, чії останки тут поховані, і вшановуємо їх. І хоча робота на Личаківському цвинтарі

не найлегша, бажаючих було багато, обирали тих студентів, хто досяг найкращих результатів після першого року навчання”.

На Личаківському цвинтарі молодим студентам-архітекторам потрібно було провести фіксацію поховання, його інвентаризацію, зробити виміри відповідними приладами, дослідити архітектуру самого надгробка, заповнити відповідні картки. Важливо, що документація, для збереження в Міністерстві культури РП і науковому відділі Личаківського цвинтаря в Україні, робилася двома мовами: польською та українською. Зібраний матеріал підлягав перевірці спеціалістами цих установ.

Для інвентаризації поховань був обраний наскрізний метод, що полягав у почерговому дослідженні всіх об’єктів з написами польською, українською та іншими мовами. І тут виникла проблема: мовний бар’єр. Подолати вдалося створивши змішані бригади по три особи: двоє студентів Кельцького технологічного університету та один Львівської політехніки. Здебільшого вони спілкуються між собою англійською.

Студенти працювали самостійно, але часом виникало багато питань, наприклад, з чого зроблений надгробок чи як його виміряти. Вони отримали деякі вказівки раніше, але не всі випадки можна передбачити і при необхідності завжди могли розраховувати на допомогу своїх керівників. Усі документи надходили до куратора української групи Тетяни Клименюк, яка їх уважно читала та виправляла.

Доступ до багатьох пам’яток був ускладнений пишною зеленню. Інколи, щоб прочитати написи, доводилося ретельно відчищати надгробок або прибирати рослинність на могилах. У нагоді стали секатори, садові ножиці, металеві щітки. Найбільші руйнування, які ми спостерігали, працюючи на кладовищі, були зроблені не вандалами, а спричиненні недбалістю.

На Личаковському цвинтарі поховано багато відомих людей: Іван Франко (1856 – 1916), Соломія Крушельницька (1872 – 1952), Марія Конопницька (1842 – 1910), Іван Багенський (1883 – 1967), перераховувати можна довго. Згадаємо слова д-р Тадеуша Марія Рудковського (Tadeusz Maria Rudkowski), який роками досліджує цвинтарі, а також супроводжував студентів із Кельц: “Могили відомих людей – це не найважливіше. Здебільшого ми знаємо, що вони тут поховані. Але важливі десятки тисяч абсолютно забутих людей, які завдяки інвентаризації вводяться в історію. І те, що з цієї нагоди ми знаходимо забуті

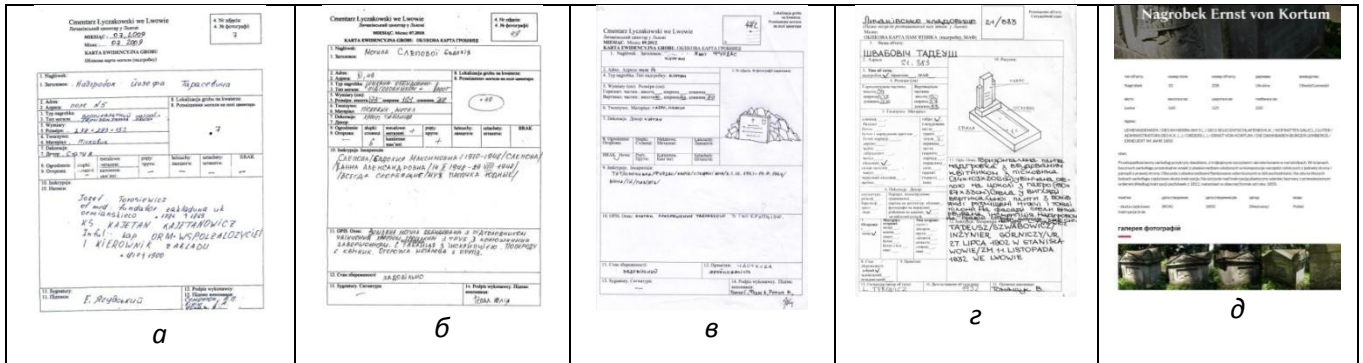
надгробки відомих людей, є додатковим плюсом”. Слова д-р Рудковського підтверджував і д-р Денека: “Я отримую онлайн-листування від людей, які шукають сліди своїх предків, із запитаннями про конкретних людей, яких, можливо, не знайшли б, якби не наша інвентаризація. Звичайно, користь від цих практик є більшою. Її можна підсумувати двома аспектами. Перший – документальний, бо за кілька років надгробка може і не бути. Другий аспект – освітній, він дозволяє цим молодим людям поглянути на смерть і життя з іншої точки зору”.

Терміни проведення подібних заходів зазвичай складають від одного до трьох тижнів – це унеможлиблює проведення додаткових вишколів для попереднього ознайомлення студентів з методикою та специфікою проведення архітектурно-інвентаризаційних робіт. Успіх натурних досліджень залежить від двох факторів: від якісної організації робіт, та від належної підготовки студентів до участі в них. Часто до таких праць долучаються не лише студенти архітектурно-мистецьких напрямів, а також, наприклад історики, соціологи, інші. Для них важливо ознайомлення з основною термінологією, пов’язаною із архітектурними обмірами та інвентаризаційними дослідженнями історичних кладовищ.

В результаті проведення досліджень у 2008 і 2009 рр. на базі Інституту Архітектури Національного університету “Львівська політехніка” і Свентокшицької політехніки, м. Кельц, Польща (керівники: д-р А. Денека, д-р Я.-М. Рудковський, доц. Т. Клименюк) було обстежено 1–7 поля та укладено 3500 одиниць облікових карток надгробних пам’ятників (зберігаються в Міністерстві культури РП, не були оцифровані).

Подальші дослідження Личаківського некрополя від 2010 р. до 2019 р. продовжили студенти факультету цивільного будівництва, архітектури та інженерної екології Технічного університету м. Лодзь, РП та Інституту архітектури НУЛП (керівники: В. Валчак, Я. Левковський, доц. Т. Клименюк, доц. Х. Бойко).

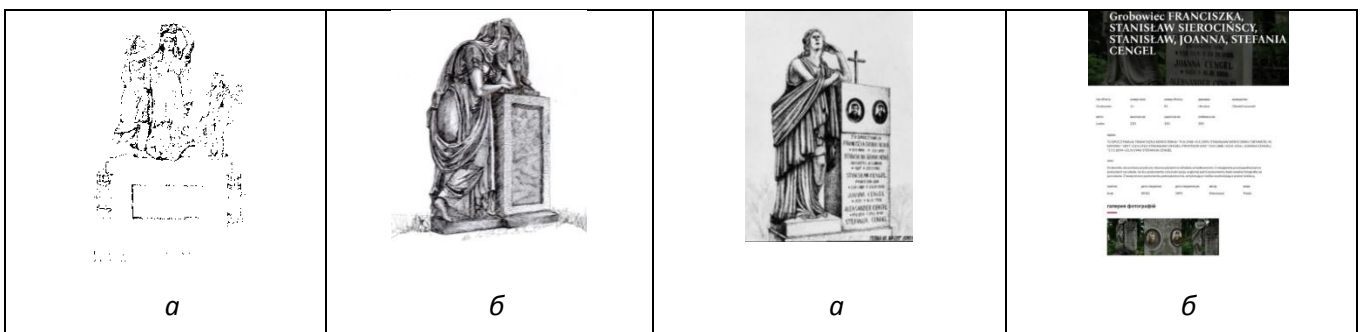
У 2010 р. досліджувалися 8–11 поля, було опрацьовано 1134 надгробних пам’ятників. Окрім натурального обстеження пам’ятників, вся зібрана інформація одразу вводилася в комп’ютерну базу даних.

1. Приклади облікових карток складених: а – 2009; б – 2010; в – 2012; г – 2015; д – в Інтернеті (<https://lychakivcemetry.org/karty-nagrobkow/nagrobek-ernst-von-kortum-2/>)

Велика кількість репрезентативних пам'ятників на 8–11 полях обумовлено тим, що Личаківське кладовище призначалось для Середмістя і четвертої ділянки де мешкали найбільш заможні львівські міщани. Цвинтар розпочинався тоді на ділянках, які займають сьогодні 6, 7, 9, 10, 14 поля. Вигляд цих полів активно формують пам'ятники першої половини XIX ст. тут можна побачити класицистичні скульптури таких відомих майстрів, як Гартман Вітвер, Антон і Йоганн Шимзери, Павла Ойтеле.

Класицистичні традиції з виразним впливом західноєвропейської скульптурної школи продовжили у 2-й пол. XIX – на поч. XX ст. Абель Марія Пер'є, Генрик Пер'є, Парис Філіппі і далі вже вихованці місцевих майстерень Юліан Марковський, Едмунд Яскульський, Тадеуш Баронч, родина Тировичів, Вітольд Равський та інші.

4. Надгробки на Личаківському цвинтарі, поле 6: а – Юліани Нефатер, рис. вик. ст. В. Грошовик; б – Юліанни Шрангнер, рис. вик. ст. А. Паскевська

5. Гробниця родини Сероцінських та Ценгел, поле 10: а – рис. вик. ст. Ю. Гевал, 2010; б – картка

У 2011 р. досліджувалися 12–13 і частина 14 поля, було опрацьовано 1065 надгробних пам'ятників. Для прискорення інвентаризаційних робіт були вдосконаленні інвентаризаційні картки, а для комп'ютерної програми виконаний переклад інформаційної бази на українську мову.

У 2012 р. досліджувалися 14–16 поля, було опрацьовано 1001 надгробок. Натурні обстеження пам'ятників розпочиналися з складання генерального плану поля, із зазначенням номерів поховань. Інвентаризаційна картка обстеження пам'ятника включала 14 позицій: 1. Заголовок, за яким кожен об'єкт дослідження можна буде відшукати в комп'ютерній базі даних перекладався на українську мову і записувався у родовому відмінку; 2. Адреса, визначала на якому полі, за яким номером поховання розташований пам'ятник, згідно з складеним генпланом; 3. Номер фотографії передбачав фотографування надгробків. З часом на картці в польових умовах почали виконувати рисунок надгробка, це допомагало швидше вводити фотографію в комп'ютерну базу даних, зменшувало кількість помилок; 4. Визначення типу надгробку відбувалася за трьома основними варіантами: гробниця, надгробок, могила. Індивідуальні особливості пам'ятників тепер докладніше зазначались в описі. 5. Розміри. Обміри надгробків виконувалися у сантиметрах, враховувалися: висота, ширина, довжина горизонтальної і вертикальної частин; у комп'ютерну базу даних вносилися габаритні розміри для стандартних, типових надгробків і окремо розміри горизонтальної і вертикальної частини для надгробків, які мали художню цінність; 6. Матеріал. Визначалося з якого матеріала зроблена кожна частина надгробка і його декор. Назва матеріала вписувалась вручну. 7. Декор. Визначався його характер, стилістичні особливості, символічне значення; 8. Огорожа. Визначався її матеріал, вид, кількість елементів; 9. Інскрипція. Переписувалася мовою оригінала з зазначенням втрачених частин, місцем розташування на надгробку та на якому матеріалі виконана; 10. Опис. Визначався тип пам'ятника, його стиль, характер декору та час заснування; 11. Стан збереженості визначався за трьома варіантами: добрий, задовільний, незадовільний; 12. Примітки. Додаткова інформація про стан збереженості, реставрації чи особу небіжчика; 13. Сигнатура. Визначала авторів надгробків, скульптури. Часто була розташована на нижніх частинах надгробків, які вже вросли в землю. Їх пошук вимагав відкопування певних частин пам'ятників; 14. Підпис виконавця. Вимагав чіткого написання прізвища виконавця інвентаризаційної карти.

У 2013 р. досліджувалися 16–19 поля, було опрацьовано 1623 надгробки. Накопичений досвід проведення досліджень на цвинтарі дозволив удосконалити інвентаризаційні картки: тепер в пункті 1 – заголовок об'єкта записували в

називному відмінку і замість перекладу застосовували транслітерацію, що дозволило зменшити кількість помилок і залишити, наприклад, Олен – Оленами, Helen – Хеленами і Елен – Єленами, що зберігало можливість останньої ідентифікації людини. В пункті 6 і 7 ввели списки типових матеріалів і декору, які найчастіше зустрічаються на цьому цвинтарі. Тепер їх можна було просто зазначати і вписувати від руки тільки особливі матеріали чи оздоблення, що значно скорочувало час заповнення інвентаризаційних карток. Це дозволило приділити увагу опису, тепер за ним можна було відтворити вигляд надгробка навіть без фотографії.

8. План поля 14 Личаківського цвинтаря з номерами поховань

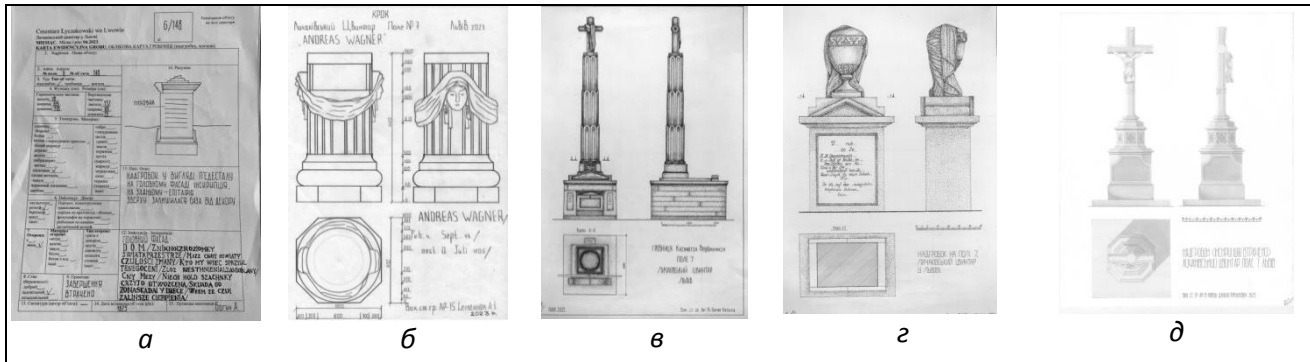
9. Надгробки на Личаківському цвинтарі у Львові: а – Маурици Постлер, поле 15, рис. вик. ст. Ю. Голуб, 2012 р.; б – облікова картка (<https://lychakivcemetry.org/karty-nagrobkow/postler-maurycy/>); в – С. Подлевського, поле 14: а – рис. вик. ст. Анна Федак, 2012 р.; з – облікова картка (<https://lychakivcemetry.org/karty-nagrobkow/podlewski-stanislaw-bogoria/>)

Українсько-польський проект “Спільна спадщина”, що тривав від 2009–2019 рр. був призупинений у зв’язку з пандемією коронавірусної хвороби, а пізніше війною. В результаті проведення цих досліджень було обстежено 50 полів та укладено 12703 облікових карток надгробних пам’ятників.

Заповнені паперові інвентаризаційні картки зшивалися в блоки по полям. Картки з перших семи полів зберігаються в Міністерстві культури РП, в комп’ютерну базу даних не вносились. Картки з 8–13 полів вносились в комп’ютерну базу даних, але паперову версію карток не зберігали. Розуміння їх важливості для подальшої роботи прийшло з часом. Інвентаризаційні картки починаючи від 14 до 84 поля зберігаються у науковому відділі Личаківського цвинтаря у Львові. Електронна версія цих інвентаризаційних карток доступна в Інтернеті (<https://cmentarzlyczakowski.pl/karty-nagrobkow/?q=>).

Важливість цих досліджень підтверджує поновлення програми “Спільна спадщина” у 2023 р., не зважаючи на продовження війни у нашій країні.

У 2023 р. виконуючи навчальне завдання з дисципліни архітектурна графіка та композиція студенти архітектори першого курсу досліджували надгробки на полях 6 та 7 під керівництвом Тетяни Клименюк. Метою повторної інвентаризації цих полів було доповнення бази даних у Інтернеті, якій бракувало надгробків з цих полів. На полі 6 і 7 студентами досліджено 350 об'єктів.

15. Учебні завдання студентів архітекторів з дослідження меморіальних пам'яток та їх інвентаризації на Личаківському цвинтарі у Львові у 2023 р.: а – облікова картка; б – крок; в-д – обмірні креслення

Інвентаризацію поховань у 2023 р. продовжила українсько-польська група дослідників: Тетяна Клименюк, Анна Левковська, Олександра та Войцех Валчак. На полях 50–52 було досліджено 344 об'єкта.

Інвентаризаційно-обмірні дослідження це перші практичні спроби пов'язати обірвану нитку історичної спадкоємності, пошук уявлень про те, яким є сучасне меморіальне мистецтво в нових і традиційних формах і символах, прагнення передбачити, які тенденції формуються в товщі нашої національної культури.

Детальний аналіз пам'яток Личаківського цвинтаря представляє безсумнівну наукову цінність в першу чергу своєю достовірністю, тому їх значення неоціненне як при вивченні історії регіону, так і для з'ясування ролі конкретних особистостей у розвитку цієї частини території.

Література

1. Klymeniuk T. Inwentaryzacja zabytków rezerwatu historyczno-kulturalnego „Cmentarz Łyczakowski” we Lwowie w latach 2008–2015. // Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej. T. 10: колективна монографія / Т. Klymeniuk, К. Kowalchuk, О. Kowalchuk. – Białystok, Poland: Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, 2017. – 529 с. – S. 51–89.
2. Klymeniuk T. Cmentarz w przestrzenno-spolecznej strukturze miasta. Podsumowanie badań architektoniczno-inwentaryzacyjnych przeprowadzonych na historycznych cmentarzach we Lwowie. // Architektoniczne i kulturowe transformacje Nysy : колективна монографія. Oficyna wydawnicza PWSZ w Nysie. Nysa 2017. – 326 s., – S. 264–282.

RESEARCH METHODOLOGY OF SPECIALISTS' SOCIAL SKILLS FORMATION IN THE FRAME OF CONTINUOUS EDUCATION

Oleh Slotskyi

**Educational and scientific program “Educational, pedagogical sciences”,
postgraduate studies, 1st year of study**

oleh.slotskyi.mnopn.2022@lpnu.ua

Scientific advisor: Hanna Shevchuk

Candidate of sciences (History), Associate Professor

shevchukganna@ukr.net

Lviv Polytechnic National University

At the beginning of the 21st century, research activities became an integral part of education. Research in the field of education is a systematic process of researching issues and problems in the field of education with the aim of finding possible optimal solutions. Research in the field of education and pedagogy is characterized by a wide range of research topics, starting from the philosophical, sociological, economic and political foundations of education to studying the features of its provision at different levels of the education system, in different contexts, etc. Research in pedagogy is carried out in its various branches: didactics, theory of education, methodology, history of education and pedagogy, methods of studying individual subjects, special pedagogy, etc. It is clear that different material cannot be evaluated by the same measure. It is necessary to classify works for a differentiated assessment of their quality [4, p. 15]. Therefore, research in the field of 01 Education, pedagogy covers all issues related to students of education, teachers, teaching and learning processes and the effectiveness of educational activities.

The main goal of pedagogical research is to solve specific problems or find answers to current questions. We find confirmation of the expressed thesis in the work of O. Dubaseniuk, who writes: “scientific-pedagogical research is a special form of the process of learning about pedagogical reality, a systematic purposeful study of its phenomena and processes, which uses the means and methods of science and which ends with the formulation of knowledge about the researched object. The main goal of pedagogical research is the discovery of objective patterns of learning,

education and personality development, the conscious and purposeful application of already known laws in the practice of educational work” [3, p. 21].

According to the methodology of pedagogy, on the basis of completed research, scientists form generalizations, substantiate principles or theories, and the main task of this activity is to forecast the development of education in general and its individual phenomena in particular. Any research begins with specifying the field of scientific interest, choosing a research object, group or situation that reflects the characteristics of the target population from the researched sample. We agree with domestic scientists that “a person in his cognitive and practical activities always evaluates various objects, subjects or phenomena. Evaluation is a judgment about a certain phenomenon, expressed in quantitative or qualitative form. Qualitative evaluations of the studied phenomena are characteristics of the qualities of objects without their correlation with a numerical series. Quantitative assessments are the result of measurement, i.e. assigning numbers to objects according to certain rules” [4, p. 242]. It is worth understanding that research is not just a search for information, a simple collection of information, although the collection and compilation of statistical information is useful for decision-making.

In our opinion, research, in addition to the search, processing and generalization of primary pedagogical information, involves observation of the research object, reflection of the researcher's own experience. Any research requires precision in observation, interpretation and description. For this, the researcher uses a complex of research methods and tools, including quantitative, numerical measuring devices, the most accurate means of description. The researcher selects or develops data collection tools or procedures and uses appropriate mechanical, electronic, or psychometric devices to refine human observation, recording, computation, and data analysis.

Any research involves the collection of new data from primary sources, a carefully developed research implementation plan, and analysis of the data obtained during the research. In order to carry out the research effectively, it is necessary for the researcher to have certain experience, certain information about the problem, as

well as to familiarize himself with the work of scientists who considered various aspects of the problem under study. Here we substantiate the expediency of performing an analysis of scientific and pedagogical literature, familiarization with terminology, concepts, theories, ideas, etc., which requires the mastery of relevant research skills and abilities. As noted in the scientific and pedagogical literature, “first you need to translate the problematic situation into the formulation of the problem that needs to be investigated. For this, you need to perform special theoretical work: establish the existence of this problem; the presence of an indicator that quantitatively or qualitatively characterizes this problem; availability of accounting and statistics for this indicator; highlight the most significant elements or factors of the problem; separate the already known elements of the problem situation, which do not require special analysis and act as an information base for consideration of unknown elements; to highlight the main and secondary components in the problem situation in order to determine the main direction of the research search; analyze the solution of similar problems” [4, p. 24].

It is worth emphasizing that the main features of scientific research are objectivity and logic, careful formulation of the goal and objectives of the research. This depends on the appropriateness of the choice of methods and the procedure of pedagogical research, and in general the quality of pedagogical research. “The problem of the quality of scientific and pedagogical research is one of the fundamental methodological problems of pedagogical science. In modern conditions, it acquires primary importance. This is explained by the fact that today a paradoxical situation has developed in the national pedagogical science. On the one hand, formal indicators (number of defended candidate and doctoral theses, mass publication of new monographs, publication of a regional pedagogy textbook in almost every city, emergence of new scientific and educational units in higher educational institutions, creation of experimental educational and scientific institutions, sites, etc.) testify to the progressive development of scientific knowledge, and on the other hand, a completely different trend is at work. With the general increase in the average level

of education, the culture of scientific thinking and the level of work of researchers is clearly decreasing” [2, p. 2].

Reflection of one's own professional and educational experience shows that social skills are important both for a person's life in society and for full realization in a professional environment. Understanding the complexity of the problem of training a modern specialist, it is worth focusing research on the subject, which is the peculiarities of the formation of social skills in the conditions of continuous education. Specifying the object and subject of the research makes it possible to formulate the purpose of the research and its tasks.

The quality and effectiveness of pedagogical research is ensured, among other things, by the selection of appropriate research methods. The Ukrainian Pedagogical Dictionary states that research methods are “methods, procedures and operations of empirical and theoretical knowledge and study of the phenomena of pedagogical reality” [1, p. 206].

Various classifications of methods are distinguished: “Depending on the aspect of consideration, research methods in pedagogy are divided into general scientific; actual pedagogical and methods of other sciences; ascertaining and transforming; empirical and theoretical; qualitative and quantitative; partial and general; meaningful and formal; methods of collecting empirical data; testing and refutation of hypotheses and theories; methods of description, explanation and forecasting; special methods used in certain pedagogical sciences; methods of processing research results. Fundamental research mainly uses theoretical research methods and experiments. Applied pedagogical research and development require empirical methods” [1].

Summarizing the experience of organizing pedagogical research, the researchers single out general scientific methods that are “used in theoretical and empirical research. They include analysis and synthesis, induction and deduction, analogy and modeling, abstraction and concretization, system analysis, formalization, hypothetical and axiomatic methods, theory building, observation and experiment” [5, p. 35]. S. Sysoeva and T. Krystopchuk emphasize that pedagogical research can be implemented at different levels, such as practical and theoretical, and therefore it

is appropriate to distinguish such methods. As “methods of empirical research (observation, comparison, measurement, experiment); methods of theoretical research (idealization, formalization, logical and historical methods); methods that can be applied at the empirical and theoretical levels (abstraction, analysis, synthesis, induction, deduction, modeling)” [4, p. 90].

In the study of the formation of social skills of specialists in the conditions of continuous education, the following should be used: theoretical methods: analysis and synthesis - to collect information, form the source base of research, and process it; specification - to specify the main concepts and categories of research; comparison and comparison to determine the compliance of professional development programs with the legal framework of the national education system; analysis, synthesis and systematization of data - for data collection during the organization of a survey of participants in the professional environment: employees and managers; summarizing the results of scientific research and formulating conclusions; empirical methods: survey, reflection of own professional and educational experience, observation.

We believe that the study of the formation of social skills of specialists in the conditions of continuous education will be of practical importance, since the definition of the theoretical foundations and the justification of the features of the formation of social skills can be used to outline promising directions for further pedagogical research, as well as to improve professional development programs.

Literature

1. Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
2. Гончаренко, С. У. (2004). Про критерії оцінювання педагогічних досліджень. *Шлях освіти*, 1, 2-6.
3. Дубасенюк, О. А. (2016). *Методологія та методи науковопедагогічного дослідження: навчально-методичний посібник*. Житомир: Полісся.
4. Сисоєва, С. О., & Кристопчук, Т. Є. (2013). *Методологія науковопедагогічних досліджень: підручник*. Рівне: Волинські обереги.
5. Чайченко, Н. Н., Семенов, О. М., Артюшкіна, Л. М., & Рудь, О. М. (2015). *Науково-педагогічне дослідження: навчальний посібник для магістрантів*. Суми: СОІППО.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СТОХАСТИЧНИХ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ ОСВІТНІХ ІНІЦІАТИВ

Оксана Гембара

доктор технічних наук, професор

Національний університет «Львівська політехніка»

oksana.hembara@gmail.com

Тарас Гембара

кандидат технічних наук, доцент

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

taras.gembara@gmail.com

Під час планування навчального процесу важливим є знаходження для ряду навчальних дисциплін розрахунку оптимального відсоткового співвідношення лекційних, практичних та лабораторних занять, ускладнених стохастичним характером даних для застосування математичної оптимізації. Математична оптимізація за статистичними даними – процес розв'язання математичної задачі пошуку максимуму чи мінімуму цільової функції при обмеженнях на значення та тип шуканих невідомих. Важливо, що математична модель оптимізаційної задачі [1-4] відтворює лише, з точки зору дослідника, певні значущі характерні властивості реального об'єкту дослідження, тож вона є основою для наближення чи певної заміни цього об'єкту його моделлю, подальша реалізація якої здійснюється відповідними оптимізаційними методами та обчислювальними засобами. Складність об'єкту дослідження визначає рівень складності процесу оптимізаційного моделювання від постановки відповідної оптимізаційної задачі до формулювання і реалізації її математичної моделі та аналізу отриманих результатів, як правило, для цього потрібні потужні обчислювальні засоби – комп'ютери з відповідним програмним забезпеченням. На практиці оптимізаційне моделювання – це комп'ютерне програмне розв'язання оптимізаційних задач за допомогою де його складова – таблицний процесор MS Excel – доступне кожному користувачу і є ефективним середовищем для статистичної підготовки таблицних даних, організації й проведення дослідження на сформованій оптимізаційній моделі. Для розв'язання оптимізаційної задачі застосовується спеціальна програмний пакет Solver, який реалізує основні оптимізаційні моделі трьома чисельними

методами для розв'язання задач лінійної, цілочислової й нелінійної оптимізації, а відносно нова версія Excel 2013 доповнена генетичним алгоритмом еволюційного моделювання. В роботах [1-2]

для ряду навчальних дисциплін розроблена та програмно реалізована математична модель оптимізації для встановлення оптимального відсоткового співвідношення лекційних, практичних та лабораторних занять за статистичною оцінкою освітніх ініціатив студентів. Порівняння результатів цих досліджень приводить до висновку, що як правило існують обмеження на впровадження освітньої ініціативи (наприклад кредитний розподіл тощо), якими необхідно доповнити математичну модель у вигляді спеціальних математичних співвідношень і вони суттєво впливають на результат.

Важливим доповненням до математичної моделі [1] є встановлення взаємозв'язків, а саме залежностей у вигляді математичних співвідношень між вхідними параметрами. Метою дослідження є встановлення залежностей вхідних параметрів освітньої ініціативи для студентів 1-го курсу, що навчаються за освітньо-професійною програмою «комп'ютерні науки» для магістрів з навчальної дисципліни «основи штучного інтелекту» на основі обробки статистичних даних [1] при вибірці 30 студентів опитування щодо відсоткового вмісту практичних та лабораторних занять з дисципліни, при тому залишкову частину займають лекційні заняття, тобто опосередковано ініціатива їх також охоплює. Аргументи і значення функції вибирали як обчислені за формулою (1) вибіркві середні,

$$\bar{x}_B = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^k (x_i n_i). \quad (1)$$

де значення $x_1, x_2, \dots, x_k$ ознаки мають відповідно частоти $n_1, n_2, \dots, n_k$ $\left(\sum_{i=1}^k n_i = n \right)$,

n - об'єм вибірки. Методом найменших квадратів проведено програмні обчислення, які показали, що лінійні залежності гірше описують залежність, ніж нелінійні, наприклад параболічна. На рис.1 представлено результати встановлення залежностей.

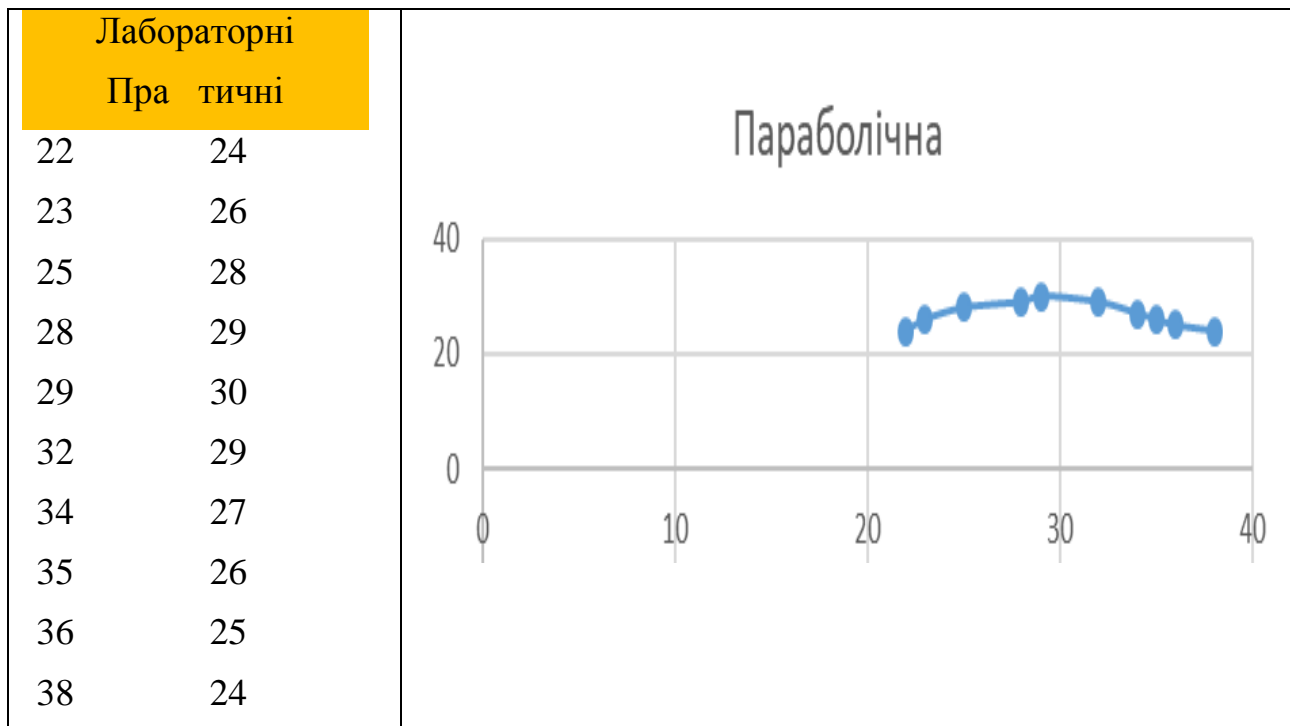

Рис.1. Числові дані статистичної обробки даних на основі вибірки та їх графічне представлення (точками) та параболічною залежністю.

Аналіз результатів приводить до висновку, що встановлений параболічний характер залежності свідчить про наявність екстремуму, і саме максимуму, що важливо враховувати при прийнятті правильного рішення щодо оцінки освітніх ініціатив та подальшої обґрунтованої мобільності розподілу навчального навантаження.

Література

1. Гембара Т. Моделювання освітніх ініціатив математичними методами оптимізації та статистичного аналізу. Матеріали Міжнародної наукової – практичної конференції «Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід», -Львів, с. 18 -19, 10. 2022, с.87-91.
2. Гембара Т. Застосування технологій штучного інтелекту для сучасної педагогічної мобільності. Матеріали Міжнародної наукової – практичної конференції «Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна /професійно-педагогічна мобільність» », -Львів, 11. 2021, с. 119-122.
3. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці: Монографія. К.: ЦУЛ, -2003.- 202 с.
4. Моделювання та оптимізація систем: підручник / Дубовой В. М., Кветний Р. Н., Михальов О. І., А.В.Усов А. В.. Вінниця : ПП «ТД«Едельвейс», - 2017.- 804 с.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Вікторія Капля

освітньо-професійна програма

«Освітні педагогічні науки», магістратура, 2 курс

vc0523623@gmail.com

Науковий керівник: В'ячеслав Шинкаренко

кандидат педагогічних наук, доцент

завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти

**Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)**

forte-pianowww@ukr.net

Побудова нового громадянського, демократичного, гуманного та правового суспільства, спрямованого на високі національні й загальнолюдські цінності, стає важливою стратегічною метою у сучасній українській освіті. Однак, це вимагає наукового обґрунтування та практичного забезпечення нової системи громадянського виховання, яка має на меті формування учнівської готовності до активної громадянської участі, розуміння належності до українського народу та патріотичного ставлення до Батьківщини. Основним завданням цього виховного процесу є розвиток громадянських якостей учнів, а саме: глибоке осмислення національної свідомості, бажання захищати інтереси своєї держави, здатність взаємодіяти та сприяти демократичному розвитку суспільства та усвідомлення значення права та правових норм для гармонійного функціонування суспільства [1, с128]. Громадянські компетентності у молодших школярів проявляються через різноманітні форми діяльності та взаємодії. Виділимо наступні форми громадянських компетентностей молодших школярів:

1. Активна участь у шкільному житті: Молодші школярі можуть проявляти громадянські компетентності через участь у шкільних заходах, відповідальне ставлення до дотримання шкільних правил та співпрацю з педагогами та однокласниками. Ця форма виявляється у взаємодії учнів зі школою, педагогами та однокласниками в рамках різноманітних шкільних активностей і заходів.

По-перше, активна участь молодших школярів у шкільних заходах, таких як свята, концерти, спортивні змагання, допомагає їм відчувати свою належність до шкільної спільноти та враховувати інтереси і думки інших учасників. Це сприяє розвитку їхньої соціальної компетентності, уміння співпрацювати, вмінню ділитися думками та ідеями з однолітками. По-друге, відповідальне ставлення молодших школярів до дотримання шкільних правил є проявом їхньої громадянської відповідальності. Дотримання правил сприяє створенню порядку та дисципліни в школі, а також розвиває в дітей почуття обов'язку перед колективом і громадою в цілому [2, с. 183-185].

Дані аспекти активної участі у шкільному житті сприяють формуванню громадянських компетентностей, таких як відповідальність, толерантність, взаємодія, демократичні цінності та здатність до співпраці. Вони впливають на розвиток особистості молодшого школяра як активного та свідомого учасника громадського життя, що готовий внести свій внесок у добробут шкільної та загальної спільноти.

2. Волонтерська діяльність: Залучення молодших школярів до добровільних допомоги в громадських проектах або заходах сприяє розвитку в них бажання допомагати та взаємодіяти для блага спільноти.

Волонтерська діяльність є важливим засобом формування громадянських компетентностей у молодших школярів. Залучення дітей до добровільної допомоги у громадських проектах та заходах має позитивний вплив на їхню особистість та ставлення до спільноти.

3. Позитивне ставлення до різноманітності: Розвиваючи толерантність та розуміння різних культур, молодші школярі демонструють громадянську компетентність у формі поваги до інших та прагнення до мирного співіснування. Розвиваючи толерантність та розуміння різних культур, діти демонструють готовність сприймати і поважати інші світогляди, традиції та цінності. По-перше, формування толерантного ставлення допомагає молодшим школярам розуміти, що люди можуть мислити по-різному, мати різні погляди та переконання. Цей аспект сприяє створенню відкритого та прийнятливого середовища, де діти навчаються взаємодіяти з іншими, несхожими на них, з

повагою та розумінням. Громадські обговорення та дискусії сприяють розвитку в молодших школярів соціальних навичок. Вони навчаються взаємодіяти з іншими, спільно шукати рішення та досягати компромісів. Це сприяє формуванню вмінь співпрацювати та діяти разом для досягнення спільних цілей [3, с. 105].

4. Громадські обговорення та дискусії: Участь у діалогах та обговореннях питань, що стосуються спільного життя, розвиває критичне мислення та вміння слухати інших. Громадські обговорення та дискусії є важливою формою розвитку громадянських компетентностей у молодших школярів. Ця активна участь у діалогах та обговореннях питань, що стосуються спільного життя, має свої особливості та переваги. По-перше, громадські обговорення та дискусії допомагають розвивати критичне мислення у молодших школярів. Вони навчаються аналізувати інформацію, оцінювати різні погляди та аргументи, робити власні висновки та приймати обґрунтовані рішення. Це сприяє формуванню самостійної та критично мислячої особистості. По-друге, участь у громадських обговореннях розвиває у молодших школярів навички слухання інших. Вони навчаються бути уважними та емпатичними до думок та ідей інших учасників дискусії. Це сприяє розвитку вміння спілкуватися, слухати та поважати інші точки зору, що є важливим для побудови гармонійних взаємин в спільноті. По-третє, громадські обговорення та дискусії сприяють розвитку в молодших школярів соціальних навичок. Вони навчаються взаємодіяти з іншими, спільно шукати рішення та досягати компромісів. Це сприяє формуванню вмінь співпрацювати та діяти разом для досягнення спільних цілей [4, с. 49-56].

5. Екологічна свідомість: Розуміння важливості збереження природи та навколишнього середовища позитивно впливає на громадянську компетентність молодших школярів.

Нижче розглянемо методи формування громадянських компетентностей молодших школярів які визначають конкретні засоби і стратегії, за допомогою яких можна реалізувати ці форми та досягти мети формування громадянських компетентностей. Таким чином можна виділити деякі методи, які можна

використовувати для розвитку громадянських компетентностей молодших школярів, такі як проектна діяльність, дискусії та обговорення, рольові ігри, позашкільні заходи, екскурсії та інші. Проведемо детальніший аналіз кожного методу:

- Метод проектної діяльності: Учні можуть брати участь у проектах, де вони займаються дослідженнями або вирішують конкретні проблеми в школі або спільноті. Це допомагає розвивати аналітичні навички, вміння планувати та співпрацювати.
- Метод дискусій та обговорень: Організація дискусій та обговорень допомагає навчити учнів критично мислити, аргументувати свої думки та розуміти погляди інших людей.
- Метод рольових ігор: Рольові ігри дають змогу дітям уявити себе в різних ситуаціях та розвивають емпатію та вміння бачити позицію інших.

Таким чином, можемо зробити висновок, що застосування наведених форм та методів громадянського виховання сприяє формуванню в молодших школярів когнітивних, нормативних та поведінкових норм, розвиває їх критичне мислення, громадянську активність, емпатію, толерантність і здатність до самореалізації. Такі підходи забезпечують їх адаптацію до сучасного суспільства та формування відповідальних, свідомих і активних громадян.

Література

1. Громадянське виховання: нові виклики сучасних реалій в умовах трансформації суспільства: бібліогр. покажч. / уклад.: З. М. Горова та ін. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 128 с.
2. Зарванська Л. Процес формування громадянської свідомості та громадянської позиції молоді. Актуальні проблеми громадянської освіти та виховання: український та зарубіжний досвід. 2013. 183-185 с.
3. Жадан І. В. Громадянська компетентність: соціальні очікування та реалії. Монографія / І. В. Жадан; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної соціальної та політичної психології. Київ. 2021. 105с.
4. Іванюк І. В. Виклики та проблеми впровадження громадянської освіти у навчально-виховний процес школи / Постметодика. 2012. 6 (109). 49–56 с.

DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCES THROUGH THE PRISM OF REGULATORY DOCUMENTS IN THE SPHERE OF HIGHER EDUCATION

Maksym Myskiv

**Educational and scientific program “Educational, pedagogical sciences”,
postgraduate studies, 2nd year of study**

maksym.a.myskiv@lpnu.ua

Scientific advisor: Nataliya Mukan

Sc.D. (Education), Professor

nataliya.v.mukan@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University

In order to integrate Ukraine into the European and global educational space, a number of measures have been implemented in our country as of 2023, which allow to harmonize the national education system with the experience of the developed countries of the world.

Thus, the Cabinet of Ministers Resolution No. 1341 of November 23, 2011 "On Approval of the National Qualifications Framework" introduced the use of the National Qualifications Framework in Ukraine [3]. It states that “The National Framework of Qualifications is based on European and national standards and principles of ensuring the quality of education, takes into account the requirements of the labour market for the competences of employees and is introduced with the aim of harmonizing legislation in the fields of education and social and labour relations, promoting national and international recognition of qualifications , obtained in Ukraine, establishment of effective interaction between the field of education and the labour market” [3]. It is worth noting that “the European qualifications framework had eight levels presented by competences: knowledge, skills, personal and professional competences (powers): independence and responsibility; the ability to learn; providing communicative and social, as well as professional competences. The principles of building similar framework structures of the EU: continuity of development of qualification levels, transparency of their description, compliance of the hierarchy of qualification levels with the structure of the distribution of labour and the national education system, taking into account world experience” [1, p. 17-18].

The National Qualifications Framework describes the qualification levels. The National Framework of Qualifications is the basis for the development of higher education standards for all specialties and levels of higher education [3]. Researchers claim that “educational degrees correspond to certain levels of the national qualifications framework. The peculiarity is that nowadays the qualification requirements for the training of specialists and masters are compared according to the seventh qualification level, which is not positive for motivating students for education under master's programs” [1, p. 18].

Scientists confirm that the developed National Framework of Qualifications contributes to: “effective interaction of education systems and the labor market; development of mobility in both geographical and professional contexts; ensuring proper competence and competitiveness of the individual throughout life; development of the 3-cycle education system; development of higher education programs at universities; recognition of qualifications” [2].

In accordance with the Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine No. 1151 dated November 6, 2015 “On the specifics of the introduction of the list of fields of knowledge and specialties for which higher education applicants are trained, approved by Resolution No. 266 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 29, 2015”, the correspondence tables of fields, specialties, scientific specialties, as well as outlines the features of the transition to new educational programs for higher education institutions [4]. The International Standard Classification of Education is the basis for coordination of areas, specialties, and scientific specialties [6]. In particular, the Ministry of Education and Culture of Ukraine states that “the harmonization of the national List with the International Standard Classification of Education is carried out in order to ensure the following processes: international codification of educational programs for comparison and recognition of educational qualifications of higher and professional pre-higher education obtained in Ukraine; international academic mobility of applicants and scientific-pedagogical and pedagogical workers of educational institutions and recognition of its results; improving the conditions for attracting foreign students by

promoting the recognition of qualifications obtained in Ukraine in the world; international comparisons and statistical analysis of education systems” [5].

In 2023, work continues on the development of higher education standards for educational programs of the first (bachelor's), second (master's) and third (educational and scientific) levels of higher education. It is organized by the Scientific and Methodological Council of the Ministry of Education and Science of Ukraine. The approved standards of higher education are used by higher education institutions of Ukraine of various forms of ownership in the process of developing educational programs for different levels of higher education and specialties. The key competencies declared in the standard of higher education are reflected in the educational and professional programs offered to students of higher education.

Literature

1. Внукова, Н. М., & Ачкасова, С. А. (2016). Національна рамка кваліфікацій в системі забезпечення якості вищої освіти у вищому навчальному закладі. *Освіта та суспільство*, 1(83), 17-20.

2. Захарченко, В. М. (2015). *Національна рамка кваліфікацій та освітні програми і кваліфікації*. Взято з: https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/Zakharchenko_NQF_StudyProgr2015.pdf

3. Кабінет міністрів України. (2011). Постанова Кабінету міністрів №1341 від 23 листопада 2011 року «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

4. Кабінет міністрів України. (2015). *Постанова №266 від 29 квітня 2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів освіти»*. Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>

5. МОН України. (2021). *Ідентифікація профілю освітніх програм підготовки фахівців в умовах глобалізації – громадське обговорення проекту Постанови КМУ*. Взято з: <https://mon.gov.ua/ua/news/identifikaciya-profilyu-osvitnih-program-pidgotovki-fahivciv-v-umovah-globalizaciyi-gromadske-obgovorennya-proyektu-postanovi-kmu>

6. UNESCO. (2013). *International standard classification of education. Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions*. Retrieved from: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>

CHALLENGES AND ISSUES OF INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY FOR EDUCATION PARTICIPANTS IN TIMES OF WAR

Andriana Zadorozhna

Professional Education (Digital Technologies), Bachelor's Degree, 4th Year

andriana.zadorozhna.pts.2020@lpnu.ua

Scientific advisor: Tetiana Helzhynska

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Lviv Polytechnic National University

tetiana.y.helzhynska@lpnu.ua

The problem of high activity among Ukrainian youth in the field of international academic mobility becomes particularly relevant in times of instability. The primary efforts of the state during the period of the Russian-Ukrainian war are directed towards addressing military issues and ensuring social protection for the population. However, it is essential to consider potential challenges that may transform into threats to national security in the future. Irreversible losses in the sphere of international academic mobility and the high potential for youth migration can further exacerbate the demographic crisis in Ukraine and hinder the transformation of human potential into socio-economic development. Therefore, despite the numerous challenges that arise in Ukrainian society during times of war, youth policy and minimizing losses in international academic mobility are of significant importance. Addressing these issues requires the development of a concept for regulating international academic mobility of youth at the state level and defining strategies at the regional and community levels, taking into account their specific characteristics. [1]

Academic mobility has been studied by Ukrainian researchers such as A. Karapetyan, L. Sokuryanska, T. Zhizhko, D. Svyridenko, and others. For instance, A. Karapetyan described the types and goals of academic mobility, analyzed the state of academic mobility development in Ukraine, and the regulatory framework governing

---

this process. She identified weaknesses and proposed her own vision for possible improvements in the legislative and administrative support of the process [3].

It is noteworthy that all researchers of the academic mobility process assert that this process is exceptionally beneficial for the state, provided it is adequately legislated and publicly administered. Furthermore, different methodologies for studying this process in general or its specific nuances encountered during the preparation of this article, various state policies, and hence, varying degrees of success among states in the field of academic mobility, enable the development and proposal of their own steps for the implementation of state policies for the internationalization of higher education in general and academic mobility in particular in Ukraine. Much has been written, but the rapid development of institutions and processes necessitates constant updating of scientific research and the accompanying legal framework for the internationalization of higher education. [1]

Mobility in the broad sense can be considered a determinant of modern culture and societal development, a significant component of the ontology of contemporary human life in the information age. The scale of mobility will only continue to expand over time. "It's not about what we do in life, but how we perceive our own life project, what goals we set, and what means we choose to achieve those goals. One can be a seller, a taxi driver, and still be a decent person, a patriot, or one can be a government official or a businessman who does not believe in their own country and has no connection to it, neither for their future nor the future of their descendants" [1, p. 146]. It's no secret that issues of human disorientation become particularly acute when they find themselves in an "extreme situation," where questions of personal safety, physical survival, material concerns, psychological experiences, a reevaluation of values and life orientations take center stage. For some, ontological depression and emptiness can also be prevalent. At the core of a person's mobility living in extreme conditions can be either a "survival motivation" or the development of existence in spite of the threat of non-existence, i.e., a "growth motivation."

Therefore, educational mobility during this complex period may not always be genuine mobility;

it may have a false character: it may appear as mobility on the surface but, in essence, it is mobile immobility. Hence, when studying educational mobility in a crisis situation, it is also essential to examine its mobile or immobile aspects. [3]

From ancient times, when education was taking its first steps in establishing its institutional forms, the principle of responsibility in its various variants has been a priority, both in the existential encounter between the teacher and students and in the functioning of educational structures. In the conditions of a full-scale war conducted by the Russian Federation with complete disregard for the principles of international humanitarian law, educational institutions often become targets of enemy shelling. Therefore, educators face the most significant task of safeguarding the future of our country. One of the priority tasks is to activate the educational mobility of school and university students both within the country and beyond its borders. [1]

In such a situation, "...it is essential, first and foremost, to prevent the dilution of national education within other national educational systems that usurp European educational logistics but do not possess the semantics of modern Europe but rather that of old pre-modern Europe." [1, p. 20]. Attempting to investigate the phenomenon of educational mobility during times of war leads us to search for answers to several challenging questions:

- Can there be a phenomenon known as educational mobility during wartime, particularly among refugees or internally displaced citizens?
- What character and peculiarities does educational mobility exhibit during wartime?
- What challenges does educational mobility in times of war pose for Ukrainian society, and how can they be minimized or reduced to zero?

In the context of war, Ukrainian participants in international educational mobility are primarily refugees who are forced to leave their place of residence and

study in search of protection and safety. In times of peace, a significant portion of modern participants in educational mobility did not plan to take part in this process

and were immobile. War, on the one hand, deprived them of their usual living conditions, forced them to mobilize, creating a "social tsunami." On the other hand, it provided a certain impetus and opened up new prospects for development. [2]

"True" academic mobility is not aimed at further emigration but serves as an opportunity for an individual to broaden their horizons and knowledge with the purpose of utilizing them in their home country's field of expertise. One can go abroad to study with the intention of staying there and earning more money, or, having gained education abroad, return and devote all their efforts to the development of their native state. It all depends on the level of reflection on the situation. The metaphor of three builders of a church is relevant here: the first one said he was transporting stones; the second, that he was feeding his family; the third one said he was building a temple. Similarly, with academic mobility: one can immerse themselves in another culture and academic traditions for tourism purposes; one can do it to make new friends; one can do it for the purpose of building the "temple" of their personality. In other words, motivation is the factor underlying a person's actions, the formation of which occurs primarily through the values that an individual adheres to.

Therefore, educational mobility in times of war has a certain specificity and features that allow us to speak of its differences from the same mobility during peacetime. Due to the forced nature of mobility primarily due to the realities of war, educational mobility has become more active and accelerated. The category of its participants has changed and expanded (all levels of the national education system have actively engaged in mobility processes: preschool, primary, general secondary, vocational, higher professional, extracurricular, which were rarely involved in peacetime). During wartime as a crisis situation, the focus is primarily on virtual educational mobility, which allows individuals to receive education according to

Ukrainian standards while being both outside Ukraine and in temporarily occupied territories, and so on.

Therefore, educational mobility in times of war is a special type of educational mobility in an extreme situation that correlates with other types of mobility, including spatial and sociocultural mobility. It depends on an individual's meta-needs as well as certain external factors.

Literature

1. "Academic Mobility: Responding to the Challenges of Globalization" by D.B. Svyridenko. Kyiv: Publishing House of M.P. Drahomanov National Pedagogical University, 2014. 279 pages.
2. Bil M.M. "Human Development Policy and Its Implementation in a Highly Mobile Society." Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy. 2017. Issue 14(1). P. 27-31.
3. Radionova N.V. "Education as a Factor of Ukraine's National Self-Assertion: History and Contemporary Issues (Based on the Material of the Slobozhanshchyna Region)." Practical Philosophy and the New Ukrainian School: Collection of Abstracts of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, May 16, 2019, Kyiv. Kyiv: National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2019. 168 pages.
4. Shvydun L.T. "Educational Mobility in the Context of Human Civilization Development: Prospects and Risks." Scientific Cognition: Methodology and Technology. 2022. Issue 1 (49). Pp. 30-35.
5. "The Individual in the 21st Century Civilization: The Issue of Freedom" by V. Tabachkovsky, M. Bulatov, T. Lyuty, G. Shalashenko, Ye. Andros, A. Dondiuk, H. Kovadlo, N. Khamitov, O. Yarosh, V. Zahorodniuk. Kyiv: Naukova Dumka, 2005. 272 pages.

**ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ТЕХНІЧНОГО ЗАКЛАДУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК КОМПОНЕНТ ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ**

Любов Дольнікова

кандидат педагогічних наук

Національний університет “Львівська політехніка”

lubov.v.dolnikova@lpnu.ua

Питання забезпечення ефективної педагогічної взаємодії між суб'єктами освітнього процесу завжди було актуальним і таким, що потребує перегляду та вдосконалення механізмів реалізації змістового та цільового компонентів через ефективну педагогічну взаємодію. На сьогодні ще домінує думка серед професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти, що найважливішими якостями сучасного педагога є професіоналізм і академічна доброчесність. Проте, як зазначають студенти, часто мотивація вивчення навчальної дисципліни, відвідування занять того чи іншого викладача є низькою через відсутність саме таких складових педагогічної діяльності як гуманістична спрямованість, педагогічні знання та педагогічна техніка викладача, його майстерність налагоджувати і візуалізувати педагогічну взаємодію.

В науковій літературі є багато праць, визначень і трактувань педагогічної майстерності. Всі вони, як правило, базуються на баченні цієї проблеми фундатором науки школи педагогічної майстерності І.А.Зязюном. [1] В процесі багаторічного досвіду роботи та спостережень у ЗВО нами виокремлено авторське трактування педагогічної майстерності як *вищої, творчої активності педагога, що проявляється і успішно демонструється обґрунтованим добром і використанням методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній конкретній ситуації освітнього процесу.* [2] Реалізація цієї творчої активності можлива в процесі постійного самоаналізу науково-педагогічним працівником своєї педагогічної діяльності і реалізацією самовдосконалення і саморозвитку. Нами встановлено під час проведення в НУ “Львівська політехніка” курсів підвищення кваліфікації, які охоплюють питання майстерності педагогічного спілкування і педагогічної техніки, що викладачі технічних вишів віддають перевагу саме професіоналізму і новій

інформації в змістовому наповненні своїх комунікацій з студентами очно чи онлайн і практично не враховують майстерності педагога. Запропоновані кафедрою педагогіки та інноваційної освіти Національного університету “Львівська політехніка” навчальні модулі “Професіоналізм і етика професійного спілкування сучасного викладача ЗВО” і “Педагогічна техніка викладача сучасного ЗВО як основа його педагогічної майстерності.” сприяють вдосконаленню практичної підготовки науково-педагогічних працівників ЗВО в організуванні педагогічного спілкування, як професійно-етичного феномену для оволодіння технологією взаємодії й набуття морального досвіду, педагогічної мудрості в організуванні стосунків з вихованцями, колегами, адміністрацією у різних сферах освітнього процесу, що має на меті трансляцію вихованцям людської культури, допомагає засвоєнню знань, сприяє становленню ціннісних орієнтацій під час обміну думками, забезпечує формування власної гідності здобувача освіти. Слухачі курсів високо оцінюють запропоновані їм до проходження навчальні модулі. Під час проходження курсів науково-педагогічні працівники знайомляться з сутністю педагогічного спілкування з перцептивної, інтерактивної та комунікативної сторін, функціями та видами спілкування, підходами до організування та проведення індивідуальної педагогічної бесіди, особливостями застосування технологій педагогічного спілкування під час проведення різних організаційних форм навчання у ЗВО, з студентами, що мають схильність до девіантної поведінки, застосуванням різних стилів педагогічного спілкування в різних ситуаціях педагогічного процесу. Після завершення курсу слухачі дають високу оцінку набутим компетентностям і результатам навчання, відзначають, що по іншому дивляться на організування і планування педагогічної взаємодії з своїми вихованцями, моделюють зміст, структуру і форму розповіді під час проведення навчальних занять різних організаційних форм, аналізують педагогічні ситуації, уникають педагогічних конфліктів, легко утримують увагу слухачів та забезпечують зворотній зв'язок під час педагогічної взаємодії, вдало і професійно використовують гумор під час навчальних занять, обгрунтовують

архітектоніку спілкування, здійснюють аутодіагностику власної психотехніки; використовують способи саморегуляції психофізичного самопочуття; професійно використовують техніку мовлення і її основні характеристики, професійно готують презентаційні матеріали під час візуального супроводу занять різних організаційних форм. У модулі “Професіоналізм і етика професійного спілкування сучасного викладача ЗВО” слухачам пропонується змістове авторське наповнення таких тем: *Зміст, структура та стилі педагогічного спілкування. Організування педагогічного спілкування під час взаємодії викладача та аудиторії. Особливості читання лекції. Риторичні навички та вміння викладача. Аналіз і характеристика конкретних педагогічних ситуацій організування педагогічного спілкування. Особливості і культура педагогічного спілкування під час он-лайн навчання у віртуальному середовищі. Аналіз та шляхи вирішення реалізації цільового компонента освітнього процесу під час он-лайн взаємодії. Технологія організування індивідуальної педагогічної взаємодії. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель педагогічної взаємодії. Структура і моделювання бесіди. Методика забезпечення контакту. Техніки взаємодії у процесі аналізу проблеми. Прийоми педагогічної взаємодії. Педагогічна ситуація, педагогічна задача. Аналіз педагогічних ситуацій та розв’язання педагогічних задач.* Метою вивчення навчального модуля «Педагогічна техніка викладача сучасного ЗВО як основа його педагогічної майстерності» є професійне опанування сутності емоційної організації побудови педагогічної взаємодії, розвиток у педагогів потреб професійно розвиватися, максимально повно проявляти свій індивідуальний потенціал через професійне застосування педагогічної техніки, професійних здібностей, гуманістичної спрямованості особистості педагога; ознайомлення з теоретичними підходами до трактування педагогічної техніки, її компонентами та засобами ефективного застосування зовнішньої і внутрішньої педагогічної техніки під час організування і здійснення педагогічної взаємодії з різним контингентом слухачів. Під час вивчення цього навчального модуля слухачі знайомляться з сутністю педагогічної техніки, як компонента педагогічної майстерності та вимогами до

організування педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу; формують уміння визначати надзавдання під час проведення навчальних занять різних організаційних форм, утримувати увагу слухачів під час педагогічної взаємодії; використовувати основні властивості пізнавальних психічних процесів у професійній діяльності, застосовувати прийоми саморегуляції, зовнішньої виразності, техніки мовлення; використовувати способи саморегуляції психофізичного самопочуття; невербально передавати власний психоемоційний стан та професійно використовувати функціональні, фізіологічні та соціальні засоби зовнішньої виразності, вербально та невербально реалізовувати основні стилі педагогічного спілкування; забезпечувати візуальний контакт з аудиторією. Програма навчальних модулів корелюється з компетентностями за освітньою програмою *підвищення кваліфікації* «Формування і розвиток професійних компетентностей науково-педагогічного працівника» і передбачає формування загальних і фахових компетентностей. До загальних ми відносимо: здатність вибудовувати педагогічну взаємодію у відповідності до загальнолюдських цінностей; здатність нести відповідальність за рівень культури та стратегії педагогічного спілкування; здатність визначати ціннісні орієнтири взаємодії у відповідності до ціннісного компоненту педагогічного процесу. До фахових компетентностей відносимо: здатність враховувати психологічні чинники педагогічної взаємодії; здатність використовувати техніки психічної саморегуляції в процесі спілкування; здатність використовувати педагогічну техніку під час розробки та реалізації інноваційних педагогічних технологій.

Після вивчення навчального модуля слухачі будуть здатні продемонструвати такі програмні результати навчання: знання сутності педагогічної педагогічної техніки, її структури, рівнів сформованості; ролі і місця педагогічної техніки в структурі педагогічної майстерності; знання психотехніки педагогічної діяльності викладача ЗВО: увага, ува, саморегуляція, зовнішня виразність, техніка мовлення; знання моделей, видів, структури, засобів, стилів і рівнів спілкування; знання професійної психогієни педагога; уміння використовувати основні властивості

пізнавальних психічних процесів у професійній діяльності; застосовувати прийоми соціально-психологічного та професійного тренінгу уваги, уваги, спостережливості, саморегуляції, зовнішньої виразності, техніки мовлення; здійснювати аутодіагностику власної психотехніки; використовувати способи саморегуляції психофізичного самопочуття; професійно використовувати техніку мовлення і її основні характеристики: звучність, політність, тембр, темпоритм, артикуляцію тощо; невербально передавати власний психоемоційний стан; професійно використовувати функціональні, фізіологічні та соціальні засоби зовнішньої виразності; вербально та невербально реалізовувати основні стилі педагогічного спілкування; виступати публічно.

Кожна з запропонованих тем у навчальних модулях містить теоретичний матеріал та практичні завдання по формуванню умінь ефективної педагогічної взаємодії, а результатом є підготовка і захист підсумкової роботи, на якій слухачі переконливо демонструють власні бачення щодо педагогічної майстерності проведення своїх занять, діляться досвідом, демонструють і аналізують власні досягнення. Захист підсумкових робіт проводиться у формі семінару-конференції.

Як висновок зазначимо, що проведення таких навчальних модулів у рамках курсів підвищення кваліфікації є важливим і ефективним чинником професійного розвитку науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти.

Література

1. Зязюн, І.А., Крамушенко, Л.В., Кривонос, І.Ф. Педагогічна майстерність: підручник для вищих педагог. навч. закладів 2-е вид., доп і перероб. К.: Вища шк., 2008. 376 с.
2. Козловський Ю.М., Дольнікова Л.В. Інтеграція елементів педагогічної та акторської майстерності у процесі підготовки майбутніх докторів філософії / *Педагогічний альманах* : зб. наук. праць - Херсон : КВНЗ "Херсонська академія неперервної освіти", 2018. - Випуск 37. С 105-112

THE FEATURES OF RESEARCH ORGANIZATION IN THE SCOPE OF KEY COMPETENCES DEVELOPMENT

Mykhailo Savchak

**Educational and scientific program “Educational, pedagogical sciences”,
postgraduate studies, 2nd year of study**

mykhailo.m.savchak@lpnu.ua

**Scientific advisor: Myroslav Kryshtanovych
Sc.D. (Public Administration), Professor**

myroslav.f.kryshtanovych@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University

In a broad sense, scientific research is aimed at improving human life, as it improves its quality based on the search for knowledge, and demonstrates ways to scientifically solve various problems. We consider research as a journey from the known to the unknown, which requires a systematic effort to obtain new knowledge in any discipline.

Research in the field of education is a systematic application of the scientific method to solve educational problems. This is an activity for the development of the science of behaviour in educational situations, which allows the teacher to effectively achieve his goals. Research in the field of education is aimed at finding ways to solve educational problems using the scientific and philosophical method. Thus, scientific and pedagogical research should solve educational problems in a systematic and scientific way, which is directly related to the understanding, explanation, prediction and control of human behaviour.

Analysis of scientific and pedagogical literature [1; 2; 3; 4; 5; 6] makes it possible to come to the conclusion that scientifically -pedagogical research covers a number of stages:

Stage 1: identifying the knowledge gap. The researcher, based on experience and observation, realizes that the problem is relevant, so he asks questions to which he tries to get answers by conducting research.

Stage 2: identification of prerequisites/causes. On the basis of experience, observations and a review of relevant literature, he understands that certain factors, factors, and features are the basis for the emergence of a scientific problem.

Stage 3: definition of goals. The researcher now defines the goals of the study: to find out the relationship of a certain factor with a scientific problem.

Stage 4: formulation of the hypothesis. A researcher can formulate his hypotheses as following: 1. There is an important relationship between this feature and an educational.

Stage 5: gathering research data and information. The researcher uses research procedures and methods to measure the factor and the scientific problem.

Stage 6: hypothesis testing. The usage of statistical methods to test the research hypothesis.

Stage 7: interpretation of results. The researcher interprets the results in order to discover if there is a relationship between a certain feature and a scientific problem.

Stage 8: comparing the findings with the findings of previous researchers. At this stage, the researcher tries to explore whether his findings are consistent with the findings of previous studies or not. If not, the researcher tries to explore why the findings do not agree with other studies by further analyzing previous studies.

Stage 9: modification of the theory. Based on the previous stages, the researcher assumes that the investigated factor cannot affect the scientific problem by itself. There may be other factors that influence the relationship between the first factor and the scientific problem.

Stage 10: asking new questions. Based on the obtained results, the researcher considers other factors that may be important for solving a scientific problem, which forms the basis for conducting a new study.

The formulated goal of the research requires the definition of specific tasks, the solution of which will ensure the possibility of its achievement. The problem of forming key competencies for lifelong learning is widely discussed not only by theoreticians, but also by practitioners. Accordingly, among the tasks, it is worth taking into account the analysis of the problem of the formation of key competencies for lifelong learning in the context of the international space of higher education.

Taking into account the vector of European integration chosen by Ukraine, it is important to characterize the features of the formation of key competences for lifelong learning in the context of modern education in the context of the legal framework of a specific country, which makes it possible to understand what

measures have been taken to achieve the goal – the harmonization of higher education is a European practice.

The next stage involves researching the experience of a specific institution for the implementation of educational policy in practice – the formation of key competencies for lifelong learning in a professional environment. For this, such a method as a survey is used, which in turn involves the development of an appropriate questionnaire. The last task is the presentation of the results of a survey of experts on the formation of key competencies for lifelong learning and their interpretation.

This research implementation algorithm involves the use of a whole set of methods, including theoretical and practical ones. So, for example, scientists use analysis and synthesis to find and process information content, form the research source base, and process it. The research uses the specification method to clarify the main concepts and categories of research aimed at studying the features of the formation of key competences of specialists. Among the theoretical research methods, comparison and comparison of the experience of European countries and Ukraine regarding the formation of key competences of specialists in the professional environment is used; analysis, synthesis and systematization of research data obtained during the survey of the company's employees. The method of generalization makes it possible to draw conclusions, to process the obtained research results, to formulate conclusions and prospects for further research. Among the empirical methods, the survey method is effective.

Література

1. Дубасенюк, О. А. (2016). *Методологія та методи науковопедагогічного дослідження: навчально-методичний посібник*. Житомир: Полісся.
2. Муқан, Н., & Гаврилюк, М. (2021). *Методологія педагогіки: сутність, принципи, підходи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2(106), 121-128.
3. Сисоєва, С. О., & Кристопчук, Т. Є. (2013). *Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник*. Рівне: Волинські обереги.
4. Charles, C. M. (1998). *Introduction to educational research*. Addison Wesley Longman, Inc., 1 Jacob Way, Reading, MA 01867.
5. Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction*. Longman Publishing.
6. Mutch, C. (2013). *Doing educational research*. Nzcer Press.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Анастасія Боярська

освітньо-професійна програма

«Освітні педагогічні науки», магістратура, 1 курс

boyarskaya0305@gmail.com

Науковий керівник: В'ячеслав Шинкаренко

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти

Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)

forte-pianowww@ukr.net

Творча активність розвивається у ході творчої діяльності і позначається на її якості. Вона прослідковується у направленості та міцності пізнавальних інтересів, бажанні отримання нових знань, оволодінні варіантами діяльності, залученні наполегливості у вдалому завершені цілі творчості [5, с.84-88].

С. Смирнов виокремлює чотири шляхи до розвитку активності: урахування відповідності зовнішніх та внутрішніх підстав активності (цілковита діяльність мимовільної активності як наслідок від не активності через реактивність); інтервал часу від першого вияву до наслідку; від пристосування до трансформації з акцентом на внутрішні переконання; потужність активності з урахуванням зміни, запалу, динаміки та потенціалу [5, с.84-88].

М. Устецька, О. Кравець зазначила, що комп'ютерні технології навчання, а саме: нові інформаційні технології на базі комп'ютера, як засобу реалізації роботи з інформацією для розвитку у здобувачів початкової освіти необхідних компетентностей, втілюються в трьох напрямках. Напрями комп'ютерної технології: «проникаюча» (деякі напутні завдання, теми та розділи); «основна» (акцент на найважливіше); «монотехнологія» (комп'ютер в основі всього). Провідні засоби ІКТ несуть в собі багатоманітні програмно-технічні засоби, котрі направлені на знаходження відповідей на ті чи інші педагогічні питання, в яких є предметна суть і налаштування на співдіяння із здобувачами (табл.1) [4].

Таблиця 1

Класифікація основних засобів ІКТ

Основні засоби ІКТ			
Параметри	Класифікація	Конкретика	
За вирішенням педагогічних задач	Засоби забезпечення базової підготовки	Електронні підручники, навчальні системи, системи контролю знань	
	Засоби практичної підготовки	Практикуми, віртуальні конструктори, програми імітаційного моделювання, тренажери	
	Допоміжні засоби	Енциклопедії, словники, хрестоматії, розвиваючі комп'ютерні ігри, мультимедійні навчальні заняття	
	Комплексні засоби	Дистанційні навчальні курси	
По функціям в організації освітнього процесу	Інформаційно-навчальні	Електронні бібліотеки, електронні книги, електронні періодичні видання, словники, довідники, навчальні комп'ютерні програми, інформаційні системи	
	Інтерактивні	Електронна пошта, електронні телеконференції	
	Пошукові	Реалізуються через каталоги, пошукові системи	
За типом інформації	Електронні й інформаційні ресурси	З текстовою інформацією	Підручники, навчальні посібники, задачник, тести, словники, довідники, енциклопедії, періодичні видання, числові дані, програмно і навчально-методичні матеріали
		З візуальною інформацією	Колекції: фотографії, портрети, ілюстрації, відеофрагменти процесів і явищ, демонстрації дослідів, відеоекскурсії; статистичні та динамічні моделі, інтерактивні моделі: предметні лабораторні практикуми, наочні віртуальні лабораторії; символні об'єкти: схеми, діаграми
		З аудіоінформацією	Звукозапису виступів, музичних творів, звуків живої і неживої природи, синхронізовані аудіооб'єкти
		З аудіо-та відеоінформацією	Аудіо-відеооб'єкти живої та неживої природи, предметні екскурсії
		З комбінованою інформацією	Підручники, навчальні посібники, першоджерела, хрестоматії, задачник, енциклопедії, словники, періодичні видання

В момент застосування комп'ютерних технологій, маючи на увазі інформаційні технології, нагальним є розуміння про взаємовідношення та

співзв'язок між комп'ютером і часин решти технологій. Комп'ютер можна вважати універсальним відносно задіяння в навчально-виховному процесі (пояснення, відпрацювання, контроль, повторення), а комп'ютерні засоби – інтерактивними, бо відбувається взаємодія між суб'єктами освіти та комп'ютером [4].

На думку І. Лукашук та І. Коновальчук, ІКТ є потужним засобом на шляху до розвитку пізнавального інтересу (і творчої активності з огляду на їх взаємозалежність [5, с.84-88]) здобувачів, а великий діапазон можливостей їх залучення до освітнього процесу, дає можливість вчителям здійснювати урок у різних формах: онлайн-уроки, онлайн-екскурсії, обговорення в групах тощо. Що в свою чергу уможлиблює введення будь-яких видів роботи на уроці з постійною можливістю новизни, котра збільшує пізнавальний інтерес і творчу активність [2].

Вищестю інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі початкової школи є у задіянні молодших здобувачів до активної пізнавальної дії, узвишшя рівня емоційного сприймання матеріалу (на власні очі; різнокольоровість, яскравість та анімаційна подача); розвою творчого мислення за допомогою експериментів, знаходження залежності між старою та новою інформацією, між частинками знань на просторах певного середовища; формування здібностей самостійної праці, рефлексії, активності, збільшення мотивації в вивченні того чи іншого предмету тощо [2].

Для того, щоб посилювати творчу активність здобувачів початкової освіти, необхідно використовувати, на думку О. Монастирська та М. Бойчук, STEM-підхід, моделювання. Тобто, утворювати та вирішувати кросворди й ребуси, виконувати вправи на аналогії й асоціації, кадрувати комікси й історії тощо. Наприклад, під час уроку математики поєднуємо науку, технологію, інженерію та математику, отримуючи візуалізацію науковості на фоні простоти та доступності [3, с. 357-359].

Інформаційні технології сьогодення – це не лише новітні технічні засоби, а ще новітні форми та методи викладання, новітні підходи стосовно процесу навчання.

Існує безліч онлайн-ресурсів, технічних, що допоможуть організувати роботу здобувачів початкової освіти із будь-якого предмета, провести інтегрований урок або сприяти створенню суттєвого інтерактивного матеріалу.

М. Борисьонк, досліджуючи питання залучення ІКТ як засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів, виділив комп'ютерну програму *GCompris* (рис.1), назвавши її якісним та оптимальним середовищем розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти.

Рис. 1. Зображення програми GCompris.

GCompris, розглядаючи через призму школи, передбачена для навчання за допомогою комп'ютера, планшета, телефона з можливістю функціонування на великій кількості різних програмних платформ (GNU/Linux, Windows, Android, macOS). Більше двадцяти років GCompris задіяна до навчання у школах багатьох країн, маючи понад сто п'ятдесят вправ (основні навчальні дисципліни), передбачаючи: опанування комп'ютера; читання (вивчення літер, слів та лексичних комплектів); отримання здібностей в математиці (лічба, головоломки); ознайомлення зі світом (мистецтво, музика та логіка); можливість експериментів і розвою стратегічного мислення (використовуючи ігри на дошці). Щоб працювати з даною програмою немає потреби в під'єднанні до інтернету, вона (GCompris) не цікавиться даними, дотримується законодавства із загального захисту даних ЄС. Є змога обрання шабля вправ відповідно можливостям дитини, а також безліч корисних маніпуляцій при роботі для отримання потрібного результату. Основою шаблів вправ є програми

початкової французької школи, що окреслюють знання, котрі повинні мати французькі здобувачі у школі [1].

Доречним є зауваження М. Устецької та О. Кравець, що вчитель повинен звертати увагу на те, щоб здобувачі через кольоровість та яскравість не загубились, не втратили зв'язок та отримали відповіді на поставленні запитання [4].

Література

1. GCompris: Школи. URL: <https://gcompris.net/schools-uk.html>
2. Лукашук І.В., Коновальчук І.М. Формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 7. Бердянськ, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачеве, Полтава, Ужгород, Умань, Херсон, 2020. 361 с.
3. Монастирська О. В., Бойчук М. В. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування творчої особистості. Інноваційні практики наукової освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 8–11 грудня 2021 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 570 с.
4. Устецька М. О., Кравець О. Є. Застосування ІКТ на уроках англійської мови в початковій школі як засіб підвищення якості навчання здобувачів освіти. III Всеукраїнська студентська наукова Інтернет-конференція «Виклики та перспективи іншомовної освіти у XXI столітті», 2021. С. 23.
5. Холоденко В. О. Сутність, зміст та структура творчої активності особистості: Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. № 1. 297 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ У ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сергій Куриляк

Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»

бакалаврат, 2 курс

claud.001@gmail.com

Науковий керівник: Ірина Довгалюк

доктор мистецтвознавства, доцент

Львівська національна музична академія ім.М.В.Лисенка

iradovhalyuk@gmail.com

В умовах глобалізації та євроінтеграції, переходу до загальносвітового відкритого освітнього простору у наш час зростає практично-наукова потреба зміни структури, змісту та характеру знань у цілому, а також у педагогічних зокрема, досвіду майбутніх педагогів, формування у них професійного світогляду і життєвої позиції, визначення перспектив професійного та особистісного розвитку.

На сучасному етапі трансформації освіти України необхідно акцентувати увагу на пріоритетному завданні – «утверджувати національну ідею, сприяти національній самоідентифікації розвитку культури українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями».

З цього контексту постає гостре питання вивчення історичного, теоретичного та практичного досвіду культурологічних, гуманітарних галузей, які акумулюють методологічні засади та практичні результати дослідження, вивчення культури етносу, серед яких домінуючі позиції займають фольклористика, етнографія, етнологія. У вимірах розвитку національної освіти виокремлюється необхідність системної підготовки фахівців, беззаперечно спрямованих на трансляцію культурно-мистецького етнічного досвіду, на глибоку професійну аналітичну діяльність щодо оцінювання фольклорного, етнографічного фонду культури.

Протягом часу становлення та розвитку української фольклористики як науково-освітньої галузі, змінилися дефініції фольклору, що втілилось у поглядах українських фольклористів, які створили основний джерелознавчий фонд традиційної культурної спадщини. Ознайомившись із багатьма такими працями, ми робимо висновок, що *фольклор* – це явище традиційної культури, феномен сакрального самовираження етносу, у якому відбилися народна модель світосприйняття, креативні етнічні задатки, етно ментальні характеристики, мовленнєва культура. Саме фольклор завдяки своїй синкретичній природі став основою розвитку різних видів мистецтв, розвитку фольклористики як науково-освітньої галузі.

Фольклористика як наука тривалий час розглядалась, і на сьогоднішній день ця проблема також не вичерпана до кінця, як суто філологічна наука із тенденцією до перевтілення її в один із підрозділів літературознавства. Але у найвідоміших аспектах фольклористики акцентується увага на її функціях як науки, яка спрямована на вивчення основних закономірностей розвитку виховної та естетичної функцій фольклору на різних етапах життя народу, пізнавального значення жанрів, поезики, окремих творів і тем в їх національному та інтернаціональному варіантах, взаємовпливів між літературою і народною творчістю, що на сьогодні є дуже важливо.

Мова фольклору, його текстів відбиває знання, здобуті впродовж тисячолітньої історії всього людства, але вони, зрозуміло, проходять крізь свідомість певного етносу, доповнюються його унікальним досвідом і створюють неповторний культурно-мовний простір, який має свої виразні національні відмінності чи особливості. Етнокультурні ж чинники забезпечують акумуляцію реальністю мовної картини світу, а витoki національної специфіки фольклору слід шукати передусім у менталітеті його творця й носія – у національних особливостях певного етносу. Крім того, слід

пам'ятати, що етнічна культура виступає своєрідним джерелом народної творчості.

Етномузикознавчий осередок Львівської національної музичної академії ім. Миколи Лисенка – це кафедра музичної фольклористики та проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології. Саме тут, продовжуючи та примножуючи напрацювання славних попередників, орієнтуючись на найновіші тенденції європейської та світової фольклористики, львівські етномузикологи плідно та різнобічно працюють як на педагогічній, так і дослідницькій ниві, активно долучаються до збереження і популяризації нематеріальної культурної спадщини України.

На даному етапі мого навчання «етномузикознавство» являє собою єдину, неподільну дисципліну. Колись до подібного універсалізму певною мірою примушували обставини: поки етномузична культура залишалася незвіданою цілиною, роботи було багато, а фахових робітників мало. Але майже за двісті літ свого досить інтенсивного становлення та розвитку музична фольклористика розвинулася у вельми обширну галузь гуманітарної науки, що вже обіймає кількадесят різних, достатньо самостійних дисциплін. Детально засвоїти усі етномузикознавчі дисципліни у повному обсязі нині видається вже неможливим навіть за наявності виняткових здібностей. Щоби добитися серйозних успіхів бодай в одній ділянці, у ній доводиться цілеспрямовано працювати, присвячуючи себе накопиченню відповідних знань, умінь та навичок практично ціле життя.

На мою думку, викладання музичного фольклору на всіх рівнях, навіть в умовах воєнного стану, залишається далеким від довершеності – такий процес потребує подальшого вдосконалювання, передовсім шліфування своїх методичних підходів аж до детальної розробки кожної теми, проведення кожного заняття зокрема. На сьогоднішній день, коли в країні йде війна, постає

гостра проблема в браку загальнонаціональної єдності понятійного апарату, програмних засад і вимог. Щоби подолати це - у всіх мають бути чітко сформовані погляди на сутність народної музики.

У різносторонній підготовці студентів-етномузикознавців, до майбутньої трудової діяльності, педагоги повинні приділяти особливу увагу питанню вивчення педагогіки. Адже більшість з нас обирає цю професію основною, стаємо учителями, викладачами музично-фольклористичних чи, народознавчих дисциплін у навчальних закладах різного освітнього рівня та профілю. Тому добра педагогічна наука вихованців, які вивчають фольклор, не тільки забезпечить шкільництво кваліфікованими кадрами, але й буде запорукою поширення та закріплення у суспільстві відповідних музично-етнографічних знань, виховання у підростаючих поколіннях щирої поваги, любові до рідної культури усної традиції.

Література

1. Денисюк І. Національна специфіка українського фольклору (матеріали до лекції). Вісник Львів. університету. 2003. Вип. 31. С. 3–22.
2. Дмитренко М.К. Українська фольклористика: акценти сьогодення. Київ, Видавництво «Сталь», 2008. С. 81-82.
3. Клименко І. Монографія Ірини Довгалюк «Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції» (Львів, 2016) як «маркер якості» Львівської історичної школи в етномузикології. Проблеми етномузикології. Київ, 2016. Вип. 11. С. 88–89.
4. Фурман А. В. Психокультура української ментальності. Тернопіль, 2014. 168 с.
5. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/popup_article?art_id=10249289.

INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY: PROBLEMS AND PROSPECTS

Світлана Бобош

**Освітньо-професійна програма
Професійна освіта (Цифрові технології)**

бакалаврат, 3 курс

svitlana.bobosh.pts.2021@lpnu.ua

Науковий керівник: Тетяна Гельжинська

кандидат педагогічних наук, доцент

tetiana.y.helzhynska@lpnu.ua

Національний університет "Львівська політехніка"

International academic mobility is an important component of modern higher education and research. It promotes the exchange of knowledge, cultural values and experience between different countries, contributing to the development of scientific, educational and international relations. The main forms of international academic mobility include the student exchange program, teaching mobility, research mobility and other specific initiatives.

Research mobility is a form of academic exchange intended for scientists and researchers. Participants of this program have the opportunity to work in other scientific institutions, laboratories or universities to carry out research, cooperation and exchange of scientific knowledge [Hryshchuk Yu. International academic mobility in Ukraine: problems and prospects // Educational discourse, 2014, No. 2 (6).1]. This contributes to the creation of international scientific networks, the development of new research directions and promotes innovative development.

Apart from the main forms of international academic mobility, there are other specific initiatives. These can be joint projects between universities from different countries, international summer schools, internships in international organizations, cultural exchanges and many others. These initiatives contribute to the widening range of opportunities for academic mobility and increase mutual understanding between different cultures.

International academic mobility is a key element of the modern educational and scientific system. This form of mobility allows students, teachers and researchers to collaborate and exchange experience and knowledge with foreign colleagues.

One of the key advantages of international academic mobility is the possibility of active cultural exchange. Program participants come into contact with another culture, language and way of life. This process contributes to the expansion of the worldview, the development of intercultural communication and mutual understanding between different cultures. Students and teachers gain new perspectives that contribute to their personal and professional growth [2].

International academic mobility provides an opportunity to develop international experience, which is becoming increasingly important in today's world. Mobility participants learn new approaches to learning and scientific research, as well as learn to work in international teams. This experience makes them more competitive in the labor market and contributes to the development of a global network of scientific and educational connections.

International academic mobility helps to improve the qualifications of program participants. Students get the opportunity to study new subjects and specializations, as well as develop their skills in a different educational environment. Teachers have a chance to introduce new teaching methods and discover new scientific directions. Researchers have the opportunity to collaborate with leading scientists and have access to new research resources.

International academic mobility promotes the development of international partnerships and cooperation between universities and scientific institutions. It creates an opportunity for joint research, exchange of scientific developments and teaching experience. It promotes the development of scientific innovations and joint projects that can solve global problems and contribute to general progress.

International academic mobility is an important tool for the development of education, science and cultural exchange. However, unfortunately, it also faces a number of serious problems that can complicate the process and reduce the accessibility of this form of activity [3].

One of the most significant problems of international academic mobility is the visa and immigration restrictions that exist in many countries. Many students, teachers and researchers face bureaucratic obstacles and long waits for visas. This may affect the timing of the program and lead to the refusal of participants. Restriction of the visa regime can also affect the international reputation of the country in the field of education and science.

Another important issue is the financial costs associated with international academic mobility. Students and teachers face high costs for tuition, accommodation, health insurance and other costs associated with being abroad. This may limit the ability of many individuals to participate in international mobility programs, especially for students from less financially well-off families.

Cultural and language barriers can be an obstacle to successful international academic mobility. Students and teachers who come to another country may face difficulties in communication and adaptation to the new environment. Culture shock and difficulties in communication can affect the success of studies and scientific work.

International academic mobility also faces health and safety issues. Program participants may face medical problems, emergencies, or even threats to adapt to new climatic and geographic conditions. Security issues can also arise in connection with political conflicts or natural disasters.

International academic mobility has become an integral part of modern education and science [4]. This form of exchange of students, teachers and researchers between universities and scientific institutions from different countries

promotes the exchange of knowledge, cultural experiences and scientific ideas. However, international academic mobility does not stand still, and its development has its own prospects and challenges.

One of the main prospects for the development of international academic mobility is the growing demand for such programs. Modern students and scientists increasingly understand the importance of international experience and global education for their professional and personal development. This leads to more applications for exchange programs, which helps to increase opportunities for mobility.

Thanks to technological progress, new opportunities for international academic mobility are emerging. Virtual classrooms, online courses, webinars and joint research projects allow for mobility without leaving your own place of residence. This increases the availability of international mobility for those who are unable or unwilling to travel abroad.

Universities and research institutions increasingly recognize the importance of international partnerships in the development of international academic mobility. The search for new partners, the signing of cooperation agreements and the creation of networks facilitate the exchange of students and teachers. This develops the international scientific and educational space and creates new opportunities for mobility.

Governments and international organizations are aware of the importance of international academic mobility and provide support for the development of this trend. This may include allocating financial resources for exchange programs, simplifying the visa regime and creating a regulatory environment conducive to international mobility [5].

We established that the student exchange program is one of the most common forms of international academic mobility. This allows students to enrich their academic and

cultural experience, learn languages, develop international contacts and increase their competitiveness in the labor market.

Teaching mobility involves the movement of teachers and research teachers between universities in other countries. This promotes the exchange of pedagogical and scientific experience, the development of new courses and scientific directions, and also promotes the implementation of international standards of education.

Literature

1. Hryshchuk Yu. International academic mobility in Ukraine: problems and prospects // Educational discourse, 2014, No. 2 (6).

2. Zhizhko T. Academic mobility is an objective condition for the development of university education / T. Zhizhko // Bulletin of the Child Development Institute. Series: Philosophy. Pedagogy. Psychology: Collection of Scientific Works / Nat. ped. University named after M. P. Drahomanov. - K.: Publication of the NPU named after M. P. Drahomanova, 2010. - Vol. 10. - P. 6-10.

3. National strategy for the development of education in Ukraine for 2012-2021 [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.mon.gov.ua>.

4. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Regulation on the procedure for implementing the right to academic mobility" [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>

5. Svyridenko D.B. Academic mobility: response to the challenges of globalization: monograph / Svyridenko D.B. - K.: Publishing House of NPU named after M.P. Dragomanov, 2014. - 279 p.

ОГЛЯД СПРИЯТЛИВИХ ФАКТОРІВ МІЖНАРОДНІЙ АКАДЕМІЧНІЙ МОБІЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ НА САЙТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Олександр Маркелов

кандидат технічних наук, доцент

OrcID: 0000-0002-2432-0768, oleksandr.e.markelov@lpnu.ua

Олександр Ієвлєв

доктор педагогічних наук, доцент

OrcID: 0000-0003-1567-4131, oleksandr.m.iievliev@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Огляд можливостей для реалізації міжнародної академічної мобільності в освіті проводився на основі інформаційної презентованості на сайті Національного університету «Львівська політехніка» (<http://www.lpnu.ua>).

Для встановлення сприятливих факторів для реалізації міжнародної академічної мобільності у вищій освіті нами було зосереджена увага на такі напрями огляду презентованості на сайті, як: стратегія інтернаціоналізації університету [18], стажування [29], інтернаціоналізація освітніх програм та проектів [1-4, 6-17], центри інтернаціоналізації співпраці в освіті [5, 16-21] та ін.

Стратегія [18] спрямована на інтеграцію університету в міжнародний освітній та науковий простір містить 22 шляхи, серед яких є: розвиток експорту освітніх послуг; інтегрування системи навчання у світову освітню; підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, стажування науково-педагогічних працівників за кордоном та дистанційне стажування [22] у країнах ЄС для здобувачів вчених звань; створення навчально-наукових центрів за кордоном; участь у академічній мобільності; залученість іноземних студентів, аспірантів, докторантів; промоція із запрошення на навчання серед зарубіжної аудиторії та інше.

Серед можливостей для забезпечення міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу є інформація Центру міжнародної освіти [17] про міжнародні освітні програми та проекти [1]: Erasmus Mundus,+KA1, +KA2 [2]; TEMPUS [2].

На рис. 1 схематично представлено результати огляду презентованості сприятливих факторів для міжнародної академічної мобільності учасників

освітнього процесу у вищій освіті (за результатами аналізу інформації на сайті університету).

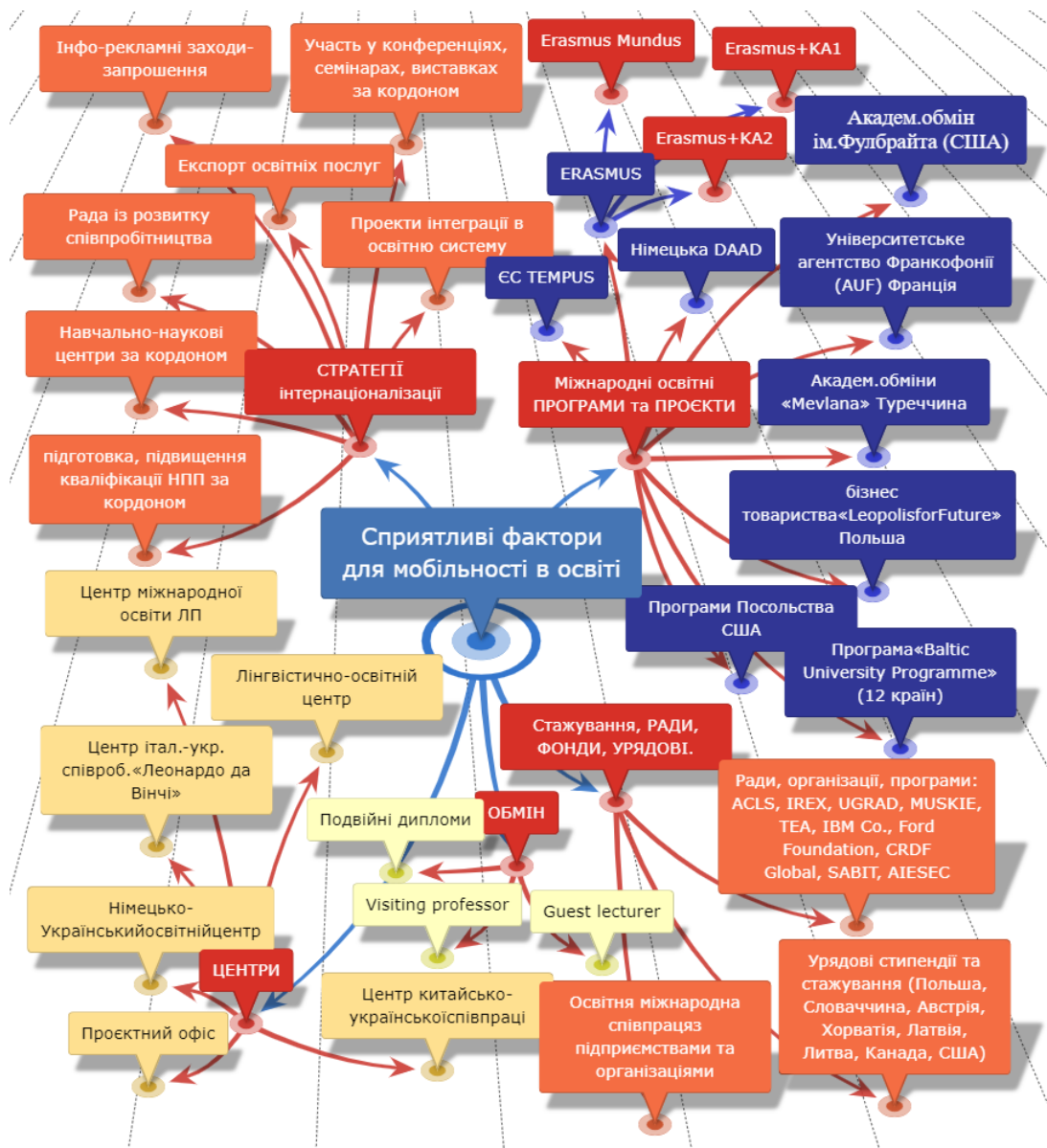

Рис. 1. Схематичне представлення сприятливих факторів для міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу у вищій освіті (за результатами аналізу інформації на сайті університету) [1-22].

До того ж слід зазначити такі можливості як: стипендіальні програми Німецької служби академічних обмінів DAAD [3]; програма академічних обмінів імені Фулбрайта (США) [4]; програма польського бізнес товариства «Leopolis for Future» [6]; програма академічних обмінів Туреччини «Mevlana»

[7]; стипендії та стажування Франції, Університетське агентство Франкофонії (AUF)[8]; програми Посольства США [9] (тренінги, консультації, навчання й викладання англійської мови, програми обміну та професійного росту); Програма [10] «Baltic University Programme» (12 країн, сталий розвиток, захист довкілля, демократичні засади).

Урядові стипендіальні програми та стажування різних країн світу [11]: 1) стипендії в Словацькій Республіці, Австрійської служби академічних обмінів (OeAD), в університетах Польщі; Урядів: Латвії та Литви, Канади та США, Китаю та Кореї, Туреччини, Хорватії; AIESEC для студентів, MUSKIE, від корпорації Карнегі; гранти від корпорації IBM; 2) програми обмінів: IREX, UGRAD, Педагогічної майстерності вчителів (TEA); 3) фонди: CRDF Global, Andrew W.Mellon Foundation, Ford Foundation.

Наявні можливості для отримання ще одного «подвійного» диплому [13] іншої країни навчаючись в університеті. Для спеціалістів-іноземців на участь в Програмі «Visiting professor» [14] сприяє для фахівців іноземців академічно викладати дисципліни, вести тренінги, ознайомлювати із новітніми методами викладання та проведення досліджень. Програма «Guest lecturer» [15] для поширення знань й досвіду в освіті, партнерства серед освітнього процесу, читання лекцій із унікальних знань певної діяльності.

Варто відзначити плідну працю спеціальних центрів [5, 16-21], що сприяють інтернаціоналізації співпраці й мобільності в освіті.

Таким чином, на основі проведеного нами аналізу, висвітлено: освітні можливості, які надають університети світу, міжнародні організації, фонди для організації міжнародної академічної мобільності студентів та науково-педагогічних працівників; різноманітні освітні, наукові, культурні та мистецькі програмами, проекти, гранти, стажування, волонтерські заходи та ін.; інформацію про різні міжнародні освітні можливості для студентів та професорсько-викладацького складу Львівської політехніки, інформацію про співпрацю з міжнародними підприємствами та організаціями, а також можливості вивчення іноземних мов, які надаються посольствами провідних

країн світу; організаційні аспекти міжнародної співпраці Центру міжнародної освіти університету.

Література

1. Участь Львівської політехніки в міжнародних освітніх програмах та проектах. [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proieky/uchast-lvivskoi-politekhnyky-v-mizhnarodnykh-osvitnikh>
2. Карта проєктів TEMPUS. [Електронний ресурс] URL: <https://erasmusplus.org.ua/projects-map/lvivska-oblast/448-natsionalnij-universitet-lvivska-politekhnika.html>
3. Стипендіальні програми Німецької служби академічних обмінів (DAAD). [Електронний ресурс] URL: <https://www.daad-ukraine.org/uk/>
4. Програма академічних обмінів імені Фулбрайта [Електронний ресурс] URL: <http://www.fulbright.org.ua/uk/pages/19/student.html>
5. Центр італійсько-українського співробітництва «Леонардо да Вінчі» [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/ciusld>
6. Програма польського бізнес товариства «Leopolis for Future» [Електронний ресурс] URL: <https://leopolisforfuture.org/en/about-us/>
7. Програма академічних обмінів Туреччини «Mevlana» [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/programma-akademichnykh-obminiv-turechchyny-mevlana>
8. Стипендії та стажування Франції, Університетське агентство Франкофонії (AUF) [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/stypendii-ta-stazhuvannia-frantsii> URL: <https://www.campusfrance.org/en>
9. Програми Посольства США [Електронний ресурс] URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/education-culture-uk/exchange-programs-uk/academic-exchanges-uk/> URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/programy-posolstva-ssha>

10. Програма «Baltic University Programme» [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/programa-baltic-university-programme>
11. Урядові стипендіальні програми та стажування різних країн світу [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/uriadovi-programy-riznykh-krain>
12. Стажування в провідних міжнародних організаціях [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/stazhuvannia-v-providnykh-organizatsiiah>
13. Програми подвійних дипломів [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/programy-podviinykh-dyplomiv>
14. Програма «Visiting professor» [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/programa-visiting-professor>
15. Програма «Guest lecturer» [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/mizhnarodni-osvitni-programy-ta-proekty/programa-guest-lecturer>
16. Лінгвістично-освітній центр [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/lots>
17. Центр міжнародної освіти [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/cto>
18. Стратегія інтернаціоналізації Львівської політехніки [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/1989/strategiya.PDF>
19. Німецько-Український освітній центр [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/nuots>
20. Центр китайсько-української співпраці [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/tskus>
21. Проектний офіс [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/proiektnyi-ofis>
22. Здобувачі вчених звань можуть стажуватись дистанційно [Електронний ресурс] URL: <https://lpnu.ua/news/mon-roziasniuie-zdobuvachi-vchenykh-zvan-mozhut-stazhuvatys-dystantsiino>

RESEARCH ON INTERNATIONAL COOPERATION AND ACADEMIC MOBILITY BETWEEN UKRAINIAN AND CHINESE UNIVERSITIES

Wang Yixuan

**Educational and scientific program “Educational, pedagogical sciences”,
postgraduate studies, 2nd year of study**

yisiuan.van@lpnu.ua

Scientific advisor: Nataliya Mukan

Sc.D. (Education), Professor

nataliya.v.mukan@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University

Ukraine, located in the eastern part of Europe, is an integral part of China's Belt and Road Initiative. International relations between Ukraine and China have been characterized by good international friendship since the independence of Ukraine. Ukraine became independent in 1992, and China and Ukraine established diplomatic relations in 1992. The 32-year history of good friendship and cooperative development of international relations makes it meaningful to study the international cooperation and academic exchange projects between Ukraine and China. 2023 is also the 10th year of China's "One Belt, One Road" policy. Over the past ten years, with the support of the governments of the two countries, cooperation between the two peoples in the economic, political, cultural, educational and other areas has achieved fruitful results. The core competitiveness of the 21st century is the demand and competition for talents [1]. All the countries in the world maintain the same attitude towards the concept of strengthening the country with science and technology and developing the country with talents. The concept of international cooperation and academic exchanges is also becoming more and more popular [2]. And the educational endeavour itself has always occupied a mainstay position in traditional international cultural exchanges. In today's world of education and human resources, international cooperation and academic mobility between universities are increasingly becoming the top priority of educational exchange and cooperation programs between the two countries.

Education, as an important component of foreign cultural affairs, occupies a very important position in international relations. All countries attach great importance to the development of cultural exchanges with foreign countries and regard them as an important component of their foreign policy. Particularly in the

twenty-first century, with the advent of the information age and the unprecedented expansion of the market economic system, globalization has grown in scale and accelerated at an unprecedented pace, and has rapidly penetrated into all aspects of politics, culture and education. As a result, the globalization of education has begun to develop and is slowly becoming an important trend in the development of global education. At the same time, education has no national boundaries and is not racialized. In international cooperation and academic mobility, countries are strengthening their understanding of the regions, cultures and people of the countries they cooperate with, building an atmosphere of mutual trust and exchange, and attaching greater importance to international cooperation and academic and educational mobility as an important vehicle for the development of international relations and the promotion of international cooperation. International educational exchanges and cooperation have also played a positive role in promoting peace and stability in the world.

Ukraine and China are the largest friendly countries, have a long history of educational exchanges and cooperation, and both have relatively rich educational resources, to strengthen international cooperation between the two countries is the two sides to comply with the trend of globalization, but also to deal with the increasingly fierce international competition is an inevitable choice. From the perspective of Ukraine and China, the two countries have reached the high level of in international cooperation and academic exchanges development. Ukraine's resource advantages in the field of education are obvious to all. Common advantageous subjects are reflected in the following five aspects: Firstly, in engineering and science and technology: Ukrainian universities and research institutions are strong in the fields of mechanical engineering, electrical engineering, aerospace engineering, energy engineering, information technology and computer science. Ukrainian engineers and scientists play an important role in international scientific and technological research and innovation. In recent years, China's materials science and engineering, mechanical engineering, computer science and technology, electronic science and technology and other majors have made great progress. Ukraine has high levels in aerospace, military and other cutting-edge technologies, computers, modern biotechnology and other fields. occupies an important position in the world. The two

countries have their own strengths in disciplines and specialties, and strengthening the international cooperation between the two countries is conducive to promoting the complementary advantages of the two countries in the cultivation of professional talents, maximizing academic mobility, and achieving mutual benefits and win-win results.

Secondly, In the agricultural and biological sciences: Ukraine is a major agricultural country, not only rich in agricultural resources and land, but also in experience and research results in agricultural technology, crop breeding, agricultural management and the processing of agricultural products. Ukraine, as a large agricultural country, is rich in agricultural products. China, as a country with a large population, has a large demand for food. Since the construction of the "Belt and Road", the scale of trade between China and Ukraine has been expanding, especially in recent years, the volume of trade between China and Ukraine has grown significantly.

Thirdly, in medicine and life sciences: Ukraine's medical schools and research institutions have a high level of medical education, medical research and clinical practice.

Fourth, in mathematics and physics: Ukraine has produced many outstanding scientists and mathematicians in the fields of mathematics and physics. Ukrainian universities and research institutions are strong in teaching and research in mathematics and physics. Ukrainian research in mathematics and physics is also influential at the international level.

Fifthly, in the social sciences: Ukraine also has a number of strengths in the social sciences, such as economics, political science, sociology, psychology and education.

As international exchanges and cooperation between Ukraine and China continue to develop, this provides Chinese students studying in Ukraine with a variety of learning opportunities, development space and employment platform. Under the "Belt and Road" initiative, new progress has been made in the education of students in China and Ukraine. In September 2013, 67 Ukrainian universities signed cooperation agreements with more than 200 Chinese universities, institutes, colleges and enterprises. Universities of the two countries are cooperating effectively in a

wide range of educational, academic and scientific exchanges. New developments and results have been achieved in the organization of academic and scientific forums, as well as international conferences, the preparation and publication of educational and scientific materials, and the joint supervision of associate and doctoral theses.

International cooperation and academic mobility between the two countries cannot be achieved without the internationalization of the faculty. The international mobility of teachers and students is one of the most mature and oldest strategies for the internationalization of higher education, and it is the key to the success of internationalized educational cooperation [3]. Teachers with an international outlook play a crucial role in the internationalization of universities, and teachers can build bridges of international cooperation through academic cooperation. Therefore, there is a strong focus on the important role of teachers in the internationalization of education between Ukrainian and Chinese universities. Understanding students from different cultural backgrounds and respecting and tolerating different values and perceptions. Intercultural awareness and communication skills are developed by introducing intercultural teaching materials, encouraging students to share their cultural backgrounds and experiences, and organizing intercultural exchange activities.

In the cooperation of internationalization of education, the use of educational technology to promote the cooperation of internationalization of education has become a common in today's world where the application of educational technology is constantly upgraded and updated. The use of online educational platforms and tools not only provides students from Ukraine and China with learning resources and communication opportunities on a global scale, but also better promotes international cooperation and academic exchanges through social media and virtual communication tools.

Literature

1. Chen, X. F. (2002). *The Internationalization of Higher Education: A Cross-century Trend*. (pp. 11-15). Fuzhou: Fujian Education Press.
2. Li, J., & Xue, E. (2023). "The rising soft power": An educational foreign exchange and cooperation policy conceptual framework in China. *Educational Philosophy and Theory*, 55(12), 1329-1338.
3. Li, M. (2008). *International Markets in Higher Education: The Global Mobility of Chinese Students*. Shanghai: Shanghai Education Press.

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ
БАЗОВИХ НАУКОВИХ ПОНЯТЬ ЩОДО ФОРМУВАННЯ
ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ**

Володимир Ратушний

освітньо-наукова програма

«Освітні педагогічні науки», аспірантура, 2 рік навчання

volodymyratushnyi@gmail.com

Науковий керівник: Олег Стечкевич

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Національний університет «Львівська політехніка»

olegykste@gmail.com

Масштабна цифровізація змінила наше життя, зробивши необхідними цифрові навички, які дозволяють користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Мережі глобального інформаційно-комунікаційного простору підсилили значення інформації як ресурсу для розвитку особистості та стали важливим ресурсом самореалізації. Сучасному вчителю та педагогу потрібно розуміти роль інформаційно-комунікативних технологій в освіті, володіти відповідними інтернет-сервісами, вміти організовувати та керувати освітнім процесом, комбінуючи його на рівні онлайн та офлайн форматів.

Нижче розглянемо такі поняття, як “цифрова грамотність”, “цифрова культура”, “цифрова компетентність” з точки зору окремих науковців.

У роботі Н. В. Тілікіної розглядається трактування понять “цифрова грамотність”, “комп’ютерна грамотність”, “медіаграмотність” та “інформаційна грамотність”. Як висновок, автор зазначає «цифрова грамотність – це наявність навичок, необхідних для життя, навчання і роботи в суспільстві, де спілкування і доступ до інформації здійснюється за допомогою цифрових технологій (інтернет-платформи, соціальні мережі, мобільні пристрої тощо). Порівняння термінів, компетенцій і компонентів (дій), які відповідають певним цифровим навичкам, дало змогу класифікувати складові цифрової грамотності і визначити перелік дій, що відповідають кожній з цих складових» [6]. Іншими словами, термін «цифрова грамотність» є широким узагальненим поняттям, яке включає в себе медіаграмотність, інформаційну та комп’ютерну (чи технологічну) грамотність.

“Цифрова культура” – це поняття, яке трактується різними науковцями по-різному. Гаврілова Л.Г., Топольник Я. В. розглядають поняття “цифрова культура” як новий тип культури, що виникає в результаті використання цифрових технологій. Цифрова культура включає в себе нові форми комунікації, способи сприйняття інформації, засоби взаємодії з іншими людьми та технологіями, а також нові форми мистецтва та культурної продукції [1]. Поняття «цифрова культура педагога» у науковій і методичній літературі використовується переважно як синонім цифрової грамотності, приміром, В. Ребрина визначає цей освітній феномен як уміння працювати із сучасною цифровою технікою і володіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та виокремлює такі його складники: комп’ютерна грамотність, інформаційна грамотність (інформаційна культура), мультимедійна грамотність та грамотність комп’ютерної комунікації [4].

За визначенням Європейської комісії, “цифрова компетентність” – це одна з ключових компетентностей для навчання впродовж життя, яка трактується як впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства. У статті Генсерук Г.Р. розглянуто одну із основних складових професійної компетентності майбутніх учителів – цифрову компетентність. Вивчено різні підходи щодо визначення цифрової компетентності майбутніх фахівців, термінологію, що використовується у сучасній науковій літературі для визначення поняття цифрової компетентності. Автором обґрунтовано сутність поняття «цифрова компетентність» та визначено складові «цифрової компетентності» майбутніх учителів, окреслено напрями її розвитку. Проаналізовано європейські стандарти щодо визначення цифрової компетентності, які є важливим інструментом для підвищення рівня цифрової компетентності фахівців у галузі освіти [2].

Віталій та Валентина Гончарук розглядають поняття “цифрова компетентність” як набір знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного використання цифрових технологій. Вони пропонують трактувати поняття

«цифрової компетентності» так: складник професійної культури педагога, який ґрунтується на особистісних здібностях та набутих у процесі професійного становлення вмінь і навичок, спрямованих на ефективну та якісну організацію освітнього процесу з вільним і грамотним застосуванням інноваційних комп'ютерних, мобільних та телекомунікаційних технологій для підготовки фахівців згідно з вимогами цифрового соціуму [3].

У статті Стечкевича О.О. представлено комплексний аналіз поняттєвого апарату цифрової компетентності педагога, зокрема підходи до науково-педагогічного ранжування і узгодження ключових понять, а також визначення їх місця і ролі у педагогічній науці. Автор пропонує класифікацію ключових понять за схемою: категоріальні (методологічні), фундаментальні (педагогічні), базові (дидактичні) та спеціальні (методичні), які утворюють умовну планетарну модель поняттєвого апарату цифрової компетентності педагога за схемою «ядро-оболонка», що дозволяє встановити їх значущість та розвантажити поняттєвий апарат проблеми [5].

Проведений аналіз базових понять дослідження свідчить про наявність передумов для обґрунтування педагогічних умов формування цифрової компетентності вчителя.

Література

1. Гаврілова Л.Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.33407/itlt.v6i15.1744>
2. Генсерук Г.Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/2414-0325.2019.6.816/244>
3. Гончарук В., Гончарук В. Цифрова компетентність як складник професійної культури педагога [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://aphn-journal.in.ua/archive/41_2021/part_1/33.pdf
4. Ребрина В.А. Цифрова культура педагога. Навчальна програма [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dn.hoippo.km.ua/ckp/index.html>
5. Стечкевич О. Комплексний підхід до формування поняттєвого апарату цифрової компетентності педагога [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.3.25>
6. Тілікіна Н.В. Медіа-, інформаційна і комп'ютерна грамотність як компоненти цифрової грамотності [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5149025>

**ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ**

Вікторія Савченко

кандидат педагогічних наук, доцент

Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)

savchenkoV06@gmail.com

Учитель фізичної культури за змістом своєї діяльності є педагогом. Особистість вчителя формується та розвивається у певному соціально-культурному середовищі, де вступає в стосунки з іншими та реалізує себе у процесі педагогічної діяльності й педагогічного спілкування [2, с.78].

Учителі фізичної культури покликані вирішувати складні завдання фізичного виховання молоді, прилучення дітей та юнацтва до занять різними видами спорту. Діяльність вчителів фізичної культури пов'язана з відбором та формуванням спортивної еліти України [1, с.17].

В умовах воєнного часу розглядаючи моделювання професійної підготовки вчителя фізичної культури виділяємо знання, вміння, навички та особистісні якості, якими повинен володіти сучасний вчитель.

Сучасний вчитель фізичної культури повинен володіти загальними і спеціальними знаннями свого предмету.

Загальні знання характеризують світогляд і загальну культуру вчителя, який добре володіє питаннями в галузі літератури, мистецтва, історії тощо.

Спеціальні знання, необхідні вчителю фізичної культури для здійснення своєї фізкультурно-педагогічної діяльності, можна розділити на психолого-педагогічні, медико-біологічні та спеціальні. Всі ці знання мають однакове значення в володінні основами анатомії, фізіології, психології, педагогіки. Якщо вчитель не володіє цими знаннями це може привести до серйозних педагогічних помилок.

В своїй роботі О.І Шапран [242] відзначає, що специфіка роботи вчителя вимагає постійного самовдосконалення та творчого натхнення. Сучасний

педагог повинен шукати нові підходи до організації процесу навчання, використовувати різні нововведення, що досліджує педагогічна інноватика – нова, окрема галузь педагогіки. За своєю сутністю інновації є продуктом або найвищим проявом педагогічної творчості, власним доробком окремого автора, вчителя, науковця чи цілого колективу.

Тому перед сучасним вчителем фізичної культури в умовах воєнного часу постає нелегке завдання, вирішення якого потребує від нього відповідної підготовки, наявності спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для якісного викладання навчального предмету «Фізична культура», спрямованого на формування в учнів високого рівня культури здоров'я.

Майстерність вчителя фізичної культури багато в чому визначається наявними у нього якостями, які надають своєрідність його спілкуванню з учнями, визначають швидкість і ступінь оволодіння їм різні вміння, оволодіння комп'ютерними та інноваційними технологіями.

Учитель фізичної культури одночасно повинен стежити за багатьма об'єктами і моментами у своїй діяльності: за змістом і формою викладу ним матеріалу, якістю показу вправи і дохідливістю пояснення виконання вправ. При цьому вчитель фізичної культури повинен чуйно реагувати на стан і настрої учнів (збудження, апатію, стомлення). Володіння психомоторними якостями особливо необхідними вчителю фізичної культури. Психомоторні якості тісно пов'язані з такими якостями, як швидкість бачення, ступінь концентрації уваги при реагуванні на об'єкти або сигнали і т.ін.

Одним із показників мобільності у професійної готовності учителя фізичної культури є використання різноманітних форм і методів інтерактивного навчання (дискусії, тренінги, розв'язання педагогічних задач і аналіз психолого-педагогічних ситуацій, проведення навчально-педагогічних ігор). Визначальним компонентом теоретичних основ підготовки учителів фізичної культури за інтерактивними методами навчання є теорія педагогічної майстерності, в якій наголошується, що ефективно гуманістично спрямоване

навчання й виховання може забезпечити лише вчитель-майстер, який володіє професійно-особистісними дидактичними, організаторськими, комунікативними вміннями, має високий рівень педагогічної уяви, емпатії, рефлексії, творчості.

Тому ми вважаємо, що на відміну від традиційних методів навчання, які побудовані на парадигмі «підтримуючого навчання», тобто не принципи трансляції та відтворення учнем готових зразків навчальної діяльності, інноваційні технології в умовах воєнного часу мають перевагу у наступному:

- засвоєння знань, умінь, навичок з мети освіти перетворюються на засіб розвитку здібностей; на зміну «суб'єкт-об'єктній логіці дії на учня приходить логіка сприяння, співпраці, коли вчитель і учень не протистоять один одному, а виступають один за одного як партнери сумісного розвитку;
- стає суб'єктом свого власного розвитку, розглядається як самооцінка особи. Відповідно міняється і критерій цінності вчителя – він цінується не за те, що більше знає, а за те, що уміє організувати процес саморозвитку учня і себе самого;
- стереотипне відтворення учнями стандартного мінімуму наочних знань, умінь, навичок і готових істин міняється на проектування і організацію освітнього середовища, сприяючого розкриттю природних даних що вчаться, саморозвитку і пізнавальних, фізичних і духовних здібностей;
- змінюється ідеологія освіти. Мова йде про розвиток глобального мислення і формування громадянина здатного забезпечувати стійкий суспільний і економічний розвиток в масштабі своєї країни;
- все актуальнішею стає вимога екологічності освітніх технологій, тобто відповідності цілей, змісту, методів навчання і освітнього середовища власній природі людини і його розвитку як істоти, що утілює в собі біологічну і соціальну суть, останнє десятиліття багато хто починає

говорити про духовну суть людини, а ми додаємо до цього ще і психічну суть;

- підсилює роль психологічного супроводу освітнього процесу, змінюючи таким чином традиційне співвідношення між дидактикою і психологією, виводячи навчально-виховний процес на психодидактичний рівень. Під психодидактикою і, відповідно, під психолого-дидактичною системою ми розуміємо пріоритетне використання психологічних закономірностей розвитку здібностей людини як початкову підставу для побудови освітніх технологій і систем.

На нашу думку завдяки використанню інноваційних технологій на уроках фізичної культури в умовах воєнного часу можна значно розширити коло навчальних задач, націлити учнів на здатність оволодівати новим досвідом по впровадженню теоретичного матеріалу на основі цілеспрямованого формування творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку, визначення особистісних сенсів.

Дослідження показали, що проведення уроків фізичної культури за інтерактивними методами викладання в умовах воєнного часу є ефективнішими від проведення уроків фізичної культури за звичайними методами викладання і націлює вчителя фізичної культури на необхідність подальшого пошуку засобів і методів викладання фізичного виховання в умовах воєнного часу, які сприяють формуванню пізнавальних процесів у учнів.

Література

1. Демінська Л.О. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Демінська Лариса Олексіївна. – Луганськ, 2004. – 20 с.

2. Черняков В. Оцінка професійно значущих умінь фахівців з фізичного виховання / Черняков В., Ємець О.// Спортивний вісник Придніпров'я – 2009.– №2-3. – С. 78-81.

3. Шапран О.І. Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах навчально-науково-педагогічних комплексів : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Шапран Ольга Іллівна.; НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 40 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Тетяна Рузяк

доктор філософії

Національний університет «Львівська політехніка»

tania10923@ukr.net

Сучасна сфера послуг орієнтована на фахівців мобільних, творчих, які самостійно і швидко приймають рішення, враховуючи особливості ситуації. Саме це стимулює фахівців і заклади професійно-технічної освіти до вдосконалення процесу підготовки фахівців у реалізації всіх компонентів педагогічного процесу в закладах професійно-технічної освіти. На основі даних Міжнародної організації праці визначено сучасні вимоги до професійної підготовки і виділено чотири групи якостей, якими повинен володіти майбутній фахівець:

– 1-а група – якості, які визначають рівень розумового розвитку спеціаліста, вимагають інтелектуалізації навчальної діяльності в системі професійно-технічної освіти;

– 2-а група – якості, що визначають рівень професійної готовності та вимагають застосування професійно-діяльнісного підходу у навчанні;

– 3-а група – якості, що визначають рівень самостійності і творчості робітника, вимагають створення умов для реалізації творчо-діяльнісного підходу у навчанні;

– 4-а група якостей визначає рівень цивілізованості і загального розвитку, професійної і загальної культури, національно-патріотичної спрямованості особистості робітника.

Формування зазначених груп якостей передбачає гуманізацію, демократизацію і комплексний підхід до професійного навчання. У міру зростання матеріального і культурного рівня суспільства зростають потреби в якісних послугах, а відповідно і у фахівцях, які кваліфіковано надають ці

послуги. Зміни в структурі та розширення сфери обслуговування висунули нові вимоги до підготовки фахівців у закладах професійно-технічної освіти відповідного профілю. Сучасний ринок праці встановлює, що успішність діяльності працівника сфери обслуговування визначається не лише рівнем сформованості знань, вмінь та навичок, а й рівнем загальної та професійної культури. На думку Г. Балла, який вважає, що на сучасному етапі розвитку сфери послуг все більше професій мають на меті формування здатностей до розв'язання творчих проблем, а тому досягнення ефективності у формуванні професійної компетентності такого фахівця абсолютно неможливе без оволодіння ним складниками професійної культури навіть і не найвищому рівні [1, с.55].

Саме тому в процесі формування професійної культури майбутніх фахівців під час їхнього навчання в закладах професійно-технічної освіти важливим є урахування особливостей професійних обов'язків працівника сфери обслуговування, виходячи з розуміння їх багатofункціональності. Сфера обслуговування на сучасному етапі – це система галузей, які охоплюють різні підгалузі, що характеризуються багатоманітними ознаками та видами діяльності, а їх функціональне призначення реалізується саме у наданні послуг споживачам, які мають багато в чому відмінні запити і потреби. У найбільш поширеному варіанті вона охоплює торгівлю, громадське харчування та галузі невиробничої сфери. Різноманіття професій сфери обслуговування може бути розділено за напрямками: громадське харчування, торгівля, надання послуг, сервісне обслуговування тощо. У межах кожного напрямку знаходяться спеціальності, близькі за своїми характеристиками. Сучасний розвиток національної економіки здебільшого має соціальну спрямованість, що передбачає орієнтацію на створення умов, які сприяють забезпеченню гідного життя і розвитку людини, а з іншої сторони – вимагає проведення якісних змін у цій сфері. Результати діяльності сфери громадського харчування несуть

комплексний характер: збільшують вільний час населення, звільняють його від трудомістких робіт із ведення домашнього господарства, сприяють раціональному використанню грошових доходів. Громадське харчування в Україні належить до сфери, що поєднує виробництво продукції та надання послуг з її реалізації. Наприклад, однією з підсистем соціальної сфери є громадське харчування. Підприємства громадського харчування є найбільш розповсюдженими об'єктами сфери послуг і у громадському харчуванні найбільш представлені підприємства різних форм власності та видів господарювання, а послугами підприємств громадського харчування користуються всі громадяни [5, с.150]. Саме громадське харчування – це одна із підгалузей, яка першою була роздержавлена і приватизована, а тому її розвиток у напрямі створення малих підприємств із кількістю працюючих до 50 осіб. Організування виробництва і надання послуг на такому підприємстві передбачає, що фахівець, крім основної кваліфікації техника-технолога повинен володіти і суміжними професіями, наприклад організатора, технолога і виконавця, що суттєво розширює сферу діяльності, забезпечує професійну та соціальну мобільність фахівця [4, с.11]. А це одночасно ставить вимоги перед закладами професійно-технічної освіти сфери обслуговування щодо якісного формування компетентностей, які ґрунтуються на особистісних професійно-значущих якостях кожного фахівця зокрема і команди загалом. Працівник сфери обслуговування має враховувати психолого-фізіологічні якості і властивості споживача послуг для максимального задоволення його потреб, запитів, вподобань як індивідуального, так і етичного характеру, адже саме надання індивідуальної послуги підвищує її ефективність, сприяє не лише творчому характеру взаємин, а підвищує матеріальну вигоду підприємства, стимулює працівника до вирішення не лише технологічно-конструктивних завдань, а й що не менш важливо до вирішення завдань комунікативних [3, с.15].

Успішне виконання професійних обов'язків виявиться неможливим, якщо не буде почута і зрозуміла інша людина, не будуть враховані її побажання, не буде встановлений контакт. Разом із тим, доброзичливість, співчуття, співпереживання, інтерес до людей повинні поєднуватися у фахівців сфери обслуговування з високою емоційною стійкістю, витримкою, самоконтролем, умінням володіти власними емоціями. Високі вимоги до фахівців сфери обслуговування, громадського харчування і торгівлі, сфери обслуговування населення підкреслюють актуальність переходу від вузькопрофільних професій до професій широкого профілю – складних та інтегрованих. Випускники закладів професійно-технічної освіти мають стати свідомими повноправними суб'єктами ринку праці та виступати і як наймані робітники, і як роботодавці – керівники підприємств у сфері малого бізнесу, техніки-технологи, товарознавці – комерсанти, молодші спеціалісти. У сфері громадського харчування і послуг соціально-економічні зміни призвели до підготовки спеціаліста інтегрованих професій, який оволодіває суміжними професіями [2, с.156].

Сучасний висококваліфікований фахівець має бути не лише спеціалістом-лідером у своїй професійній сфері, а й високоморальною, духовною, культурною людиною, справжнім представником нації. Дослідники проблеми організування освітнього процесу в системі сучасної професійної освіти зазначають, що всі компоненти змісту освіти і базової культури особи взаємозв'язані. Уміння без знань неможливі, творча діяльність здійснюється на основі певних знань і умінь, вихованість припускає знання про ту дійсність, до якої встановлюється те або інше відношення, про ту діяльність, яка викликає ті або інші емоції, передбачає поведінкові навички і вміння, адже поки людина тільки знає про норми поведінки, навіть поводить себе як прийнято, але робить це всупереч негативній оцінці цих норм або при байдужості до них, її не можна вважати культурною. На сучасному етапі формування ринкових відносин, розширення сфери послуг, професійна підготовка майбутніх фахівців сфери

обслуговування набуває все більш універсального характеру. До структури професійних якостей учнів закладів професійно-технічної освіти невиробничої сфери повинні увійти такі групи якостей, які інтегрують різні аспекти підприємницької діяльності: комунікативні навички (управлінське спілкування); адаптаційно-мобілізуєчі навички (творчість праці, готовність до ризику); комерційно-домінантні навички (самостійність, потяг до лідерства). Крім того, фахівець повинен володіти комерційним типом мислення, в основу якого покладено уміння прибутково вести справи, самостійність економічної поведінки, висока відповідальність перед споживачами, постійний контроль якості та ціни вироблених товарів і послуг; ретельний економічний розрахунок, постійне порівняння витрат і результатів із відповідними показниками конкурентів; висока професійна культура [6, с.152].

Своєю чергою, як особистісне утворення, професійна культура виступає інтегральним показником спеціального (на основі загального) предметно-професійного (когнітивного, емоційного, вольового, поведінкового) розвитку особистості. Першою із визначальних ознак професійної культури будь-якого працівника є його високий професіоналізм у вибраній сфері діяльності, що охоплює наявність необхідних для її якісного виконання знань, умінь і навичок [7, с.14]. На основі аналізу літературних джерел виокремлюємо такі функції загальної культури людини: репродуктивно-трансляційна; конструктивно-адаптаційна; регулятивно-коректуюча; розвивальна, проектувально-орієнтаційна; гармонізуючо-профілактична; продуктивно-породжуюча [4, с.13]. Таким чином зазначаємо, що поліфункціональність культури, на нашу думку, зумовлює зближення її проблем із проблемами освіти, де загальними стали зміни самої людини, становлення її як творчої, самодіяльної особи, зміна взаємин особи зі світом і з іншими людьми.

Література

1. Балл Г. О. Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти. Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: зб. наук. праць / за редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. К.: НТУ «ХПІ», 2003. С. 51-61.
2. Беляєва А. П. Інтегративна теорія і практика багаторівневої безперервної професійної освіти. СПб.: Ін-т профтехосвіти РАО, 2002. 240 с.
3. Жорова І. Я. Формування професійних здібностей майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2007. 20 с.
4. Лобур М.С. Формування професійно значущих якостей майбутніх молодших спеціалістів сфери харчування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2006. 19 с.
5. Палига О. В., Притула І. А. Модернізація професійної освіти в Україні. Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації. м. Василівка. 2016. 23 с.
6. Педагогічні технології у неперервній освіті: монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. — К.: ВІПОЛ. 2001. 502 с.
7. Старовойт Л. Я. Особливості організації багатоступеневого навчання у вищому професійному училищі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2000. 20 с.

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Богдан Коровяк

освітньо-наукова програма

«Професійна освіта (за спеціалізаціями)», аспірантура, 2 курс

Bohdan.E.Koroviak@lpnu.ua

Науковий керівник: Тетяна Горохівська

доктор педагогічних наук, професор

tetiana.m.horokhivska@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Однією з актуальних проблем реформування професійної освіти в Україні є оновлення і вдосконалення змісту, методичних підходів і технологій підготовки фахівців для різних галузей діяльності. Все частіше професійне становлення майбутніх фахівців базується на компетентнісному підході, що полягає в переорієнтації освітньої парадигми, заснованої на трансляції знань і формуванні навичок на створення передумов для оволодіння комплексом певних компетенцій, які надають випускнику можливість продуктивної, успішної діяльності в сучасних умовах соціально-економічного, інформаційно-комунікативного простору. Водночас важливим є те, що «природа компетентності представляє собою результат саморозвитку індивіда (не стільки технологічного, скільки особистісного), результат самоорганізації й узагальнення діяльнісного і особистісного досвіду» [2, с. 11]. Саме тому правова компетентність виступає невід'ємною складовою професійного становлення майбутніх фахівців, зокрема, майбутніх юристів, рівня сформованості та дієвості їх правової свідомості і культури, громадянської зрілості тощо.

Варто зазначити, що поняття «правова компетентність» є об'єктом наукових пошуків багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців (П. Баранов, Г. Буш, В. Горшкова, А. Дахін, М. Кларін, А. Крижанівський, Н. Кулюткін, М. Лісіна, В. Ляудіс, Є. Майорова, А. Матюшкін, А. Овчінніков, М.Посталюк, Д. Шейзл та ін.), які розуміють досліджувану компетентність як рівень правосвідомості студента та його правову активність; здатність до ефективного

здійснення професійної діяльності в умовах фінансово-економічної самостійності; комплекс знань, ідей, ціннісних уявлень, що визначають вибір обґрунтованої законом поведінки людини; цілісне утворення особистості, що відбиває готовність до вирішення завдань, які потребують правових знань, а також до їх використання в професійній діяльності тощо. Зокрема, Д. Клочкова, Н. Чернуха правову компетентність майбутнього педагога характеризують як складне, інтегративне особистісне утворення в цілісній структурі особистості, що включає загально-правові й професійно-педагогічні знання, вміння й професійні якості, необхідні для здійснення правового виховання та організації власної професійної діяльності в межах правового поля [4].

На думку О. Костенко, правова компетентність «визначається рівнем розвитку суспільства, політичною і правовою ситуацією в ньому... включає регулювання вчинків та поведінки людей у сфері права, а також спостереження над системою правових інститутів і норм, навчання (самонавчання) правових навичок і правових знань» [5, с. 85]. І. Огороднійчук правову компетентність розуміє як систему «правових знань, переконань, навичок, досвіду, механізму дії права і правових технологій, які дозволяють особистості орієнтуватись у правовому полі, юридично грамотно знаходити в ньому вирішення завдань, що виникають, а також впливати на наявну в суспільстві юридично-правову та законодавчу системи, стимулювати дію механізму соціального захисту особистості, що потребує наявності професійних якостей, високого рівня спеціалізації в певній галузі виробничої діяльності, правової культури і грамотності, високого рівня громадянської зрілості, широкої ерудиції і навичок використання сучасних технологій» [6, с. 217].

Дослідник В. Тимофєєв пропонує вживати термін «професійно-правова компетентність», без певного рівня сформованості якої неможливе професійне становлення юриста. Зокрема, автор вищезазначену компетентність розглядає як складну, цілісну й інтегровану характеристику суб'єкта юридичної діяльності, яка визначається наявністю професійно значущих якостей, а також

сукупністю професійних знань про правові поняття і норми правової поведінки та вміння й навички застосування їх в юридичній діяльності з метою розв'язання професійних ситуацій [8, с. 260].

При цьому правова компетентність майбутнього юриста передбачає наявність системи професійно правових знань чинного законодавства; усвідомлення сутності права та механізмів його дії; вміння мислити правовими категоріями; доречно використовувати набуті правові знання у професійній діяльності, досягати ефективного результату нормативно-правовим способом. Разом з тим правова компетентність майбутнього юриста характеризується сукупністю правових компетенцій і розглядається у взаємозв'язку зі специфікою професійної підготовки юриста. Вона представляє собою поєднання внутрішньої, мотивованої, особистісної готовності до майбутньої правничої діяльності й практичної, теоретико-методичної здатності до неї.

Зазначимо, що науковці, які досліджують феномен правової компетентності майбутнього фахівця виходячи з виконання ним професійних функцій, пов'язують це поняття, з одного боку, зі ставленням особистості до права як «соціальної, державної та особистісної цінності, що обумовлює намагання постійно отримувати, розширювати арсенал засобів визначення та вирішення правових проблем», а з іншого – із правовою освіченістю «як сукупністю знань з проблем права» і правовою готовністю в якості «вмін з вирішення конкретних правових питань» [7].

Відповідно до логіки нашого дослідження, звернемося до аналізу науково-педагогічного досвіду виділення структурних складових правової компетентності.

Зокрема, І. Огороднійчук виявлено, що структура правової компетентності складається з трьох компонентів: «мотиваційно-ціннісний (наявність настанови на дотримання законності та правомірності у професійній діяльності й громадському житті; переконання у необхідності правомірної поведінки й дотримання законності; почуття відповідальності за дотримання

правових норм; нетерпимість до правопорушень; здатність орієнтуватись у законодавчих документах); змістовий (розуміння й володіння основними юридичними поняттями й термінологією; знання правових аспектів професійної діяльності й технології виробництва; розвинене правове мислення; знання ознак і видів протизаконних дій у професійній сфері; знання законодавчих норм, вимог, що належать до професійної діяльності); діяльнісний (комунікативні здібності, вміння доступно, правильно і логічно висловлювати свої думки, сперечатися, дискутувати; вміння налагоджувати доброзичливі відносини з колегами та підлеглими у процесі професійної діяльності, наявність умінь, навичок й використання правових знань у професійній практиці)» [6, с. 217].

Дослідниця І. Галушак до компонентів правової компетентності відносить такі: правову освіченість (правові знання); правову спрямованість (визнання значущості правових знань і умінь у діяльності майбутнього фахівця, прагнення їх удосконалення); правову готовність (уміння і навички, що забезпечують вирішення професійних ситуацій на правовій основі) [1]. Авторка наголошує, що ці компоненти взаємозумовлені і взаємозалежні між собою.

Д. Клочкова [3] до складових правової компетентності відносить наступні:

– ціннісно-орієнтаційну компетентність (полягає в усвідомленні і прийнятті основних правових принципів, що діють у демократичному суспільстві, усвідомленні цінності права як способу узгодження інтересів людей і підтримки стабільності суспільства, правопорядку і законності; усвідомленні в необхідності правомірної поведінки, неприйняття асоціальної поведінки як фактору руйнування суспільства; формуванні власних настанов і ціннісних орієнтацій);

– регулятивно-поведінкову компетентність (наявність позитивних правових настанов, уміння приймати самостійні рішення, прогнозувати їхні наслідки, нести відповідальність за свої дії, наявність навичок вирішення

конфліктів правовими засобами, звертання за кваліфікованою юридичною допомогою);

– комунікативну компетентність (включає готовність до конструктивної правової взаємодії, ведення переговорного діалогу, аргументації і презентації власного погляду, досягнення домовленостей) [3].

Таким чином, правова компетентність, як особистісно-професійна якість, відбивається через характер ставлення до професійної діяльності та певні компетенції. Як якісна характеристика особистості, правова компетентність включає в себе знання норм моралі та права, уміння і навички застосування цих норм у повсякденному житті, здатність та готовність до підвищення рівня правової компетентності протягом усього життя. Разом з тим, – це сукупність орієнтацій у сфері правового простору, система правових знань, умінь, навичок і досвіду діяльності щодо визначеного кола об'єктів правової діяльності, що допомагають майбутньому фахівцю орієнтуватись у правовому полі та необхідних для ефективного розв'язання завдань правової освіти в процесі професійної діяльності. Водночас досліджувана компетентність потребує наявності професійних якостей, високого рівня правової культури й громадянської позиції.

Література

1. Галуцак І. Правова компетентність як складова процесу професійної підготовки економіста. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2017. № 4 (59), грудень. С. 148–151.

2. Горохівська Т. М. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2020. 452 с.

3. Клочкова Д. М. Основні критерії формування правової компетентності майбутнього вчителя. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 2009. № 23 (186) Ч 3. С. 207–212.

4. Клочкова Д. М., Чернуха Н. М. Взаємозв'язок формування правової компетентності майбутнього вчителя з правовим вихованням особистості. Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2011. № 12 (223). С. 168–174.

5. Костенко О. О. Формування правової компетентності майбутніх учителів історії і правознавства в теорії та практиці вищої школи. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація. Збірник наукових статей. Серія «Історичні науки»*, 2018. № 5. С. 76–91.

6. Огороднійчук І. А. Новітні підходи щодо формування правової компетентності майбутніх інженерів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*, 2019. № 2 (18). С. 215–219.

7. Олейник В. Теоретичні та практичні аспекти проблеми формування правової компетентності керівників навчальних закладів у системі післядипломної освіти. *Обрії*. 2007. № 2 (25). С. 25–31.

8. Тимофєєв В. Сутність та структура професійно-правової компетентності майбутніх юристів у вищих професійних навчальних закладах. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія «Філософські науки»*. Київ : КУТЕП, 2014. Випуск 17. С. 260–270.

ОСВІТНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Аліна Гаврікова

кандидат економічних наук

Донбаська державна машинобудівна академія

a.gavrikova.dgma@gmail.com

Сталий розвиток економіки країни і поступове підвищення соціальних стандартів відбувається з визначення етапів розвитку особистості, починаючи з розуміння родинних цінностей і завершуючи сформованим світоглядом дорослої людини, яка використовує отриманий в дитинстві досвід щодо формування навколишнього оточення, системи взаємозв'язків і постійного професійного розвитку. Саме таке ставлення і чітке розуміння значення всіх етапів становлення особистості, починаючи зі взаємодії дитини в родині й подальшою поступовою соціалізацією в суспільстві, дає поштовх до створення державного вектору становлення громадянина з чітко сформованою відповідальністю за власні дії в умовах ринкової економіки. Слід розуміти, що ринкова економіка – це не про вседозволеність суб'єктів економічних відносин, а про право вибору щодо предмета і процесу виробництва, а також, розвиток здорової конкуренції, яка активізує підприємницькі здібності враховуючи гостроту розуму та бажання приймати оптимальні рішення, які покладено в основу ефективної ринкової економіки держави. Тому, висвітлимо досвід Польщі та України щодо становлення освітнього процесу з розвитку підприємництва, враховуючи отримані результати та перспективи подальшого розвитку підприємницької компетентності.

Поняття «підприємницька компетентність» в українському освітньому середовищі вперше офіційно використано в переліку ключових компетентностей, визначених українськими педагогами за матеріалами дискусій, організованих у рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний–рівному» (уміння вчитися, громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних і комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька, здоров'язбережувальна).

Відповідно до даного документа підприємницька компетентність передбачає реалізацію здатностей:

- співвідносити власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними, трудовими, природними й екологічними ресурсами, інтересами й потребами інших людей та суспільства, застосовувати технології моніторингу ресурсів і забезпечення стійкого розвитку;
- організовувати власну трудову та підприємницьку діяльність і працю колективу, орієнтуватися в нормах і етиці трудових відносин;
- аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці;
- складати, здійснювати й оцінювати плани підприємницької діяльності та особисті бізнес-проекти, розробляти прості моделі дій та прийняття економічно й екологічно обґрунтованих рішень у динамічному світі;
- презентувати та поширювати інформацію про результати або продукти власної економічної діяльності та діяльності колективу [6, с. 87].

Сучасний розвиток ринкової економіки Польщі побудовано на формуванні системи освітніх стандартів і цінностей, які допомагають відчутти і розвинути підприємницькі здібності молоді починаючи з ліцеїв і технікумів. Польща виступає новатором і єдиною країною в Європі, де предмет «Основи підприємництва» є обов'язковим у середній школі. Молодь навчається мистецтву бізнеса в бізнес-інкубаторах, де може отримати консультацію або безкоштовний офіс, необхідну технічну інфраструктуру для відкриття власної справи [5].

Починаючи з 2023 р. навчального року Міністерство освіти і науки Польщі впровадило новий предмет «Бізнес і менеджмент» замість «Основи підприємництва», який обов'язково викладався в I і II класах ліцеїв і технікумів, який з 2027 року учні зможуть обирати до складу випускних іспитів. Такі зміни були запроваджені з метою розвитку управлінських здібностей учнів, вміння працювати в команді та керувати власними фінансами. На новий предмет

відведено 2 години на тиждень, а учні які оберуть більш глибоку програму вивчення – 8 годин на тиждень [2].

Результатом такого державного стратегічного мислення є те, що згідно останнього рейтингу Групи Світового банку у звіті «Ведення бізнесу 2020» Польща отримала 40 місце з 190 країн світу щодо легкості ведення бізнесу [8, с. 4]. Держава входить до числа кращих виробників на території Європи та Центральної Азії, а також займає лідируючу позицію серед членів ЄС у Центральній Європі [7]. Понад 90 % поляків працевлаштовані в секторі малого й середнього бізнесу і створюють приблизно 70 % ВВП країни [5, 7]. Згідно з даними Головного статистичного управління (GUS) Польщі, ВВП країни в 2021 р. підвищився на 6,8 %, а в 2022 р. на 4,9 % [1].

В Україні викладачі та здобувачі професійної (професійно-технічної) освіти можуть користуватися сучасними розробками і навчальними посібниками, в яких представлено: теоретичні аспекти підприємництва, правові основи ведення бізнесу в Україні, практико-орієнтовані алгоритми започаткування власної справи та функціонування суб'єктів підприємництва [3]. Карпюк Г.І., заслужений вчитель України, методист Українського центру оцінювання якості освіти, наводить приклади інтернет-ресурсів щодо джерел їх отримання:

– «Національна онлайн-школа для підприємців» на онлайн-платформі «Дія.Бізнес» (<https://business.diia.gov.ua/school>);

– «Школа малого та середнього підприємництва (Школа МСП)» – проект фонду Василя Хмельницького К. Fund (<https://kfund.ua/uk/projects/shkola-malogo-i-serednogopidpriyemnitstva/>);

– «Почати бізнес. Навчальна платформа для підприємців» – проект реалізується у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки уряду Польщі (<https://startbusiness.com.ua>) [3, с. 17].

Нажаль, але курс щодо вивчення «підприємництва» не є обов'язковим і його вибір залежить від суб'єктивної думки викладів і здобувачів окремого професійного (професійно-технічного) закладу освіти.

В Україні, як і в Польщі, сучасна освіта для підприємців-початківців може бути на безкоштовній і платній основах, але на наш погляд, перше знайомство зі світом бізнесу треба починати в шкільні роки з якісної, базової, цікавої, мотиваційно-яскравої та доступної інформації, проєктів або семінарів.

Нова українська школа (НУШ) пропонує впровадження шкільного підприємництва (ШП) для практичного застосування підприємницьких знань. У німецькомовній та англійській літературі синонімічно до ШП використовують такі терміни: учнівські фірми, учнівське підприємство, шкільний бізнес тощо. Як правило, в ШП приймають участь учні від 13-ти (це не означає, що не можна залучати дітей молодшого віку) до 18-ти років ініціюють створення свого ШП, пишуть статут, формують візію та місію, дають назву і отримують юридичний статус, підписують договір про співпрацю зі школою [4].

Шкільне або учнівське підприємство – це підприємницька ініціатива групи учнів, які хочуть створювати продукт, вирішувати якусь проблему чи надавати певні послуги. Таке підприємство можна інтегрувати в навчання за згодою керівництва школи, але не обов'язково. Підтримувати таку ініціативну групу може один із зацікавлених в ідеї учителів, підприємець-сусід школи, хтось із батьків дітей або зовнішній консультант-підприємець на волонтерській або платній основі [4]. Однак, в представленій ідеї є ряд недоліків, які пов'язані з наступними моментами:

- неможливо реалізувати знання щодо підприємницької компетентності, якщо вони взагалі не були сформовані на базовому понятійному рівні;
- недостатня замотивованість учнів щодо прийняття участі в ШП, а саме, відсутність чіткої персональної зацікавленості щодо отримання винагороди за виконану працю;
- робота в ШП не повинна перешкоджати учбовому процесу, що може створити конфліктну ситуацію після стику інтересів учнів, вчителів і батьків;
- неможна порівнювати досвід вчителя і реального підприємця при здійсненні консультацій і порад з ведення підприємницької діяльності.

Беручи до ваги особливості проекту ШП і представлені з ним недоліки пропонуємо модифіковану модель проекту – «Шкільний холдинг», яка оптимізує взаємодію інтересів між учасниками і надасть можливість розвивати підприємницьку компетентність учнів, тобто вміння реалізувати знання, застосувати досвід, волю і емоційний стан для вирішення проблем у конкретних обставинах. Організаційна структура проекту «Шкільний холдинг» представлена на рис. 1.

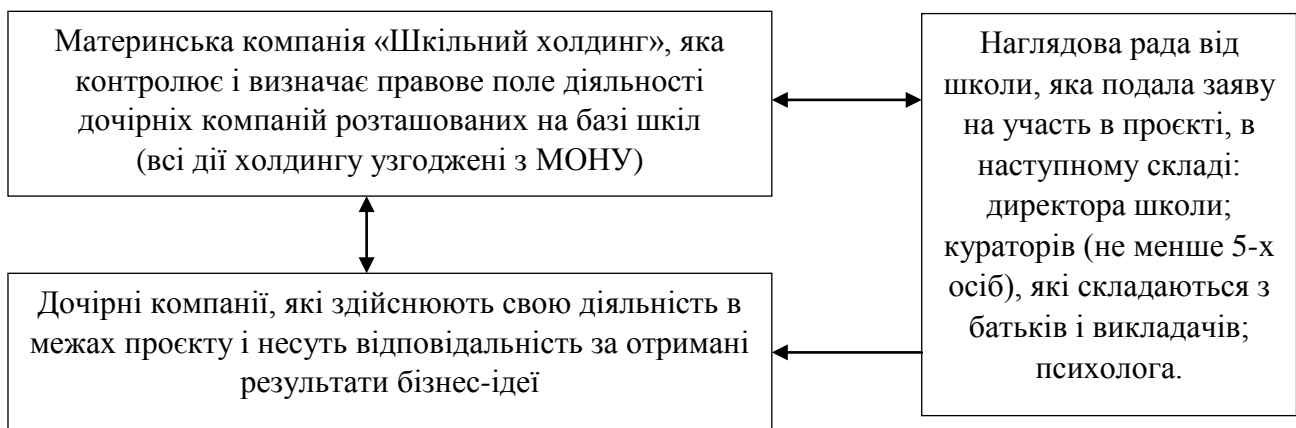

Рисунок 1 – Організаційна структура проекту «Шкільний холдинг»

Механізм реалізації проекту «Шкільний холдинг» має наступний вигляд:

- школа, учні та їх батьки подають колективну заяву на участь у проекті;
- учні вивчають факультативно предмет «Основи підприємництва» і наприкінці готують проекти (або груповий проект) з викладачем-фахівцем;
- після захисту проектів відбувається голосування, яке дозволяє обрати найкращу бізнес-ідею і впровадити її в реальних умовах;
- учні школи можуть приєднатися до функціонуючих бізнес-проектів, що надасть можливість отримати практичний досвід з підприємницької діяльності.

Базуючись на вітчизняному і закордонному освітньому досвіді, відносно формування підприємницьких компетентностей, слід визнати ключову роль держави в отриманні економічних знань на рівні школи, які сприятимуть

поступовому розвитку суспільства і створенню в ринкових умовах здорового конкурентного середовища. Представлена модифікована модель проєкту «Шкільний холдинг» – це один із варіантів отримання базових підприємницьких знань в шкільному віці, частково в ігровій формі, що дозволить учням зі стратегічним мисленням сформулювати і реалізувати власну бізнес-ідею, але перші кроки до мрії відбудуться під м'яким керівництвом професіоналів.

Література

1. ВВП Польщі за 2022 рік – свіжі дані GUS. Економічні новини Польщі. URT: <https://aquila24.pl/24905/>
2. Зміни для українських дітей в польських школах в 2023-2024 навчальному році. URT: <https://www.ukrainianinpoland.pl/uk/innovation-for-students-from-ukraine-uk/>
3. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. URT: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf>
4. Корнецький А., Андрощук Б. Шкільне підприємництво: як запустити бізнес до 18-ти років. URT: <https://nus.org.ua/view/shkilne-pidpryyemnytstvo-yak-zapustyty-biznes-do-18-ty-rokiv/>
5. Савицький Ю. Малий і середній бізнес – це секрет успіху економіки Польщі – експерти (18 січня 2017). URT: <https://www.radiosvoboda.org/a/28241829.html>
6. Шеліган. О.Н. (2019) Підприємницька компетентність у наукових рецепціях вчених. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. (Pedagogical education: theory and practice. Psychology. Pedagogy.) Збірник наукових праць.* № 31. 2019. С. 86-90. ISSN 2311-2409 (Print). ISSN 2412-2009 (Online). DOI: 10/28925/2311-2409. URT: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/252/347>
7. Як відкрити бізнес у Польщі: закони, податки, економіка, факти. URT: <https://uniconsulting.group/uk/blog/biznes-u-polschi/>
8. World Bank. 2020. Doing Business 2020. Washington, DC: World Bank. DOI:10.1596/978-1-4648-1440-2. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO

THE SPECIFICITY OF PEDAGOGICAL RESEARCH ORGANIZATION

Gao Fei

**Educational and scientific program “Educational, pedagogical sciences”,
postgraduate studies, 2nd year of study**

fei.hao@lpnu.ua

Scientific advisor: Nataliya Mukan

Sc.D. (Education), Professor

nataliya.v.mukan@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University

Pedagogical research is a formal, systematic application of research methods to study educational problems. Pedagogical research is conducted with the aim of obtaining reliable pedagogical information about the educational process. Pedagogical research, like scientific research in other fields of scientific knowledge, is important for providing useful and reliable knowledge, thanks to which it is possible to ensure the effectiveness of the educational process, to improve certain of its components or the activities of the participants of the educational process [3]. It is worth noting that the expediency of conducting research in the field of education and pedagogy is justified by a number of factors.

First of all, the field of knowledge “Education/Pedagogy” is closely related to such sciences as philosophy, history, economics, psychology, history, sociology, cultural studies, etc. The integration of developments in the fields of philosophical, historical, economic, psychological and sociological knowledge contributes to the development of new pedagogical theories and concepts.

Also, education should be considered from different perspectives, since it is characterized by the presence of a body of knowledge that requires constant development, updating and addition. Ideas about the democratization of education contributed to the expansion of the potential of education, which, in turn, served as the basis for the emergence of new challenges and problems associated with the need to take into account the individual differences of participants in the educational process [1]. Solving such problems by trial and error, or based on the experience of tradition and authority, often gave false results. Here, it is clear that research-based solutions are needed.

The need for pedagogical research, which is connected with a change in the concept of education, also seems obvious. In the context of the aforementioned nature of education, the boundaries of pedagogical research should be expanded from formal and conventional ways of providing educational opportunities to informal and innovative systems based on ecological and cybernetic models.

Over the past two decades, significant changes have taken place as a result of rapid scientific and technological development. In this regard, education now plays an important role, as it provides opportunities for shaping the readiness of society to adapt in a rapidly changing environment through the use of improved educational programs, textbooks, teaching and assessment methods.

The modern methodology of pedagogical science distinguishes between different types of scientific research: fundamental research, applied research, and experimental research.

The results of fundamental research are of general importance because they are the result of high-quality research projects and the application of sophisticated methods that involve originality, imagination and ingenuity [4]. The methodology of fundamental research is rigorous, involving highly structured, intensive and systematic scientific processes. It uses careful sampling techniques, allowing for the extension of findings beyond the selected sample groups and drawing broad generalizations or principles that lead to further theory development.

As for experimental studies, it is worth noting that they aim to solve an urgent practical problem. Such studies are carried out in relation to real problems and in real educational environment in which they arise in practice.

Thanks to experimental research, teachers can often solve problems that arise in the educational process, exact teaching-learning situation [2]. Although experimental studies may address some specific questions, they may not provide general knowledge to address other issues. Research at this level is usually classified by the degree to which the results are directly applicable to solving a practical problem.

Fundamental research often has long-term practical benefits. For example, progress in the practice of medicine depends on fundamental research in

biochemistry, microbiology, and genetics. In the same way, progress in educational practice is connected with progress in the discovery of general laws, by performing fundamental psychological, pedagogical and sociological research.

Researchers developing general theories of learning, for example, often visit classrooms to understand how learners learn. Researchers must consider variables such as context and social structure that are not present in the artificial environment of the laboratory [3]. Once theories are formulated, they can be tested through further research in practice.

Experimental research is any systematic inquiry conducted by pedagogues, principals, consultants, or other stakeholders in the educational environment to gather information about how specific educational institutions operate, teachers teach, and students learn. Its purpose is to provide teachers-researchers with the opportunity to improve their own professional activities, to provide tools for solving everyday problems.

Practical research is a process aimed at improving education through change, which involves educators working together to improve their own practice [1]. Practical research involves solving specific problems, thus providing the access to the results of research. It is also a way of developing critical thinking and openness, which involves developing a clear plan, applying a systematic approach to the comprehension of educational process and analyzing educational problems, substantiating teaching practice.

The application of the scientific method in education and pedagogy is associated with several limitations, such as the complexity of the subject, difficulties with repetition, observation and control, problems with measurement, etc.

Literature

1. Biesta, G. (2020). *Educational research: An unorthodox introduction*. Bloomsbury Publishing.
2. Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction*. Longman Publishing.
3. Newman, M., & Gough, D. (2020). Systematic reviews in educational research: Methodology, perspectives and application. *Systematic reviews in educational research: Methodology, perspectives and application*, 3-22.
4. Wilson, S., & MacLean, R. (2011). *Research methods and data analysis for psychology*.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Роман Карп

освітньо-наукова програма

«Професійна освіта (за спеціалізаціями)», аспірантура, 2 курс

roman.v.karp@lpnu.ua

Науковий керівник: Олександр Ієвлєв

доктор педагогічних наук, доцент

Національний університет “Львівська політехніка”

oleksandr.m.iievliev@lpnu.ua

Інтеграція до Європейського освітнього простору (ЄОП) визнається ключовим стратегічним напрямком розвитку педагогічної освіти в багатьох країнах. Цей процес передбачає адаптацію національних освітніх систем до загальних європейських стандартів, що сприяє зміцненню якості та конкурентоспроможності освіти.

1. Визначення Європейського освітнього простору (ЄОП): ЄОП - це ініціатива, створена для забезпечення взаємної визнаності кваліфікацій, підвищення мобільності студентів і вчителів, а також підвищення якості освіти в Європі.

2. Сутність інтеграції до ЄОП: Інтеграція до ЄОП включає в себе гармонізацію структури та змісту освіти з європейськими стандартами, що сприяє більшій міжнародній співпраці та порівнянню кваліфікацій.

3. Зміни у педагогічній освіті: Інтеграція до ЄОП вимагає перегляду навчальних програм, методології викладання та оцінювання, зокрема за допомогою впровадження кредитно-трансферної системи і активного навчання.

4. Міжнародна співпраця та обмін досвідом: Цей процес також сприяє зближенню педагогічних систем різних країн, сприяючи обміну передовими методиками викладання та педагогічним досвідом.

5. Вплив на якість освіти: Інтеграція до ЄОП сприяє підвищенню стандартів освіти, її більшій рівності та зростанню якості, що сприяє підготовці висококваліфікованих педагогічних кадрів.

Отже, інтеграція до Європейського освітнього простору є стратегічним кроком для розвитку педагогічної освіти, сприяючи підвищенню якості освіти та забезпеченню більшої міжнародної співпраці в цій галузі.

Академічна мобільність - можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами (п.2 ч.1 ст.1 Закону України "Про вищу освіту").

Мобільність сприяє обміну знаннями та ідеями між педагогами та академічними працівниками з різних країн, що сприяє збагаченню педагогічного досвіду.

Міжнародна мобільність дозволяє педагогам вивчати різні педагогічні системи та методики, що може призвести до вдосконалення власної педагогічної практики.

Перебування за кордоном під час академічної мобільності може допомогти педагогам вивчати мови та культури, що покращує їхню спроможність спілкуватися зі студентами з різних культур.

Мобільність сприяє розвитку міжнародних педагогічних зв'язків та співпраці між університетами і навчальними закладами з різних країн.

Професійно-педагогічна мобільність сприяє підвищенню мотивації педагогів та їхньої професійної самореалізації через можливість нових викликів та досліджень у міжнародному середовищі.

Ключовими аспектами академічної мобільності є надання права на участь у програмах академічної мобільності усім учасникам освітнього процесу; чітке визначення видів та форм академічної мобільності; закріплення принципу перезарахування отриманих кредитів на основі Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), зокрема шляхом порівняння змісту навчальних програм, а не назв курсів; збереження місця навчання та стипендії для студентів та місця роботи для працівників ВНЗ, котрі беруть участь у програмах академічної мобільності.

Проблема підготовки вчителя нової епохи, здатного працювати в кардинально нових політичних й економічних умовах та відповідати вимогам

сучасності багатогранна та складна. В умовах нових цивілізаційних викликів, саме на вчителя покладаються надії, оскільки він формує шкалу цінностей, яка сприяє й забезпечує єдність людини та суспільства, людини й держави, людини й людини в єдиному європейському просторі.

Аналізуючи міжнародні тенденції розвитку суспільства та сучасні акценти освітньої політики європейських держав можна визначити основні професійні вимоги, що дають право вчителю можливість бути конкурентноспроможним фахівцем у педагогічній галузі і реалізувати свій творчий потенціал у будь-якій із європейських держав:

1) Європейська ідентичність. Як зазначає науковець О. Субіна: «європейський учитель може викладати не тільки у межах своєї держави, а й навчати за позанаціональними програмами» [3, с. 57]. На нашу думку, однією з цілей професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції є не скасування національних відмінностей на користь європейської ідентичності, а прагнення до єдності в різноманітті.

2) Європейські знання. Європейський учитель знає про інші європейські системи освіти, цінує власну систему освіти. У процесі професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України потрібно цілеспрямовано формувати достатню базу знань, необхідну для подальшої професійної діяльності.

3) Європейський мультикультуралізм. Європейський вчитель добре обізнаний зі своєю культурою та відкритий до інших культур; знає, як поводитися в іншому культурному середовищі, не виявляючи національного шовінізму. Дослідниця О. Локшинова акцентує увагу на тому, що європейський вимір передбачає розвиток у вчителів прихильності і поваги до людей, які проживають у зарубіжних країнах та належать до різних культур і релігій [2, с. 34].

4) Європейський професіоналізм. Європейський учитель має освіту, яка дозволяє йому викладати в будь-якій європейській країні; спирається на результати наукових досліджень різних країн. Підготовка нового вчителя – професійного наставника нових поколінь для об'єднаної Європи є справою

надважливою. Це потребує змін суспільного статусу сучасного педагогічного університету і школи, ролі вчителя, його освітньої діяльності. Важливо, щоб університети готували вчителя на платформі цінностей, зрозумілих і прийнятих для різних народів і культур. Професіоналізм у педагогічній діяльності виявляється у творчій готовності особистості до продуктивного розв'язання педагогічних завдань і формування в особистості того рівня конкурентноспроможності, що дозволить їй зреалізувати професійну діяльність, враховуючи вимоги суспільства. Професійне становлення майбутнього педагога в умовах євроінтеграції відбуватиметься більш успішно, якщо особистість володіє найбільш затребуваними в професійній діяльності здібностями та вміннями. Підтримуємо думку С. Білозерської, яка наголошує на тому, що важливо, щоб у майбутніх педагогів у процесі професійного становлення сформувалися: педагогічна спрямованість, педагогічна позиція, індивідуальний стиль діяльності, які безумовно необхідні в умовах євроінтеграції [1, с. 133].

5) Європейська академічна і професійна мобільність, що досягається на основі розширення співпраці між університетами; програми обміну, що дозволяють студентам брати участь в освітніх університетських програмах країн ЄС; використання ІКТ, що перестають бути тільки технічним засобом пошуку нових даних, а й стають ефективним інструментом комунікації через національні та культурні кордони.

Висновок. Узагальнюючи вище сказане, сформулюємо основні вимоги до професіоналізму вчителя в добу євроінтеграції. Сучасний вчитель повинен мати європейські знання, європейські ідентичність, європейську мультикультурність, європейський професіоналізм; бути академічно та професійно мобільним; його професійна підготовка повинна відповідати європейському рівню якості. Поряд з цим вчитель має:

- володіти інформацією та знаннями щодо європейської інтеграції;
- бути креативним та відкритим до нових знань;
- творчо мислити;

- мати прихильність і повагу до людей, які проживають у зарубіжних країнах;

- бути здатним до інноваційної діяльності;

- відзначатися толерантністю, демократизмом, полікультурністю і відкритістю у спілкуванні.

Новий вчитель для об'єднаної Європи це:

- учитель-дослідник, який бере участь у процесі модернізації освітньої системи;

- учитель-інноватор, здатний генерувати ідеї, упроваджувати інноваційні педагогічні технології;

- учитель-партнер, який будує взаємини з учнями та їх батьками на засадах партнерства та співробітництва;

- учитель-творець, який формує та розвиває в учнів компетентності, потрібні для життя в сучасному глобалізованому світі;

- учитель-коуч, який розкриває перед кожним учнем можливості для розвитку його талантів та здібностей.

Отже, для педагога нової формації потрібна переорієнтація освіти на загальнолюдські, національні та особистісні цінності. Базою для такої перебудови освіти може стати досвід європейських країн, над вивченням та аналізом якого працюють багато українських науковців.

Література

1. Білозерська С. Професіоналізм й особистісна спрямованість в моделі майбутнього педагога. К. 2018. 234 с.
2. Локшинова О. Тенденції розвитку змісту освіти в країнах Європейського Союзу. К. 2017. 108 с.
3. Субіна О. Європейський вимір педагогічної освіти у XXI ст. К. 2019. 112 с.
4. п.2 ч.1 ст.1 Закону України "Про вищу освіту".

ВОЄННИЙ ЧАС І АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: ВПЛИВ ВІЙНИ НА МОЖЛИВОСТІ ОСВІТИ В МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

Соломія Гаврилів

«Професійна освіта (Цифрові технології)», бакалаврат, 4 курс

solomiia.havryliv.pts.2020@lpnu.ua

Науковий керівник: Тетяна Гельжинська

кандидат педагогічних наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

tetiana.y.helzhynska@lpnu.ua

Система вищої освіти України, як і будь-яка інша сфера життя країни, зазнала великих втрат і руйнувань внаслідок нового етапу війни, розпочатої росією проти України 24 лютого 2022 року. Як і в 2014 році після анексії Криму та початку військових дій на Донбасі, країна знову зіткнулася з необхідністю перенести діяльність університету на територію, підконтрольну українській владі. Усе вищезазначене змусило навчальний процес адаптуватись до нових умов. Частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій вимушено перемістилася в межах України або за кордон. Багато педагогів та здобувачів освіти все ще залишаються на тимчасово окупованих територіях та потребують особливої підтримки держави. Доступ до освіти є обмеженим, а навчальні установи зазнають руйнувань. Однак, навіть в умовах воєнного стану, академічна мобільність може залишатися важливим засобом збереження та розвитку освіти.

Наявність студентів з інших країн в університетах свідчить про включеність України в міжнародну світову освітню систему. Участь у світовому освітньому процесі є однією з умов успішного розвитку вищого навчального закладу. Тому навчання закордонних студентів посідає значне місце серед різноманітних напрямків діяльності ЗВО України [1].

Важливість вивчення впливу війни на вищу освіту зумовлена тим, що вона має ключове значення для формування людського та інтелектуального капіталу,

становлення національної еліти, розвитку науки і культури, підвищення технологічного рівня держави, формування сучасної економіки, утвердження демократичних засад суспільного розвитку. Як показує історія збройних конфліктів, у будь-якій війні система освіти стає ареною битви, оскільки це боротьба за свідомість і світогляд людей [2].

Повномасштабне вторгнення стрімко змінило перебіг усіх адміністративних процесів в Україні. Сектор вищої освіти не став винятком. Державна політика у цій сфері насамперед була спрямована на мінімізацію шкідливих наслідків збройного вторгнення. 24 лютого МОН опублікувало на офіційному сайті уряду стислу довідкову записку щодо роботи закладів освіти в умовах воєнного стану. 25 лютого всім навчальним закладам рекомендовано призупинити навчальний процес і оголосити двотижневі канікули. Невдовзі уряд доручив дострокову атестацію та випуск курсантів, які здобували вищу військову освіту. 2 березня МОН звернулося до адміністрацій закладів освіти із проханням надавати щоденну інформацію про поточну ситуацію та способи організації навчального процесу у своїх закладах після закінчення позачергових канікул. МОН зобов'язало адміністрації ЗВО вжити всіх необхідних заходів для забезпечення захисту учасників навчального процесу [3].

Війна в Україні також суттєво змінила умови для студентів і викладачів, які бажають брати участь у міжнародних академічних мобільностях. На перший план вийшла безпека, і багато університетів в Україні та їхні студенти, викладачі стали обирати напрямки мобільності з урахуванням стабільності та безпеки місцевостей. Військовий конфлікт вплинув на вибір країн-партнерів для обмінів, стажувань та участі в міжнародних конференціях. Зменшення академічної мобільності стало видимим наслідком воєнної ситуації. Внутрішні переміщення та складність проїзду можуть зробити міжнародні поїздки менш здійсненними для учасників освітнього процесу. З іншого боку, важливість міжнародного досвіду не втратила своєї актуальності. Україна продовжує

включати своїх студентів і викладачів до міжнародної освітньої системи. Це важливий крок у забезпеченні участі України в світовому освітньому процесі та сприяє розвитку закладів вищої освіти.

У цьому контексті академічна мобільність залишається ключовим інструментом для здобуття міжнародного досвіду та обміну знаннями. Незважаючи на виклики воєнного часу, вона залишається важливою складовою університетської діяльності в Україні та може бути відновлена та зміцнена завдяки підтримці міжнародних партнерів.

Війна створила низку загроз для освітнього сектору:

1. Загроза особистої безпеки студентів і викладачів: небезпечні умови для життя та здоров'я студентів та академічних працівників, що призвело до їхнього вимушеного виїзду або припинення навчання та роботи;

2. Фізичні руйнування навчальних закладів: бомбардування та вибухи призвели до руйнування шкіл, університетів та інших освітніх закладів, позбавляючи студентів і вчителів доступу до навчання та викладання.

Щодо впливу війни на академічну мобільність, яка включає обмін студентами, викладачами та дослідниками між країнами, та є важливою складовою глобальної освітньої системи, то вона значно обмежила цю мобільність:

1. Обмеження виїзду і приїзду: воєнний стан вніс обмеження на виїзд студентів та викладачів з країни, а також на приїзд іноземних студентів та академічних працівників.

2. Порушення наукової співпраці: війна призвела до припинення наукової співпраці між країнами через політичні обмеження та загрози безпеці.

Отже, розпочата війна росією, завдала величезної шкоди системі освіти України. Воєнний час має серйозний вплив на можливості освіти в міжнародному контексті. Він ставлять під загрозу фізичний і фінансовий стан навчальних закладів, а також може призводити до обмежень академічної

мобільності. Це ставить під сумнів нормальний хід навчання і наукових досліджень. За таких умов необхідно активно діяти, щоб забезпечити доступ до освіти та підтримку академічної співпраці, незважаючи на воєнні конфлікти. Загалом, це складна та многогранна проблема, яка вимагає уваги та спільних зусиль для забезпечення доступу до освіти та академічної мобільності, незважаючи на складні обставини. Тільки через співпрацю та визнання важливості освіти можна забезпечити майбутнє для поколінь, які потребують освіти найбільше в умовах воєнного конфлікту.

Література

1. Liudmyla Savenkova, Denys Svyrydenko Academic Mobility and Academic Migration Issues: the Case of Ukrainian Higher Education, No. 13 (2018) 57–65 – Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22385/Savenkova%20L.%20Svyrydenko%20D..pdf?sequence=1&isAllowed=y>;
2. Valentyna Polykarpivna Antoniuk Perspective Chapter: The War as a Factor of Upheavals and Transformations in Higher Education – Experience of Ukraine, January 18th, 2023 – Режим доступу: <https://www.intechopen.com/online-first/85680>;
3. Yevhen Nikolaiev, Grygoriy Riy, Ivan Shemelynets WAR IN UKRAINE: RESHAPING THE HIGHER EDUCATION SECTOR, Kyiv – 2023 – Режим доступу: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/HigherEd-in-Times-of-War-EN.pdf>.

ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УКРАЇНІ І ФІНЛЯНДІЇ

Антоняк Софія

освітньо-професійна програма

« Початкова освіта », бакалаврат, 2 курс

sofiia.antoniak@lnu.edu.ua

Науковий керівник: Надія Ростикус

кандидат педагогічних наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

nadiya.rostykus@lnu.edu.ua

Педагогічна практика - це практична частина практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, яка передбачає набуття ними досвіду у роботі з учнями під керівництвом досвідчених викладачів і вчителів. Педагогічна практика може проводитися в школах, в закладах вищої освіти дошкільних установах, тощо. Її метою є підготовка майбутніх педагогів до роботи в освітній сфері, застосування знань, умінь і навичок з методик навчання і набуття професійної компетентності в організації уроків. Педагогічна практика є важливою частиною професійної підготовки майбутніх вчителів і сприяє у виробленні необхідних навичок для успішної роботи в освітній галузі.

Дослідження з питань практичної підготовки вчителів були предметом уваги багатьох вчених і методистів, включаючи О. Абдулліну, В. Бондаря, С. Гончаренка і І. Зязюна, які досліджували теоретичні, методологічні та дидактичні аспекти цього процесу. Важливість педагогічної практики і підвищення її ролі у підготовці педагогічних кадрів в сучасних умовах були аргументовані в своїх працях такими авторами, як О. Абдулліна, Ю. Васін, О. Іванов, О. Козарик і О. Соколова.

Спираючись на педагогічні принципи, педагогічна практика виконує ряд функцій. На думку О. Абдуліна, Л. Кацова, Г. Коджаспірова, Т. Крюкова, С. Міліцина та ін. педагогічна практика має наступні функції:

- адаптаційна функція практики полягає в тому, що студент не лише ознайомлюється з різними видами навчальних закладів і їх роботою, але також звикає до ритму навчального процесу, стає більш орієнтованим на учнів і

набуває розуміння системи внутрішніх взаємин та зв'язків в шкільному середовищі;

- навчальна функція практики полягає в перевірці і застосуванні теоретичних знань, отриманих під час теоретичної підготовки студента. Практика включає в себе формування педагогічних навичок, вироблення педагогічної свідомості і розвиток ключових педагогічних умінь;

- виховна функція практики виявляється в тому, що студент може реально навчитися любити і розуміти дітей, виробити в собі терпіння, відповідальність, почуття обов'язку;

- розвивальна функція знаходиться у тісному взаємозв'язку із зазначеними вище функціями. Під час практики студент розвиває свої педагогічні здібності, набуває компетенції для компенсації недоліків у власних навичках, якщо такі недоліки існують;

- діагностична функція практики є однією з ключових. Під час практики студент має можливість оцінити свої емоційні стани під час взаємодії з дітьми, вчителями, батьками та адміністрацією. Цей процес навчально-виховної діяльності дозволяє виявити як сильні, так і слабкі сторони майбутнього вчителя і визначити, над чим йому потрібно працювати.

Отже, кожна з функцій є важливою, адже вони доповнюють один одного. Для того, щоб практика справді була успішною та корисною для майбутнього вчителя потрібно дотримуватись ряду цих функцій.

Педагогічна практика у підготовці майбутнього вчителя початкової школи у Фінляндії.

Практична підготовка під час педагогічної освіти значно підвищує професійну компетентність майбутніх вчителів, і провідні університети Фінляндії, такі як Оулу, Тампере, Хельсінкі та інші, забезпечують студентів можливістю отримання високоякісної педагогічної практики протягом усього періоду навчання у закладі вищої освіти.

Майбутні вчителі-початківці розвивають свої педагогічні навички у перших роках навчання та практики. Педагогічна практика інтегрується в навчальні програми для підготовки вчителів у всіх системах освіти. У Фінляндії, для підтримки нових вчителів, збільшили і покращили практичну

підготовку. Багато педагогічних факультетів Фінляндії мають базові навчальні заклади, що працюють за шкільною програмою, де студенти можуть проходити свою першу вчительську практику. Це забезпечує зв'язок між навчальною програмою для студентів і шкільними реаліями, дозволяючи факультетам враховувати спостереження зі шкільної практики при адаптації своїх програм.

Студентам також потрібно вміти аналізувати свої власні навички, мати соціальні навички у викладанні та бути здатними аналізувати різні навчальні ситуації. Під час практики студентам важливо розуміти вікові особливості учнів з різних соціальних верств, мати психологічну готовність та здатність до викладання відповідно до шкільних навчальних планів. Навчальна практика інтегрується у всі рівні педагогічної підготовки та контролюється викладачами університетів, шкільними наставниками-коучами, які працюють у вищих навчальних закладах або в школах, в залежності від етапу практики.

Отже, педагогічна практика в університетах Фінляндії є важливим елементом підготовки майбутніх вчителів і сприяє підвищенню їхньої професійної компетентності. Інтеграція практики в навчальні програми та співпраця з шкільними закладами дозволяють студентам отримувати практичний досвід в реальних умовах навчання.

У програмах педагогічної освіти в Фінляндії зазвичай передбачається два види практичного навчання. Перший тип практики відбувається на семінарах та в малих групах на кафедрах педагогічної освіти, де студенти розвивають основні вчительські навички. Друга частина викладацького досвіду надається студентам в спеціалізованих школах, які зазвичай підпорядковані університетам і спрямовані на підготовку вчителів.

Майбутні вчителі початкової школи присвячують шкільній практиці приблизно 15% відведеного навчального часу.

Практика поділена на три основні етапи:

1. Базова (профільний предмет)
2. Поглиблена (додатковий предмет)
3. Заключна (магістерська)

В Україні відповідно до освітньої програми є 6 базових етапів та 2 поглиблених.

На кожному етапі студенти спостерігають за уроками досвідчених учителів, проводять уроки під наглядом наставників.

Фінська програма педагогічної освіти відображає спіральну послідовність теоретичних знань, практичного навчання та науково-дослідного пошуку у викладанні.

Особливості практики у Фінляндії:

- перша педагогічна практика заснована на розвитку навичок студентів-вчителів, пов'язаних із предметною дидактикою, адже вони вивчають її за кожним предметом

- учні переходять в початковій школі з класу в клас разом з студентами - стажерами, така особливість надає можливості кращого пізнання учнів

- уроки складаються з десяти хвилинних «шматків», які супроводжується роботою вчителя і класу. У той час як учні працюють самостійно, учитель підходить до кожної дитини по черзі. Проблемні питання вирішуються у міру їх виникнення. З учнями в яких «особливі потреби» працюють вчителі зі спеціального корекційного навчання.

- кожна дитина має індивідуальний план навчання з детальним розкладом занять. Персоналізація навчання впроваджується у фінській системі з метою гарантії, що ні один учень не залишиться відстаючими у навчанні.

- якість навчання забезпечується за рахунок використання високоякісних підручників, співпраці з батьками і багаторівневого професійного партнерства обміну позитивним досвідом та ідеями для інновацій між вчителями.

Педагогічна практика у підготовці майбутнього вчителя початкової школи в Україні.

Педагогічна практика у підготовці майбутнього вчителя початкової школи в Україні є важливою складовою професійної підготовки. Основні аспекти педагогічної практики для майбутніх вчителів початкової школи в Україні включають:

1. Планування та проведення уроків: Під час практики студенти мають нагоду планувати та проводити уроки, використовуючи здобуті теоретичні знання в практичних умовах.

2. Спостереження та взаємодія з наставниками: студенти мають можливість спостерігати за роботою досвідчених викладачів та отримувати конструктивний фідбек від них.

3. Вивчення методичних підходів: під час практики студенти удосконалюють свої знання методики викладання для початкових класів, адже мають можливість спостерігати за її використанням та застосовувати її.

4. Рефлексія та аналіз практики: студенти аналізують свою роботу на практиці, отримують додаткові поради або зауваження від наставників та рефлектують над своїми діями і вдосконалюють свої навички.

Педагогічна практика є важливим кроком у підготовці майбутніх вчителів початкової школи в Україні, оскільки вона допомагає об'єднати теоретичні знання і практичний досвід, підготувати студентів до викладання в реальному навчальному середовищі та створити основу для їхньої майбутньої професійної діяльності.

Україна та Фінляндія розглядають педагогічну практику як ключовий етап у формуванні компетентних вчителів. Українська система акцентує на обов'язковості практики та її регулюванні законодавством, дозволяючи студентам отримувати перший педагогічний досвід у школах та інших освітніх установах. Фінляндія, у свою чергу, зробила педагогічну практику більш інтенсивною і довготривалою, включаючи участь студентів у наукових дослідженнях та забезпечуючи тісний зв'язок між університетами і школами.

Обидва підходи мають свої переваги, сприяючи розвитку вчителів і надаючи їм можливість набувати цінний досвід у реальних умовах навчання та виховання.

Література

1. Олена Сергійчук, Юлія Багно. Педагогіка. Гуманітарний вісник, 2014, № 35, ст.119-120
2. Черкас Г.В.. Педагогічна практика в системі підготовки вчителя, ст.2-3
3. Котун Кирил. Педагогічна освіта Фінляндії у контексті європейського виміру. Київ, 2014, ст.22-34
4. Пасі Салберг. Фінські уроки 2.0. Ранок, 2019, ст.134-136

IMPACT OF CAREER MOBILITY ON NEWS PROFESSIONALS

Zhu Fangzhou

postgraduate student of

pedagogy and innovative education department,

ORCID ID: 0009-0002-5689-6785, fanchzhou.chzhu@lpnu.ua

Scientific advisor: Oksana Isaieva

Sc.D. (Education), Professor

oksana.s.isaieva@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University

Following the pace of social development, the media industry is gradually undergoing transformation. Various new media models have emerged, and the level of marketization in the media is deepening. Meanwhile, the career mobility of journalists has become increasingly apparent. [3] In the current context of the overall transformation of the news industry, how can we understand the individual career transition choices of journalists? The career mobility of journalists is not only an adaptive choice driven by changes in media technology and industry environment but also involves journalists as actors in the pursuit and trade-offs of news cultural values.

Occupational mobility originally originated from the sociological concern for social mobility, with a greater emphasis on this issue in the fields of sociology and economics. In this article, occupational mobility refers to the job transitions carried out by journalists between different professions, the process of shifting from one labor role to another, or role transitions within the same profession. [2] For journalists, occupational mobility implies the search for a balance between cultural goals and institutional means within a changing structure. They may either sustain cultural goals through innovative means, adapt to institutional norms by giving up cultural goals, or simultaneously abandon both in pursuit of an alternative equilibrium. Therefore, the career transition choices of journalists are not only rational decisions based on maximizing interests but also involve the weighing of trade-offs regarding news cultural values.

This article begins by analyzing the evolution of the news industry and the current status of occupational mobility among news practitioners. Subsequently, it examines the impact of journalist mobility, including the pros and cons of career

mobility among journalists and the issues related to the training of future journalists. [5] Sustaining the stable development of the media industry requires a focus on the challenges present in the career mobility of news practitioners. This entails investing in journalist training to enhance their professionalism and expertise, thereby facilitating orderly career mobility among news professionals and promoting the healthy development of the media industry. [4]

1. The evolution of the news industry and its impact on journalist mobility.

As the wave of the internet sweeps over, there have been profound changes in the public opinion ecosystem, media landscape, and modes of communication. Media has transitioned from being merely a source of information to a source of ideas. High-end technology has driven the transformation of the media sector, leading to increasing diversification in the field. The digitization of information has brought about significant changes in the carriers of traditional media and the ways information is disseminated. [1] Traditional media is now facing the gradual erosion of its territory. More and more traditional media outlets are contemplating how to adjust their posture, aiming to keep pace with the rapid changes brought by the internet through deep integration.

In the context of the digital transformation of the journalism profession, there is a dual transition occurring between cultural goals and institutional means. Concerning cultural goals, the normative value standards of journalism are centered around journalistic ethics that prioritize serving the public interest. However, under the influence of multiple factors such as commercial interests, technology, and power dynamics, various value systems, including instrumental rationality, technological determinism, and cynicism, are conflicting with the public ethics of journalism. Individual journalists thus experience a sense of disorder in cultural value standards and emotional anxiety. [7] Regarding institutional means, the changing modes of news production and consumption are challenging the cultural authority of traditional journalism institutions and news practitioners. This, in turn, threatens the institutional means that journalism organizations provide to their members to realize journalistic cultural values. For example, the survival crisis faced by traditional media may make it difficult for them to guarantee the necessary resources and tools for their members

to conduct news reporting. Consequently, individual journalists find it increasingly challenging to achieve their cultural goals. Therefore, the career mobility of journalists often involves either aligning with cultural goals or making choices between old and new institutional means.[6]

2.The current status of career mobility and its impact on news professionals.

In recent years, the commercialization of the media industry has been accelerating, leading to changes in the livelihoods of news professionals. Media transformation is driven by digital technology, transitioning from traditional single media outlets such as broadcasting, television, print, and the internet to multimedia platforms. In China, with the wave of media commercialization that began in the 1990s, the mobility of news professionals, who were once stable government employees, has become more common. [8] This shift has also brought about a drastic change in the mindset of news practitioners. For news professionals, career transition means seeking a balance between cultural goals and institutional means within a changing structure.

The journalism profession has always been a field where various interests intersect. Even in the era of traditional media, news professionals were more or less in a state of individual confusion. However, the structural dynamics of the journalism workplace at that time still allowed news organizations and journalists to find a corresponding balance between cultural goals and institutional means. As a result, the majority of news professionals remained in stable positions. However, as the journalism industry began to undergo digital transformation, tensions between various value systems, especially between instrumental rationality and journalistic ethics, intensified. This has led news professionals to make different career mobility choices based on which value system they choose as their guiding objective and the means by which they ensure the achievement of their goals.

Advantages of career mobility for journalists: In the process of seeking a balance point, news professionals can accumulate rich experience and skills, which helps enhance their professional competence and adaptability. Secondly, it expands their interpersonal network. By constantly working in different news organizations, journalists can establish a broad network of contacts with experts and other reporters

in various fields, facilitating information exchange and acquisition. Finally, by constantly changing their work environment, journalists can come into contact with different regions, cultures, and social groups, which helps broaden their perspectives and provide new angles and viewpoints for reporting.

Disadvantages of career mobility for journalists: Frequent career changes typically come with job instability. The constant job hopping can lead to an unstable financial situation and uncertain career prospects, thereby increasing the work-related stress for journalists. Secondly, if journalists switch jobs frequently, they may not have the opportunity to gain in-depth knowledge of specific fields or events. This limitation can hinder their ability to engage in in-depth reporting, which is crucial for a journalist's excellence. Lastly, there is a risk of missing out on long-term career development opportunities. Some news organizations may prefer to hire journalists committed to long-term commitments rather than those who frequently change jobs. This preference can limit the opportunities for journalists to achieve long-term career development within a specific organization.

3. The impact of career mobility in the journalism profession on the training of future journalists.

The training of future journalists not only impacts the personal development of news reporters but also involves setting cultural goals and institutional means for the entire journalism industry. This necessitates that educational institutions or companies strengthen their professional training and learning for news professionals. Regular on-the-job training through training organizations or online learning methods should be implemented to ensure an adequate pool of talent, thereby enhancing the development capabilities and core competitiveness of media companies and individuals. On-the-job training should be more professional and effective, utilizing internet technology and smart tech to connect journalistic professionalism with technology. This helps keep pace with the transformation and development of the media industry, establish a rational and scientific training structure, create orderly career mobility in the media market, and promote sustained growth.

For any industry, regulated and orderly talent mobility is crucial for promoting healthy development. Only through mobility can vitality be sustained. For individual

news professionals, mobility helps them find media organizations that best suit their abilities, allowing them to maximize their potential. For the media industry as a whole, moderate mobility among news practitioners contributes to the establishment of flexible personnel systems, enhances the competitiveness and market awareness of media professionals, and fosters mutual learning and improvement as professionals from different media outlets move between organizations. This is especially relevant as boundaries between different media become blurred, with cross-media, cross-regional, and cross-industry movements becoming a direction for media development. The interflow of professionals from different media sectors brings fresh perspectives and contributes to orderly competition in the media industry, ultimately facilitating the establishment of a market-oriented media landscape.

Literature

1. Alexander, T. B. Z. H. (2015). In Rethinking the Crisis of Journalism: Cultural
The power of - Professor Geoffrey Alexander's reflections on cultural sociology (pp. 6-7)
2. Durkheim, T. B. Q. J. (2000). In "On Social Division of Labor", Life•Reading•New Knowledge (pp. 15). Joint Bookstore.
3. Hu, L. (2009). The Development Strategy of China's Media Industry under the Situation of "Double Transformation" Strategy. *Journalist*, 8), pp. 12-13.
4. Linsen, S. (2012). The Occupational Mobility of Journalists and Its Influencing Factors white. 4), pp. 8-9.
5. Meiyang, Z. (2016). From large mergers and acquisitions to large integration: the development trend of China's media industry. *China Opening Journal*, 02), pp. 36.
6. Mengshan, R. (2015). The Accelerated Resignation of Media Professionals and the Hidden Worry of Journalism Professionalism. *Young Journalists*, 4), pp. 41.
7. Wang Qiang, G. Y. Y. A. (2017). The innovation and development of media technology in the media environment Exhibition. *Publishing and Printing*, 02), pp. 6.
8. Ying, W. (2010). The strong development of network media and the survival opportunity of traditional media. *News Lovers*, 23), pp. 25-26.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ДОПОМОГУ СУЧАСНОМУ ВИХОВАТЕЛЮ

Олена Дідик

вихователь групи раннього віку, спеціаліст II категорії
Комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу
204 Криворізької міської ради
didyky77@gmail.com

Вступ: Ситуація яка настала у нас в державі, перед освітою постало питання щодо створення продуктивного (результативного) освітнього процесу в дошкільних закладах в цих умовах. Було дуже багато сумнівів що до дистанційного навчання, але перед нами стоїть задача навчати дітей, діти це наше майбутнє. Вихователь повинен адаптуватися бо час іде, а сучасній освіті потрібні сучасні педагоги. Які здатні знаходити щось корисне, здатні вносити свої прогресивні ідеї у власну діяльність. Вихователь повинен створювати гармонійне розвивальне середовище, яке обумовлюється педагогічною майстерністю, постійно самовдосконалюватися, втілювати свої творчі здібності та мобільність в роботі з дітьми, використовуючи багато функціональні навчальні засоби при дистанційному навчанні. Де йде взаємодія у форматі «вихователь-батьки-діти». При дистанційній роботі вихователя з батьками та дітьми треба не забувати дотримуватися вимог Санітарного регламенту для дошкільного навчального закладу.

Діти дуже вразливі під час війни, тому сучасним дітям потрібні сучасні вихователі які будуть втілювати свою творчість, задуми і мобільність з дітьми використовуючи багатофункціональні навчальні засоби для всебічного розвитку дитини.

Мною під час навчально-виховного процесу з дітьми використовується всі мої творчі здібності у дистанційному форматі доповнюю онлайн іграми на платформах LearningApps, Jigsaw Planet.

Мета: Каталог онлайн ігор для раннього віку та молодшого віку, складений за програмою «Українське дошкілля» за освітнім напрямом «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», де охоплені всі сенсорно-пізнавальні компетентності. Каталог онлайн ігор складений для вихователів та батьків.

Для спрощення та швидкості роботи з дітьми, батьки можуть навчати та закріплювати знання за допомогою ігор.

Пропоную вам декілька ігор з Каталогу онлайн ігор за освітнім напрямом «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» для дітей раннього віку та молодшого віку.

КАТАЛОГ ОНЛАЙН ІГОР

«Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

ранній вік, молодший вік

ВЕЛИЧИНА:

1. «Великий маленький»

Мета: Учити дітей групувати предмети за величиною (великий—маленький); розвивати увагу, мислення; виховувати зацікавленість до гри.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=poqqdhig523>

2. «Збери грибочки у кошики»

Мета: Учити дітей добирати предмети за величиною, групувати їх відповідно до величини; розвивати пам'ять, спостережливість; виховувати інтерес до пізнання нового.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=p8bj6wd3j23>

3. «Збудуй башту»

Мета: Учити дітей співвідносити площинні предмети за величиною; формувати вміння складати площинні кубики (квадрати) в порядку зменшення; розвивати мислення, увагу; виховувати бажання гратися та будувати.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=p7ezprpgj23>

КОЛІР:

1. «Збери яблучка»

Мета: Учити дітей добирати однакові за кольором фрукти, групувати їх відповідно до кольору; закріплювати знання назв кольорів; розвивати увагу, пам'ять; виховувати бажання гратися.

За посиланням: <https://learningapps.org/display?v=psxkropmj23>

2. «Різнокольорова павутинка»

Мета: Учити дітей добирати однакові за кольором предмети, групувати їх відповідно за кольором; закріплювати знання назв кольорів; розвивати увагу, пам'ять, спостережливість.

За посиланням: <https://learningapps.org/display?v=pq67a1wat23>

ФОРМА:

1. «Кумедні рибки»

Мета: Вправляти дітей у вмінні порівнювати, групувати та упорядковувати предмети за формою, розрізняти та називати геометричні фігури (круг, квадрат, трикутник), розвивати увагу, пам'ять.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=pso0rb7bt23>

2. «Склади картинку котика з чотирьох половинок»

Мета: Вправляти дітей у складанні картинок із чотирьох частин; сприймати предмет, що складається із частин; вчити називати що зображено на картинці; розвивати уяву, увагу, мовлення, зорову пам'ять, виховувати посидючість.

За посиланням:

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=045e333a0971>

3. «Збери корзину із частин»

Мета: Вчити дітей складати картинку з частин, розвивати увагу, мислення, зорову пам'ять, виховувати посидючість.

За посиланням:

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=13f14be2a104>

ПРОСТІР:

1. «Хто знаходиться вгорі— внизу»

Мета: Учити розуміти поняття «вгорі», «внизу», розвивати вміння орієнтуватися у просторі, мислення, уяву, мовлення, виховувати бажання гратися.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=pj00xd03t23>

2. «Визнач що вгорі, а що внизу»

Мета: Учити дітей розуміти поняття «на», «під»; розвивати вміння орієнтуватися в просторі; виховувати бажання гратися.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=p32doqpc23>

3. «Визнач де заховалися друзі» «за» «в»

Мета: Учити дітей розуміти поняття «за», «в»; розвивати вміння орієнтуватися в просторі; виховувати бажання гратися.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=pp6zhr5ic23>

ЧУТТЄВЕ СПРИЙМАННЯ:

1. «Розпізнай звуки свійських тварин»

Мета: Звернути увагу дітей на різноманітність звуків тварин, вчити розпізнавати звуки домашніх тварин; називати звуки за силою голосу (тихий — гучний); розвивати увагу, вміння слухати і чути; виховувати стриманість.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=pg9quzb2v23>

2. «Розпізнай звуки музичних інструментів»

Мета: Вчити розпізнавати звуки музичних інструментів, розвивати стійку слухову увагу, вміння розрізняти інструменти на слух за їх звучанням.

За посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=pruzu56tt23>

3. «Звуки природи»

Мета: учити розрізняти звуки природи, формувати вміння розрізняти звуки природи, розвивати увагу, мислення, слухове сприймання, мовлення, виховувати позитивне ставлення до природи.

за посиланням: <https://learningapps.org/watch?v=pgvqoeyfk23>

ВИСНОВКИ: виготовлений мною Каталог онлайн ігор для всебічного розвитку дитини за програмою «Українське дошкілля» освітнім напрямом «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», є допомогою батькам організовувати роботу (гру) з дітьми та закріплювати навчальний матеріал. В сучасних умовах в нагоді стане Каталог онлайн ігор, якій можна доповнювати всебічними іграми, також можна виготовити за іншими освітніми напрямами. Тому метою педагога є виховання та навчання дітей в сучасних умовах.

Література

1 Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». - Тернопіль: Мандрівець, 2022. — 216 с.

2 Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження: навч. посіб./ О. Косенчук, І. Новик, О. Венгловська, Л. Куземко. — Харків: Ранок, 2021. — 240 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТИВНОГО КУРСУ “РОБОТОТЕХНІКА” ДЛЯ УЧНІВ МОЛОДШОЇ ШКОЛИ

Ірина Гудзь

освітньо-професійна програма

“Освітні, педагогічні науки” магістратура, 2 курс

iryna.hudz.mnopn.2022@lpnu.ua

Науковий керівник: Любов Дольнікова

кандидат педагогічних наук, доцент

dolnikova_lubov@ukr.net

Національний університет «Львівська політехніка»

Всі технології починаються з іскор в чийсь голові. Ідея чогось, чого раніше не існувало, але одного разу буде винайдено, може змінити все
Натан Мірволд

Ми вже всі звикли, що сучасний світ стрімко змінюється. Кожного дня ми перебуваємо у потоці інформації та в оточенні великої кількості новітніх технологій. Дорослі люди, в міру своєї залученості, адаптуються до новітніх умов життя та освоюють нові засоби взаємодії з технічними пристроями та технологіями, що стрімко підвищує їх мобільність, адже технічна обізнаність включає у себе навички у використанні сучасних технологій та інформаційних ресурсів, які можуть значно полегшити доступ до освітніх можливостей і не тільки.

У швидкому потоці новизни та змін важливо подбати про дітей та навчити їх освоювати нове легко та відкрито, щоб у них було більше доступу до сучасних благ та способів покращити умови та якість життя.

Діти мають вражаючий потенціал для адаптації та освоєння нових технологій. адже ними керує внутрішня мотивація (зацікавленість у пізнанні нового та бажання “знати все”). Діти прагнуть перевірити власним руками як працює той. чи інший прилад, що буде, якщо використати ту чи іншу технології та таким чином з легкістю поглинають нові технології.

Уроки інформатики, які у 2018 році почали впроваджувати для учнів початкової школи відповідно до оновленої навчальної програми спрямовані на вивчення основ інформатики, комп'ютерної грамотності та використання

інформаційних технологій в навчанні та повсякденному житті дітей, що забезпечує дітям практичний досвід використання комп'ютерних технологій, проте даний урок не до кінця вирішує проблему адаптації та пристосування дітей саме до змін сучасності та розвитку технологій, а до процесу мобільності школярів тим паче.

Цю проблему може вирішити елективний курс “Робототехніка”, який можна впроваджувати для будь-якої вікової категорії учнів і для молодших школярів безпосередньо

Елективний курс "Робототехніка" - це навчальний курс, який пропонується в школах або освітніх установах як додатковий, вибіркового предмет для учнів. Цей курс спрямований на вивчення робототехніки, її основних принципів, інженерних навичок та програмування роботів.

Елективні курси з робототехніки зазвичай розроблені так, щоб навчити учнів створювати, програмувати та взаємодіяти з роботами. Учні можуть мати можливість зібрати робота зі спеціальних конструкторів, програмувати його для виконання різних завдань та вирішувати проблеми, пов'язані з роботами та автоматизованими системами.

Елективний курс "Робототехніка" може мати різні рівні складності, від базового введення до робототехніки для молодших школярів до більш спеціалізованих програм для старших учнів, які цікавляться глибшим вивченням цієї області. Курс може також сприяти розвитку різних навичок, включаючи програмування, інженерію, математику, логічне мислення та креативність.

Основною метою такого курсу є навчити учнів створювати, програмувати та взаємодіяти з роботами та автоматизованими системами.

Маючи досвід проведення курсу “Робототехніки” для учнів молодшої школи, можемо виокремити важливі знання, вміння та навички, які здобувають діти навчаючись основам робототехніки:

- *критичне та логічне мислення*, адже діти аналізують отриману інформацію, співставляють з тим, що вони вже знають і що вміють та на основі цього шукають вирішення поставленої задачі;

- *вміння та розуміння програмування*: навіть якщо ми розглянемо прості ресурси для програмування на курсі “Робототехніка”, такі як WeDo, Scratch, mBlock, Spike Prime, які саме призначені для учнів молодшої школи, то можна зазначити, що така робота дає хорошу основу базовим та ширшим поняттям програмування і розумінням як працюють загалом програми та як за їхньою допомогою можна вирішити різноманітні завдання у доступній для дитини формі;

- *Креативність*: “Робототехніка навчає дітей бачити можливості та шукати творчі рішення для завдань навколишнього світу” - Сам С. Адкінс [3]. Коли діти на даному курсі отримують завдання, вони мають створити робота та запрограмувати його таким чином, щоб він виконав певне завдання, або був багатозадачними і виконував декілька операцій одночасно. Для цього діти залучають свою творчість та створюють унікальний продукт, тим самим розвиваючи творчість;

- *співпраця та комунікабельність*: зазвичай діти на курсі “Робототехніка” працюють в команді (і не важливо скільки учасників), що дає їм розуміння своєї зони відповідальності, розуміння, що команда разом працює над досягненням одного результату і що кожен з них - це важлива частина команди, таким чином діти вчаться домовлятися для досягнення спільної та особистої мети.

Елективний курс робототехніки для молодших школярів може значно вплинути на їхню мобільність у майбутньому, через:

- *розвиток технічних навичок*: учні, які вивчають робототехніку, отримують навички роботи з технічним обладнанням, програмуванням, електронікою та механікою. Ці навички можуть стати основою для майбутньої кар'єри в галузях, пов'язаних із наукою, інженерією, технологіями та

інноваціями і будь-якій сфері загалом, адже сучасний світ диктує вимоги використання новітнього обладнання для ефективнішої роботи у будь-якій спеціальності;

- *сприяння STEM-освіті*: курс робототехніки підтримує інтерес дітей до STEM-дисциплін (наука, технологія, інженерія, математика). Знання в цих галузях може відкрити багато можливостей для майбутнього професійного розвитку у сферах, де вимагаються технічні знання;

- *розвиток креативності та інноваційного мислення*: робототехніка сприяє розвитку креативності через реалізацію творчих проектів та здатності до розв'язання проблем. Учні навчаються розробляти нові ідеї та знаходити інноваційні рішення, що може бути корисним для майбутніх проектів і робіт;

- *міжнародний аспект*: вивчення робототехніки може підготувати учнів до міжнародного співробітництва та мобільності. Учні можуть брати участь у міжнародних робототехнічних змаганнях, конференціях та проектах, що сприяє їхній глобальній освіті та обміну досвідом;

- *підвищення конкурентоспроможності*: у сучасному світі технології швидко розвиваються, і робототехніка зараз є важливою галуззю. Знання у цій області може зробити учнів більш конкурентоспроможними на ринку праці у майбутньому;

- *розширення горизонтів*: вивчення елективного курсу «Робототехніка» може відкрити дітям світ можливостей у сферах, про які вони раніше не знали. Це може вплинути на їхні майбутні кар'єрні вибори та стати стимулом для вивчення нових галузей знань.

Загалом, елективний курс робототехніки для молодших школярів надає їм цінні навички та перспективи для майбутньої мобільності у професійній діяльності, де технології та інновації грають важливу роль. Також робототехніка підвищує мотивацію дітей до навчання, адже робить процес цікавішим та дає можливість кожному відчути себе значущим та бути впевненим переможцем на своєму місці.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що елективний курс “Робототехніка” для учнів молодшої школи формує у них навички, які стимулюватимуть їхню мобільність в подальшому та знадобляться безпосередньо у майбутньому, а саме: комунікабельність, логічне мислення, креативність та вміння працювати в команді. Робототехніка також адаптує дітей до швидких змін технологічного процесу, що дає впевненість у використанні технологій сучасності зараз і в майбутньому. Тому розробка і впровадження елективного курсу “робототехніка” для учнів молодшої школи є на часі, потребує теоретичного та практичного обґрунтування та експериментальної перевірки його ефективності, що буде предметом наших подальших наукових розвідок.

Література

1. Гура Марк. STEM робототехніка для дітей і підлітків: Дослідження, Вправи і Проекти. — [Назва англійською]: STEM Robotics for Kids and Teens: Research, Exercises, and Projects.
2. Кійчичі Мубін. Робототехніка в навчанні молодших школярів: практичний підхід. — [Назва англійською]: Robotics in Elementary Education: A Practical Approach.
3. Адкінс Сам С. Робототехніка для дітей. — [Назва англійською]: Robotics for Kids.
4. Андерсон-Ньюгем Сьюзан. Робототехніка для дітей і підлітків. — [Назва англійською]: Robotics for Kids and Teens.

АНДРАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ігор Радомський

кандидат педагогічних наук, доцент

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна

Національної академії педагогічних наук України

radomski@ukr.net

Важливим методологічним підґрунтям для організації професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти виступають андрагогічні ідеї Малкольма Ноулза (M. Knowles) [4], який вважав, що людина, яка дорослішає, стає з часом самостійною і самокерованою особистістю, і у навчанні потребує створення особливої атмосфери дорослості. Під цим твердженням автор розуміє відчуття спільноти, підтримки та поваги між «учителем» і «учнями», які об'єднані спільним пізнавальним пошуком, та побудову освітнього процесу на засадах головних положень освіти дорослих:

- дорослим належить провідна роль у процесі навчання;
- дорослі, які навчаючись прагнуть до самореалізації, самостійності, самоуправління;
- дорослі володіють значним життєвим (побутовим, соціальним, професійним) досвідом, що може бути використаний як джерело їхнього навчання;
- доросла людина навчається для вирішення певної життєвої проблеми або досягнення конкретної мети;
- навчаючись, дорослі розраховують на можливість швидкого застосування отриманих у процесі навчання знань і умінь [1, с. 102-103].

Освіта педагогічних і науково-педагогічних працівників впродовж життя є одним із механізмів сприяння сталому розвитку суспільства за такими основними напрямками: економіка; соціальна сфера; екологія. Вона здійснюється на формальному, неформальному та інформальному рівнях і

спрямована на розвиток людського капіталу, формування образу бажаного майбутнього особистості, суспільства та держави [2, с. 32].

Розвиток освіти педагогічних працівників впродовж життя обумовлений світовими демографічними змінами, глобалізацією, прогресом інформаційних технологій, появою нових знань, що стимулюють соціальні перетворення. Це сприяє: створенню можливостей для неперервного навчання, самовдосконалення і адаптації педагогів до соціально-економічних змін; формуванню готовності до життя і праці у постійно змінюваному світі; підвищенню здатності орієнтуватися у сучасних ринкових умовах; зниженню соціальної напруги у суспільстві; розв'язанню соціально-економічних проблем; підвищенню рівня конкурентоспроможності країни [3, с. 14-23].

До особливостей навчання педагогічних і науково-педагогічних працівників впродовж життя належать:

- використання накопиченого життєвого досвіду у навчальних цілях;
- критичне сприйняття змісту, форм і методів навчання;
- усвідомлення особистої самостійності у навчанні, прагнення до самореалізації та самоуправління;
- залежність навчальної діяльності від часових, просторових, побутових, професійних та соціальних умов;
- самостійний вибір освітньої програми;
- прикладне застосування отриманих знань, вмінь, навичок й інших якостей;
- виявлення і розкриття особистісного потенціалу;
- вирішення конкретних життєвих проблем та досягнення визначеної мети [2, с. 33].

Отже, професійний та особистісний розвиток викладачів ЗВО впродовж життя сприятиме набуттю соціального та професійного досвіду, розширенню

видів професійної діяльності в умовах динамічного розвитку сучасного суспільства.

Література

1. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика : монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.] ; за наук. ред. С. Калашнікової. — Київ : Інститут вищої освіти НАПН України. — 255 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/TE.2023>.

2. Професіоналізація педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теоретико-методичний аспект [монографія] / Авт. кол.: Аніщенко О.В., Баніт О.В., Калюжна Т.Г., Коваленко О.Г., Піддячий В.М., Самко А.М.[керівник авт. кол. О. Аніщенко]. Київ: ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. 404 с. – С. 32.

3. Сігаєва Л. (2012). Міжнародне співробітництво у сфері освіти дорослих Порівняльна професійна педагогіка. № 1. С.14–23.

4. Knowles M. (1984) *The Adult Learner: A Neglected Species*. Houston: Gulf Publishing Company. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED084368.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Оксана Булейко

спеціаліст вищої категорії

Комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу

№204 Криворізької міської ради

ksychenwbz@gmail.com

Онлайн-навчання дошкільнят набирає все більшої популярності. Це зручно, а з використанням новітніх технологій може бути навіть ефективнішим, ніж в навчальному закладі. Домашнє навчання часом дітям подобається більше, ніж заняття офлайн. Їм цікавий такий сучасний процес навчання, до того ж вони почуваються спокійніше та безпечніше у звичному для себе середовищі.

Гра є важливим джерелом розвитку дитини дошкільного віку. Через гру дітлахи пізнають світ, розкривають свої творчі здібності. Без гри неможливий повноцінний розвиток дошкільнят. Один з ключових моментів для гармонійного розвитку дитини - свобода вибору, відсутність примусу з боку дорослого. Гра повинна приносити радість і бажання досягти успіху: знайти правильний спосіб вирішення проблеми, дати правильну відповідь, стати першим серед учасників. Дитячі ігри для розвитку уваги, мислення, спостережливості повинні мати образну форму, супроводжуватися зрозумілими і яскравими ілюстраціями.

Найкращим способом донести дитині будь-яку інформацію є гра. Через гру дитина легко знайомиться з новими поняттями і гарно їх засвоює. Сучасний ритм життя, ріст науково-технічного прогресу, нові програми та технології навчання призводять до зростання вимог щодо підготовки дітей дошкільного віку до шкільного навчання. сучасна початкова школа вимагає від майбутніх першокласників розвиненого фонематичного слуху, уміння здійснювати звуковий та складовий аналіз слів, речень, читати слова, нескладні речення та тексти.

Важливим мотивом навчання дітей цього віку є пізнавальний інтерес, а в навчанні інтерес грамоти – інтерес до друкованого слова: дізнатися, що

написано під карткою, прочитати відгадку тощо. Діти повинні усвідомити і віддалену мету: навчитися читати, щоб підготуватися до школи.

Як свідчать численні психолого-педагогічні дослідження у дітей 4-6 років з'являється прагнення до звукового аналізу мови, інтерес до звуко-букв. Незалежно від того, навчаємо ми їх читати чи ні, діти самостійно починають засвоювати окремі букви і складати з них слова. щоб уникнути стихійності у засвоєнні грамоти, слід своєчасно починати організоване навчання. Дослідники (К.Д. Ушинський, Л.С. Вигодський, Н.І. Красногорський, Д.Б. Ельконін та інші) твердять, що навчання грамоти доступне для дітей вже у 5-6 років.

Мета роботи – у межах *добуквеного періоду* до навчання елементів грамоти проводити підготовчу, пропедевтичну роботу із засвоєння елементів писемного мовлення.

Ознайомити з основними одиницями мовлення й навчити правильно користуватися термінами, їх позначення «речення», «слово», «звук», «склад», «буква».

Сформувати елементарні уявлення про слово як основну одиницю мовленнєвого спілкування та його номінативні значення (може називати предмети і явища, дії, ознаки предметів і дій, кількість тощо).

Навчити виокремлювати із мовленнєвого потоку речення, сприймати його, як кілька пов'язаних змістом слів, які висловлюють завершену думку.

Вправляти у поділі речень на слова, визначенні кількості й порядку слів у них та складанні речень із розрізнених слів, із заданим словом, у поширенні речень новими словами. Залучати до моделювання речень у роботі із схемами речень.

Ознайомити із звуками мовними і немовними. На основі вдосконалення фонематичного слуху і вдосконалення звуковимови формувати уміння звукового аналізу мовлення.

Навчити визначати на слух перший і останній звуки у словах, місце кожного звука у слові, виокремлювати заданий звук у словах та визначати його позицію (на початку, в середині чи у кінці слова),

Сформувати знання про голосні та приголосні мовні звуки на основі уявлень про відмінності їх утворення. Дати поняття про склад як частину слова, утворену із одного чи кількох звуків, про складоутворювальну роль голосних звуків у словах.

Ознайомити з поняттям про тверді та м'які приголосні звуки. Навчити виконувати на слух звуковий аналіз слів, будувати звукові схеми слів із позначок або фішок відповідно до порядку й характеристики звуків у словах (голосний чи приголосний, твердий чи м'який приголосний).

Створити каталог онлайн ігор, що сприятимуть пізнанню світу дитиною: дізнатися властивості і характеристики предметів, що оточують її, освоїти соціальні ролі і вчиться взаємодіяти з іншими дітьми і дорослими, набуває навиків і підтверджує свою спроможність. Ігри спрямовані на розвиток логіки, просторового мислення, аналітичних здібностей, сприяють формуванню системного мислення та інтелектуальних здібностей в цілому.

Каталог ігор допоможе вихователю спланувати індивідуальну роботу з дітьми, ефективно проводити взаємозв'язок з батьками, відслідковувати активність дітей та рівень набутих знань та навичок в онлайн форматі. Важливо, що гра забезпечує особистісно-орієнтований підхід до занять з дошкільниками.

У своїй роботі я також використовую методика Домана, що дають дуже гарні результати. Методика дуже проста, зрозуміла, займає мало часу, цікава, як дітям, так і батькам. Її суть полягає у тому, щоб щодня показувати малюку спеціально розроблені картки з різними зображеннями і таким чином знайомити його з новими предметами та об'єктами, назвами та тим як вони пишуться. Багаторазове споглядання на написи сприяє їх запам'ятовуванню.

Також використання онлайн ігор є формою співпраці з батьками, допомога педагога в освоєнні дитиною потрібних знань та навичок. В Концепції дошкільного виховання в Україні, Державній національній програмі "Освіта". Україна XXI ст., Закон України "Про дошкільну освіту та виховання", "Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні" підкреслюється велика роль

родинного виховання, передбачається взаємопроникнення сімейного і суспільного виховання з метою створення для кожної дитини єдиного виховного середовища й водночас підкреслюється відповідальність за виконання своїх батьківських обов'язків. **Результативність використання онлайн ігор в моїй роботі** - знання дітей стають глибшими, тому що у ході виконання вправ їм часто дається більша свобода дій. Для цього виду ігор особливе значення має розвиток уваги, адже дитина вчиться виконувати різні завдання, як складову частину чогось ще. Разом з цим - ігри поглибили розуміння дитиною принципів аналітичних дій та функцій. У процесі оволодіння способами виконання завдання зароджуються і формуються оцінно-контрольні дії, діти починають співставляти результати своїх дій зі зразком чи вимогою дорослого.

Даний варіант творчого доробку стане у пригоді вихователям, логопедам, дефектологам тощо. Також, враховуючи інформативну та комп'ютерну грамотність батьків, цей каталог стане у нагоді і батькам і сприятиме тісній співпраці педагога та батьків.

Варіативний складник стандарту дошкільної освіти.

Освітній напрям «Мовлення дитини. Основи грамоти» (зразок використання ігор)

Тема: У світі звуків

Гра «Голосні у слові» (за картками Домана фрукти, ягоди)(числова пряма)

Мета: закріплювати знання дітей про звукову будову слова (голосні звуки). Вчити визначати кількість голосних звуків у слові (рахувати їх). Формувати фонематичне сприйняття, удосконалювати артикуляцію звуків, їх диференціацію.

Вправляти дітей в аналізі зображень, використовувати для виконання завдання раніше набуті знання. Вміти працювати за певною інструкцією. Закріпити навички рахування в межах 5.

Посилання: <https://learningapps.org/display?v=pn2i2jf2v23>

Гра «Голосні у слові» (за картками Домана, тварини , числова пряма)

Мета: закріплювати знання дітей про звукову будову слова (голосні звуки). Вчити визначати кількість голосних звуків у слові (рахувати їх). Формувати фонематичне сприйняття, удосконалювати артикуляцію звуків, їх диференціацію. Формувати здатність довільно керувати пізнавальними процесами, вчити виконувати інструкцію до завдання. Уточнити та розширити знання дітей про зовнішні ознаки диких тварин.

Посилання: <https://learningapps.org/display?v=p16xsr3k23>

Гра «Голосні чи приголосні»(класифікація)

Мета: продовжувати ознайомлення дітей із звуковою будовою слова (голосні та приголосні звуки), формувати навички співвідносити звуки з умовними позначеннями. Розвивати звукову виразність мовлення. Формувати фонематичне сприйняття, удосконалювати артикуляцію звуків, їх диференціацію.

Вправляти дітей в аналізі зображень, використовувати для виконання завдання раніше набуті знання.

Посилання: <https://learningapps.org/display?v=pp5n3t7w323>

Гра «Приголосні у слові» (за картками Домана, тварини, числова пряма)

Мета: формувати знання дітей про приголосні звуки, вміти визначати їх кількість у слові. Вправляти у рахуванні в межах 5. Формувати здатність довільно керувати пізнавальними процесами, вчити виконувати інструкцію до завдання. Уточнити та розширити знання дітей про зовнішні ознаки диких тварин. Закріплювати знання дітей про звукову будову слова.

Посилання: <https://learningapps.org/display?v=p69zrkvat23>

Гра «Звуковий аналіз слова» (знайти пару)

Мета: формувати навички проведення звукового аналізу простих слів. Уточнити та розширити знання дітей про звукову будову слова : голосні та приголосні звуки, їх умовне позначення. Формувати фонематичне сприйняття, удосконалювати артикуляцію звуків, їх диференціацію.

Посилання: <https://learningapps.org/display?v=pyo1tui1522>

Гра «Добери схему до слова» (класифікація)

Мета: вправляти дітей у проведенні звукового аналізу слів, вчити визначати характеристики звуків (голосні, приголосні тверді чи м'які). Формувати здатність довільно керувати пізнавальними процесами, вчити виконувати інструкцію до завдання. Закріплювати знання дітей про умовне позначення звуків. Вміти розуміти різницю між голосними та приголосними звуками (співаються та ні).

Посилання: <https://learningapps.org/display?v=pz5emd9s523>

ВИСНОВОК

Даний каталог онлайн ігор допоможе вихователям, логопедам, дефектологам спрямувати свою роботи в бік особистісно-орієнтованого підходу, допоможе налагодити ефективний взаємозв'язок з батьками, встановити не формальний, цікавий, сучасний стиль спілкування з дошкільниками. Сподіваюся, що допоможу своїм колегам у плануванні роботи, використовуючи сучасні форми навчання.

Ця робота має перспективу на розширення матеріалу: додавання ігор, доповнення іншими темами тижнів тощо.

Література

1. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець. 2022. 216 с.
2. Косенчук О.Г., Новик І. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження: посібник / за ред. Т.О. Піроженко. Харків: Ранок. 2021. 240 с.

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИСВІТЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Оксана Іванова

вчитель біології та хімії, вища категорія, старший вчитель

Марганецький ліцей №11 Марганецької міської ради

Дніпропетровської області

oksanaivanova0208@gmail.com

Актуальність. Процеси інтеграції в сучасному світі створюють передумови до постійної активності особистості в соціальному просторі, зумовлюють потребу швидкої адаптації до мінливих умов, гнучкої взаємодії з різними системами і суб'єктами. Це сприяє інтенсивному нагромадженню, поширенню та використанню інформаційних потоків, що потребує від фахівця умінь оперативно поновлювати знання. Тому нині освіта – найцінніший ресурс, на якому ґрунтується інтелектуальний, духовний, фізичний і культурний розвиток особистості, її успішна соціалізація, економічний добробут, розвиток суспільства. Саме освіта визначає конкурентоспроможність держави на довготривалій період.

Конкурентоспроможність працівника визначається не лише його професіоналізмом, рівнем кваліфікації, але й залежить від досвіду діяльності, майстерності фахівця, володіння ним професійно значущими якостями, зокрема відповідальністю за власний неперервний професійний розвиток, здатністю до сприйняття нового, творчого розвитку, інноваційними пошуками й відкриттями, а також мобільністю [8]

Ключові слова: професійна мобільність особистості, професійна діяльність, професійна активність, професійна компетентність, професійна майстерність, професійна зрілість, кар'єрний ріст

Мета статті: визначення сутності професійної мобільності майбутнього педагога та розкритті значення якісної підготовки фахівця для формування професійної мобільності в умовах сьогодення

Сучасні пріоритети розвитку освіти зумовлюють потребу у підготовці фахівців, здатних до творчої праці, професійного розвитку та вдосконалення освоєння та впровадження нових освітніх технологій. Тому підготовка

педагогічних кадрів у нинішніх умовах має забезпечувати оптимальні передумови для самореалізації особистості, розкриття усіх закладених у ній потенційних задатків, сил, здібностей, здатності до творчості, прийняття нестандартних та оперативних рішень. З огляду на це важливим є підготувати професійно мобільного педагога [5].

У самовихованні комунікативних умінь майбутнього педагога значне місце посідає досвід щоденного спілкування, особливо якщо його використовувати усвідомлено і цілеспрямовано. Однак будуть доцільними і спеціальні педагогічні вправи. Відомі три методики формування уміння спілкуватися:

1. Моделювання педагогічного спілкування («педагогічні ігри»).

2. Мікрвикладання, коли для засвоєння кожного педагогічного прийому проводять пробні мікроуроки для малої групи учнів з наступним аналізом та обговоренням.

3. Використання чужого досвіду [1, с. 89].

Методична робота вчителя в сучасних умовах не зводиться до вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду, а являє собою системну роботу з професійного саморозвитку. Вона забезпечує вирішенні двох ключових завдань:

- 1) підвищення професійної кваліфікації та науково-методичного рівня вчителя, його безперервний професійний розвиток;

- 2) забезпечення освітнього процесу науково обґрунтованими і методично грамотними засобами навчання (планами, програмами, навчальною та навчально-методичною літературою, інформаційними та традиційними засобами навчання та діагностики результатів) [5, с. 53].

Отже, у нових умовах методична робота органічно пов'язана з дослідницькою діяльністю вчителя, яка, з одного боку, спрямована на аналіз і корекцію проблем, що виникають у професійній діяльності та потребують своєчасного науково обґрунтованого вирішення, з іншого, забезпечує накопичення досвіду і розширення інструментарію не тільки здійснення

самостійного наукового дослідження, але і ефективного управління проектно-дослідницькою діяльністю здобувачів освіти[2,4].

У дослідженні Л. Сушенцевої [7] зазначено, що академічна мобільність сприяє розвитку таких здатностей особистості:

- обирати способи взаємодії з навколишнім світом;
- мислити в порівняльному аспекті;
- міжкультурної комунікації;
- визнавати недостатність знань, що стимулює мотивацію учіння;
- змінювати самосприйняття тощо.

Професійна мобільність трактується як інтегративна якість особистості, що дозволяє їй у динамічних умовах бути соціально активною, конкурентоспроможною, професійно компетентною, здатною до самореалізації, саморозвитку й модернізації власної діяльності, а також до зміни видів діяльності тих, хто навчається, і ролі в системі "студент – практикант – випускник – фахівець"[8].

Р. Пріма стверджує, що "професійна мобільність – це складне системне утворення, інтегральна якість особистості та діяльності педагога, що формується і виявляється у процесі професійної підготовки, перепідготовки, самовиховання і творчої самореалізації фахівця, тобто розуміється як можлива стратегія професіоналізації педагогічних кадрів" [6, с. 147].

Методологічні орієнтири, закладені в нормативних документах, що регламентують діяльність сучасної школи, зумовили перехід від моделі «учитель – транслятор знань» до моделі «учитель – дослідник». Ця модель викладання має на увазі готовність вчителя провести дитину по шляху пізнання, здатність забезпечити високу пізнавальну активність і самостійність учнів на основі технологій, які базуються на діяльнісному підході. Ефективність роботи вчителя залежить від його умінь проектувати здоров'язберігаюче розвиваюче освітнє середовище; проектувати і реалізовувати різнорівневі освітні програми з предметів; забезпечувати варіативну складову навчання (розробляти і реалізовувати програми курсів за вибором); вибудовувати освітній процес з урахуванням індивідуальних

особливостей учнів; проектувати «діяльнісний» урок; оптимально використовувати можливості сучасних технічних засобів навчання та інформаційних технологій; проектувати і супроводжувати проектно-дослідницьку діяльність учнів. [2, с. 51]

Інноваційні педагогічні технології формування особистісного складника професійної мобільності.

Інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання (від визначення мети до одержання результатів). Ця система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання, через що педагогічні технології пов'язані з ідеями й досвідом психології, соціології, системного аналізу тощо [5, с. 213]. Професійна мобільність майбутнього вчителя має особистісний та діяльнісний складники.

Особистісний містить такі компетентності, як *мотиваційна* (настанова на професійне вдосконалення, здатність пізнати власну мотивацію до професійної діяльності), *рефлексивна* (здатність до осмислення власних професійних і особистісних можливостей), *адаптивна* (здатність пристосовуватися до умов професійної діяльності), *творча* (творче ставлення до професійної діяльності, здатність до оволодіння способами творчості в неї).

Діяльнісний – педагогічна (здатність організовувати власну професійну діяльність і навчальну діяльність студентів / учнів), *фахова* (сукупність спеціальних знань та вмінь, що визначаються переважно базовою освітою, здатність використовувати у професійній діяльності), *проектна* (здатність проектувати власну професійно-педагогічну діяльність, навчально-пізнавальну діяльність студентів / учнів), *психологічна* (знати закономірності психічних процесів і станів особистості, здатність використовувати ці знання в освітньому процесі) [3,8].

Висновки. Професійна мобільність майбутнього фахівця – це здатність до сприйняття змін, відкритість до нового, готовність долати зовнішні та внутрішні перешкоди у професійному становленні.

Важливою складовою професійної мобільності є високий рівень вияву професійних знань і вмінь у практичній діяльності. Професійна мобільність може розглядатися не лише як складова якісної підготовки майбутніх педагогів, а й як критерій її результативності.

Важливо відзначити, що формування професійної мобільності майбутніх педагогів розпочинається в період їх навчання в старших класах закладів загальної середньої освіти (поглиблене вивчення профільних навчальних предметів, свідомий вибір професії).

Література

1. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі. Управління освітою. 2001. №3. С. 18–24.

2. Ієвлев О.М. Компетентності професійно-педагогічної мобільності майбутнього викладача в умовах магістратури. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи, 2018 р. Вип. № 64. С. 105–111.

3. Мартинова І. Упровадження інноваційних педагогічних технологій як засіб розвитку творчого потенціалу педагога. Нова педагогічна думка. 2016. № 4. С. 18–22.

4. Онищук Л. А. Теоретико-методологічні засади конструювання та реалізації змісту освіти. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр., 2016. Вип. (12). С. 45-53.

5. Пріма Р. М. Курс лекцій з освітнього компоненту «Професійна мобільність майбутнього фахівця», Волинський національний університет імені Лесі Українки. Методичні рекомендації. Луцьк, 2022 рік с. 35-60

6. Пріма Р. М. Компонентно-структурний аналіз сутнісної характеристики феномена "професійна мобільність учителя" / Р. П. Пріма // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Випуск 8. – (Серія №11 "Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління"). – С. 146–151.

7. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : теорія і практика : монографія / Л. Л. Сушенцева / за ред. Н. Г. Ничкало ; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 439 с.

8. Тимченко О.В. «Професійна мобільність-один із критеріїв якісної підготовки майбутніх педагогів». Розділ «Педагогічна наука». Народна освіта «Електронне наукове фахове видання» 2015 рік

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЯПОНІЇ Й УКРАЇНИ

Любов Гутор

кандидат педагогічних наук, доцент

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

lyubov.manyuk@gmail.com

Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти (ЗВО) України, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 898 від 25.07.23 року [2], вказують на необхідність інтернаціоналізації вищої освіти, орієнтації освітнього процесу на розвиток англомовної компетентності студентів та освітян галузі вищої освіти, формування їхніх англомовних професійно-орієнтованих комунікативних навичок, посилення можливостей мобільності, а також формування культури викладання та якісного вивчення англійської мови.

У напрямі інтернаціоналізації вищої освіти показовим є досвід Японії. Ідея інтернаціоналізації у цій країні з'явилася у 1980 р., як новий освітній тренд, орієнтований на модернізацію та трансформацію Японії у глобально конкурентоздатну державу в царинах економіки та бізнесу [6; 8]. В освітньому секторі політика інтернаціоналізації набула поширеності вже у 2000 рр. У період від 2009 до 2013 р. ЗВО Японії із метою розширення міжнародних освітніх мереж активно впроваджувалася та розвивалася мобільність студентів. Після отримання перших позитивних результатів, цей напрям було змінено на інтернаціоналізацію ЗВО.

До вагомих проектів інтернаціоналізації належать «Japan Exchange and Teaching Programme» (1987 р.), «Japanese with English Abilities» (2003 -2008) та «Project for Establishing University Network for Internationalization» (2008-2010). До найновіших заходів належать «Global 30 Project (2009 - 2013)», «Global Human Resource Development since 2012» та «Top Global University Project (2014 – 2023)». Іншим проектом Міністерства щодо інтернаціоналізації був “Go

Global Japan Project». Проект закінчився у 2016 році. Серед зафіксованих вагомих результатів – збільшення кількості японських студентів за кордоном із метою поширення японської науки та культури, а також розвиток англомовної та комунікативної компетентності студентів, що оцінювалася за результатами стандартизованих тестів TOEFL та TOEIC.

Нині інтернаціоналізація є основним напрямом модернізації і вимогою Міністерства освіти Японії до якості вищої освіти [4]. Термін «інтернаціоналізація» сприймається як орієнтація навчального процесу на формування низки компетентностей випускників ЗВО, орієнтованих на подолання культурологічних і мовних бар'єрів, що забезпечать можливість якісної та конкурентоздатної професійної діяльності в інших країнах світу (глобально), зокрема займання керівних посад і виконання керівних обов'язків [3; 5]. Окрім фахово орієнтованих, до компетентностей, визначених пріоритетними у підготовці фахівців належать англомовна, комунікативна та мультикультурна компетентності, ІКТ-компетентність, навички логічного й критичного мислення, а також швидкого вирішення проблем.

Таким чином, основним напрямком політики Міністерства Освіти Японії є підготовка фахівців до виконання професійних обов'язків та управління у міжнародному середовищі. Ключові компетентності охоплюють дослідницьку та аналітичну компетенції, готовність до вирішення професійних та суспільних задач і проблем та безперервного навчання [4].

Важливе місце у цьому процесі посідає посилене вивчення англійської мови. На усіх рівнях освіти відбувається збільшення обсягу навчального навантаження із цієї дисципліни. У більшості японських університетів навчання для вітчизняних студентів здійснюється англійською мовою [3]. Інтернаціоналізація на рівні післядипломної освіти відображається підготовкою науковців, здатних не лише проводити якісні дослідження, але й адаптуватися в чужорідному середовищі, демонструвати та імплементувати свій науковий потенціал англійською мовою в інших країнах світу.

До початку пандемії, інтернаціоналізація вищої освіти та відповідно розвиток навичок, що формують глобальну культурологічну компетентність відбувався шляхом вивчення іноземних мов, міжособистісної взаємодії здобувачів освіти під час подорожей за кордон або спілкування із носіями інших культур у своїй країні. Адже такий формат навчання «з перших вуст» забезпечує глибинне розуміння чужоземних культур, автентичність інформації та її критичне осмислення, формування глобальних комунікативних зав'язків, порівняно із альтернативним знайомством із іншими державами за допомогою матеріалу підручника чи інших матеріалів для читання.

Проте, початок «ери» пандемії COVID-19 вплинув на усі без виключення сфери життєдіяльності в Японії, зокрема на галузь вищої освіти. Усі, перелічені вище проекти та програми не могли і не можуть якісно функціонувати в умовах пандемії. Процес інтернаціоналізації освіти практично зупинився, що пов'язано із ускладненими можливостями мобільності, прогам обмінів, подорожування тощо. З огляду на це, забезпечення цілей Стратегії освіти на 2030 р., зокрема формування особистостей, здатних вирішувати глобальні проблеми ускладнилися, передусім, через погіршені можливості для вивчення автентичного міжнародного досвіду з перших рук. Незважаючи на те, що Міністерство Освіти суттєво інвестувало у підтримку освітнього процесу, пандемія відобразилася також і на кількості іноземних студентів. Науковці та освітяни Японії вважають неминучим пошук як мінімум тимчасових способів переходу до іншої форми інтернаціональної освіти. Такі специфічні навички як міжкультурне розуміння та критичне осмислення проблем чужорідних культур дуже складно сформувати під час традиційного навчання у університетах через брак «інтернаціоналізованої атмосфери».

За результатами дослідження розвитку глобальних компетентностей під час навчання до та впродовж пандемії [7], проведеного за участю студентів Японії, США, Південної Кореї та Тайваню виявлено, недостатній рівень підготовки до глобальної діяльності. На думку студентів Японії, можливості

реальної особистісної взаємодії та використання іноземної мови погіршені, а результати навчання загалом – знижені. Проте, студенти готові до пошуку альтернативних способів та можливостей для розвитку глобальних компетентностей незалежно від очної чи віддаленої форми навчання, оскільки мають високий рівень зацікавленості щодо функціонування міжнародних і глобальних процесів.

Варто зазначити, що з точки зору процесу інтернаціоналізації всередині країни шляхом освіти іноземних громадян, Японія поступається англомовним країнам, зокрема США, що є лідером щодо кількості іноземних здобувачів освіти. В Японії навчається велика кількість азійських студентів, хоча процес інтернаціоналізації науковцями характеризується як «розширення впливу у країнах Заходу». Саме тому навчання англійській мові, є пріоритетним напрямком освіти на усіх рівнях: початкова, середня, вища, післядипломна, неперервна [8].

Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні характеризується тенденцією до зростання. Відповідно до Рекомендацій МОН [2] України англійська мова поступово інтегрується до навчального процесу на усіх рівнях вищої освіти. Забезпечуються умови для розвитку й покращення англомовних комунікативних навичок у студентів та викладачів; впроваджується система формальних, неформальних та інформальних заходів із метою формування англомовного фахового мовлення у здобувачів освіти та освітян; удосконалюється стратегія розвитку викладання й вивчення англійської мови [1].

Для прискорення інтернаціоналізації вищої медичної освіти впроваджено можливість навчання англійською мовою для вітчизняних студентів; підтримується напрям орієнтації на міжнародну мобільність студентів. Викладання фахових дисциплін для частини здобувачів вищої освіти відбувається англійською мовою. Здобувачі освіти та освітяни беруть участь у міжнародних/закордонних науково-практичних заходах англійською мовою.

Із метою розвитку організаційної культури викладання англійської мови ініційовано взаємодію між різними учасниками освітнього процесу. Відбуваються спільні заходи: круглі столи, семінари, навчальні заняття, наукові гуртки англійською мовою тощо.

Викладачі англійської мови за професійним спрямуванням (АМПС) невинно вдосконалюють свою англомовну компетентність шляхом відвідування методичних семінарів, науково-практичних конференцій та інших заходів Британської Ради, а також провідних світових університетів. Робочі програми та зміст АМПС розроблено з урахуванням передового досвіду Британської ради та рекомендованих навчальних ресурсів [1]. Нормативна документація та навчальні ресурси постійно поновлюються. Із 1 вересня 2023 року викладачі АМПС використовують у своїй педагогічній діяльності навчальні ресурси Кембриджського університету, зокрема навчальні курси Empower з метою навчання англійської мови.

Однак, беручи до уваги невинність розвитку технологій викладання, навчання та вивчення англійської мови, а також активізацію процесів, пов'язаних зі зміною статусу та ролі англійської мови у суспільно-професійному житті України існує постійна необхідність підвищення кваліфікації викладачів англійської мови та відвідування заходів, спрямованих на модернізацію та актуалізацію навчального процесу. Відвідування конференцій, круглих столів і семінарів/вебінарів, що проводяться англійською мовою є безперечно важливим напрямом розвитку для викладачів, що прагнуть відповідати навчально-педагогічним викликам ХХІ століття. Англомовне середовище заходів з метою професійної взаємодії викладачів англійської мови, надає можливість розвитку практичних навичок і технік викладання англійської мови, а також обміну досвідом та інноваційними практиками.

Підсумовуючи наведені вище аргументи щодо інтернаціоналізації вищої освіти в Японії та Україні, варто виокремити подібні тенденції, що стосуються посилення викладання англійської мови та її інтеграція у навчальний процес та

фахову підготовку здобувачів освіти. Академічна, професійна та професійно-педагогічна мобільність є компонентом інтернаціоналізації, орієнтованої на поширення культури та впливів своєї держави, а також вивчення, критичне осмислення і глибоке розуміння культури інших країн. Оскільки англійська мова *de facto* визнана мовою міжнародної комунікації та науки, інтернаціоналізація вищої освіти неможлива без вільного й безбар'єрного володіння англійською мовою для повсякденних, професійних та академічних потреб.

Література

1. Гутор Л., Содомора П. Професійна англійська мова для майбутніх лікарів: відповідність цілей навчання та потреб студентів. *Молодь і ринок*. №5 (213). 2023. С. 73-78.

2. Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України. *Наказ Міністерства освіти і науки України №898 від 25 липня 2023*. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/metodichni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennya-yakisnogo-vivchennya-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zakladah-vishoyi-osviti-ukrayini>.

3. Akira N., Knight J., and Watanabe A. (2009). The Past, Present, and Future of Internationalization in Japan. *Journal of Studies in International Education*. 13(2). P.117–24.

4. Basic Act on Education. Act No. 120 of December 22, 2006. Retrieved from: <https://www.mext.go.jp/en/policy/education/lawandplan/title01/detail01/1373798.htm>.

5. Breaden J. *The Organisational Dynamics of University Reform in Japan: International inside out*. London, UK: Routledge, 2013.

6. Burgess C., Gibson I., Klaphake J., and Selzer M. “The ‘Global 30’ project and Japanese Higher Education Reform: An Example of a ‘Closing In’ or an ‘Opening Up’?” *Globalisation, Societies and Education* 8(4). 2010. 461–75. doi:10.1080/14767724.2010.537931.

7. Japan Society for the Promotion of Science. 2023. Retrieved from: <https://www.jsps.go.jp/english/>.

8. Seargeant P. *English in Japan in the Era of Globalization*. Basingstroke, UK: Palgrave Macmillan, 2011.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Соломія Спалиляк

освітньо-професійна програма

«Освітні педагогічні науки», магістратура, 2 курс

spalylyaksolomiya@gmail.com

Науковий керівник: доцент Володимира Федина-Дармохвал

volodymyra.fedyna-darmokhval@lnu.edu.ua

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Планомірне керівництво процесом формування досвіду професійної саморегуляції уможливить ефективний розвиток педагогічної діяльності серед освітянської молоді.

Системою підготовки майбутніх педагогів слугують мотиваційні, змістові та емоційно-вольові компоненти педагогічної діяльності. Важливими елементами щодо покращення умов формування досвіду професійної саморегуляції є активна діяльність студентів поряд з викладачами, які є безпосередніми учасниками освітньої діяльності.

Основна мета підготовки студентів до професійної саморегуляції – формування знань, умінь, навичок і досвіду її здійснення.

Вивчення дисциплін педагогічного циклу, зокрема вступу до педагогічної професії, педагогіки та основ педагогічної майстерності, сприяє розв'язанню питань стосовно технології підготовки студентів до професійної саморегуляції.

Під психолого-педагогічними умовами формування готовності студентів до саморегуляції педагогічної діяльності ми розуміємо таке середовище, в якому в тісній взаємодії представлена єдність дидактичних, психологічних, загально-педагогічних факторів, що забезпечують можливість педагогові організувати активну навчально-пізнавальну діяльність студентів, яка

характеризується здатністю до її цілепокладання, самоаналізу, самоконтролю, самооцінки, саморегуляції.

Оскільки саморегуляція – це особистісне утворення, в основі якого лежать рефлексивні механізми саморозвитку і самопізнання, свідомо-перетворювальне, а також ставлення до навколишнього світу і самого себе та суб'єктивна активність. То важливим напрямом підготовки до досліджуваного феномену є урахування цих психологічних аспектів особистості і діяльності [1,125].

Рівень готовності саморегуляції визначено з позицій системного підходу за сукупністю критеріїв і показників. Такими компонентами виділено мотиви, цінності діяльності, наявність професійних знань, володіння практичними вміннями і навичками. Інтегральне взаємопов'язане і взаємообумовлене утворення цих компонентів і називається готовністю. Теоретичні знання і практичні вміння є необхідною передумовою розвитку позитивного ставлення до професійної діяльності, водночас позитивне ставлення спонукає педагога до оволодіння професійними знаннями та вміннями, до самоорганізації, ініціативності, самостійності.

Оволодіння методами, прийомами і технологіями саморегулятивної діяльності забезпечує продуктивну взаємодію всіх суб'єктів навчально-виховного процесу. Оскільки підготовка студентів до досліджуваного виду діяльності містить процеси навчання, виховання, розвитку, психологічної підготовки і самовдосконалення, то в кожному з них є свої методи, способи, форми та засоби[2,165].

Окрім цього, готовність до саморегуляції педагогічної діяльності виявляється у формі ситуативної готовності, тобто готовності до дій у конкретних ситуаціях навчання (усталених, проблемних, екстремальних)[3,10].

Отже, узагальненим результатом процесу підготовки є готовність майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності, яка повинна виявлятися у формі загальної готовності до педагогічної діяльності, а також педагогічного саморозвитку і самовдосконалення. Загальна готовність передбачає наявність не тільки професійно важливих особистісних якостей, але й розвиток самоорганізаційних, гностичних, діагностичних, самоаналітичних, конструктивних умінь та навичок.

Література

1. Чайка В. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : монографія /В. Чайка ; за ред. Г. Терещука. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – 275 с.
2. Гриньова М. В. Саморегуляція: навч.-метод. посіб. / М. В. Гриньова. – Полтава: АСМІ. – 2008. – 268 с.
3. Гриньова М. В. Наукова школа «Саморегуляція як основа успішної професійної діяльності». Імідж сучасного педагога. 2017. № 4/2 (173). С. 5–10.

**ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНІКИ ГЕОМЕТРИЧНОГО РІЗЬБЛЕННЯ
НА ПІНОПОЛІСТИРОЛІ У НУШ**
Назарій Козлінський
студент IV курсу
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
**КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича»**
kozlinskyi.n@gmail.com
Науковий керівник: Ігор Ошурко
викладач вищої категорії, викладач-методист
**КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича»**
oshurkoigor@ukr.net

Освіта – найцінніший ресурс, на якому ґрунтується інтелектуальний, духовний, фізичний і культурний розвиток особистості, її успішна соціалізація, економічний добробут, розвиток суспільства. Саме освіта визначає конкурентоспроможність держави. Відмітимо, що основою сучасної інноваційної освітньої парадигми стають такі ключові компоненти, як саморозвиток, самоосвіта, самовдосконалення, самопроєктування. Збільшується відповідальність учителя за результати власної праці. У даний час суб'єкт професійно-педагогічної діяльності повинен уміти керувати освітніми процесами, проєктувати та реалізовувати на практиці освітні ситуації нового типу, що постійно розвиваються і вдосконалюються, орієнтуючись, насамперед, на розвиток людських здібностей, а не тільки на трансляцію традиційних знань, умінь, навичок. Таким чином, педагог стає активним організатором освітнього процесу, здатним гнучко адаптуватися до мінливих умов професійно-педагогічної діяльності.

Тому є необхідність спеціальної організації процесу формування професійної мобільності як синтезу розвитку ключових професійних компетентностей майбутніх педагогів професійного навчання, їх здатності

вирішувати професійно-педагогічні завдання освітнього процесу і вдосконалювати зміст фахових дисциплін.

Професійна мобільність передбачає професійну активність педагога за допомогою різних педагогічних дій, що допомагають йому вирішувати завдання навчання, виховання і розвитку учня [4].

Професійна мобільність майбутнього вчителя, на думку Н. Луцан, проявлятиметься за умов, коли студент буде здатний самостійно знаходити способи вирішення конкретних дидактичних завдань і виявляти нетрадиційне мислення, пропонувати оригінальні рішення [2].

Значною мірою все вище сказане стосується професійної підготовки майбутніх вчителів технологій. І це безпосередньо пов'язано з важливістю оволодіння ними теоретичними знаннями і практичними навичками сучасних видів і технологій різьблення, котрі вимагають використання широкого арсеналу проектних і конструкторських прийомів, а також організації естетичного предметного середовища на основі синтезу різних видів мистецтв, зокрема декоративно-ужиткового, яке має багатовікові культурно-освітні традиції. І ми звернулися до проблеми вивчення та впровадження техніки геометричного різьблення на пінополістиролі у НУШ.

Війна сильно вплинула на роботу освітніх закладів, а також на практичні роботи з усіх предметів та практикумів. Та якщо техніки чи прийоми роботи ще можна продемонструвати показом відео чи їх заміною готовими відео-уроками, то дуже складно забезпечити матеріалами, заготовками та інструментами студентів, що проживають у містах чи селах різних регіонів чи областей України або тих, які стали біженцями, залишивши свої домівки, виїхали за кордон.

Саме з такими проблемами ми зустрілися при використанні техніки геометричного різьблення на пінополістиролі.

Тому, пропонуємо вихід з цієї ситуації.

Власне геометричне різьблення – це комбінація тригранно-виїмкового різьблення та контурного геометричного різьблення. Застосовується найчастіше, оскільки поєднання двох технік різьблення дає більш повноцінні композиції. Ми пропонуємо техніку геометричного різьблення саме на пінополістиролі.

Переваги використання екструдованого пінопласту:

- доступність матеріалу;
- невелика його вартість;
- легкість обробки різанням;
- легкість «загострення» леза ножа;
- легкість різьблення звичайним канцелярським ножом;
- різьблення по надрукованій на папері та наклеєній клеєвим олівцем композиції орнаменту без попереднього розмічання;
- різьблення без врахування напрямку волокон.

Основними інструментами та матеріалами для різьблення є лист пінопласту, маркер, канцелярський ніж, клей-олівець, листок з надрукованою азбукою та ножиці.

Пінопласт, або експандований пінополістирол, отримують шляхом спінювання полістиролу.

Сучасний екструдований пінопласт отримують з тих же гранул полістиролу, але за умов більш високої температури та тиску з витискуванням з екструдера.

Його виготовляють у плитах, із величиною сторін 50-200 см та товщиною від 2 до 10 см, блакитного, помаранчевого, зеленого та інших кольорів.

Заготовки невеликих розмірів можна вирізати з пакувальних матеріалів для телевізорів, ноутбуків чи іншої побутової техніки.

Техніка нова, незвична, результативна, сприяє розвитку творчих здібностей.

У процесі вивчення та впровадження техніки геометричного різьблення на пінополістиролі у НУШ викладачем КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича» Ігорем Ошурком було проведено 10 семінарів-практикумів та майстер-класів у 15 територіальних громадах Львівської області, що показало, що така техніка цікава для вчителів і учнів.

Як продовження, у школі під час педагогічної практики дана техніка використовувалася мною у роботі шкільного гуртка з учнями 5-6-х класів НУШ.

Як і вчителі та студенти, так і учні легко сприймають зміни, все нове, що підтверджує на практиці поняття професійної мобільності. А саме, що професійна мобільність майбутнього фахівця – це здатність до сприйняття змін, відкритість до нового, готовність долати зовнішні та внутрішні перешкоди у професійному становленні [1].

Мобільність у сучасному освітньому середовищі виявляється в готовності педагога до змін у суспільній освітній політиці, здатності орієнтуватися в педагогічному просторі відповідно до актуалізованих завдань та сприяє підвищенню рівня його адаптаційних можливостей, формує підґрунтя творчої педагогічної діяльності [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми фахової підготовки майбутніх вчителів до використання техніки геометричного різьблення на пінополістиролі. Перспективними є такі напрями подальшої роботи: створення підручників і віртуальних посібників з різьблення даного виду, дослідження можливостей організації дистанційної освіти.

Слід чекати і труднощів.

Адже тут, на мою думку, при переході на навчання різьбленню вже по деревині може виникати так зване явище «інтерференції», коли наявні уміння будуть дещо перешкоджати формуванню нових, оскільки при різьбленні по деревині інший різець, трохи інша послідовність вирізання тригранної виїмки, яка залежить від напрямку волокон на поверхні деревини.

Тому, є ще над чим працювати.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Луцан Н. І. Педагогічні умови формування професійної мобільності вихователя дошкільного закладу / Н. І. Луцан // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. 2014. Вип. 1.45. (Серія "Педагогічні науки"). С. 87–89.
3. Пріма Р. М. Компонентно-структурний аналіз сутнісної характеристики феномена "професійна мобільність учителя" / Р. П. Пріма // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Випуск 8. (Серія №11 "Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління"). С. 146–151.
4. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII [Електронний ресурс] // Верховна рада України : офіційний веб-портал. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>.

**ПРОГРАМА СТИПЕНДІЙ MSCA4UKRAINE ДЛЯ ПІДТРИМКИ
УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ:
З ТОЧКИ ЗОРУ ЕКСПЕРТА-РЕЦЕНЗЕНТА**

Юлія Заячук

кандидат педагогічних наук, доцент

Academic visitor, University of Oxford

Львівський національний університет імені Івана Франка

yuliya.zayachuk@education.ox.ac.uk; yuliya.zayachuk@lnu.edu.ua

У надскладний час триваючого військового вторгнення росії в Україну в цілому та великих викликів для українських університетів зокрема, програми професійно-педагогічної мобільності педагога, вочевидь, набули особливого значення. Будучи дієвим інструментом організації сучасного простору вищої освіти, вони сприятимуть також і майбутньому розвитку максимально можливого рівня якості освіти, необхідної для піднесення громадянського суспільства в повоєнний період.

Однією з відповідей системи вищої освіти України на військові виклики стала підтримка міжнародних інституцій. Сьогодні з'явилося багато конкретних ініціатив міжнародних установ, спрямованих на підтримку української системи вищої освіти на різних рівнях – національному, інституційному, індивідуальному, – як частина відповіді ЄС на російське вторгнення в Україну.

У даному дослідженні аналізується одна з них – Програма стипендій MSCA4Ukraine (*MSCA4Ukraine Fellowship Programme*), запущена у вересні 2022 року як ініціатива, що фінансується ЄС, і як нова спеціальна схема стипендій, що надає підтримку дослідникам з України.

Дослідження побудовано на аналізі *програмних документів* та власному *практичному досвіді автора в рамках роботи зовнішнього експерта-рецензента*, який долучився до роботи щодо оцінки заявок, поданих на розгляд для підтримки Програмою стипендій MSCA4Ukraine.

Підтримка Програми стипендій MSCA4Ukraine дозволила дослідникам з України продовжувати свою роботу в академічних та неакадемічних організаціях у державах-членах ЄС та асоційованих країнах Horizon Europe, зберігаючи свої зв'язки з дослідницькими та інноваційними спільнотами в

Україні. Надаючи їм можливість продовжувати свою роботу в Європі, схема стипендій MSCA4Ukraine має на меті допомогти захистити українську систему досліджень та інновацій, сприяти їхній реінтеграції в Україні після безпечного повернення і, відповідно, зміцненню українського університетського та науково-дослідного сектору та його співпраці з міжнародним дослідницьким співтовариством.

Програма стипендій MSCA4Ukraine фінансується в рамках заходів Марії Склодовської-Кюрі ЄС (*EU's Marie Skłodowska-Curie Actions*), реалізовується *Scholars at Risk Europe*, Фондом Олександра фон Гумбольдта та Європейською асоціацією університетів *EUA*.

Програма стипендій MSCA4Ukraine надала стипендіальну підтримку 124 дослідникам з України, зокрема 111 кандидатам наук (*Postdoctoral*) та 13 аспірантам (*Doctoral*) з України для продовження своїх досліджень у 21 приймаючій країні – державах-членах ЄС чи асоційованих країнах Horizon Europe. Стипендії були надані організаціям-заявникам у приймаючих установах таких країн: Австрія, Бельгія, Кіпр, Чеська Республіка, Естонія, Фінляндія, Франція, Грузія, Німеччина, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Польща, Словаччина, Словенія, Іспанія та Швеція [1], [4].

Марія Габріель, єврокомісар з питань інновацій, досліджень, культури, освіти та молоді, зазначила: «Ініціатива MSCA4Ukraine є ще одним доказом нашої солідарності з українським народом. Ми пишаємося тим, що 124 науковці зможуть продовжити свою дослідницьку роботу та отримають доступ до навчання, навичок і можливостей кар'єрного зростання. Ми сподіваємось, що в майбутньому вони зроблять свій внесок у відбудову рідної країни після закінчення війни» [4].

Реалізація перших грантів почалася з 1 березня 2023 року. Тривалість наданих стипендій коливається від восьми місяців до двох років. Більшість заявників отримали дворічні стипендії [4]. Найбільше одержувачів фінансування планують реалізацію своїх проектів у Німеччині (26), Чехії (17) та Франції (14). У Німеччині такі науково-дослідні установи прийматимуть

найбільшу кількість українських дослідників: Дюссельдорфський університет імені Генріха Гейне, Центр Гельмгольца та Інститут Лейбніца. Статистично найбільше стипендіатів працюватиме в галузі наук про життя (32), гуманітарних наук (27) та хімії (22) [1]. Додаткова інформація, включно зі списком проектів, відібраних для фінансування, доступна на сайті [2].

Кожна заявка була *подана приймаючою установою від імені дослідника* та повинна була *містити наступні документи*: заявку, список публікацій дослідника, викладення суті дослідницької пропозиції, підписану заяву приймаючої установи, конфіденційну (не передану кандидату) заяву академічного наставника, форму самооцінки наукової етики [3].

Процес оцінювання заявок *проводився майже 400 незалежними експертами-рецензентами (MSCA4Ukraine expert evaluators)* з понад 25 країн і різних дисциплін на основі адаптованих критеріїв оцінки MSCA. Була рада виступити одним із них. Остаточні рішення ухвалював міждисциплінарний *Відбірковий комітет*, до складу якого входили відомі науковці з різних наукових галузей із держав-членів ЄС та асоційованих країн Horizon Europe, а також представники організацій, які мають досвід допомоги дослідникам із групи ризику [4].

Згідно програмних вимог, кожна заявка оцінювалася трьома експертами, після чого заявки обговорювалися Відбірковим комітетом. Експерт повинен був, спочатку підписавши Декларацію про зобов'язання та конфіденційність та Декларацію про відсутність конфлікту інтересів, заповнити і підписати відповідну форму оцінювання заявки, користуючись визначеними критеріями оцінки. Кожна заявка надавалася для розгляду трьом зовнішнім експертам-рецензентам, відібраним відповідно до академічної сфери, спеціалізації та досвіду. MSCA4Ukraine забезпечила надання експертам-рецензентам усієї необхідної інформації для справедливого процесу оцінювання. Експерти-рецензенти керувалися критеріями із застосуванням стандартизованої системи підрахунку балів. Очікувалися оцінки та коментарі експертів щодо сильних і слабких сторін програми за трьома критеріями, а саме: досконалість, вплив і впровадження. Роль зовнішнього експерта-рецензента полягала в оцінці заявок

MSCA4Ukraine щодо якості та потенціалу академічного профілю кандидата, якості та потенціалу дослідницької пропозиції, можливості її впровадження в практику, а також підтримки, яку надає кожному номінанту приймаюча установа. Завдяки своїй глобальній мережі та солідарності широкої академічної спільноти Фонд Гумбольдта зміг запровадити програму в життя за дуже короткий час. Це вимагало отримання 1100 експертних оцінок заявок від 400 волонтерів-рецензентів та скликання Відбіркового комітету [1].

Можемо констатувати, що, разом з великою кількістю інших спеціальних програм підтримки України з боку міжнародної академічної спільноти, Програма стипендій MSCA4Ukraine в сучасній освітній реальності набула актуальності і, очевидно, стане одним із інструментів організації простору вищої освіти у складний час триваючого військового вторгнення росії в Україну та викликів для українських університетів, забезпечивши діяльність з розвитку кар'єри українських дослідників та підтримку їх реінтеграції в науково-інноваційну систему України.

Література

1. Alexander von Humboldt Foundation. The Humboldt-Foundation and its partners Scholars at Risk Europe and EUA announce the selection results for the EU-financed MSCA4Ukraine programme. URL: <https://www.humboldt-foundation.de/en/explore/newsroom/press-releases/124-researchers-at-risk-from-ukraine-receive-funding-in-europe>
2. Insights and statistics from the MSCA4Ukraine fellowship programme. URL: <https://sareurope.eu/msca4ukraine/fellowship-awards/>
3. MSCA4Ukraine. Doctoral students and doctorate holders from Ukraine. URL: <https://www.humboldt-foundation.de/en/apply/sponsorship-programmes/msca4ukraine#h34593>
4. MSCA4Ukraine Results Announced. Press Release. February 23, 2023. URL: https://sareurope.eu/wp-content/uploads/2023/02/Press-Release_MSCA4Ukraine-Results-23-Feb-2023.pdf

УКРАЇНСЬКОМОВНИЙ ПРОСТІР, «КАЗКОТЕРАПІЯ» ТА КУЛЬТУРА ЧИТАННЯ ДИТИНИ В ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИКАХ

Еліна Заржицька, методист, член НСПУ

**Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)**

osvitednipro@gmail.com

Повномасштабне вторгнення і розгортання російсько-української війни оголила багаторічні проблеми мовного простору суспільства, яке було в певному роздвоєнні людини, суспільства і освітнього простору, та що стало однією з публічних причин початку вторгнення країни-агресора. Мова, культура і освіта постали об'єктом російської інформаційної агресії та полем активного протистояння. Гамлетівське висловлювання «Бути чи не бути?...» – набуло в сучасних умовах війни нового змісту із життєво важливого питання, а саме: існування української держави, культури та мови.

В Придніпров'ї останнім часом проводиться активна і системна робота з національно-патріотичного виховання здобувачів освіти, яка вже сьогодні дає ефективні результати в розумінні активної єдності громадян, розширенню функціонування української мови, розвитку потенціалів з читання та популяризації досягнень української культури через розвиток мистецького сектору творчості й промислів, історико-природничого туризму й культурних конкурсів, культурно-освітніх проєктів й молодіжних культурно-музичних фестивалів тощо.

Не заперечно, що сучасний цифровий світ створений людиною робить сутнісні впливи на особистість, вибудовує нові шляхи до становлення традиційних цінностей й долучення молоді до соціокультурної спадщини. Наші попередні дослідження показують, що гіперактивні кроки цифрових мереж, внутрішніх мережевих систем та пропозиції легкого відпочинку без лишніх зусиль, адаптація до коротких текстів і інформації без надмірного опису, які створюють певні психолого-емоційні індивідуальні перешкоди у розвиваючому людському шляху до довготривалого читання друкованої та/або електронної

книги. В окресленому контексті актуалізуються приклади родинних традицій щодо розвитку культури читання та поглиблення прагнення до розвитку і освоєння соціально-культурною національною/світовою літературною спадщиною [1].

Родина і заклад освіти, це особливий простір співпраці та розвиваючого простору для дитини, яка формується і розвивається. Тому в сучасному закладі освіти значно актуальніше постає питання про індивідуальну траєкторію розвитку особистості й створення всебічно-розвиваючих передумов до сталого розвитку особистості. Одна з таких передумов є розвиток почуття любові до читання у маленької особистості, яка продовжує формуватися з раннього дитинства, коли навички закладаються родиною через так звану «казкотерапію». Тепер естафету розпочату в родині переймає заклад освіти, який має поглибити навички з читання та розширити світогляд дитини на оточуючий світ через погляди й описи видатних письменників.

На окреслених контекстах стає незаперечним, те що шляхи долучення дитини до літературної спадщини є досить індивідуальними і різними: спільне та індивідуальне читання, слухання літературної аудіокниги, відвідування театрів з постановками літературних творів, перегляд фільмів по мотивам творів, комікси тощо. Ми можемо стверджувати, що розглядаючи старше та сучасне покоління, як підсумок є людьми різних часових вимірів та життєвих інтересів, але спільними є окремі риси – любов до життя і літературної спадщини. В такому разі, на наше переконання, людина, яка читає та осмислює прочитане, може повноцінно й збалансовано сприймати різні сторони життя людини і відповідально розвивати навколишній світ особистості.

Втім, на перший план сьогодні виходять інтерактивні методи долучення дитини до читання, як такі, що є сучасними й найбільш ефективними в роботі із юними читачами та молодими батьками. Адже, живе спілкування й долучення до читального процесу, сприяє формуванню певних компетентностей з

культури читання, обміну думками, оцінками і відчуттями, розвитку тематичних літературних ігор, конкурсів, колоквиумів тощо. У окресленому контексті актуалізується питання долучення дітей до різних творчих й освітніх проєктів, спроби екранізації літературних творів на основі дитячих малюнків, озвучення текстів та монтажу загального контексту проєкту.

Особливою задачею наповнюється зміст професійної педагогічної діяльності, яка має отримати та застосовувати нові методики і підходи до сталого розвитку дитини через розвиток культури читання та долучення до творчих мистецьких проєктів, залучення дітей з особливими освітніми потребами та звичайних обдарованих від природи особистостей. В окресленому контексті, ми вже можемо назвати цілий ряд цікавих і реальних прикладів освітніх проєктів: екранізації літературних творів, усних історій і спогадів тощо. Як приклад, можемо навести проведену екранізацію усних спогадів малолітньої дівчинки про тяжкі події голодомору в Україні в часи 1932/1933 р. (художньо-документальний фільм за назвою «Червоне намисто»), в якому показано її переживання тяжкими днями голоду та події в родині й селі, які проходили на території колишнього Царичанського району, що на Дніпропетровщині. До вказаного освітнього проєкту з художньо-документальної екранізації усної історії дитини долучилися дорослі й діти.

Результатом окресленого освітнього проєкту стало те, що було успішно реалізовано суспільно-значиму справу, яка може продовжитися у інших нових справах. Прикладами діяльнісної долученості до активного читання й осмислення культурної спадщини українського народу можна навести і інші національні й міжнародні освітні проєкти, які реалізовано в останні роки: «Мистецтво сценічного слова» (інтегрований курс 5-6 клас НУШ, як підготувати шкільну дитячу виставу по тексту казки чи іншому літературному твору); «Пригоди маленького метелика» (спільний культурно-освітній проєкт «Україна-Словенія»); «Від дитини – дитині» (інклюзивний аудіо-освітній проєкт читання дитячих письменників Дніпропетровщини для дітей з

проблемами зору); «Вивчаємо іноземну мову з мультиками» (по творах письменників Придніпров'я й малювання, озвучення, музичний супровід, кадрування, різні мови від української до англійської, німецької, польської, словенської, та ін.); є нові плани про які ми впевнені, що далі поділимося про результати їх реалізації.

Підбиваючи попередні підсумки можна сказати, що саме системні дії освітньо-культурного менеджменту, педагогів і батьків були направлені на всебічний розвиток дитини, що відповідно сприяє досить ефективним результатам для успішного україномовного читацького розвитку нової особистості. Реалізація окреслених культурно-освітніх проєктів спонукає формуванню освіченої особистості, яка має високу культуру читання та має потенціали для активної діяльності, стійкою власною вмотивованою стратегією розвитку й життєвої самореалізації. Найбільше актуальними проблемами у розвитку особистості є поширені практики залучення здобувачів освіти до застосування сучасних цифрових технологій для творчого й креативного саморозвитку в контексті формування компетентностей із формування культури читання, трансляції прочитаного та різнопланової подачі загалу людей через різні форми відображення: фільмування, формування коміксів, проведення порівняльних осмислень прочитаного тощо. Над цими питаннями будемо продовжувати працювати в нових освітньо-культурних проєктах.

Література

1. Безена І.М., Заржицька Е.І., Ващенко М.І., Гірліна Н.Ю. «Казкотерапія» та культура читання як фактори розвитку дитини. Сучасні стратегії, цінності й пріоритети дошкільної та початкової освіти. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 24 листопада 2021 року. Дніпро, 2021. С.128-133.

2. Проєкт освітньої роботи з дітьми дошкільного віку. URL: <https://docs.google.com/document/preview?hgd=1&id=1K4NTJoAR49jTNz4wSxWnc-tBa2QYzZZ5jFkER2VyqvU>

3. Казкотерапія для дорослих і малят. Запорізька обласна бібліотека для юнацтва. URL: <http://younglibzp.com.ua/kazkoterapiya-dlya-doroslix-i-malyat/>

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ІННОВАЦІЯМИ У ЗАКЛАДІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Валентина Сагуйченко

доктор філософських наук, професор

**Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)**

valentina.sag@ukr.net

Освітня сфера багато років залишається не тільки предметом публічного дискурсу, а й незмінно є об'єктом наукових досліджень у різних її аспектах та зрізах. Суспільні зміни та вражаючий прогрес у сфері науки не просто ставлять під сумнів роль освітніх організацій, але й створюють альтернативні шляхи для здобуття знань; піддають сумніву концепції авторитетних дослідників у питаннях шкільної та вищої освіти, пропонують інноваційні методи та методики наукового пошуку. Зміна освітніх практик в умовах сучасного суспільства по-новому проблематизує як сам процес організації освіти, так й особливості функціонування означених систем. Особливої актуальності набувають ці питання в контексті реалій українського суспільства, зважаючи на постійне реформування національної системи освіти й активне використання як власного накопиченого досвіду, так і новаторських ідей відповідно до постійно змінюваного світу та зростаючих темпів науково-технічного й інформаційно-високотехнологічного прогресу.

Створення та застосування новітніх освітніх технологій в умовах функціонування й розвитку освітніх інституцій повинно відбуватися з урахуванням набутого досвіду технічних можливостей сьогодення й разом з тим мати в своїй основі принципово відмінні від традиційних структури та форми пізнавальної та дослідницької діяльності. Важливо, що означені структури та форми і технології повинні забезпечувати високий рівень функціональності набутих знань у поєднанні з можливістю їх практичного використання в найширшому спектрі професійних напрямків. В цьому контексті, дослідження функціонального потенціалу освітніх інституцій та їхніх управлінських та організаційних форм у сучасній культурі, зважаючи на

потребу інституційних змін у системі вітчизняної освіти, видається вельми своєчасним та актуальним.

Тема конференції «Управління в освіті» та «Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна / професійно – педагогічна мобільність» вже є доволі вдалою спробою визначення цивілізаційно значущих тенденцій розвитку освітніх інституцій та культурних форм їхньої організації та управління і практики педагогічної діяльності з інновації у сучасних соціокультурних контекстах. Це дає можливість розглядати освітні інституції як структури, що утворюють каркас системи освіти на різних рівнях її функціонування; допомагає відзначити автономність освітніх установ різного рівня (що виступають організаційними і культурними формами освітніх інституцій) та системну пов'язаність між собою [2].

Наукове співтовариство давно й активно займається вивченням освітніх проблем з управління інноваціями, про що свідчить численна та різноманітна література з проблем освіти. Все ж зазначимо, що дана тема не тільки вдало доповнює низку досліджень, присвячених аналізу сучасної освіти, але й пропонує системний теоретичний аналіз освітніх інституцій у їх функціонуванні, крізь призму методології філософії освіти, що є актуальним для широкого кола науковців, для вчителів Нової української школи, магістрів, які вивчають дисципліну «Управління освітою», педагогічних працівників, які займаються практичним впровадженням освітніх реформ [1].

Література

1. Сагуйченко В., Волокітіна Н. Нова українська школа: актуальні питання культури управління і освітнього менеджменту // Аспекти публічного управління, Том. 8, № 2, 2020. С. 16-26.
2. Сагуйченко В.В. Трансформація освіти: виклики та ризики реформування. Наукова монографія. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга»», 2020. 478 с.

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Олена Урмич

кандидат біологічних наук

Дніпровський фаховий педагогічний коледж комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

urmich.om@gmail.com

Формування здоров'язбережувальної компетенції здобувачів освіти є важливою складовою навчально-виховного процесу. Відомо, що одним із пріоритетних напрямів діяльності навчальних закладів є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді. Тому в сучасних наукових дослідженнях досить глибоко вивчаються питання здоров'язбережувальних технологій (ЗЗТ). Також при провадженні здоров'язбережувальних навичок здійснюється забезпечення компетенції саморозвитку та самоосвіти, які в свою чергу беруть участь у формуванні цілісної особистості. Це особливо важливо в несприятливих умовах, наприклад, під час війни. Наявність різних варіантів ЗЗТ дає можливість вибору використання певного варіанту у змінюючих умовах навчання.

Науковці приводять і користуються певними класифікаціями ЗЗТ, які зустрічаються і різних варіаціях [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Формування піклування про здоров'я, впровадження та поширювання здорового способу життя є одним з головних завдань науки гігієни, яка володіє науково обґрунтованими рекомендаціями гігієнічного виховання дітей, куди входять організація навчального процесу, режиму дня, харчування дітей, обладнання та благоустрою приміщень дитячих закладів [7, 8].

Наявність варіантів різних типів технологій потребує загальної систематизації, що спростить можливість впровадження технологій для отримання необхідних компетенцій здобувачів освіти.

Метою дослідження є аналіз та узагальнення класифікації типів та можливостей педагогічних здоров'язбережувальних технологій.

Основна частина

Аналіз типів ЗЗТ показав, що багато науковців виділяють різні варіанти технологій, які для зручності нами узагальнені і зведені у єдину таблицю:

Таблиця 1.

Класифікація здоров'язбережувальних технологій (ЗЗТ)

Характеристика ЗЗТ	Фізкультурно-оздоровчі технології	Медико-гігієнічні	Екологічні	Технології навчання ЗСЖ	Освітні
Напрями навчально-виховної діяльності	Розроблення й реалізація програм з формування культури здоров'я і профілактики шкідливих звичок	Медико-психологічний моніторинг стану здоров'я, фізичного і психічного розвитку	Створення умов для зміцнення здоров'я здобувачів освіти та їхнього гармонійного розвитку	Виховання в учнів позитивного ставлення до здорового способу життя,	Навчально-виховний процес з урахуванням психологічного, фізіологічного впливу на організм
Види діяльності	Моніторинг фізичної підготовленості, комплекси лікувальної фізкультурної гімнастики, проведення днів здоров'я, організацію рухливих ігор	Регулярна диспансеризація, своєчасне інформування батьків про необхідність додаткового медичного обстеження, проведення фізкультхвилин;	Туристичні походи на природу, валеологічні екскурсії, робота на територіях навчальних закладів, екологічні десанти;	Бесіди, лекції, тренінги, гурткова та робота, діяльність творчих груп з пропаганди здорового способу життя,	Тематичні семінари, раціональний розклад, відстеження певних норм домашніх завдань, проведення інтегрованих занять
Завдання ЗЗТ	Формування потреби регулярної підтримки стану здоров'я	Розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я	Формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я; створення сприятливого безпечного та	Формування сталої мотивації до здорового способу життя;	Виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;

			здорового середовища		
Компетентності здобувачів освіти, що сприяють здоров'ю	Навички активного способу життя, організації правильного режиму праці та відпочинку	Навички регулярної підтримки і збереження особистого здоров'я	Навички усвідомлення значення екологічних умов існування	Навички дотримання і пропаганда ЗСЖ	Навички стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки
Можливості ЗЗТ	Виховання культури здоров'я	Оздоровчі	Безпечні умови для перебування й успішного навчання	Виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;	Гігієнічне навчання, профілактика траватизму і захворювань

Як видно, у табл. 1 приведені загальні положення, які в свою чергу включають конкретні різноманітні методи. Наприклад, до методів медико-гігієнічних ЗЗТ відносяться організація здорового харчування, дотримання санітарно-гігієнічного режиму навчального закладу, профілактика інфекційних захворювань і ін. Технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти (5). З іншого боку, напрями, завдання, види діяльності ЗЗТ підпорядковані загально-методичним принципам, які об'єднують їх в єдину систему:

- принцип поступовості;
- принцип доступності;
- принцип індивідуалізації;
- принцип неперервності;
- принцип циклічності;
- принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей;

— принцип всебічного та гармонійного розвитку особистості;
— принцип оздоровчої спрямованості;
— принцип активного навчання;
— принцип формування відповідальності за своє здоров'я та здоров'я оточуючих (3,5).

Висновки

1. Загальна систематизація включає: типи, напрями і види навчально-виховної діяльності, завдання, компетентності і можливості ЗЗТ.

2. Складові характеристики технологій підпорядковані загальним принципам ЗЗТ.

3. Врахування головних можливостей при здійсненні ЗЗТ дозволяє сформувати навички збереження здоров'я у повсякденному житті, враховуючи зміни якості умов.

Література

1. Бережна Т. І Здоров'язбережувальні педагогічні технології – важлива складова здоров'я, здоров'язбережувального середовища та загальноосвітнього навчального закладу. Психолого-педагогічні науки. № 2. Київ. 2014. С.35-39.

2. Луценко Т. Здоров'язбережувальні технології як засіб формування соціальної компетентності учнів нової української школи. Педагогічні науки та освіта. Вип. XXXVIII–XXXIX. Київ. 2022. С. 61-68.

3. Успенська В. Впровадження здоров'язберігальних технологій у загальноосвітньому навчальному закладі. Рідна школа. 2009. № 7. С. 44–48.

4. Павлюк Т. Г. Здоров'язбережувальні компетентності на уроках основ здоров'я. URL: <https://vseosvita.ua/library/brosura-zdorovazberezuvalni-kompetentnosti-na-urokahosnov-zdorova-283956.html>

5. Гузь В. В., Жейнова С. С. Здоров'язбережувальні технології як чинник збереження здоров'я дітей та учнівської молоді. Сучасні здоров'язбережувальні технології: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків. 2018. С.343-350.

6. Калька Н., Макаренко С. Здоров'язберігаючі компетенції педагога в умовах сучасного освітнього простору. Укр. наук. журн. «Освіта регіону». № 4. Київ. 2013. С. 156-162.

7. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі. Здоров'я та фізична культура. 2006. № 8. С. 1-6.

8. Науменко Ю. В. Здоров'язберігаюча діяльність школи. Педагогіка. 2005. № 6. С. 37–44.

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ У ПОЗАШКІЛЛІ

Людмила Шабасєва

**старший викладач кафедри виховання та культури здоров'я
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)**

shabaeva34@ukr.net

У сучасному світоглядному та соціокультурному вимірі реформування позашкільної освіти відбувається в контексті оновлення загальноєвропейських і світових гуманістичних освітніх парадигм, пов'язаних із визнанням значущості знань як рушійної сили суспільного прогресу та добробуту. Ці зміни стосуються створення нових освітньо-виховних моделей, перегляду змісту навчально-дидактичних матеріалів, форм і методів навчання і виховання молодого покоління, набуття ним системних наукових знань, інтелектуальних умінь і практичних навичок, їх трансформації у досвід пізнання навколишнього світу, пошук свого власного місця в ньому як громадян і патріотів [2, с. 79].

Суспільство висуває до позашкільної освіти особливі вимоги, пов'язані з тими змінами, що відбуваються в соціальній сфері та сфері освіти. Професійна діяльність, характеризується досить високим рівнем складності та напруженості. Педагогам-позашкільникам приходиться здійснювати як заздалегідь заплановані та цілеспрямовано організовані навчальні й виховні заходи, так і часто приймати педагогічні рішення у стихійно виникаючих, непередбачених ситуаціях взаємодії з вихованцями, їхніми батьками, колегами по роботі, адміністрацією [1, с. 77].

Зміна освітніх пріоритетів, реформування позашкільної освіти, орієнтація молоді на ринок праці висувають нові вимоги до здійснення педагогічної діяльності, ефективність якої забезпечується, насамперед, здатністю педагогів позашкільля до швидкого реагування на різні соціальні й професійні обставини. У свою чергу, нововведення в освіті, відкритий доступ до інформації про освітні системи різних країн та умови праці педагогічних працівників позашкільної освіти, вільний вибір форм, методів і засобів

навчання та виховання вихованців, що відповідають освітній програмі, право на авторські освітні проекти активізують позашкільників до формування професійної мобільності. [2].

Зростання інтересу до феномену мобільності педагогів позашкільля обумовлюється особливостями соціально-економічного розвитку України. Стрімкі умови ринкових відносин, процеси інтеграції, більш широка інтелектуалізація праці, інформатизація суспільства вимагають від фахівців не тільки відповідного обсягу фундаментальних знань, професійної компетентності, а й високого інтелектуального розвитку, певних особистісних якостей, нового типу розумової діяльності, що характеризується мобільністю чіткого мислення. Тільки мобільні особистості зможуть адаптуватися в умовах радикальних змін навколишнього світу. Не випадково в Законі України «Про позашкільню освіту» наголошено на необхідності забезпечення високого рівня професіоналізму, конкурентоспроможності та мобільності сучасних педагогів-позашкільників [3, с. 33].

Згідно Концепції модернізації української освіти, основна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованого педагога відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, що вільно володіє своєю професією і орієнтованого в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціально-професійної мобільності. Для успішності професійної діяльності педагога-позашкільника провідну роль відіграє його професійно-педагогічна мобільність. Професійно-педагогічно мобільний педагог позашкільля є професіоналом своєї справи, йому притаманні мотивація до роботи, творчість, швидка адаптація до роботи із вихованцями [4, с.57, 62].

Нині система позашкільної освіти України перебуває на важливому етапі розвитку, переходу до якіснішого стану. Одним зі слабких місць є удосконалення науково-методичного забезпечення діяльності закладу

позашкільної освіти. Відповідно, потребує удосконалення зміст позашкільної освіти. Тому реформування змісту позашкільної освіти посилюється тим, що ця система визначально орієнтована на вільний вибір особистістю видів і форм діяльності, формування її особистих уявлень про соціокультурне і соціоприродне середовище, розвиток пізнавальної мотивації і творчих якостей. Саме зміст позашкільної освіти (з її безперервністю, наступністю, багатоукладністю і варіативністю, добровільністю, доступністю та практичною спрямованістю) детермінує необхідність формування всебічно розвиненої особистості педагога закладу позашкільної освіти, де має бути системно охоплено соціально та особистісно значущі складові життєвого досвіду, головні сфери духовно-психічного розвитку дитини, відповідні знання і вміння з розвитку її потреб і здібностей. Тобто, підготовка педагогів для роботи у закладі позашкільної освіти має бути структурно подібна, і до культури, і до діяльності, і до потреб особистості

Література

1. Впровадження сучасного змісту позашкільної освіти: підготовка педагогів : методичні рекомендації / [В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, В.В. Мачуський]. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 144 с.
2. Горбачова І. І. Акмеологічні засади формування професійної мобільності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. Теорія і методика професійної освіти : електронне наукове фахове видання. 2015: <http://tmpe.eor.by/index.php/editions/122-edition-62> .
3. Гриневич Л.М., Елькін О. Б., Калашнікова С.А. Концепція Нової української школи. МОН, 2016. 40 с. <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczya.pdf>
4. Хижняк О. Модернізація методичних форм роботи в закладах освіти – запорука успішної професійної мобільності сучасного педагога. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника : зб. матеріалів усеукр. наук.-практ. конф., Суми, 25 жовтн. 2017 р. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. Вип. 1. С. 66–69.

CAREER DEVELOPMENT IN MUSIC THERAPY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN EDUCATION

Shanyin Li

**Educational and scientific program “Educational, pedagogical sciences”,
postgraduate studies, 2nd year of study**

shanin.li@lpnu.ua

Scientific advisor: Nataliya Mukan

Sc.D. (Education), Professor

nataliya.v.mukan@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University

Music is one of the earliest mediums employed by mankind to solve problems, overcome psychophysical difficulties, and manage emotional states. Throughout history, across nations and generations, music has consistently influenced individuals, families, and communities (Levitin, 2007). Within diverse national and cultural contexts, music has become a conventional method of social communication, sparking creativity, mitigating negative emotional states, and promoting positivity (Kwok, 2019). Music therapy underscores the significant role emotions play on cognition and leverages the physiological and psychological impact of music to alter cognitive functions, aiming to achieve therapeutic purposes.

Starting in the 1950s, pioneers in European music therapy began integrating original theories regarding the healing powers of music into clinical medicine. The emergence of music therapy as a recognized profession in Europe can be attributed to the contributions of notable individuals who developed methods and training courses in the field. In the UK, Juliette Alvin, Mary Priestley, and the collaborative efforts of Paul Nordoff and Clive Robbins played a significant role in shaping the foundations of music therapy. Moreover, in Austria, Alfred Schmözl contributed to the development of music therapy. The work of these innovators not only laid down the roots for the profession but also marked the official beginning of music therapy in Europe. The genesis of music therapy in Europe can be traced back to its early development, which was characterized by the formation of a social network

consisting of a small group of therapists. These therapists engaged in professional exchanges, facilitated through personal contacts to establish connections and knowledge sharing among music therapists from different countries. This process of professional exchange played a pivotal role in the initial stages of music therapy's development in Europe. In 1989, the field of music therapy began to develop as a recognized profession with the establishment of a European-wide organization. This marked an important milestone in the advancement of music therapy as a formal discipline. Through this organization, music therapists across Europe were able to collaborate, share knowledge, and establish professional standards and guidelines for practice. This development played a crucial role in promoting the growth and recognition of music therapy as a valuable therapeutic intervention for various populations.

Nowadays, music therapy is acknowledged as a medical field and is provided education in numerous European countries through publicly-funded universities, private educational institutions, and university-level music schools. These establishments offer the scope for students to earn Bachelor's, Master's, and even Doctoral degrees in music therapy. Additionally, there exist several private training courses in the same area, featuring significant variations in terms of duration, theoretical understanding, and conceptual learning, all structured for diverse professional levels.

Within the last 20 years, music therapy has increasingly incorporated various technologies to enhance the practice and broaden the possibilities available to patients. One notable technology that has emerged is Artificial Intelligence (AI), which has revolutionized the field of music therapy. By harnessing the power of AI, music therapists are able to cater to the multifaceted needs of patients, including their cognitive, emotional, and physical capabilities, while also addressing issues of accessibility and portability of digital tools (Agres, & et al., 2021). The primary goal of music therapy is to promote higher levels of wellbeing by utilizing musical

experiences and interactions with the therapist as dynamic catalysts for change. With the availability of a wider array of digital music therapy tools, therapists can now select tools that best align with their patients' specific needs and preferences, for example, some researchers monitoring the quality of the sleep of human beings by using music therapy AI technology (Pandian, 2019). The integration of AI technology into music therapy allows for personalized and adaptive interventions. AI systems, equipped with advanced algorithms and machine learning capabilities, can analyze data and detect patterns, enabling therapists to tailor music interventions to the individual's unique requirements. Furthermore, technology, particularly AI, has significantly contributed to making music therapy more inclusive and accessible. Traditional physical limitations no longer pose a barrier to individuals seeking music therapy, as AI-powered tools can bridge the gap and enable participation. For instance, individuals with limited mobility can engage in music-making activities using virtual instruments or specialized apps, further enhancing their motivation to pursue and continue therapy. Another significant advantage of technology, including AI, in music therapy is the augmented sense of agency, participation, and purpose it provides to patients. AI-enabled tools generate real-time feedback, allowing patients to actively engage and have greater control over their musical experiences. This empowerment fosters a sense of ownership and encourages continued participation in therapy (Lem, & Paine, 2011; Ramsey, 2011).

AI technology is revolutionizing music therapy by enhancing therapeutic effectiveness and personalization. Techniques, such as human-computer interactive speech recognition, perceptual recognition, and intelligent analysis, are increasingly employed to devise a holistic "emotional self-portrait" of individuals. It triangulates diverse data – emotional evaluation, personality traits, behavioral patterns, verbal and body language, and physiological responses – to map unique emotional landscapes. Of primary utility is the "emotional disease syndrome database system" which serves two core purposes. First, the system classifies individuals to identify their emotional

syndrome profile. Second, it discerns if the identified emotional landscape corresponds to a single or composite emotional type. Importantly, if the latter, it probes to identify the primary emotion within that composite. This helps in crafting bespoke interventions designed around the preponderant emotional type, thereby enhancing therapy efficacy (Yuan, & et al., 2021).

A pivotal aspect of the AI-enabled music therapy modality involves analyzing the “source of emotion” – elucidating the origins or underlying triggers contributing to a particular emotional state. This comprehension assists AI in aligning music interventions to cater to the unique emotional needs of each person. The resultant customization amplifies the efficacy of the therapy and helps address emotional issues that defy verbal articulation.

Simultaneously, the AI algorithms can probe physiological and neurological responses to music stimuli. This examination provides researchers with valuable insights into how music therapy works at a mechanistic level, thereby enabling the development of even more potent interventions. To encapsulate, by integrating human-computer interactive speech recognition and perceptual recognition, AI in music therapy maps the emotional profile of an individual. Leveraging the emotional disease syndrome database system, it classifies emotional states and identifies emotion sources for a tailored therapeutic approach. Such advances promote personalization, boost therapy effectiveness, and potentially enhance patients' overall mental health and well-being (Cope, 2021).

In conclusion, the future of music therapy in Europe is undergoing an evolutionary transformation, illuminated by the introduction of AI technology. This transformative technology is expanding the field's boundaries, enabling aspiring music therapists to navigate a landscape amplified with new opportunities for professional growth and development. The synergy of AI and music therapy reinforces a solid bedrock for innovative, personalized interventions designed to cater to a greater array of individuals, signaling a promising future for this dynamic

profession. The evolution of this profession simultaneously highlights the growing demand for therapists who are not only proficient in therapeutic practices but also adept in interfacing with sophisticated AI technology. This rising necessity is opening up new career paths that beautifully intertwine the artistry of therapy with technical mastery, thereby broadening the prospects for aspiring therapists.

The union of AI and music therapy introduces an enhanced sense of participation, purpose, and agency in therapy. This shift refocuses the therapeutic interventions towards empowering the clients, fostering robust therapeutic relationships, and enriching the professional experiences for those in the field. As technology continues to advance and this deeper connection solidifies, the potential for professional growth and career fulfillment mirrors this momentum. Ultimately, the merger of AI with music therapy in Europe is shaping an inspiring narrative, catering to unexplored professional development opportunities whilst transforming the landscape of therapeutic practices. It signifies a trajectory of growth and promise, laying the groundwork for a bright and prosperous future for the next generation of music therapists.

Literature

1. Agres, K. R., Foubert, K., & Sridhar, S. (2021). Music therapy during COVID-19: Changes to the practice, use of technology, and what to carry forward in the future. *Frontiers in Psychology, 12*, 647790.
2. Barbara J. (2004). Crowe, Robin Rio, Implications of Technology in Music Therapy Practice and Research for Music Therapy Education. *A Review of Literature, Journal of Music Therapy, 41*(4), 282-320.
3. Cope, D. (2021). Music, artificial intelligence and neuroscience. In *Handbook of Artificial Intelligence for Music: Foundations, Advanced Approaches, and Developments for Creativity*. (pp. 163-194). Springer.
4. Kern, P., & Tague, D. B. (2017). Music Therapy Practice Status and Trends Worldwide: An International Survey Study. *Journal of Music Therapy, 54*(3), 255-286.

5. Knight, A., & Matney, D. (2012). Music Therapy Pedagogy: Teaching Functional Percussion Skills. *Music Therapy Perspectives*, 30(1), Pages 83-88.
6. Kwok, S. Y. C. L. (2019). Integrating Positive Psychology and Elements of Music Therapy to Alleviate Adolescent Anxiety. *Research on Social Work Practice*, 29(6), 663-676.
7. Lem, A., & Paine, G. (2011). Dynamic sonification as a free music improvisation tool for physically disabled adults. *Music and Medicine*, 3(3), 182-188.
8. Moreno, J. (1988). Multicultural Music Therapy: The World Music Connection, *Journal of Music Therapy*, 25(1), 17-27.
9. Nöcker-Ribaupierre, M. (2015). The European Music Therapy Confederation: History and development. Approaches. *Music Therapy & Special Music Education, Special Issue*, 7(1), 23-29.
10. Pandian, D. M. D. (2019). Sleep pattern analysis and improvement using artificial intelligence and music therapy. *Journal of Artificial Intelligence and Capsule Networks*, 1(2), 54-62.
11. Ramsey, D. W. (2011). Designing musically assisted rehabilitation systems. *Music and Medicine*, 3(3), 141–145.
12. Rogers, P. (1995). Music Therapy Research in Europe: A Context for the Qualitative/Quantitative Debate. *British Journal of Music Therapy*, 9(2), 5-12.
13. Yuan, M., Zhong, Z., & He, Y. (2021, October). Application and Innovation of Five Elements Music Therapy in the Era of Artificial Intelligence. In *Proceedings of the 2nd International Symposium on Artificial Intelligence for Medicine Sciences* (pp. 132-136).

ROZWÓJ ZAWODOWY NAUCZYCIELI W WYBRANYCH KRAJACH EUROPY

Michał Hnatiuk

doktor nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, profesor nadzwyczajny w
ramach programu «Profesor Wizytujący»

Narodowy Uniwersytet «Politechnika Lwowska» (Lwów, Ukraina)

Państwowa Wyższa Szkoła Technologiczno-Ekonomiczna w Jarosławiu (Polska)

mykhailo.v.hnatiuk@lpnu.ua

Słowa kluczowe: pedagogika, rozwój zawodowy nauczycieli, doskonalenie zawodowe, awans zawodowy nauczycieli, międzynarodowa mobilność zawodowa nauczycieli.

Streszczenie: W artykule przedstawiono niektóre aspekty rozwoju zawodowego nauczycieli w wybranych krajach Unii Europejskiej. Zwrócono uwagę na istotne elementy rozwoju osobowości pracownika dydaktycznego, takie jak: doskonalenie zawodowe oraz awans zawodowy. Opisano różnice oraz podobieństwa w dwóch modelach kariery zawodowej w wybranych europejskich krajach. Uwidoczniono ilościowe zmiany w międzynarodowej mobilności pracowników edukacji oraz podjęto próbę określenia tendencji europejskiej mobilności nauczycieli w dalszej perspektywie.

Za rozwój zawodowy nauczycieli odpowiedzialni są
zarówno sami nauczyciele, jak i dyrektorzy szkół,
władze oświatowe i rządy.
[Ziółkowski, 2016, s. 62]

Wprowadzenie

W warunkach zmieniającego się świata – rozwoju nowych technologii, w tym także technologii informacyjno-komunikacyjnych, zmian społecznych (politycznych, ekonomicznych), zmian środowiskowych, modernizacji systemu edukacji, niżu demograficznego, zmian zachodzących na rynku pracy itp., kwalifikacje nauczyciela wymagają ciągłego uzupełnienia, a jego rozwój zawodowy jest istotny dla nauczania i uczenia się młodego pokolenia.

Nieodłącznym elementem rozwoju zawodowego jest *doskonalenie zawodowe*. Podnoszenie kwalifikacji nauczyciela odbywa się także poprzez zdobycie kolejnych *stopni awansu zawodowego*. Elementem wspierającym rozwój osobowości pracownika dydaktycznego jest *mobilność międzynarodowa*.

Cel badań

Cel badań – przedstawić niektóre aspekty rozwoju zawodowego nauczycieli, opisać różnicę i podobieństwa awansu zawodowego nauczycieli w wybranych krajach Unii Europejskiej oraz uwidocznić zakres i tendencję europejskiej mobilności w działalności pedagogicznej.

Materiał badań i dyskusja

Doskonalenie zawodowe

Konieczność poprawy kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli odnotowano w różnorodnych komunikatach. W jednym z nich zaznaczono, że „znaczny odsetek nauczycieli we wszystkich grupach wiekowych, niezależnie od stażu pracy i nauczanych przedmiotów wykazywał umiarkowany lub wysoki poziom potrzeb szkoleniowych w obszarach, które umożliwiałyby im poznanie zróżnicowanych i innowacyjnych metod nauczania” [Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2015, s. 11].

Niemniej jednak nie każda publikacja na temat doskonalenia zawodowego nauczycieli niesie w sobie pozytywy oddźwięk. W badaniach z 2017 roku opisującym system organizacji kształcenia nauczycieli zaznacza się, że nie we wszystkich krajach oraz nie we wszystkich typach szkół pozytywny wpływ jakości szkoleń przekłada się na osiągnięcia edukacyjne uczniów. W obserwacjach i pomiarach prowadzonych w Stanach Zjednoczonych nie udało się stwierdzić pozytywnej korelacji pomiędzy szkoleniem a produktywnością pracy nauczycieli w szkołach podstawowych. Natomiast z badań realizowanych na Wyspach Brytyjskich wynika, że systematyczne szkolenie wychowawców opieki przedszkolnej zwiększa jakość procesu wychowawczego [Fazlagić, 2017].

W Polsce uwzględniając zarówno wyniki badań, jak i doświadczenie zawodowe nauczycieli wypracowano stanowisko dotyczące wpływu szkoleń (dla nauczycieli) na jakość nauczania. Stwierdzono, że systematyczne szkolenia dla nauczycieli są istotnym czynnikiem poprawiającym jakość nauczania, pod warunkiem że:

1. „Nauczyciele są aktywnie zaangażowani w proces szkoleniowy.
2. W treściach szkoleń znajdują się zarówno elementy praktyczne jak i teoretyczne.
3. Szkolenia są prowadzone w cyklach (...) zamiast szkoleń jednorazowych. (...).

4. Istnieją szanse na refleksję nad własnym zachowaniem i dzieleniem się doświadczeniami” [Fazlagić, 2017, s. 5].

Warto zaznaczyć, że niemalże we wszystkich europejskich systemach edukacji istnieje obowiązek doskonalenia zawodowego nauczycieli w celu zapewnienia dobrej jakości nauczania. Powołując się na badania TALIS 2018 należy podkreślić, że „93% nauczycieli szkół średnich I stopnia uczestniczyło w co najmniej jednym rodzaju działania w zakresie doskonalenia zawodowego w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badania” [European Commission/EACEA/Eurydice, 2021].

Dostrzegamy, że *jeden z wektorów unijnych działań ukierunkowano na doskonalenie zawodowe*, które jest traktowane jako obowiązek, niezależnie od typu szkół.

Awans zawodowy

Rozwój zawodowy nauczyciela odbywa się także poprzez podnoszenia jego kwalifikacji, w szczególności poprzez zdobycie kolejnych stopni awansu zawodowego.

W krajach Europy istnieje dwa podstawowe modele awansu zawodowego nauczycieli: *jednopoziomowy* i *wielopoziomowy*. W połowie europejskich systemów edukacji (Francja, Polska, Rumunia, Szwecja i in.) praktykowana jest wielopoziomowa struktura kariery zawodowej, a w drugiej połowie (Austria, Hiszpania, Niemcy, Włochy i in.) – struktura jednopoziomowa [Komisja Europejska / Eurydice, 2018].

W Europie awans zawodowy nauczycieli uwarunkowany różnymi czynnikami (stażem pracy, oceną pracy nauczyciela, doskonaleniem zawodowym itp.) oraz jest skorelowany lub nie jest skorelowany ze skalą wynagrodzeń. Na przykład, w Portugalii kariera nauczyciela oraz wzrost jego wynagrodzenia uzależnione są od stażu pracy, oceny wyników pracy, uzyskanego wykształcenia oraz wszechstronnej ewaluacji nauczyciela z co najmniej 15-letnim stażem pracy. Zbliżoną do portugalskiej ścieżki awansu zawodowego nauczyciela jest ścieżka awansu bułgarskiego nauczyciela. Odmienną od południowych krajów jest kariera zawodowa nauczycieli w północnych krajach Unii Europejskiej (UE). Dla przykładu, w Finlandii gdzie wynagrodzenia nauczyciela jest jedno z najwyższych w Europie¹ w

---

¹ Najwyższe średnie roczne wynagrodzenia brutto są w Danii, Niemczech, Irlandii, Holandii, Austrii, Finlandii, Islandii i Norwegii. (Zob. European Commission/EACEA/Eurydice, 2021. *Nauczyciele w Europie:*

praktyce pedagogicznej nie przewidziano awansu zawodowego na wyższe stanowisko związane z wyższym wynagrodzeniem. Natomiast na wysokość wynagrodzenia może wpływać przydzielona liczba godzin dydaktycznych czy zakres wykonywanych obowiązków. Podobne do fińskich rozwiązań systemowych i organizacyjnych w zakresie kariery zawodowej mają niemieccy nauczycieli. W Niemczech wynagrodzenie nauczycieli – pracowników służby cywilnej, plasuje się na poziomie od A12 lub A13 do A14 lub A15 w skali wynagrodzeń w zależności od typu szkół (szkoły podstawowe, średnie I stopnia lub II stopnia, szkoły zawodowe) [Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, 2010].

Mobilność zawodowa

Ważnym składowym elementem rozwoju nauczyciela jest mobilność międzynarodowa.

W publikacjach Eurydice z 2015 roku na temat międzynarodowej mobilności podkreślono, że w UE 27,4% nauczycieli na etapie kształcenia lub podczas praktyki zawodowej przynajmniej raz wyjechało za granicę w celach zawodowych na okres minimum jednego tygodnia. W badanych systemach edukacji 12,4% respondentów informowało, że wyjeżdżały za granicę wtedy, gdy byli czynni zawodowo, podczas gdy 5,9% miało takie doświadczenie jedynie na etapie kształcenia. W badanych krajach najczęściej wyjeżdżały za granicę nauczycieli języków obcych. Ich procentowy udział w grupie mobilnych zawodowo wynosił 60%. Jednocześnie, niecałych 20% nauczycieli przedmiotów ścisłych i matematyki wyjeżdżało w tym samym celu. Powody wyjazdu nauczycieli za granicę były zróżnicowane. Większość z nich, to znaczy 44,2% wyjeżdżało w celu towarzyszenia (wsparcia) podróżującym uczniom. Aby uczyć się języków oraz aby studiować wyjeżdżało 37,8%. Jedynie 20,4% nauczycieli wyjeżdżało za granicę w celach dydaktycznych [Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2015].

W 2021 roku opublikowano kolejny raport Eurydice w którym podkreślono, że mobilność międzynarodowa przyczynia się do rozwoju kompetencji zawodowych nauczycieli. Zaznaczono, że w 2018 r. 40,9% nauczycieli w UE było mobilnych co najmniej raz w trakcie studiów i/lub jako praktykujący nauczyciel. W badanych systemach edukacji 20,9% nauczycieli w UE zadeklarowało, że wyjechała za granicę w trakcie studiów, wtedy jak 32,9% podało, że brali udział w mobilności

międzynarodowej. Wśród populacji osób mobilnych w ramach kształcenia i/lub podczas pracy w zawodzie za granicą przebywało około 70% nauczycieli języków obcych. W porównaniu z nauczycielami języków obcych częstotliwość wyjazdu za granicę nauczycieli innych przedmiotów była niższą. Wynosiła ona około 30% w przypadku nauczycieli matematyki i 40% w przypadku nauczycieli języka ojczystego [European Commission/EACEA/Eurydice, 2021].

Na podstawie zgromadzonego materiału można stwierdzić, że europejska mobilność nauczycieli stopniowo wzrasta. Jeśli w 2013r. 27,4% nauczycieli w UE na etapie kształcenia lub podczas praktyki zawodowej przynajmniej raz wyjechało za granicę w celach zawodowych, to w 2018r. ich liczba wzrosła do 40,9%. Niemniej jednak wskaźniki międzynarodowej mobilności różnią się w zależności od nauczanych przedmiotów. Dostrzega się także różnice w mobilności zawodowej między krajami UE. Uwzględniając fakt, że mobilność międzynarodowa wśród studentów na kierunkach kształcących nauczycieli nie jest zjawiskiem powszechnym, to w dalszej perspektywie możemy spodziewać się niższych wskaźników mobilności wśród nauczycieli praktykujących. Tendencja wzrostowa międzynarodowej mobilności nauczycieli może wyhamować.

Rozwój zawodowy a zmiana osobowości nauczyciela

W literaturze przedmiotu [Jakimiuk, 2013; Szlosek, 2014; Wilsz, 2009 i in.] niejednokrotnie podkreślano, że rozwój zawodowy prowadzi do zmian osobowości (cech osobowych) nauczyciela. Trudno nie zgodzić się z tym twierdzeniem. Jednak, rozwój człowieka nie ogranicza się tylko do zdobywania wiedzy, umiejętności czy poszerzania kompetencji. Szersze, całościowe spojrzenie na rozwój osobowości nauczyciela akademickiego prezentują Iryna Kozłowska, Nadia Zajaczkowska oraz Jurij Kozłowski. Zaznaczają one, że *całościowość rozwoju osobowości* (sądzę, że nie tylko na etapie kształcenia, lecz także w praktyce zawodowej – przyp. M.H.) stanowi naczelną zasadę formowania nauczyciela akademickiego, która pozwala wyodrębnić ogólne komponenty rozwoju właściwe każdej osobowości. Z reguły, zasada całościowości nie uwzględnia charaktery indywidualnego. Niemniej jednak, znaczący wpływ na rozwój osobowości mają *zawodowe ukierunkowanie* oraz *cechy indywidualne* [Kozłowska, Zajaczkowska, Kozłowski, 2019]. Uwzględniając zarówno zasadę całościowego rozwoju, jak i cechy indywidualne, które determinują rozwój osobowości, zwrócono uwagę, że „jeśli na pierwszych etapach studenci oceniają tylko pedagogiczne i naukowe cechy nauczyciela akademickiego, to z

czasem moralno-etyczne, religijne, naukowe i światopoglądowe cechy nauczyciela akademickiego zaczynają zajmować czołowe miejsce” [Kozłowska, Zajaczkowska, Kozłowski, 2019, s. 167].

Wnioski

Zmieniający się świat stawia nowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności nauczyciela. Nakłania go do edukacji przez całe życie, do ciągłego doskonalenia się, innymi słowy do permanentnego rozwoju zawodowego.

Istotnym elementem rozwoju zawodowego nauczyciela jest doskonalenie zawodowe. Obowiązek doskonalenia zawodowego istnieje niemalże we wszystkich europejskich systemach edukacji. Jednak podejmowane działania w tym zakresie (rodzaj szkoleń oraz ich intensywność) nie są jednakowe i znacząco różnią się w krajach Europy.

Częścią składową rozwoju zawodowego nauczyciela jest zdobywanie kolejnych stopni awansu zawodowego, jednak nie we wszystkich europejskich krajach. W wielopoziomym modelu awans zawodowy polega na przesuwaniu się po formalnych szczeblach kariery i jest powiązany ze wzrostem wynagrodzenia, wtedy jak w jednopoziomowej strukturze awans zawodowy polega na przesuwaniu się po skali wynagrodzeń i zależy od takich czynników, jak: staż pracy, liczba godzin dydaktycznych, typ szkoły i inne.

Do rozwoju zawodowego nauczyciela przyczynia się także mobilność międzynarodowa. Mimo że wskaźniki różnią się w zależności od okresu oraz kraju, w europejskiej mobilności nauczycieli zarysował się trend wzrostowy. W porównaniu do 2013r. mobilność zawodowa nauczycieli w roku 2018 wzrosła prawie o 50%.

Referencje

1. European Commission/EACEA/Eurydice. (2021). *Nauczyciele w Europie: Kariera, rozwój zawodowy i ogólne samopoczucie*. Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

2. Fazlagić, J., *Systemy kształcenia nauczycieli w wybranych krajach europejskich*,

<https://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&act=8&ved=0CDcQw7AJahcKEwjIwaKNmbSBaxUAAAAAHQAAAAAQAg&url=https%3A%2F%2Fwww.gov.pl%2Fattachment%2Fca06c153-6a94-4f4a-b50e->

e685afa34a2e&psig=AOvVaw3O-OZZyLwM-

OSjCeXbbTXU&ust=1695127687366424&opi=89978449 (14.09.2023)

3. Jakimiuk, B. (2013). *Edukacja przez całe życie jako czynnik rozwoju osobowości zawodowej nauczyciela*. W: J. Krukowski, A. Włoch (red.), *Szkoła twórcza w odtwórczym świecie*. Kraków: Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

4. Komisja Europejska/EACEA/Eurydice. (2015). *The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies*. (Zawód nauczyciela w Europie: polityka, praktyka i odbiór społeczny) Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

5. Komisja Europejska / Eurydice, *Kariera zawodowa nauczycieli w Europie: początki pracy zawodowej, awans i formy wsparcia*, http://publications.europa.eu/resource/ellar/9ef5c37e-1b75-11e8-ac73-01aa75ed71a1.0015.01/DOC_1 (12.09.2023)

6. Kozłowska, I. Zajaczkowska, N. Kozłowski, J. (2019). Osobowość nauczyciela akademickiego w warunkach integracji przestrzeni edukacyjnej szkoły wyższej. *Kultura - Przemiany - Edukacja T. 7*, 163-173.

7. Najwyższe średnie roczne wynagrodzenia brutto są w Danii, Niemczech, Irlandii, Holandii, Austrii, Finlandii, Islandii i Norwegii. (Zob. European Commission/EACEA/Eurydice, 2021. *Nauczyciele w Europie: Kariera, rozwój zawodowy i ogólne samopoczucie*. Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej).

8. Szlosek, F. (2014). Rozwój zawodowy nauczyciela. *Polityka społeczna*, 3/2014, 30–33.

9. Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, *Awans zawodowy nauczycieli w wybranych krajach Europy*, <https://www.scdn.pl/images/stories/raporty2010/1.pdf> (12.09.2023)

10. Wilsz, J. (2009). *Teoria pracy. Implikacje dla pedagogiki pracy*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

11. Ziółkowski, P. (2016). *Pedeutologia – zarys problematyki*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy.

**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
БАКАЛАВРІВ ПРАВА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ОФІСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

Олег Чичкевич

освітньо-наукова програма

«Освітні педагогічні науки», аспірантура, 2 рік навчання

oleg.chychkevych@gmail.com

Науковий керівник: Олег Стечкевич

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Національний університет «Львівська політехніка»

olegykste@gmail.com

Інтеграція України в європейський освітній простір та нові вимоги до працевлаштування випускників-юристів потребують чіткого визначення необхідних компетентностей сучасного фахівця. У нових умовах необхідно формувати особистість, яка характеризується творчим типом мислення, ініціативністю та самостійністю у прийнятті рішень. Для досягнення цього необхідно формувати не лише професійні, а й цифрові компетентності майбутніх юристів у процесі навчання та самостійності у прийнятті рішень.

Компетентнісний підхід передбачає формування певних компетентностей здобувачів освіти та значне посилення практичної спрямованості навчання. Оптимізація процесу формування професійної компетентності майбутніх юристів в Україні потребує пошуку та використання перспективних інноваційних технологій навчання. Згідно з досвідом багатьох країн світу, у тому числі й України, ефективним засобом покращення якості освіти є впровадження інформаційно-комунікаційних засобів навчання в освітній процес. Це сприятиме, зокрема, самостійності правників у пошуку та використанні інформації для розв'язання професійних задач.

Як зазначає Петро Ситник [2, с.113], «кожен фахівець-юрист повинен уміти працювати з нормативно-правовою базою, речовими доказами, архівними документами, вміти їх аналізувати, співставляти, знати на якому етапі (під час проведення слідства, під час судового процесу тощо) застосувати. Окрім письмових джерел, що несуть інформацію, юрист повинен вміти працювати з електронними носіями, зокрема добре володіти роботою в системі “Ліга-Закон”

та “I-Plex”, уміти складати фоторобот та проводити експертизу “Дактилоскопію” тощо».

Як підтвердження необхідності використання інформаційних технологій, у роботі Ірини Зошій знаходимо, що «методично-формульовальний блок моделі формування професійної компетентності майбутніх юристів передбачає використання сучасних інтернет-технологій та платформ для навчання, власних девайсів студентів тощо [1, с.125].

У навчальному плані підготовки бакалаврів є дисципліни, як орієнтовані на формування цифрової компетентності майбутніх бакалаврів права. Наприклад, у Національному університеті «Львівська політехніка» викладається дисципліна «Офісні інформаційні технології» (розробник – Олег Стечкевич, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти). Її метою є формування в здобувачів освіти теоретичної та практичної бази знань та навичок щодо раціонального використання засобів сучасних інформаційних технологій при розв’язуванні професійних завдань; розвиток в студентів вміння самостійно опановувати та раціонально використовувати програмні засоби різного призначення, цілеспрямовано шукати й систематизувати інформацію, використовувати електронні засоби обміну даними.

Починаючи з базових понять апаратного та програмного забезпечення, здобувачі освіти отримують знання для вибору необхідної конфігурації комп’ютера та програм, з якими працюватимуть для виконання професійних обов’язків. Особлива увага приділяється створенню та налаштуванню облікових записів на поштових серверах і профілів на різних програмних ресурсах з метою організації безконфліктної роботи. У процесі навчання формуються вміння роботи з електронною поштовою скринькою, фільтруванням листів, налаштування підписів, сповіщень тощо.

На наступному етапі студенти працюють з пошуковими системи, опановуючи правила ефективного пошуку інформації. Знайдену інформацію систематизують з використанням систем хмарного зберігання інформації (Google Диск), використовуючи онлайн сервіси роботи з PDF-файлами (поділ, об’єднання, накладання водяних знаків тощо).

Зважаючи на щоденну роботу правників з документами, наступна частина дисципліни присвячена створенню, редагуванню та форматуванню текстових документів (Microsoft Word, Google Документи); створенню, редагуванню та демонстрації презентацій (Microsoft PowerPoint, Google Презентації); створенню та редагуванню електронних таблиць (Microsoft Excel, Google Sheets). При цьому здійснюється порівняння програмного забезпечення, що дозволить вільно працювати з інтерфейсами різних розробників. Важливим елементом роботи юристів є вміння ефективного планування та збору даних, яке можна здійснити за допомогою цифрових інструментів (Google Keep, Google Календар, Google Форми) шляхом організації власного електронного нотатника, календарів для командної роботи, роботи з опитувальниками та QR-кодами.

На завершальному етапі вивчення дисципліни студенти працюють з інформаційними системи законодавчих органів, органів юстиції, органів судової влади, прокуратури, органів внутрішніх справ та інші. Розбираються з технічним та юридичним забезпеченням використання електронного підпису для реалізації захисту файлів та підтвердження особи.

На прикладі однієї дисципліни ми показали як можна ефективно використати всього 3 кредити, щоб майбутні бакалаври права сформували необхідний мінімум цифрових компетенцій для роботи в умовах діджиталізації професійної діяльності.

Література:

1. Зошій І. В. Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». – Національний університет «Острозька академія», Острог, 2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.oa.edu.ua/doc/dis/zohiy.pdf>

2. Ситник П. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів права в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/187547>

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ТА СТУДЕНТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ АДАПТАЦІЇ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ

Діана Попадюк

**Освітньо-професійна програма «Професійна освіта
(Цифрові технології)», бакалаврат, 3 курс**

diana.popadiuk.pts.2021@lpnu.ua

Науковий керівник: Наталія Чубінська

кандидат педагогічних наук

nataliia.b.chubinska@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Воєнні конфлікти та військові дії завжди ставали викликом для суспільства, руйнуючи не тільки фізичну інфраструктуру, але й соціокультурний ландшафт. Серед безлічі аспектів, що страждають у таких небезпечних обставинах, освіта і навчання визнаються одними з найбільш вразливих. Адаптація до викликів воєнного часу стає надзвичайно важливою задачею, і одним з ключових інструментів, які можуть допомогти в цьому процесі, є академічна мобільність педагогів і студентів.

Академічна мобільність – це процес, що передбачає переміщення студентів і викладачів між різними навчальними закладами та регіонами з метою отримання нового досвіду, знань та взаємного обміну культурними цінностями. У контексті воєнного часу академічна мобільність може відігравати роль надійного інструменту адаптації, сприяючи збереженню освітнього процесу, підтримці розвитку інтелектуального потенціалу суспільства і сприяючи відновленню освітньої системи після воєнних конфліктів [1].

Академічна мобільність під час воєнного конфлікту спонукає студентів і викладачів до творчого мислення та адаптивності. Вона допомагає розвивати нові ідеї, проекти та підходи до навчання і викладання, що може бути корисним для подальшого розвитку суспільства [2].

Хоча академічна мобільність є важливим інструментом, вона також стикається з різними викликами, такими як безпека та логістика. Проте, з

правильною підтримкою і координацією, цей інструмент може надати значний внесок у забезпечення стійкості та розвитку суспільства під час воєнного часу.

Розклад занять в умовах війни має бути гнучким та регулюватися залежно від поточної ситуації. Учитель має академічну свободу й може самостійно визначати кількість годин на вивчення тієї чи іншої теми, обирати програмне забезпечення, методи та форми організації навчальної діяльності учнів [3].

Сприяючи обміну знань, навичками і культурним досвідом, академічна мобільність допомагає зберегти і підтримати інтелектуальний потенціал суспільства під час кризових ситуацій. Вона сприяє зміцненню зв'язків між різними групами населення, культурами і країнами, що сприяє побудові миру та розумінню.

Крім того, академічна мобільність дозволяє студентам і викладачам вибирати стратегії виживання та росту, навіть в умовах надзвичайних обставин. Вона спонукає до творчого мислення, адаптивності та розширення горизонтів, створюючи можливості для розвитку нових ідей і проектів.

Отже, академічна мобільність виступає не лише як важливий засіб збереження освіти в часи воєнного конфлікту, але і як каталізатор для будівництва стійкого та розуміючого суспільства, готового подолати складні виклики майбутнього.

Література

1. Свириденко Д. Б. Ідея університету в XXI столітті: контекст академічної мобільності / Д.Б. Свириденко // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: [зб. наук. праць; вип. XXXII]. – К.: Міленіум, 2014. – С. 36-38.

2. Сокурянська Л.Г. Академічна мобільність українських студентів перед викликами сучасного світу: ризики академічної еміграції / Л.Г. Сокурянська, О.О. Дейнеко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – Харків: ХНУ, 2011. – №941. –С.239-240.

3. Як вчителю організувати свою роботу під час війни: рекомендації державної служби якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-vchitelyu-organizuvati-svoyu-robotu-p/>

**ДО ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗАЦІЇ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

освітньо-наукова програма

«Професійна освіта (за спеціалізаціями)», аспірантура, 2 курс

Давид Доктор

davyd.z.doktor@lpnu.ua

Науковий керівник:

Науковий керівник: Олександр Ієвлєв

доктор педагогічних наук, доцент

oleksandr.m.iievliev@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Гуманізації освітнього процесу є важливим завданням, що поставлено нашою державою та прописане у Державній національній програмі «Освіта» – «Україна XXI століття» (затверджена постановою Кабінету Міністрів України).

Програма передбачає подолання девальвації загальнолюдських гуманістичних цінностей та національного нігілізму, відірваності освіти від національних джерел. Наголошується, що гуманітаризація освіти покликана формувати цілісну картину світу, духовність, культуру особистості і планетарне мислення (2).

Відповідно до засад державної політики у сфері освіти, що прописані у Статті 6. «Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності» Закону України «Про освіту» - педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані настановленням й особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема до гуманізму (1).

На думку провідних вітчизняних науковців - на сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні відбувається становлення нової гуманістичної парадигми освіти – перехід до особистісно-орієнтованого навчання та виховання, що полягає у створенні максимально сприятливих умов для розвитку і саморозвитку особистості учня, виявлення та активного використання його індивідуальних особливостей у навчальній діяльності (6, С. 62).

Процеси гуманізації освіти масштабні та складні, це процеси морально-психологічної перебудови людини, внутрішньої переорієнтації системи духовних цінностей, усвідомлення власної гідності й цінності іншої людини, формування почуттів відповідальності та причетності до минулого, сучасного і майбутнього (8, С. 71).

Водночас, гуманістична освітня діяльність у ЗП(ПТ)О, як справедливо стверджує О. Мудренко, потребує системи відповідних, всебічно обґрунтованих і правильно організованих заходів. Всі вони – різні за змістом, формою, підходом, емоційним забарвленням – повинні мати внутрішній зв'язок, доповнювати і бути спрямованими на розв'язання головного завдання – виховання загальнолюдських якостей та всебічний розвиток особистості вихованця (5).

Виховання учнів закладі професійної освіти в процесі оволодіння професією, що передбачає побудову навчально-виховного процесу на засадах демократизації і гуманізації стосунків між педагогами та учнями, а також учнівського самоврядування і співуправління з урахуванням інтересів, нахилів і здібностей підлітків (7, с. 15), що покладено на педагогів професійного навчання.

Розвитку гуманістичної спрямованості майбутніх педагогів професійного навчання, як зазначає І. Учитель сприяють: гуманізація процесу підготовки, практико-орієнтоване навчання на заняттях з педагогічних дисциплін, вивчення провідного педагогічного досвіду, використання інноваційних методів навчання (11, С. 73).

Гуманізація змісту освіти, за О. Ієвлєвим, відіграє важливу роль у становленні особистості майбутнього викладача, сприяє особистісно-центрованій (особистісно-паритетній) взаємодії учасників освітнього процесу, подоланню вузькотехнократичного мислення майбутніх викладачів без базової педагогічної освіти, що пов'язане з реалізацією ідей гуманітаризації (9, с. 136).

Гуманізацію освітнього процесу закладу професійної освіти забезпечує його гуманітаризація. Гуманітаризація – це підвищення питомої ваги соціально-економічних і інших гуманітарних навчальних дисциплін, удосконалення їх змісту й методики викладання з метою формування та забезпечення розвитку високих моральних якостей випускників вищих технічних навчальних закладів (4; 12).

Погоджуємося із думкою педагогів-практиків, що завдання шкільного виховання на сучасному етапі полягає переважно у створенні в закладах освіти адекватних умов, які б сприяли активації вищих потреб особистості школярів, а гуманізація освітнього процесу є засобом попередження правопорушень серед школярів (10). Зазначимо, що кримінологічною інновацією, як вказують О. Бандурка та О.Литвинов, є ідеологія (гуманізація протидії злочинності) (3).

Таким чином гуманізація освітнього процесу в закладі професійної освіти потребує створення системи відповідних, всебічно обґрунтованих і правильно організованих заходів для виховання загальнолюдських якостей та всебічний розвиток особистості вихованця із врахування його формального і неформального статусу (ролі) у колективі. Гуманізація освітнього процесу є засобом попередження правопорушень та протидії організованої злочинності. Гуманізація освітнього процесу у великому ступені реалізується через його гуманітаризацію. Тому подальші дослідження буде присвячено аналізу змісту навчальних дисциплін закладу професійної освіти.

Література

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-19. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39, ст. 380. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (дата звернення: 01.09.2023).

2. Постанова Кабінету міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896 «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (дата звернення: 03.09.2023).

3. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Про кримінологічні інновації та деякі невтішні результати їх упровадження. *Злочинність і протидія їй в умовах*

сингулярності: тенденції та інновації : зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті члена Правління Кримінологічної асоціації України, професора Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків, 16 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2021. 464 с.

4. Гончаренко С.У. І все таки – гуманізація. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 1. С.3 - 7.

5. Гуманізація освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: Методична розробка. Уклачач Мудренко О.З. Ужгородське вище комерційне училище ДТЕУ. 2022. URL: <https://naurok.com.ua/gumanizaciya-osvitnogo-procesu-v-zakladah-profesiyno-profesiyno-tehnichno-osviti-301292.html> (дата звернення: 03.09.2023).

6. Гуманізація професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в освітньому просторі ВНЗ : моногр. / С. І. Якименко, І. В. Казанжи та ін. ; за заг. ред. С. І. Якименко. Миколаїв: СПД Румянцева, 2017. 119 с.

7. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Навчально-виховний процес у професійно-технічних закладах / за ред. проф. Р.С. Гуревича. Вінниця: ТОВ «Планер», 2010. – 330 с.

8. Жванія О.І. Гуманізація навчально-виховного процесу – основа розвитку особистості студента. *The driving force of science and trends in its development. Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. (Coventry, United Kingdom). Vol. 2. January 29. 2021. P. 69-71. URL: <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/8011/1/> (дата звернення: 05.09.2023).

9. Ієвлев О. М. Професійно-педагогічна мобільність майбутнього викладача: теорія і практика: моногр. Хмельницький: ФОП Бідюк Є. І., 2020. 211 с.

10. Несух Ю.І., Гуманізація навчально-виховного процесу – як засіб попередження правопорушень серед школярів. доповідь на педраді. Мукачівська спеціальна школа і-ііі ступенів Закарпатської обласної ради. 19.03.2009 р <http://mukachevo-speczosh.edukit.uz.ua/Files/downloadcenter/> (дата звернення: 05.09.2023).

11. Учитель І. Розвиток гуманістичної спрямованості майбутнього педагога професійного навчання. *Наукові записки*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Вип. 9. С. 70 – 73.

12. Чистовська І. П. Гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу у вищих технічних навчальних закладах. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. 2008. № 1(22). С.191–193. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/8790/1/35.pdf> (дата звернення: 05.09.2023).

ЗАВДАННЯ І КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА

Ганна Шевчук

кандидат історичних наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0000-0002-9688-2305, shevchukganna@ukr.net

В умовах воєнного стану освітяни мають широкий спектр завдань, обов'язків та відповідальності. При цьому пріоритетами сфери вищої освіти у воєнний період є безпека та якість освітнього процесу. Тому сучасний викладач – це той, який вдосконалює свою професійну компетентність відповідно до вимог часу, здійснює освітню діяльність згідно з правилами безпеки, відкритий до використання нових методів, підходів і технологій навчання, розвиває і мотивує молодь до знань, створює навчальну атмосферу, де студенти можуть розкрити свій потенціал.

Пандемія, воєнний стан, швидкий перехід на дистанційне навчання загострили потребу у високій професійній компетентності викладача і загалом вплинули на роль педагога, надаючи їй новітнього сенсу. Викладач виконує роль наставника та консультанта для молоді, допомагає студентам із числа внутрішньо переміщених осіб з адаптацією до нового закладу, надає поради щодо навчання, кар'єрного розвитку та особистісного зростання. Також потрібно говорити про емоційний стан, психологічну стійкість викладачів і вміння надати необхідну підтримку студентам, допомагати їм справлятися зі стресом та адаптуватися до нинішніх реалій.

Однією з важливих функцій викладача в умовах повномасштабного вторгнення російських військ в Україну є виховна. Виховна діяльність сучасного викладача орієнтована на формування патріотизму, активної громадянської позиції, морально-етичних цінностей, розвитку критичного мислення, здатності до об'єктивного оцінювання інформації, що допомагає їм адаптуватися до нинішніх реалій.

В умовах війни викладачі відіграють надзвичайно важливу роль у вихованні й формуванні цінностей студентів. Вони впливають на розвиток у здобувачів освіти любові до своєї країни, до обраного фаху, патріотичної

свідомості, активної громадянської позиції, готовності до захисту національних інтересів, навичок критичного мислення, бажання професійно зростати. Саме на них покладено пріоритетне завдання – формування фахівців нової генерації, успішних та патріотично свідомих громадян, від яких залежить майбутнє держави.

Повномасштабна війна, повітряні тривоги, відключення електроенергії внаслідок ракетних обстрілів критичної інфраструктури, вимушене переміщення науково-педагогічних працівників у межах країни та за кордон впливають на освітній процес і відповідно на якість знань здобувачів освіти. Якість освіти у ЗВО залежить від багатьох чинників, зокрема від того, як керівник організує освітній процес, від безпечності освітнього простору, фінансування закладу, доступу викладачів до необхідних для організації освітньої діяльності технологій і засобів, професійності й мотивації науково-педагогічного колективу, дотримання академічної доброчесності, психологічної атмосфери тощо. Але ключова роль в освітньому процесі належить викладачеві, від компетентності якого залежить і ефективне використання технологій навчання, і досягнення освітніх цілей загалом.

Більшість дослідників дотримуються думки, що при визначенні поняття професійної компетентності потрібно говорити не лише про знання, вміння та навички, а й про інші складники, зокрема мотиваційний та особистісний. Тобто професійна компетентність включає не лише академічну підготовку та знання у відповідній сфері, а й здатність ефективно передавати ці знання студентам і створювати сприятливу навчальну атмосферу.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічні та педагогічні працівники зобов'язані забезпечувати викладання на високому рівні навчальних дисциплін, провадити наукову діяльність, підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність тощо [Закон України «Про вищу освіту», 2014]. Тобто викладач має постійно розвиватися та бути готовим адаптуватися до змін у сфері освіти, технологіях і методиках навчання, оновлювати знання з фаху, відстежувати нові тенденції й розробки з дисциплін.

І тут доцільно говорити про подвійне значення мотиваційного компонента: викладач має бути сам умотивованим до професійного розвитку і водночас мотивувати студентів до здобуття знань, підвищувати їхню зацікавленість до обраної спеціальності.

Говорячи про особистісний складник професійної компетентності, то викладач повинен розвивати здатність ефективно комунікувати зі студентами та колегами, виявляти толерантність, емпатію й культуру спілкування. Ці навички є особливо важливими для створення сприятливого освітнього простору у военний час, коли учасники освітнього процесу потребують психологічної підтримки та допомоги у подоланні стресу.

Викладач має виявляти гнучкість і толерантність до різних підходів та потреб студентів. Урахування індивідуальних особливостей і потреб здобувачів вищої освіти є надзвичайно важливим завданням у нинішніх умовах, коли студенти знаходяться в різних життєвих обставинах, мають психологічні травми, деякі з них не мають повноцінного доступу до засобів і технологій навчання.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки як одну з операційних цілей для забезпечення привабливості ЗВО визначено реалізацію принципу студентоцентризму [Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, 2022]. Студентоцентрований підхід є сприятливим для активного залучення студентів в освітній процес, розвитку їхніх навичок критичного мислення, підвищення навчальної мотивації, глибокого розуміння навчального матеріалу.

Література

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 10.08.2023).
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення 10.08.2023).

**СТРУКТУРНО-КРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ЦИФРОВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ДО ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ)»
ЯК МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ**

Сергій Бубній

освітньо-наукова програма

«Професійна освіта (за спеціалізаціями)», аспірантура, 2 курс

bubniy1995@gmail.com

Науковий керівник: Олександр Ієвлєв

доктор педагогічних наук, доцент

oleksandr.m.iievliev@lpnu.ua

Національний університет “Львівська політехніка”

Сучасний світ, що динамічно розвивається і вимагає від фахівців глибокого розуміння цифрових технологій, адже технічний прогрес впливає на всі сфери життя. Бакалаври професійної освіти повинні високий рівень цифрової компетентності. Слід вказати, що у 2021 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року, що підкреслює особливу важливість цієї проблеми.

У контексті професійної освіти спеціалізації "Цифрові технології", при вивченні фахових дисциплін, це стає невід'ємною частиною підготовки фахівців.

До структурно-компонентного складу цифрової компетентності можна віднести такі компоненти:

- Теоретичний компонент: знання та розуміння основних принципів роботи цифрових технологій, алгоритмізації та програмування.
- Практичний компонент: навички застосування цифрових інструментів у професійній діяльності, в тому числі при плануванні та проведенні уроків дистанційного навчання.
- Соціокомунікативний компонент: здатність взаємодіяти в цифровому середовищі, утворювати та участь в професійних спільнотах, ефективно спілкуватися та співпрацювати он-лайн.

- Рефлексивний компонент: самооцінка, критичне мислення та аналіз власних цифрових навичок, постійний професійний розвиток в цифровій сфері.

- Мотиваційно-ціннісний компонент: динамічна комбінація знань, умінь, мотивації і відповідальності педагога, що забезпечує його мотивацію щодо використання цифрових технологій та постійного професійного розвитку в процесі педагогічної діяльності (Рубльова, 2022).

Критерії та рівні сформованості цифрової компетентності:

Початковий рівень.

- Вміння використовувати базові цифрові інструменти (наприклад, текстові редактори).

- Основна здатність пошуку інформації в Інтернеті (освітніх платформах, порталах тощо).

- Обмежене розуміння безпеки в цифровому середовищі.

- Низький рівень мотивації до педагогічної діяльності.

Середній рівень.

- Впевнене використання різноманітних програмних продуктів, інструментів для аналізу та обробки даних.

- Здатність використовувати цифрові технології для реалізації професійних завдань, таких як проектування, моделювання тощо.

- Розуміння основ цифрової етики і безпеки (Ribble, 2011).

- Середній рівень мотивації до педагогічної діяльності.

Високий рівень.

- Майстерність використання спеціалізованих програмних рішень.

- Здатність адаптуватися до нових цифрових технологій і їх використання у професійній діяльності.

- Глибоке розуміння етичних, соціальних та правових аспектів цифрового середовища.

- Високий рівень мотивації до педагогічної діяльності.

Відповідно в умовах інформаційного суспільства під час війни майбутній викладач має мати високий рівень сформованості цифрової компетентності.

Таким чином формування цифрової компетентності в майбутніх викладачів (інформатики; інформаційних технологій, робототехніки тощо) є ключовим аспектом сучасної професійної підготовки, що забезпечує успішну адаптацію до вимог ринку праці та ефективне використання цифрових технологій у освітньому процесі. Постійний розвиток та вдосконалення цих навичок дасть можливість адаптуватися до змін у світі технологій та забезпечити високий рівень професійної підготовки майбутнім викладачам.

Література

1. Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року (2021). Розпорядження Кабінету Міністрів України від. 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/kabmin-skhvaliv-kontseptsiyu-rozvitku-tsifrovikh-kompetentnostey-do-2025-roku/Dodatok-2.pdf
2. Рубльова Н. О. (2022). Структурно-компонентна характеристика цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. Наукові інновації та передові технології: наук. журн. Київ: Видавнича група «Наукові перспективи». 9. 187-197.
3. Ferrari, A. (2013). DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe.
4. Puentedura, R. R. (2012). The SAMR model: Background and exemplars.
5. Selwyn, N. (2011). Schools and schooling in the digital age: A critical analysis.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У ПОЛЬЩІ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Назар Малець

освітньо-наукова програма “Освітні, педагогічні науки”,

аспірантура, 2 курс

nazar.r.malets@lpnu.ua

Науковий керівник: Любов Дольнікова

кандидат педагогічних наук, доцент

lubov.v.dolnikova@lpnu.ua

Національний університет “Львівська політехніка”

В умовах сьогодення поняття якості освіти стає пріоритетним завданням держави, адже забезпечення якісної освіти є передумовою забезпечення основоположних прав людини, зокрема щодо реалізації права громадян на освіту. На забезпечення та реалізацію даного права держава спрямовує значні матеріальна, кадрові та наукові ресурси. А проблематику підвищення якості освіти досліджено, як на національному так і міжнародному рівні. Зокрема питаннями підвищення якості освіти займалися такі вчені, як В. Бегей, Є. Березняк, В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, В. Зверева, Ю. Конаржевський, Т. Лукіна, Н. Островерхова, В. Панасюк, В. Пікельна, М. Поташник, А. Субетто, Т. Шамовата ін. Більшість науковців і практиків, які працюють у галузі освіти, вважають проблему підвищення якості освіти центральною для реформування освіти в цілому.

Міжнародною організацією зі стандартизації ІСО прийняте таке визначення якості: «Якість – сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби» [1, с. 2]. Якість розглядається не тільки як результат діяльності, а і як можливості його досягнення у вигляді внутрішнього потенціалу та зовнішніх умов, а також як процес формування характеристик [1, с. 3].

Щодо дослідження освіти дорослих у Польщі то існує багато понять і термінів у сфері політики освіти дорослих, які, залежно від середовища та контексту, в якому вони використовуються, можна розуміти по-різному. Це стосується, зокрема, освіти дорослих та їх навчання. Спроби вкоренити концепції у сфері освіти, які відповідають європейським дефініціям навчання впродовж життя, включаючи навчання дорослих. Починаючи з 2013 року уряд

Польщі ухвалив нові стратегічні документи: «Перспектива навчання впродовж життя» та «Стратегія розвитку людського капіталу», які визначають основні поняття політики навчання впродовж життя [2].

Ключовим фактором у реалізації ідеї навчання впродовж життя є професійні навички та створення умов і можливостей для їх розвитку, необхідних для зміцнення соціального капіталу, економічного зростання та високої якості життя.

Досягненням Польщі у 2019 році створенні інтегрованої стратегії розвитку професійних навичок, яка охоплює всю систему освіти та навчання, стало прийняття загальної частини Інтегрованої стратегії професійних навичок до 2030 року. Консультації щодо наслідків роботи над Інтегрованою стратегією навичок 2030 проводилися на всіх етапах процесу її створення та охопили представників кількох десятків різних інституцій.

Польща взяла на себе зобов'язання розробити стратегію професійних навичок відповідно до положень розділу Угоди Партнерство - «Основна ціль: Інвестиції в освіту, підготовку та професійну підготовку для отримання професійних навичок і навчання впродовж життя». Інтегрована стратегія розвитку професійних навичок забезпечує їх в освіті та навчанні, включаючи формальну освіту (загальну та професійну, вища освіта), неформальна освіта та неформальне навчання. Прийнята стратегія враховує попит на конкретні професійні навички, їх доступність, адаптацію до потреб ринку праці та економіки, а також систему управління та координації в цих галузях.

Інтегрована стратегія професійних навичок враховує вимоги, пов'язані з моделлю соціально-економічного розвитку країни, прийнятої в польській системі управління розвитком. Згідно з визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), це має надати країнам та їх економіці стратегічний підхід до створення, підтримки і використання свого людського капіталу для збільшення зайнятості та економічного зростання, а також для їх участі у сприянні соціального залучення [3].

У 2021/2022 навчальному році, важливим фактором, який впливав на хід як навчання дорослих, так і роботи над документами у сфері освіти, особливо тими, що потребують широкої співпраці та численних консультацій, стали

рішення, запроваджені на період тимчасового обмеження функціонування підрозділів системи освіти у тому числі закладів вищої освіти і науки та інших навчальних закладів, а також роботодавців у зв'язку із запобіганням, протидією та боротьбою з COVID-19. Багато разів, залежно від епідемічної ситуації, онлайн, гібридні чи стаціонарні заняття обмежувалися або відновлювалися. Це вплинуло як на організацію освітнього процесу, так і на його учасників. Пріоритетними стали заняття з використанням методів і прийомів дистанційного навчання.

Заняття, проведені за методами та формами дистанційного навчання, проводились за допомогою Інтегрованої освітньої платформи (<https://zpe.gov.pl/>) (надані Міністром освіти Польщі), матеріали, розміщені на веб-сайтах, програми суспільного телебачення та радіо та інші матеріали, зазначені педагогами. Варто зазначити, що в освіті дорослих методи та техніки дистанційного навчання вже були одним із методів навчання [4].

Під безперервною освітою, визначеною в Законі про освіту (зведений текст від 18 травня 2021 р., п. 1082, ст. 4 розд. 30), розуміється освіта в школах для дорослих, середніх професійно-технічних закладах і закладах вищої освіти, це отримання та поповнення знань, умінь і професійних навичок у позакласній формі навчання, особами, які виконали навчальну програму. Як видно із статистичних даних опитування, зацікавленими у професійній освіті та навчанні є доросле населення Польщі старше 18 років.

Організування освіти та навчання дорослих Польщі, виходить далеко за межі професійно-технічної освіти та вищої освіти та традиційних курсів навчання, спрямованих на отримання кваліфікації, вона також організовується в робочому середовищі як практичне навчання, а також в організованих формах діяльності громад.

У Польщі немає повного визначення «освіта та навчання дорослих», що з одного боку, може бути результатом дуже широкого концептуального охоплення цієї освіти, а з іншого боку, через неможливість прописати освіту та навчання, або значну її частину, до однієї адміністративної структури.

Навчання дорослих розуміється як навчання в періоді дорослого життя, що становить навчання впродовж життя в різних формах і місцях у

формальному, неформальному та інформальному контекстах. У цьому контексті навчання дорослих включається в низку освітніх заходів, які супроводжують все життя людини з ранніх років до глибокої старості. У такому розумінні навчання дорослих ключову роль відіграють наявні, розвинуті та набуті професійні навички. У стратегічних документах, що було особливо наголошено в Стратегії інтегрованих професійних навичок до 2030 року, що розвиток навичок, базових, звичайних чи професійних тісно пов'язано з навчанням упродовж життя та в його різних контекстах: особистому, сімейному, соціальному та професійному [5].

Отже провівши аналіз літератури та нормативних документів Міністерства освіти Польщі, щодо забезпечення освіти дорослих, можна зробити висновок, що доросле населення Польщі більше займаються самоосвітою або неформальним навчанням. Самоосвітою займаються переважно молоді та освічені громадяни і частіше це мешканці міста. Найпопулярнішими методами самоосвіти були використання Інтернету/комп'ютерних програм, використання книжкової, журнальної продукції, а також за допомогою членів сім'ї, які мають вищу освіту.

Література

1. Бутанова Н. О. Сутність та структура поняття «якість освітнього процесу» у філософській та психолого-педагогічній літературі. [Електронний ресурс] / Н. О. Бутова. – Режим доступу до ресурсу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12bnotpl.pdf>.
2. „Perspektywa uczenia sie przez cate zycie”, ktory zostal przyjety przez Rade Ministrow we wrzesniu 2013 r. <https://www.gov.pl/web/edukacja/perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie>.
3. Zintegrowana Strategia Umiejetnosci 2030. <https://efs.mein.gov.pl/wp-content/uploads/2019/08/Zintegrowana-Strategia-Umiej%C4%99tno%C5%9Bci-2030-cz%C4%99%C5%9B%C4%87-og%C3%B3lna.pdf>
4. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000493> (доступ на 23 серпня 2021 р.)
5. Zdefiniowane w ustawie Prawo oswiatowe (tekst jednolity z dnia 18.05.2021r. poz. 1082., art. 4 ust. 30), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170000059>

ЯК ВИКОРИСТОВУВАТИ ПРОГНОСТИКУ В ОСВІТІ

Василь Салабай

освітньо-наукова програма

«Професійна освіта (за спеціалізаціями)», аспірантура, 2 курс

salabayvasyl@gmail.com

Науковий керівник: Олександр Ієвлєв

доктор педагогічних наук, доцент

oleksandr.m.iievliev@lpnu.ua

Національний університет “Львівська політехніка”

Проблеми загально-філософського та освітнього прогнозування висвітлені в працях таких авторів, як С. Батишев, А. Беляєва, І. Бестужева-Лади, Б. Гершунський, С. Маркова, В. Монахов, Н. Нащокіна, О. Сєдих та інші. Значний інтерес для вивчення цієї теми виявляють публікації С. Гончаренка, Р. Гуревича, І. Зязюна, М. Кларіна, М. Лещенка, В. Міхеєва, Н. Ничкало, З. Резніченка, О. Савченка, Т. Стефановської, Г. Тарасенка.

Сучасні аспекти теорії та методики прогнозування в професійно-технічній освіті обговорюються в роботах Ю. Зіньковського, Я. Камінецького, І. Козловської, А. Литвина, Н. Мойсеюка, М. Сметанського, О. Шестопалюка.

Основу педагогічного прогнозування складають ряд загальних і спеціальних принципів, які визначають його основні принципи. До загальних методологічних принципів можна віднести такі: об'єктивність, можливість пізнання, детермінізм, розвиток, історизм, єдність теорії і практики [2, с. 111].

Принцип об'єктивності спрямований на вирішення конфліктів між об'єктивним характером наукових знань, отриманих під час прогнозування, і суб'єктивним характером прогностичної діяльності, яка включає творчий внесок суб'єктів прогнозування у вивчення складних педагогічних явищ і процесів.

Принцип пізнання спрямований на розв'язання проблеми перевірки та підтвердження педагогічних прогнозів. Виконання цього принципу дозволяє не

лише зробити висновки щодо достовірності результатів прогнозування, але й обґрунтувати його доцільність, надійність і практичну застосовність.

Принцип детермінізму відображає існування об'єктивних зв'язків між педагогічними явищами, процесами і закономірностями. З урахуванням того, що педагогічні явища і процеси можуть бути багатовимірними, важливо виокремити головну сутність об'єкта прогнозування.

Однією з головних цілей прогностики в освіті є забезпечення розвитку ефективних освітніх систем. Це означає, що прогностика допомагає ідентифікувати потреби учнів, аналізувати ресурси та можливості навчальних закладів і розробляти стратегії, спрямовані на забезпечення якісної освіти для всіх.

Засобами прогностики в освіті є різні методи та інструменти, такі як статистичний аналіз, анкетування, соціологічні дослідження, експертні оцінки та інші. За допомогою цих засобів можна зібрати, обробити та аналізувати великі обсяги даних для виявлення тенденцій та закономірностей в освітньому процесі.

Прогностика в освіті також допомагає визначити потреби в подальшому професійному розвитку вчителів та інших фахівців в освітній сфері. З ростом технологій і змінами в суспільстві важливо надавати освітянам можливість оновлювати свої знання і навички для ефективного виконання своїх обов'язків.

Майбутнє освіти також залежить від прогностики. За її допомогою можна визначити, які компетенції та навички будуть необхідні учням у майбутньому, і розробити відповідні навчальні програми та методи навчання.

Прогностика в освіті є невід'ємною частиною стратегічного планування в освітній сфері. Вона допомагає уникнути негативних наслідків непередбачених змін і реагувати на виклики та можливості, які виникають у сучасному світі.

Ефективність прогностичного дослідження залежить від врахування специфічних особливостей об'єкта прогнозування. З цієї причини в дослідженні

важливо використовувати ряд принципів спеціального призначення, включаючи принципи дослідницької доказовості, понятійно-термінологічної однозначності та точності, цілісності та системності, неперервності, варіативності, дослідно-експериментальної верифікації та практичної спрямованості [3, с. 46].

Прогностика – це наука, яка допомагає передбачати майбутні результати на основі аналізу даних. В останні роки прогностика стала популярною інструментом в освіті, дозволяючи покращити якість навчання та отримати більш точні результати.

Один з основних способів використання прогностики в освіті – це передбачення успішності студентів. Збираючи дані про навчальні досягнення, поведінку та інші фактори, можна створити модель, яка прогнозує ймовірність отримання високої оцінки. Це дозволяє вчасно виявити проблеми та запропонувати студентам додаткову підтримку, щоб вони могли досягти кращих результатів.

Крім того, прогностика може бути використана для планування курсів та навчальних програм. Аналізуючи дані про популярність різних предметів, можна зробити прогноз, які курси будуть необхідні в майбутньому. Це допомагає закладам освіти повніше задовольнити потреби студентів та підготувати їх до майбутніх викликів.

Застосування прогностики в освіті також може допомогти виявити тенденції у стані навчання, що дозволяє вчасно реагувати на потреби студентів і вносити відповідні зміни в педагогічний процес. Наприклад, аналізуючи дані про відвідуваність занять, можна виявити проблемні групи студентів та розробити індивідуальний підхід до них.

Прогностика може бути також корисною в процесі набору персоналу в навчальні заклади. Аналізуючи дані про працівників, можна передбачити їхню ефективність та спрогнозувати, які особи найкраще підійдуть для конкретної

посади. Це допомагає зменшити ризик неправильного вибору кандидатів і забезпечити оптимальне функціонування навчальних закладів [1, с. 169].

Однак, використання прогностики в освіті також має свої обмеження. Дані, що використовуються для прогнозування, можуть бути неточними або неповними, що може призвести до неточних прогнозів. Крім того, прогностика не враховує індивідуальні особливості студента, які можуть значно впливати на його успішність.

Тому, використання прогностики в освіті має великий потенціал для поліпшення освітнього процесу. Вона дозволяє передбачити успішність студентів, планувати курси і навчальні програми, виявляти тенденції у стані навчання та ефективно використовувати персонал. Водночас, необхідно пам'ятати про обмеження прогностики та враховувати індивідуальні особливості кожного студента.

Література

1. Коляда М. Г. Педагогічне прогнозування: теоретико-методологічний аспект: Монографія. Донецьк : Вид-во «Ноулідж», 2014. 320 с.
2. Онищук Л. А. Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, 2016. 36 с.
3. Топузов О. М. Педагогічна прогностика: теоретико-методична основа прогнозування розвитку педагогічних наук і педагогічної практики. Рідна школа. 2014. № 7. С. 32 - 38.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК
Володимир Пастернак
освітньо-професійна програма
«Освітні педагогічні науки», аспірантура, 2 курс
volodymyr.v.pasternak@lpnu.ua
Науковий керівник: Олег Стечкевич
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
olegykste@gmail.com
Національний університет «Львівська політехніка»

На сучасному етапі відбуваються суттєві зміни в способах швидкого поширення та використання інформації, що призводить до розвитку нових освітніх технологій та популярності дистанційного навчання в Україні. Особливо важливою стала ця форма освіти після подій 2020 року, коли через пандемію COVID-19 було тимчасово припинено очне навчання і дистанційне навчання стало головним способом навчання. Раніше дистанційне навчання використовувалося переважно для дорослих, які бажали розширити свої знання в певній галузі. Проте, дистанційне навчання - не заміна очному навчанню, оскільки учні повинні брати участь в шкільному житті, спілкуватися з однолітками та розвиватися не лише у знаннях, а й у соціальних навичках. Але карантин та інші негативні обставини значно ускладнили навчальний процес для учнів, студентів та вчителів. Для успішного дистанційного навчання важлива постійна комунікація та зворотний зв'язок між усіма учасниками навчального процесу. Вчителі повинні пояснювати навчальний матеріал за допомогою цифрових технологій, контролювати виконання завдань та надавати допомогу при їх вирішенні. Саме тому сучасні педагоги мають вивчати технології дистанційного навчання, які постійно розвиваються. Дистанційне навчання, як його розуміють сьогодні, з'явилося недавно і базується на передовому педагогічному та методичному досвіді, накопиченому освітніми інституціями у всьому світі, а також на використанні новітніх технологій в освіті. Дистанційне навчання, яке залежить від розвитку інтернет-технологій, стало популярною формою освіти зі своїми власними

характеристиками, принципами та методиками. Україна також приділяє велику увагу розвитку дистанційного навчання, що сприяє його успішній реалізації. Законодавство України в сфері інформатизації суспільства включає Державну національну політику "Освіта" (Україна ХХІ століття), Закон "Про Національну програму інформатизації", Указ Президента "Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні", "Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні", "Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти" і багато інших. В Законі "Про вищу освіту" дистанційне навчання визнається однією з форм сучасного навчання, разом з очною, заочною та екстернатною. "Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти" і "Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні" регулюють права та обов'язки учасників навчального процесу.

У «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні» дистанційне навчання описується як система технологій, яка забезпечує оперативну доставку достатньої кількості навчального матеріалу учням, інтерактивну взаємодію між викладачами і студентами під час навчального процесу, а також надання резерву самостійної роботи для засвоєння матеріалу [2].

В. Биков розрізняє кілька видів дистанційного навчання [1, с. 98-99]:

- Дистанційне навчання - особлива форма інституалізації та втілення навчально-виховного процесу, при якій учасники навчання взаємодіють принципово і, в основному, за межами учбових приміщень.

- Традиційне дистанційне навчання - це тип дистанційного навчання, при якому взаємодія між учасниками та ініціаторами навчального процесу відбувається асинхронно у часі, і активно використовується система транспорту для постачання навчального матеріалу та інших інформаційних об'єктів за допомогою телефонного, телеграфного або поштового зв'язку.

У новому «Положенні про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», затвердженому наказом МОН від 8 вересня 2020 року

№1115: «дистанційне навчання - організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій» [4, с. 1]. Це Положення також визначає механізм забезпечення здобуття повної загальної середньої освіти за дистанційною формою, а також використання технологій дистанційного навчання під час організації здобуття освіти за різними формами в закладах освіти, які забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти.

Дистанційне навчання передбачає доступ до Інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, ноутбук, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також володіння педагогами технологіями дистанційної освіти.

Дистанційне навчання ставить перед собою ряд викликів.

1. Здатність учнів до самоосвіти.
2. Умотивованість учнів.
3. Комунікація в процесі дистанційного навчання: між учителем і учнями, учнів між собою.
4. Індивідуалізація навчання, що є однією з головних переваг і принципів дистанційного навчання, тобто можливість для кожного учня самостійно обирати темп навчання, час проведення занять і виконання завдань тощо.
5. Необхідність ідентифікації учнів. Дистанційне навчання надає більше можливостей для фальсифікації результатів (адже можливе виконання завдань іншою людиною).
7. Сформованість певного рівня умінь щодо використання цифрових технологій.
8. Відсутність єдиної уніфікованої електронної платформи для навчання. Адже в процесі дистанційного навчання учитель може використовувати різноманітні онлайн-сервіси, які він опанував. [3].

Це далеко не повний перелік викликів, з якими зіткнулися учителі і учні в період карантину під час дистанційного навчання.

У сучасному світі дистанційне навчання реалізується за допомогою різних технологій, які відрізняються у формі подання навчальних матеріалів, наявності посередника в системі навчання, використанні телекомунікацій та персональних комп'ютерів, організації контролю учбового процесу, та ступені впровадження традиційних методів ведення освіти [7].

Організація якісного масового дистанційного навчання - складний і множинний процес, який наразі знаходиться лише на початковій стадії розвитку. Але систематична та наполеглива робота щодо впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес допоможе в майбутньому досягнути позитивних результатів.

Література

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.

2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні року: постанова Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2000 р. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.

3. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році: методичні рекомендації / за заг. ред. В.І. Шуляра. Миколаїв: ОППО, 2020. 108 с.

4. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти: затверджено наказом МОН від 8 вересня 2020 року. №1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

5. Толочко В.М. Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні: URL: http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анастасія Чубінська

**кафедра музикознавства, композиції, вокалу та диригування
спеціальність “Академічний спів”, бакалаврат, 3 курс**

chub.anastasiiia@gmail.com

Науковий керівник: Ірина Куриляк

**доктор філософії, доцент кафедри хорового та оперно-симфонічного
диригування**

Львівська національна музична академія імені М. Лисенка

kuryliak.iryana@lnma.edu.ua

Зважаючи на складне воєнно-політичне та економічне становище в Україні, виховання справжніх патріотів є одним з найважливіших напрямків в системі освіти. Особливу увагу слід звернути на виховання молоді, що призвело до розробки кількох важливих документів, таких як "Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави", "Концепція патріотичного виховання учнівської молоді", "Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді" та інших.

Один з невід'ємних елементів патріотичного виховання, особливо в умовах війни, є військово-патріотичне виховання, яке спрямоване на формування у молодих людей готовності до захисту Вітчизни [6]. Тому, педагогічні засади повинні зосередитись на підвищенні ефективності військово-патріотичного виховання студентів і подальшому науковому дослідженні.

У переважній більшості наукових джерел, де визначено зміст понять «патріот», «патріотизм», підкреслено значення любові до батьківщини, до рідної домівки, до свого найближчого оточення. Сучасне розуміння патріотизму багато в чому спирається на ідеї християнства як вищого блага, що не розділяє, а з'єднує людей. Це відображає духовно-моральну сутність патріотизму [8, с. 8].

На особистісному рівні патріотизм є важливим і стійким аспектом характеру людини, який проявляється в її свідомості, моральних ідеалах, цінностях, а також в реальних діях і поведінці [2, с. 24]. Таким чином,

патріотизм можна розглядати як моральну якість та орієнтир, яке є складним явищем у духовному житті людини і спільноти. Воно відображається у свідомості як на особистому, так і на суспільному рівні, об'єднує людей і є важливим фактором усвідомлення загальнолюдських цінностей студентською молоддю [1, с. 18].

Результати аналізу наукових джерел з філософії, психології та педагогіки підтверджують, що патріотизм являє собою духовно-моральну якість особистості, яка виявляється у кількох аспектах. По-перше, це здатність ідентифікувати себе зі своїм народом та громадянами своєї держави. По-друге, це безкорислива любов та вірність рідній батьківщині, постійне підтримання духовного зв'язку з нею. По-третє, це моральна відповідальність за долю своєї батьківщини та готовність захищати її національні інтереси. По-четверте, це вшанування рідної мови, культури свого народу, а також поширення національних надбань. По-п'яте, це постійне цілеспрямоване духовне, моральне та інтелектуальне самовдосконалення з метою зміцнення могутності, суверенності та демократичності вітчизни як правової держави. Нарешті, це здатність поважати не тільки свій народ, а й інші народи.

Любов до рідної природи є ще одним важливим аспектом патріотичного виховання. Вона виявляється усвідомленням і поважанням природних багатств своєї країни, збереженням їх для майбутніх поколінь. Особливо виявляються патріотичні почуття тоді, коли Батьківщині загрожують негативні обставини, такі як природні катастрофи, кризи, революції, війни та інші. У таких часах патріотизм набуває особливого значення.

Патріотичне виховання є суттєвою частиною національного виховання, його основною метою є формування самодостатніх громадян-патріотів, гуманістів і демократів, які готові виконувати громадянські і конституційні обов'язки. Це також означає успадкування духовних і культурних цінностей українського народу, розвиток високої культури взаємин [6]

У педагогіці патріотичне виховання означає діяльність державних органів, громадських організацій та інших структур щодо формування в молоді громадянської свідомості, вірності Батьківщині та готовності виконувати громадянські обов'язки. Це комплексний педагогічний процес, спрямований на формування цілісної системи якостей, які зводяться до послуговування українському народу та Батьківщині. Він також спрямований на оволодіння національними цінностями культури, демократичними принципами та правовими нормами, виявлення національно-патріотичної свідомості, громадянської активності, усвідомлення власної діяльності на благо народу та держави, а також готовності до захисту Вітчизни [1, с. 34].

Складовою частиною патріотичного виховання є військово-патріотичне виховання, яке набуває пріоритетного значення в часи воєнної загрози. Воно спрямоване на формування у молоді готовності до захисту Батьківщини, розвиток мотивації для вивчення військових професій та проходження служби у Збройних Силах та інших силових структурах України. Всі зусилля у військово-патріотичному вихованні спрямовані на забезпечення активної участі громадян у збереженні безпеки держави від зовнішньої загрози.

Основною метою військово-патріотичного виховання є формування і зміцнення національно-патріотичних якостей, морально-психологічної та фізичної готовності студентів до захисту Батьківщини. Головними характеристиками цього виховання є патріотична спрямованість особистості, усвідомлення персональної відповідальності за готовність українського війська до захисту держави, прагнення студентів формувати необхідну військово-патріотичну компетентність, а також психологічна готовність до військової служби.

В сучасних умовах військово-патріотичне виховання має особливу актуальність і значимість в підготовці студентів до військової служби. Невід'ємними ознаками військово-патріотичної вихованості є відданість Вітчизні та своєму народові, вірність громадянським і військовим обов'язкам,

фізична підготовленість, військова честь, сміливість, витривалість, самовідданість, доблесть, мужність, взаємовиручка тощо.

Серед основних напрямків військово-патріотичного виховання студентів можна виділити: патріотичний, морально-психологічний, військовий і правовий. Результатом виховної діяльності педагогічних колективів вищих навчальних закладів та самовдосконалення студентів за цими напрямками має стати сукупність відповідних формувань особистості: патріотична, морально-психологічна, військова і правова вихованість.

Система військово-патріотичного виховання студентів за допомогою музичного мистецтва базується на теоретичних принципах національно-патріотичного виховання і включає такі елементи: цілеспрямовані заходи для формування в студентів військово-патріотичних якостей через залучення їх до музичного мистецтва (вивчення творів, організація та проведення різноманітних культурно-просвітницьких заходів, участь в мистецькому волонтерстві тощо); розкриття студентам можливостей музичного мистецтва для військово-патріотичного розвитку; етапне втілення військово-патріотичного виховання студентів, побудову взаємин між учасниками освітнього процесу, дослідження змін у вихованості студентів з патріотичним спрямуванням; впровадження різноманітних форм музично-мистецької діяльності студентів, практична робота з вивчення, підготовки та виконання музичних творів з патріотичним забарвленням. Мета військово-патріотичного виховання студентів полягає в тому, щоб розвивати у них готовність до відданої служби своїй Батьківщині і захисту її інтересів. Для досягнення цієї мети необхідно формувати у студентів такі якості, як патріотичні почуття, національна гідність, шляхетність, моральна та духовна вихованість, громадянська свідомість і активність, а також національна і релігійна толерантність і тактовність, потребу у збереженні національних духовних і матеріальних цінностей, а також готовність до патріотичної діяльності та подвигів на благо Вітчизни.

В закладах освіти рекомендується створити систему військово-патріотичного виховання з використанням музичного мистецтва, так як воно надає ефективні можливості для досягнення поставлених цілей. Подальші наукові дослідження можуть бути спрямовані на визначення основних організаційно-педагогічних умов військово-патріотичного виховання студентської молоді з використанням музичного мистецтва та шляхи їх реалізації.

Література

1. Абрамчук О. В., Фіцула М. М. Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів. Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – 147 с.
2. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124-129.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Булес. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
4. Єгорова І. В. Управління процесом формування національної самосвідомості на уроках музики в сучасних умовах / І. В. Єгорова // Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. – К.: ІЗМН, 2008. – С. 137-140.
5. Жаровська О. П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / О. П. Жаровська. – Вінниця, 2015. – 285 с.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154
7. Політологічний енциклопедичний словник: Посібник для студентів вищ. навч. закл. / Відп. ред. В. Д. Бабкін. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.
8. Стьопіна О. Г. Виховання патріотизму у студентській молоді засобами мистецтва: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Стьопіна Олена Геннадіївна; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2007. – 21 с.

**ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА –
УСПІШНА СУСПІЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З ООП В
МАЙБУТНЬОМУ**

Лариса Канцелярська
вчитель початкових класів
kancelarskalarisa7@gmail.com

Софія Мамченко
вихователь
sonya.mamch@gmail.com

**Комунальний заклад освіти «Багатопрофільний навчально -
реабілітаційний центр № 6» Дніпропетровської обласної ради»**

«За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями» [2, С.8]. Ця концептуальна складова НУШ актуальна не тільки для здобувачів освіти, які навчаються за програмами загальноосвітнього закладу але й для вчителів.

Допоки вода тече й має своє русло, вона річка, зупинилася – болото. Рух визначає життєдайність та якість.

Професійна мобільність – це активний процес пошуку себе в обраній справі, розкриття внутрішнього потенціалу, самовдосконалення, систематизація власних здобутків і найважливіше – отримання задоволення (морального, естетичного, матеріального) від результатів власної діяльності.

Багато відомих людей ділилися досвідом і представляли власну формулу успіху, проте пересічні громадяни, які вирішили діяти відповідно до зазначеного алгоритму, не усвідомлювали, що ця вибудована траєкторія дій проект цієї людини, і вона не може бути покроковим копіюванням для іншої. Чому? Не розкривається особистий потенціал, творчу жаринку притушує зневіра у власні сили.

Педагогічна діяльність не може бути шаблонною і невмотивованою. Вчитель – це майстер, який надихає дітей на творчість, допомагає їм виявляти, усвідомлювати та реалізувати власні здібності, запалює вогник віри, надії. А ще з любов'ю до Батьківщини формує її майбутнє. Але при цьому й сам повинен активно підвищувати педагогічний рівень.

Педагогічна мобільність – це вміння прийняти виклики сьогодення як умову для вдосконалення власної діяльності, модернізації освітнього процесу, виконання навчальної програми.

Хочемо зазначити, що українські вчителі продемонстрували світу величезну силу духу, незламність, продуктивність: за умов воєнного стану в Україні не припинили надавати освітні послуги, у короткий проміжок часу опанували новітні технології, цифрові програми, одночасно працюючи з дітьми, батьки яких обрали різні форми отримання освітніх послуг (офлайн, онлайн, сімейну), а таких в одному учнівському колективі чимало, при цьому змогли спланувати роботу краще, ніж гросмейстер на шаховій дошці розставляє фігури для результативних ходів. Долаючи величезні перевантаження, здійснюючи роботу з різними категоріями дітей, враховуючи й потреби учнів з ООП, співпрацюючи з батьками, продовжуючи особисте навчання й беручи участь у різних конкурсах, сертифікації, українські вчителі являють собою інтелектуальну цінність своєї держави. Їхнє вміння все охопити – філігранна робота, основу якої складає планування. Тому воно не тільки перший і найважливіший крок в будь-якій діяльності, а й основа професійної мобільності.

Прояв гнучкості в роботі – наступний і вагомий чинник, який відповідає за вміння швидко й свідомо сприйняти ситуацію, визначити мету, спланувати

роботу, врахувати всі ризики й змодельовати очікувані результати. І що теж дуже важливо, взяти відповідальність за їх реалізацію.

Розкриття власного потенціалу дитини покладено в основу Державного стандарту освіти. «Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору, самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності» [3, С.1].

Значну увагу держава приділяє наданню освітніх послуг дітям з ООП. Успішна суспільна інтеграція цих дітей можлива за умов здобуття ними освіти, сформованості навиків самоорганізації та вмінням знаходити галузі для самореалізації. Пошук ефективних методів, технологій в роботі з такими дітьми вимагає від педагога глибоких знань їх особливостей: психології, будови мозку й нервової системи, їх взаємодії. Ми вирішили не тільки дослідити це питання, а й реалізувати здобутки на практиці. Навіть представити свій досвід «Інтелектуальні карти - ефективний інструмент для організації освітнього процесу дітей з ООП та їх планомірного особистісного розвитку з метою успішної суспільної інтеграції» на обласному конкурсі «EDU-FEST. Дніпро – 2023». Завдяки нашим надбанням ми отримали диплом I ступеня.

У роботі представлено теоретичні дослідження й практичний досвід учителя та вихователя початкових класів з питання використання інтелектуальних карт у роботі з дітьми ООП (тяжкими порушеннями мовлення) в умовах НУШ. Також надано аналіз використання цього прийому в освітньому процесі з метою визначення його ефективності у формуванні когнітивної та комунікативної компетентностей, особистісного розвитку учня,

його подальшої інтеграції в суспільстві, а ще зазначено педагогічні здобутки. Матеріали статті рекомендовані для вчителів та вихователів початкових класів з метою практичного застосування в роботі з дітьми з ООП (ТПМ).

Як навчити дитину концентрувати увагу на інформації, розвинути пам'ять, знаходити спільне й різне, встановлювати зв'язки, допомогти розв'язувати будь-які навчальні задачі й життєві питання завдяки отриманим знанням? І як взагалі отримати ці знання? Це питання детально дослідив Тоні Бьюзен. Він розпочав свою роботу, як і ми, з дослідження будови й роботи мозку. Згодом дійшов висновку, що для отримання результату будь-якої діяльності потрібен план взаємодії усіх ключових компонентів, які будуть конкретизовані й використані в будь-який проміжок часу за необхідності. Усвідомлення алгоритму дій через власне сприйняття й уяву – це і є програмування, передбачення очікуваного результату. Залишилося це все візуалізувати – так виникла ідея створення карти в схемах, систематичність використання якої стало б ефективним інструментом, що сприятиме зосередженню уваги учня на конкретному предметі(явищі), покращенню пам'яті, розвитку комунікативних навиків, розкриттю здібностей, креативності, дизайнерським навикам, створенню власного образу.

Усі люди народжуються майже з однаковою кількістю нейронів. Але чому в одних мозок працює краще, а у інших викликає утруднення? Є багато факторів і причин, які спричинили збій в його роботі й нервової системи. Але чи можна компенсувати втрачене? Так. Усе залежить від кількості утворених нейронних зв'язків і бажання послуговуватися ними. Слід із тих можливостей, що має дитина, якнайбільше утворити причино-наслідкових ланцюжків, щоб сформувати необхідну основу, а в подальшому вона робитиме це самостійно. Чим більше нейронних зв'язків, тим вище інтелект. Для ефективної роботи

впродовж усього життя мозку людини потрібні навантаження. Але для цього слід знайти такий прийом, який допоможе опанувати навчальну програму і стане помічником у самостійному розвитку.

Інтелектуальні карти – універсальний інструмент в роботі з учнями. І кожен педагог може його застосовувати і під час уроків, і у виховній роботі, і у взаємодії з батьками й для себе особисто.

Література

1. Б'юзен Тоні. Мапа думок. Докладний посібник із вивчення та застосування найпотужнішого інструмента мислення. Львів: Старий Лев, 2021. 224 с.

2. Гриневич Л.М., Елькін О. Б., Калашнікова С.А. Концепція Нової української школи. МОН, 2016. 40 с. <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.

3. Державний стандарт початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87(редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

4. Ієвлєв О. М Професійно-педагогічна мобільність викладача як чинник якості освітнього процесу: теоретичне та експериментальне дослідження. Інститут права, психології та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка». http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/40.pdf (дата звернення: 17.09.2023).

5. Кравченко В І. Чому мозок — головний орган нашого тіла? <https://osvitoria.media/opinions/use-shho-vy-hotily-znaty-pro-mozok-lyudyny/> (дата звернення: 13 .05.2023).

6. Лібанова Е.М.. Гуманізм, суспільна інтеграція та соціальний розвиток. <https://dse.org.ua/arhcive/14/1.pdf>

7. Сушенцева Л. Л. Основи професійної мобільності : навч.-метод. посіб./ Інститут ПТО НАПН України. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 162 с.

8. Сталий інноваційний розвиток: Створення інтелект-карти [електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра / КПІ ім. Ігоря Сікорського.Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021.70 с. (дата звернення: 13 .05. 2023).

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИКЛАДАЧАМИ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗВО

Ярослав Середюк

освітньо-наукова програма

«Професійна освіта (за спеціалізаціями)», аспірантура, 2 курс

seredyukua@gmail.com

Науковий керівник: Мирослав Криштанович

доктор наук державного управління, професор

myroslav.f.kryshthanovych@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

У процесі підготовки викладачів з цивільної безпеки важливу роль відіграють цифрові технології. Цифрові технології, це електронні інструменти, пристрої та ресурси, які обробляють генерують або зберігають дані (соціальні мережі, ігри, мультимедіа, мобільні телефони та ін.), створення, передавання і збереження навчальних матеріалів, інших інформаційних ресурсів навчального призначення, а також організації і супроводу освітнього процесу (традиційного, електронного, дистанційного, мобільного) за допомогою телекомунікаційного зв'язку та комп'ютерних систем і мереж, що цілеспрямовано, систематично й послідовно його забезпечують [1].

Вільне володіння цифровими технологіями є складовою базової освіти в процесі підготовки викладачів з цивільної безпеки. “Біла книга національної освіти України” зазначає: “наявний стан інформатизації і комп'ютеризації освіти вказує на те, що досягнуті в цьому напрямі розвитку освіти результати поки, що суттєво не вплинули на зміст, методи й організаційні форми навчання та управління освітньою діяльністю, не забезпечили достатньо широке й ефективне впровадження і застосування цифрових технологій при здійсненні освітньої діяльності, що притаманні освітній галузі” [2]. Тому, на нашу думку, впровадження в освіту цифрових технологій дасть можливість підвищити її якість, а також удосконалити організацію навчання з цивільної безпеки.

Проведений аналіз використання цифрових технологій в процесі підготовки викладачів з цивільної безпеки дозволяє розкрити їх специфічність в освітньому процесі, обґрунтувати ефективність і перспективи їх подальшого удосконалення. Вони пролягають через сферу інноваційної педагогічної діяльності, тому мають бути розроблені відповідні інноваційні підходи до їх реалізації [3].

Таким чином, сучасні цифрові технології в процесі застосування викладачами з цивільної безпеки у закладі вищої освіти сприятимуть формуванню належної спрямованості в їх роботі, налаштуванню на творче вивчення та впровадження нововведень. Також слід зауважити, що при цьому необхідно виявити, скористатися і також варто приділити увагу створенню системи цифрових технологій, котрі забезпечують найбільш сприятливу атмосферу діяльності викладачів з цивільної безпеки. Цього можна досягнути зацікавленнями, спрямованістю на творчу діяльність, використання різних видів стимулювання до навчання з цивільної безпеки. Тому, в сучасних умовах важливо слідкувати за інноваціями цифрових технологій у відповідній спеціалізації. Це дасть змогу орієнтуватися на співробітництво між суб'єктами освітнього процесу, розвиток особистісного потенціалу та активну позицію особистості до навчання у галузі цивільної безпеки.

Література

1. Морзе Н.В. Інформаційні технології в навчанні : навч. посіб. / за ред. Н.В. Морзе. – К. : Видавнича група ВНУ, 2004. – 240 с.
2. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексеєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл [та ін.]; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ. системи, 2010. – 342 с.
3. Фатхутдінова О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства / О. В. Фатхутдінова // Гуманіт. вісн. Запоріж. держ. інж. акад. – 2012. – Вип. 48. – С. 35-39.

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПРАВОЗНАВСТВА У ЗЗСО

Дмитро Біловус

освітньо-наукова програма

«Освітні, педагогічні науки, аспірантура, 2 курс

dmytro.i.bilovus@lpnu.ua

Науковий керівник: Мирослав Криштанович

доктор наук державного управління, професор

myroslav.f.kryshthanovych@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Сьогодні потреба у фаховій підготовці учителів правознавства регламентується Стратегією інноваційного розвитку України на 2020–2025 рр. в умовах глобалізаційних викликів та Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2025 року. Однак система підготовки вчителів правознавства має низку недоліків, а реальні результати їх навчання не завжди відповідають новим вимогам. В сучасних умовах науковий аспект підготовки майбутніх учителів правознавства потребує поглибленого вдосконалення і розробки науково обґрунтованого цільового блоку їх формування для навчання правознавства учнів у ЗЗСО так і коледжах.

Важливість розробки такого цільового блоку зумовлена такими чинниками:

- зростаючими вимогами до рівня професійної підготовки майбутніх учителів правознавства відповідно до державних стандартів підготовки таких фахівців;
- потребою в організації їх освітнього процесу на основі сучасних принципів навчання у ЗЗСО;
- актуалізацією самопізнання майбутніх учителів в освітньому процесі, як ефективного способу формування їх професійних компетентностей;
- недостатністю обґрунтування педагогічних технологій, які спрямовані на забезпечення належних умов їх підготовки;

- потребою в посиленні практичної спрямованості освітнього процесу майбутніх учителів правознавства на основі особистісно-орієнтованого підходу і можливостями закладу загальної середньої освіти у створенні належних умов для індивідуалізації занять з учнями;

- зростаючими вимогами до якості і рівня професійної готовності майбутніх учителів правознавства до навчальної діяльності, що виражається в їх здатності в умовах освітнього процесу знаходити раціональне рішення виниклих проблем. Зазначені чинники актуалізують необхідність розробки цільового блоку підготовки майбутніх учителів правознавства для викладання правових дисциплін в освітніх закладах країни [1].

Тому, розробляючи такий цільовий блок, кафедра педагогіки та інноваційної освіти інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету “Львівська політехніка” виходила з того, що для підготовки майбутнього фахівця з викладання правових дисциплін, необхідно було мати на меті його наступні складові: кваліфікаційна характеристика випускника навчального закладу, зміст його підготовки, сфера навчання та сфера формування особистості. При розробці цільового блоку підготовки фахівців для викладання правових дисциплін науковці кафедри виходили з кінцевої мети їх підготовки на сучасному етапі розвитку вищої освіти і він мав представляти собою систему, яка складається з окремих, взаємопов’язаних між собою елементів (мети, завдання, змісту, структури, форм і методів їх професійної підготовки. Тому в цільовому блоці виключна увага була звернута на сучасний стан організаційних основ професійної підготовки цих фахівців, який вимагав необхідність визначення основних напрямків оптимізації процесу формування їх професійної готовності під час навчання у ЗВО.

Крім того, вітчизняні науковці справедливо наголошували, що такий цільовий блок має відбивати сутнісні ознаки досліджуваного об'єкта, характеризувати його складові в єдності й взаємодії всіх його основних елементів, передбачати й прогнозувати результати його подальшого розвитку, виконуючи тим самим інформаційну й евристичну функції, і має бути не тільки засобом отримання нових знань про об'єкт, але й засобом їх фіксації. Він має сприяти виявленню актуальних і перспективних завдань освітнього процесу, вивченні й науковому обґрунтуванні умов можливого зближення між ймовірними, очікуваними й бажаними змінами у формуванні готовності майбутніх фахівців права до викладацької діяльності [2].

Отже для виконання цього важливого завдання необхідно концептуально змінювати застарілу модель формування фахівця у ЗВО, акцентуючи увагу на методологічних підходах та принципах формування його як майбутнього викладача/учителя правових дисциплін.

Література

1. Криштанович М.Ф. Професійна підготовка майбутніх викладачів права: Підручник / М. Ф. Криштанович. – Львів: Видавництво: «СПОЛОМ», 2022. – 140 с.
2. Криштанович М.Ф. Методика навчання права: навчальний посібник / М. Ф. Криштанович. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. – 192 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ БАКАЛАВРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ "ПРАВО"

Данило-Михайло Стоділко
освітньо-наукова програма

«Освітні, педагогічні науки, аспірантура, 2 курс

danylo-mykhailo.y.stodilko@lpnu.ua

Науковий керівник: Мирослав Криштанович
доктор наук державного управління, професор

myroslav.f.kryshtanovych@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

До перспективних напрямків інноваційних технологій в процесі їх підготовки студентів бакалаврів за спеціальністю "Право" слід віднести: визначення предмету, структури, змісту, функцій освітньої інноватики в їх правовому навчанні як окремої галузі наукового знання, її місця в системі наук; наукове осмислення інновацій у правовій освіті; дослідження суперечностей інноваційної діяльності в сфері правової освіти та способів їх розв'язання; характеристику необхідних та достатніх умов реалізації інноваційних підходів при вивченні правової дисципліни; розробку норм інноваційної діяльності в їх освіті тощо [1].

Слід зазначити, що інноваційна педагогічна технологія характеризується як система оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів і які цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджуються в педагогічну практику з метою підвищення якості освіти фахівців. Отже, сутність й структура інноваційного навчання праву у вищій школі повинні відповідати характеру і швидкості соціальних змін у суспільстві, а також, без сумніву, високим європейським стандартам підготовки конкурентоспроможних фахівців інноваційного типу.

Засвоєння правової дисципліни студентами з використанням інноваційних технологій має відбуватися в контексті їх майбутньої діяльності за трьома базовими типами освітньої діяльності: академічним (з провідною роллю лекцій і семінарів); квазіпрофесійним (з широким використанням ігрових занять); навчально-професійним (з врахуванням практики написання курсових і дипломних робіт), який є важливим стимулом для інтенсифікації навчання основам права.

Сучасні підходи до реалізації інноваційних технологій у підготовці майбутніх викладачів права включають:

- удосконалення методичного забезпечення та запровадження в освітній процес новітніх освітніх технологій;

- удосконалення існуючих прогресивних технологій і методик навчання, як-от: активних методів навчання, інформаційних технологій в освітньому процесі та інших, і розширення їх застосування для правової освіти [2].

Важливо щоб використання освітніх інноваційних технологій майбутніми викладачами права була побудована на діагностичній основі, з чітко контрольованою і корегованою моделлю їх навчання, яка б спроектовувалась на досягнення гарантованого кінцевого результату їх підготовки. Вона має вписуватись у системний метод створення, застосування й визначення всього процесу засвоєння правових знань. Вона має сприяти процесу створення, поширення нових засобів (нововведень) для роз'яснення тих педагогічних проблем при вивченні права, які досі вирішувались по - іншому, а також сприяти творчому пошуку нової інноваційної технології, новітніх форм і методів навчання праву, нестандартних підходів до їх реалізації..

Важливим напрямком використання сучасних технологій у підготовці фахівців з права є впровадження електронного навчання (е-навчання).

Технологія е-навчання передбачає розгортання і впровадження в освітній заклад електронних систем організації і керування освітнім процесом (Learning Management System – LMS) і наповнення цих систем електронним контентом (е-контент), який складається з електронних навчальних матеріалів з права.

Помітне місце серед основних напрямів інноваційного навчання майбутніх викладачів права займає модульно-рейтингова технологія навчання, яка набуває широкого застосування при вивченні тематичного блоку правової дисципліни [3]. Ця технологія має на меті підвищити зацікавлення студентів у результатах навчання та об'єктивності оцінки знань із окремих тем навчального предмету і правової дисципліни в цілому, посилення відповідальності викладачів за комплексність і зваженість оцінок, а також відбору талановитішої та працьовитої студентської молоді для продовження навчання в магістратурі, аспірантурі тощо. Перевагами модульно-рейтингової технології навчання є: самостійна робота студентів протягом року; свобода вибору навчальних завдань; урахування всіх видів діяльності студентів; міцність знань і висока якість підготовки; підвищення ефективності освітнього процесу з права; вчасне корегування результатів контрольних заходів.

Література

1. Криштанович М.Ф. Професійна підготовка майбутніх викладачів права: Підручник / М. Ф. Криштанович. – Львів: Видавництво: «СПОЛОМ», 2022. – 140 с.
2. Криштанович М.Ф. Шляхи впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик викладання правознавства у закладах освіти // Інститут вищої освіти НАПН України. – 2019. – Вип. 2 (73). – С. 63-67.
3. Методи, форми та інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу : монографія / За заг.ред. Ф.Г. Вашука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 560 с.

ПРАВОВІ ЗАВДАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ПРАВА

Юрій Луцан

освітньо-наукова програма

«Освітні, педагогічні науки, аспірантура, 2 курс

yurii.p.lutsan@lpnu.ua

Науковий керівник: Мирослав Криштанович

доктор наук державного управління, професор

myroslav.f.kryshthanovych@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Правові завдання в процесі професійної підготовки майбутнього викладача права формуються на основі здійснення ним аналітичних дій, передбачають здійснення певних алгоритмів діяльності, що включають в себе: уявлення про цілі, які він має досягнути, а також розуміння способів досягнення цих цілей, окреслення умов реалізації етапів розв'язання певних учбових проблем.

Базовими елементами професійної підготовки майбутнього викладача права є його професійне самовизначення та самоактуалізація, які в загальному вигляді можуть бути охарактеризовані як тривалий процес розвитку його ставлення до своєї професії і до самого себе як (потенційного або реального) суб'єкта професійної діяльності. Професійна самоактуалізація цього фахівця є пошуком “себе в професії”, усвідомлення власної професійної ролі, образу “Я”, професійного іміджу, індивідуального стилю професійної діяльності, визначення для себе професійних перспектив, особливостей їх досягнення, затвердження нових професійних цілей, прагнення до гармонійного розвитку та фасилітації становлення свого творчого потенціалу [1].

Процес професійного самовизначення - це дії майбутнього викладача права із самоаналізу, самопізнання і самооцінювання власних здібностей і ціннісних орієнтацій, що призводить до кращого розуміння ступеню

відповідності власних особливостей вимогам обраної професії, дії, спрямовані на розвиток у себе здібностей і можливостей в процесі професійної підготовки і навчання з метою досягнення більш повної відповідності самого себе щодо обраної професії і щодо власних настановлень. Отже, до самовизначення його особистості входять процеси самопізнання (усвідомлення власних інтересів, схильностей, уподобань, особливостей свого характеру і темпераменту), самооцінювання (порівняння результатів самопізнання з професійними вимогами, що висувуються обраною професією), і саморозвитку (цілеспрямований розвиток тих якостей, які йому необхідні для успішного виконання майбутньої професійної діяльності) [2].

Аналіз досліджень з проблеми підвищення якості підготовки майбутніх правознавців у ЗВО (В. Андрейцев, В. Бігун, В. Васильєв, В. Журавський, В. Зудін, В. Комаров, Н. Новикова, М. Орзих) свідчить про необхідність сучасного оновленого наукового підходу до організації освітнього процесу, вибору більш досконаліх і пошуку нових форм і методів навчальної роботи. Головною метою використання такого підходу є не тільки навчати фахівців того, що реально може знадобитись у подальшій професійній діяльності та контролювати ступінь розвитку необхідних знань, умінь і навичок, а також формувати настанови на постійний саморозвиток і безперервну освіту протягом усього життя з метою повної відповідності сучасності [3].

Отже, підготовка майбутніх правознавців саме у сучасному освітньому просторі постає як одне з актуальних питань методики професійної освіти, адже світові тенденції змінюються щоденно й відповідно змінюються вимоги до рівня підготовки фахівців. Процес професійної підготовки – це процес послідовної зміни відносин студента і викладача з освітнім середовищем, своєрідний “шлях” суб’єктів освітнього процесу в освітньому просторі. Такий

“шлях” є індивідуальним освітнім маршрутом, мета якого визначає спрямованість руху суб’єкта в освітньому просторі [4].

Отже, на нашу думку, специфіка професійної підготовки майбутнього викладача права в умовах закладу вищої освіти потребує внесення змін у зміст, форми, методи існуючої системи його професійної підготовки у зв’язку з новими вимогами до випускника, зумовленими новими вимогами часу, необхідністю врахуванням професійної спрямованості професійної підготовки, специфікою функцій його майбутньої професійної діяльності як педагога.

Література

1. Криштанович М.Ф. Професійна підготовка майбутніх викладачів права: Підручник / М. Ф. Криштанович. – Львів: Видавництво: «СПОЛОМ», 2022. – 140 с.
2. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І.А. Зязюна. – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
3. Євдокимова Н.О. Концептуальні підходи до формування майбутнього фахівця як суб’єкта правничої діяльності / Наталія Олексіївна Євдокимова // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. – Київ, 2014. – С. 284-285.
4. Семенова А.В. Концепція системи парадигмального моделювання професійної підготовки майбутніх учителів / Алла Семенова // Вища школа : науково-практичне видання. – 2008. – № 11. – С. 52-62.

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Андрій Скочиляс

andrii.b.skochylias@lpnu.ua

«Освітні, педагогічні науки, аспірантура, 2 курс

Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник: Наталія Чубінська

кандидат педагогічних наук

nataliia.b.chubinska@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Глобалізаційні та інтеграційні процеси, які відбуваються у світі не оминають і сферу освіти. З одного боку, глобалізація відкриває багато можливостей для розвитку освіти, а з іншого – стає викликом для педагогів, оскільки вимагає постійного професійного вдосконалення умінь та навичок. Цьому процесу в повній мірі сприяє міжнародна академічна та професійна мобільність.

Мобільність у сучасному освітньому середовищі виявляється в готовності педагога до змін у суспільній освітній політиці, здатності орієнтуватися в педагогічному просторі відповідно до актуалізованих завдань та сприяє підвищенню рівня його адаптаційних можливостей, формує підґрунтя творчої педагогічної діяльності. Професійна та академічна мобільність взаємно впливають на формування одна одної. Очевидно, що професійна мобільність є логічним продовженням академічної мобільності, яку можна розглядати як процес інтелектуального зростання, важливий для особистого та професійного розвитку [1].

Слід зазначити, що Закон України «Про освіту» (ст. 84) покладає обов'язок на державу щодо створення умов для реалізації права учасників освітнього процесу на міжнародну академічну мобільність [2]. А Закон України «Про вищу освіту» визначає академічну мобільність як можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами [3].

На виконання положень закону, Кабінетом Міністрів України 12 серпня 2015 року затверджене Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність.

Відповідно до Положення, академічна мобільність здобувачів освіти (наукового ступеня), а також педагогічних, науково-педагогічних, наукових, інших працівників закладів освіти (наукових установ) за місцем її реалізації поділяється на:

- внутрішню, що передбачає навчання, виконання програми академічної мобільності українським учасником в іншому українському закладі освіти (науковій установі), відмінному від місця постійного навчання (роботи);

- міжнародну, що передбачає навчання, виконання програми академічної мобільності українським учасником в іноземному закладі освіти або іноземного учасника - в українському закладі освіти (науковій установі) [4].

Мета міжнародної професійної мобільності, на нашу думку, полягає у покращенні педагогічних та методичних навичок, а також у отриманні нового педагогічного досвіду в закордонних начальних закладах. Міжнародна академічна мобільність спрямована на розвиток академічних навичок і здобуття нових знань, шляхом участі педагогів в конференціях, семінарах, наукових обмінах тощо, щоб розширити свій науковий досвід та знання.

Вірно зазначає Грищук Ю.В., академічна мобільність як найбільш розвинена форма інтернаціоналізації освіти сприяє інтеграції індивіда у міжнародну академічну спільноту в рамках глобального освітнього простору. Вона забезпечує доступ до освітніх здобутків провідних країн світу, сприяє розвитку інтеркультурних компетентностей та збільшує шанси на професійну самореалізацію. Міжнародна академічна та професійна мобільність відіграють важливу роль у професійному розвитку педагога, сприяючи збагаченню його знань, навичок та поглядів. Ці види мобільності надають педагогам унікальну можливість покращити свої професійні навички

та збагатити свої знання, а також сприяють обміну культурними та освітніми цінностями [5, с. 38].

Важливо відмітити, що завдяки академічній мобільності педагог може вивчати передовий світовий досвід у галузі освіти, ознайомлюватися з новими методами навчання та педагогічними підходами, що допомагає вдосконалити свою роботу, робить її більш ефективною та цікавою для здобувачів освіти.

Міжнародна мобільність сприяє міжкультурному обміну. Вона допомагає педагогам з різних країн зрозуміти та поважати культурні відмінності, що важливо в сучасному багатокультурному світі. Це також розвиває міжособистісні навички, необхідні для спілкування зі здобувачами освіти та колегами з різних країн, а в майбутньому може призвести до спільних досліджень та проєктів.

Крім того, міжнародна мобільність, на нашу думку, розширює можливості педагога на ринку праці. Здобуття міжнародного досвіду дозволяє отримати конкурентну перевагу при пошуку роботи як у власній країні, так і за кордоном. Педагог може працювати в університетах, школах або навіть у міжнародних освітніх організаціях.

Узагалі, міжнародна академічна та професійна мобільність є ключовим чинником у вдосконаленні якості освіти, сприяючи розширенню світогляду та розвитку педагогічних практик у всьому світі. Вони виступають не лише засобом збагачення професійного досвіду педагога, але й важливим чинником для розвитку освіти взагалі, сприяючи обміну знаннями та ідеями між країнами та культурами.

Література

1. Тимченко О. В. Професійна мобільність – один із критеріїв якісної підготовки майбутніх педагогів. *Народна освіта*. Електронне наукове фахове видання. 2019. № 3 (39). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5935.
2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find>
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ігор Колодій

кандидат педагогічних наук, доцент

Національний Університет «Львівська політехніка»

ihor.s.kolodii@lpnu.ua

На нашу думку, важливе значення для педагогів, які працюють в інноваційному режимі, має вивчення педагогічного досвіду як джерела інноваційної діяльності. Існують такі його різновиди: передовий і новаторський.

Передовий педагогічний досвід (далі – ППД) – це педагогічна діяльність, у процесі якої стабільні позитивні результати забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання, нових освітніх систем або інтеграції традиційних форм, методів, прийомів і засобів.

Головними критеріями ППД є: актуальність – відповідність досвіду найважливішим на певному етапі проблемам навчання і виховання; новизна – наявність у теорії та практиці раніше не відомих знань, форм і методів діяльності. Вона властива не тільки науковим відкриттям, а й раціоналізації окремих аспектів педагогічної діяльності; результативність – підвищення рівня розвитку людини у процесі застосування конкретного досвіду, оптимальне використання педагогом і здобувачів певного освітнього рівня сил і часу для досягнення результату; стабільність – використання досвіду в діяльності інших педагогів протягом тривалого часу; раціональність – досягнення високих результатів за розумної інтенсифікації зусиль, засобів і використання часу; перспективність – можливість творчого наслідування досвіду іншими педагогами.

Новаторський педагогічний досвід – породжена радикально новою педагогічною ідеєю освітня та організаційно-педагогічна діяльність. Завжди передбачає істотні зміни в освітньому процесі. Його поширення можливе тільки після ретельної перевірки.

Залежно від змісту і конкретних результатів вирізняють такі його види: дослідницький педагогічний досвід (суть його полягає в отриманні

оригінальних даних, нерідко – відкриттів); раціоналізаторський педагогічний досвід (його метою є вдосконалення практики навчання і виховання на основі використання творчих ідей). Дуже часто він стосується тільки окремих елементів освітнього процесу. Як правило, новаторський педагогічний досвід є результатом творчого пошуку, реалізації оригінальних, смислових педагогічних ідей.

Для науково-педагогічного працівника важливим є проблематика моделювання ППД. Процес моделювання ППД охоплює чотири етапи:

1. Процес моделювання. Передбачає діяльність учених-педагогів, працівників управління освітою, керівників закладів освіти і методичних служб з метою науково обґрунтованого моделювання ППД. На цьому етапі вчені-педагоги, працівники органів управління освітою, керівники закладів освіти і методичних служб організовують спільну діяльність щодо створення певної теоретичної моделі ППД, яка, крім педагогічної новизни, враховувала б відповідні морально-психологічні, науково-теоретичні, науково-методичні, правові фактори. Основними компонентами цього процесу є: визначення мети й завдання створюваного досвіду; аналіз науково-теоретичних джерел та актуальної практики; визначення об'єкта; розроблення структури моделі досвіду, плану і методики впровадження, системи аналізу і контролю тощо. На цьому етапі важливо з'ясувати суть, мету проєктованого досвіду, особливості проблем, які доведеться вирішувати, обсяг і терміни відповідних робіт.

2. Формування моделі досвіду. Особливістю цього етапу є створення за допомогою понять, схем, рекомендацій, алгоритму дій системи засобів педагогічної, управлінської, науково-методичної діяльності або окремих її елементів. Як правило, до структурних компонентів цієї системи належать: обґрунтування актуальності досвіду; теоретична база досвіду; провідна ідея досвіду; технологія досвіду; прогнозовані результати.

Наслідком такої роботи є бачення цілісної картини модельованого досвіду, а також теоретичне визначення його ефективності.

3. Створення (вирощування) досвіду. На цьому етапі теоретичні положення моделі трансформуються в реальну педагогічну діяльність. Він

складний і розгортається за такою схемою: освоєння працівниками теоретичних знань для оволодіння новими засобами роботи; застосування заданих способів діяльності; коригування діяльності учасників; виявлення специфічних засобів реалізації завдань; експертна оцінка досвіду. На завершенні етапу здійснюється аналіз і оцінка створеного педагогічного досвіду як передумова для висновків про доцільність впровадження в педагогічну практику.

4. Упровадження в педагогічну практику створеного досвіду.

Відбувається у процесі реалізації системи науково-методичних і організаційних заходів, які забезпечують використання досвіду в масовій педагогічній практиці. Для цього важливо мати опис створеного досвіду і рекомендації щодо його впровадження.

Труднощі, які супроводжують інноваційну діяльність породжені дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. Ключовим серед них є фактор управлінський і значною мірою залежить від того, наскільки діяльність керівників освітніх закладів зорієнтована на інноваційність.

Інноваційна налаштованість, тип ділової поведінки керівника закладу освіти є важливим чинником того, яку модель інноваційної діяльності досліджуватимуть у ньому. Значною мірою це залежить від інноваційної ідеї, особливостей колективу, якому належить її реалізувати. Згідно з типологією сучасного дослідника проблем управління Ф. Гельфера інноваційна діяльність може розгортатися за однією із таких моделей:

1. Нововведення за типом «Наказ» (його ініціює керівник, який розраховує на власні адміністративні можливості – силу розпоряджень і невідступність контролю).

2. Нововведення за типом «Щеплення» (з його впровадженням лише додається новий елемент – навчальний предмет, організаційна структура тощо).

3. Класичне «Впровадження» (особливістю його є ґрунтовність попередньої роботи, яка полягає в професійній підготовці педагогів, навчанні їх працювати по-новому, запровадженні відповідних матеріальних і моральних стимулів). Така модель інноваційної діяльності є виправданою, якщо нововведення не визріло в колективі, а привнесено ззовні.

4. Нововведення за типом «Зрощування» (йому властива орієнтація ініціатора інновації на організацію практичної роботи педагогічного колективу, застосування активних методів освоєння педагогами нововведення, які з часом починають сприймати інноваційну ідею як виправдану, закономірну);

5. Інноваційна діяльність за типом «Вирощування» (ініціатор нововведення не розглядає свою ідею як остаточну, завершену, а організує спільне з колегами розроблення потрібної закладу освіти ідеї проекту інноваційних дій).

Форми попередньої роботи при цьому мають багато спільного з організаційно-діяльними і продуктивними іграми. За таких обставин важливо сформувати команду одноступінь-інноваторів, які володіють діалогічними та ігровими вміннями. Шлях цей достатньо складний, але за правильної організації справи є досить перспективним, якщо нові педагогічні системи охоплюють весь заклад освіти, а не лише окремі елементи освітнього процесу.

Для забезпечення якості та ефективності окремих нововведень необхідно враховувати, відстежувати, прогнозувати наслідки інновацій. Усе це виокремлює управління педагогічними інноваціями у самостійний вид діяльності, автономну наукову проблему.

На нашу думку, на кафедрах ЗВО, для управління нововведеннями необхідно мати банк інновацій (педагогічних ідей). Технічно його створюють у формі картотеки, заводячи на кожне нововведення спеціальну карту.

Як правило, це роблять на початку навчального року. Картки, на яких фіксують педагогічні ідеї та їх основні характеристики, є формалізованими, тобто кожен їх пункт передбачає занесення конкретної інформації.

1. Проблема. У цьому пункті формулюють протиріччя у навчанні та вихованні, які змушують відмовитися від традиційної практики і почати пошук нової, або фіксують потребу, що спонукає необхідність впровадження інновації. Наприклад, необхідність здійснення у процесі навчання різнорівневої диференціації і відсутність у викладачів необхідних знань про цю технологію для її практичної реалізації.

2. Мета інновації (нововведення). Формулювання мети має бути своєрідною відповіддю на другу частину проблеми (протиріччя), тобто визначати параметри результату, в яких її має бути досягнуто. Метою нововведення, наприклад, може бути формування пізнавальних інтересів студентів; забезпечення умов для свободи їх вибору; забезпечення умов для інтегрованого навчання й виховання здорових людей і людей з особливими потребами тощо.

3. Суть інновації. Мається на увазі комплекс взаємопов'язаних завдань, які потрібно розв'язати, щоб отримати нову якість.

4. Прогнозований результат нововведення. Будь-який прогнозований результат повинен бути досяжним і вимірюваним. Як правило, передбачають очікувані позитивні результати, а також можливі втрати, негативні наслідки і заходи щодо їх уникнення. При цьому вказують параметри, за якими буде визначатися ефективність нововведення.

5. Класифікація інновації. Критерієм класифікації є галузь застосування інновації. В освітній сфері такими галузями можуть бути управління, дидактика, конкретна методика, психологія, гігієна, валеологія тощо.

6. Інноватор. У цей пункт заносять відомості про особу, яка запроваджує інновацію (вік, освіта, спеціальність, педагогічний стаж), а також її статус стосовно інновації (розробник, користувач, розповсюджувач).

7. Стадії нововведення. Всі стадії, які пододало нововведення, і та, на якій воно перебуває, мають бути пронумеровані і відповідно названі.

8. Експериментальна перевірка інновації. Цей пункт передбачає фіксацію результатів кожної експериментальної перевірки. Загальну їх кількість занотовують після закінчення навчального року.

9. Характер інноваційного процесу (експерименту). Будь-який інноваційний процес може належати до одного з таких видів: констатуючий – відстеження процесу, констатація результатів; уточнюючий – коригування гіпотези відповідно до отриманих результатів; формуючий – перевірка ефективності системи впливів.

10. Перешкоди на шляху розроблення і впровадження. Йдеться про соціальні, матеріально-технічні перешкоди, що заважають упровадженню інновації, а також про загальнопедагогічні проблеми (управлінські, дидактичні, методичні, виховні та ін.).

11. Експериментальний контроль. Передбачає фіксування всіх видів контролю за впровадженням інновацій. Такими видами є самоконтроль, експертний контроль, контроль громадськості. Самоконтроль використовують розробники, розповсюджувачі та користувач інновації. Експертами можуть бути спеціалісти у відповідній галузі знань і практичної діяльності – колеги по роботі, досвідчені керівники ЗВО, методисти, завучі, науковці тощо. Громадський контроль здійснюють батьківські, профспілкові організації, рада кураторів тощо.

12. Оцінювання інновації. Його здійснюють за всіма придатними для конкретної ситуації показниками і в різних формах, що дає змогу побачити інновацію під різними кутами зору і в різних вимірах.

13. Проблеми, які необхідно розв'язати. Такими проблемами можуть бути психологічні бар'єри у педагога і батьків, відсутність методик проведення різнорівневого контролю тощо.

14. Особливі міркування про значення інновації. Як правило, такі міркування з'являються за результатами експертизи програми інновації.

Банк педагогічних інновацій дає змогу керівнику ЗВО кваліфіковано здійснювати регулювання та корекцію нововведення.

Література

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року.
3. Колодій І.С. Державна освітня політика: навчальний посібник /Ігор Колодій. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. – 332 с.
4. Химинець В.В. Інноваційно-освітня діяльність. – Ужгород, 2007. – 364 с.

**КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ
СПІЛКУВАННІ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ**

Наталя Колодій

кандидат педагогічних наук

Національний Університет «Львівська політехніка»

nataliia.v.kolodii@lpnu.ua

Культура є історично визначеним рівнем розвитку суспільства й людини, що виявляється в типах та формах організації життя й діяльності людей, а також у тих матеріальних і духовних цінностях, які створюють люди. Це соціально-прогресивна творча діяльність людства в усіх сферах буття й свідомості. Культура характеризує матеріальний та духовний рівень розвитку певних історичних епох, суспільно-економічних формацій, певних суспільств, народностей, націй, а також специфічних сфер діяльності або життя.

Важливою рисою ерудованої, всебічно розвиненої людини є висока мовленнєва культура, тобто вміння досконало використовувати сучасну літературну мову з усією різноманітністю виражальних засобів та притаманними літературній мові нормами.

Зниження культури нашого мовлення є наслідком активного використання сленгів, жаргонів, суржику. Наша мова переповнена різного роду діалектизмами, тавтологією, плеоназмами, жаргонізмами, які суттєво знижують рівень мовленнєвого розвитку. Саме тому дослідження культури мовлення є надзвичайно актуальним.

Культура мовлення як основний засіб комунікації та невід'ємна складова загальної культури особистості є одним із найважливіших показників освіченості та цивілізованості суспільства, передбачає правильне, оптимальне використання мовленнєвих засобів та містить у собі мовні надбання соціуму впродовж усіх етапів його розвитку.

Культура мовлення – це такі якості мовлення того, хто говорить чи пише, які забезпечують людині ефективне досягнення мети спілкування з дотриманням правил, етичних норм, ситуативних і естетичних нюансів

Культура мовлення передбачає досить високий рівень загальної культури, любов до мови, культуру спілкування. Процес опанування мови та її культури пов'язаний зі здобуттям навичок правильно розмовляти й писати, точно висловлювати свою думку, активно використовувати мовні знання, грамотно застосовувати їх.

Також, культура мовлення передбачає вибір мовцем найбільш доцільних мовних засобів для конкретної мовленнєвої ситуації. Слово може возвеличити людину й образити. Головне для культури мовлення – це те, щоб будь-яке слово, будь-який вислів вживався відповідно до ситуації спілкування і не виходив за межі дозволеного.

Рівень культури мовлення – високий, середній чи низький – залежить від рівня загальної культури, тобто соціально-комунікативних норм поведінки. Найпоширеніші мовленнєві помилки:

- порушення логіки викладу змісту;
- збіднений арсенал лексики і стилістичних прийомів: вживаються однотипні вирази, дуже рідко – епітети, метафори, порівняння та інші виразні засоби мови, абітурієнти майже не знають значення фразеологізмів;
- невміння правильно узгоджувати за змістом слова (числівники з іменниками) тощо;
- студенти майже не володіють нормами наукового мовлення (наукового стилю), через що науковому керівникові доводиться виконувати функцію редактора студентських робіт.

На нашу думку, як показує досвід роботи, студенти-першокурсники на неналежному рівні розрізняють стилі мови. Усне мовлення офіційного спілкування потребує покращання. Мовна неграмотність, невміння написати елементарний текст, перекласти його з української мови на російську чи навпаки чомусь перестали сприйматися як недолік.

Розмовляючи між собою, студенти часто використовують сленгізми, наприклад: рвати когті (піти, втекти), здати на шару (про іспит чи залік), ганяти

понти (поводити себе з викликом), пробити на ушняк (задуматися), блін, не грузи мене, мені це по барабану тощо. Поширення сленгу серед молоді самі студенти пояснюють тим, що саме мова аргументує їм яскравіше висловити свій емоційно-експресивний стан.

На процес формування мовної особистості впливають як певні індивідуальні особливості мовця, так і зовнішні умови. В українських реаліях найбільш потужним чинником, який визначає мовну особистість, є білінгвізм.

Білінгвізм – реальна соціально-мовна ситуація, сутність якої полягає у співіснуванні і взаємодії двох мов у межах одного мовного колективу. Білінгвізмом можна назвати також специфічний стан суспільного життя, при якому спостерігається і є визнаним факт функціонування й співіснування двох мов у межах однієї держави. Джерелом білінгвізму, як правило, виступає етнічна неоднорідність самого суспільства, наприклад, існування в одній державі двох народностей, що користуються різними мовами. Через те, що в сучасному світі практично немає етнічно «чистих» держав, білінгвізм як явище набув великого поширення. Широке використання білінгвізму спричиняє до виникнення суржику, що порушує мовні норми сучасної української мови. Так, серед правничої лексики спостерігаємо такі неправильні вислови: «згідно діючого законодавства», «у вигляді кари», «договір куплі-продажу», «і так далі», «винуватий у скоєнні злочину» та інші. Проте проблема соціолінгвістичних досліджень білінгвізму часто полягає в неможливості визначити чіткі межі білінгвізму.

Для білінгвізму характерним є поняття інтерференції. Інтерференційний вплив російської мови в сучасній україномовній ситуації дуже відчутний. А тому в українському мовознавстві білінгвізм розглядається у контексті російсько-української двомовної практики.

Отже, білінгвізм як соціальне явище є надзвичайно поширеним у нашому мовленні, що склалося історично. Це, звичайно, великою мірою впливає на культуру мовлення в суспільстві, призводить до деградації української мови.

Важливо розуміти, що суржик – це збіднена мова, позбавлена національного колориту, краси й виразності. З побутового мовлення він потрапляє на сторінки газет і журналів, книжок і брошур. У художній мові суржик – стилістичний засіб типізації та індивідуалізації персонажів, створення комічного, іронічного ефекту.

Для вирішення проблеми суржифікації необхідно на державному рівні проводити таку політику, яка змогла б значно підвищити роль культури мовлення українців.

Оскільки в останні роки зростає інтенсивність ораторської комунікації, слід наголосити на необхідності подальшого розвитку риторичної культури особистості з ефективним мисленням, якісним мовленням, оптимальним спілкуванням. Адже від якісного або неякісного мовлення залежить, врешті-решт, доля окремих людей і суспільства в цілому. Опанування знань стилістичних багатств української мови, використання слова як знаряддя праці, носія інформації, професійної вербальної зброї та засобу духовного впливу сприяє піднесенню культури й духовності нації взагалі.

Правильно й чисто говорити рідною мовою може кожний, аби тільки було бажання. Це не є перевагою вчених-лінгвістів, письменників або вчителів-мовників. Це не тільки ознака, а й обов'язок кожної культурної людини. Культурними у нас мусять бути всі, незалежно від того, працює людина розумово чи фізично. Плекати культуру мовлення – обов'язок кожного. Як тут не згадати пророчі слова давньогрецького мислителя Сократа, який жив у IV ст. до н. е.: «Заговори, щоб я тебе побачив».

Індивідуальна мовна культура – це своєрідна візитна картка особи незалежно від її віку, фаху, посади. Навряд чи матиме належний авторитет і вплив той, хто не вміє правильно висловити свою думку, хто не користується виражальними мовними засобами, неспроможний дібрати лексичні вирази відповідно до конкретної ситуації. Кожний свідомий член свого народу мусить

добре розуміти й поширювати головне різномовне гасло «Для одного народу – одна літературна мова й вимова, один правопис».

Ефективність мовлення багато в чому залежить від доречно, на своєму місці вжитого слова. Слів у нашій мові багато, вони вступають між собою в синонімічні, омонімічні, антонімічні й паронімічні відношення; є серед них слова нейтральні й образні, емоційно забарвлені, слова полісемічні та моносемічні; розрізняються слова загальнолітературні і спеціальні, термінологічні, загальнонародні та діалектичні, книжні і розмовні, архаїзми і неологізми, вживані в прямому і переносному значеннях і т. д. Учень ще в стінах середньої школи має опанувати основні словесні скарби рідної мови і навчитись раціонально їх використовувати.

Що охоплює поняття культура професійного мовлення?

Культура професійного мовлення складається з:

- вправного володіння фаховою термінологією;
- уміння створювати та презентувати текст на професійну тему;
- уміння професійно організувати діалог та процес спілкування;
- уміння комунікувати з людьми різних спеціальностей з питань професійної діяльності;
- уміння контролювати та стримувати емоції, підтримувати професійний діалог.

Що репрезентує професійне мовлення фахівця?

Професійне мовлення передбачає необхідність застосування знань та умінь, а саме:

- знання норм української мови та вміння їх застосовувати у професійній діяльності;
- уміння точно, логічно та структурно висловлювати думки;
- вільне застосування професійної термінології;
- знання особливостей застосування наукового стилю у професійному мовленні;

- уміння керувати процесом комунікації, враховуючи соціальні та індивідуальні риси співрозмовника;
- уміння ввічливо та доброзичливо спілкуватися, незважаючи на можливі обставини мовлення;
- уміння контролювати емоційний стан;
- знання правил етикету та дотримання їх під час спілкування.

Отже, сучасний фахівець технічної галузі повинен дотримуватися основних вимог мовлення у своїй діяльності, оскільки комунікація має бути змістовою, чіткою та зрозумілою для всіх.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Голос України. № 82 (66870) від 30 вересня 2017 р.
2. Бабій, І. В. (2015). Педагогічні умови розвитку професійного мовлення учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. (Дис. к. пед. н). Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Львівський науково-практичний центр, Львів.
3. Колодій, І.С., Колодій Н.В. (2016). Формування мовленнєвої компетентності студентів вищого технічного навчального закладу. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми підготовки для професійної освіти: теорія і практика». Львів: ПП «Ощипок». 133-136.
4. Колодій, Н.В. (2019). Педагогічні умови формування професійної мовленнєвої компетентності майбутніх бакалаврів соціальної роботи. Молодий вчений, 1, (65), 72-76.
5. Марусич Н.Ю (2012). Українська мова (за професійним спрямуванням). Культура фахового мовлення: методичний посібник. . Режим доступу:umanpedcollege.at.ua/SR/DO/I/UMZP/materiali_zanjata_posibnikom_marusich_n.ju.pdf
6. Микитюк, О. (2014). Культура мовлення: особливості, завдання, цікавинки : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки.

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СТУДЕНТІВ
ПРАВНИКІВ У ЗВО**
Андрій Паламар
освітньо-наукова програма
«Професійна освіта (за спеціалізаціями)», аспірантура, 1 курс
andrii.b.palamar@lpnu.ua
Науковий керівник: Тетяна Гельжинська
кандидат педагогічних наук, доцент
tetiana.y.helzhynska@lpnu.ua
Національний університет "Львівська політехніка"

Професійна підготовки майбутніх студентів правників у ЗВО спрямована на реалізацію їх освітнього процесу. Використовуючи професійний досвід викладач права може уникнути помилок, підготувати грамотних у правовому контексті майбутніх студентів правників, які займуть гідне місце в своїй професійній діяльності. Не секрет, що сьогодні саме правові знання дозволяють успішно вирішувати поставлені перед ними завдання.

Теоретико-методологічною основою щодо обґрунтування процесу професійної підготовки майбутніх студентів правників має чітко визначений цільовий, змістовий, процесуальний і результативний підходи. Аналіз праць вітчизняних науковців дозволяє констатувати, що реалізація методологічних засад в педагогічній освіті підготовки майбутніх студентів правників пов'язується з впровадженням порівняно нових підходів, що відбивається в різних компонентах освітнього процесу професійної підготовки майбутніх студентів правників. Вони визначають й характеризують основні і важливі принципи конструювання змісту їх професійно-правової підготовки у ЗВО, зокрема такі як: принцип системності; оптимізації об'єму навчального матеріалу; єдності теорії і практики; професійної спрямованості змісту навчального матеріалу; професійного становлення і розвитку особистості фахівця в діяльності; професійної актуальності змісту його навчання.

На нашу думку підготовка майбутніх студентів правників повинна бути спрямовані на:

- відбір навчально-правового матеріалу і формування спеціальних правових курсів для системи навчання;
- створення спеціальної програми навчання праву, підручників та методичних посібників;
- відбір засобів навчання, визначення системи методичних прийомів і організаційних форм навчання праву, а також викладання правового курсу;
- постійне вдосконалення методів навчання праву з врахуванням результативності застосування вже існуючих.

Теоретико-методологічні засади забезпечення підготовки майбутніх студентів правників спонукають їх використовувати сучасні стандарти правової освіти. Зазначимо, що науковці переконують, що “поняття стандартів освіти перебуває у тісному зв’язку з такими категоріями, як “якість освіти”, “ефективність професійної діяльності”, “моніторинг якості освіти”, що підкреслює стратегічне завдання удосконалення системи контролю й оцінки якості освіти та наголошує на необхідності порівняння досягнутого рівня освіти з певним еталоном, роль якого й відведена стандарту освіти” [1,с. 207].

Понятійно-категоріальний апарат дослідження процесу підготовки майбутніх студентів правників поєднує комплекс таких понять, як: “професія”, “професіограма”, “професійна компетентність”, “професійні компетенції”, “професійна підготовка”, “заклад вищої освіти”, “професійна компетентність майбутніх викладачів права, що формується у закладах вищої освіти” та ін.

В “Енциклопедії освіти” поняття “професійна підготовка” трактується як сукупність спеціальних знань, вмінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [2,с.390]. У “Великому тлумачному словнику сучасної української мови” під редакцією В. Бусела поняття “професійна підготовка” визначається як “запас знань, навичок, досвід тощо, набутий у процесі навчання, практичної діяльності” [3, с.952]. О. Єгоршин вказує, що професійна підготовка здійснюється з метою одержання певної професії або спеціальності тим або

іншим працівником і обов'язково передбачає різні рівні підготовки. На думку Т. Осадчої, метою професійної підготовки є “набуття професійної освіти, яка є результатом засвоєння систематизованих знань, вмінь, навичок та необхідних особистісно професійних якостей” [4,с.8].

Отже, результатом професійної підготовки майбутніх студентів правників має бути певний рівень сформованості його професіоналізму, якості, яка б поєднувала в собі компетентність в оцінці свого ставлення до різних аспектів професійної діяльності, а також яка має виявлятися у його комунікативних уміннях та самовдосконаленні професійної діяльності.

Література

- 1.Кісіль М.В. До питання філософії стандартів у галузі вищої освіти // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія №7. Філософія: зб. наук. пр. – Вип. 12(25). – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – С. 207-214.
2. Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – Київ; Ірпінь: Перун; 2002. – 1440 с.
4. Осадча Т.Ю. Професійна підготовка викладачів в університетах США [автореферат]. – Луганськ, 2005. – 20 с.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МОВ

Ірина Сабодашко

освітньо-наукова програма

«Освітні, педагогічні науки», аспірантура, 2 курс

iryna.v.sabodashko@lpnu.ua

Науковий керівник: Тетяна Горохівська

доктор педагогічних наук, професор

tetiana.m.horokhivska@lpnu.ua

Національний університет «Львівська Політехніка»

Впровадження додатків віртуальної реальності (VR) для освітніх цілей не є новою концепцією, оскільки педагоги та науковці були заінтриговані цією технологією з моменту її появи на ринку. В останні роки спостерігається значний технологічний прогрес у можливостях застосування технології VR в освіті, а ринок розширеної реальності (XR), що охоплює віртуальну, доповнену та змішану реальність переживає стрімкий розвиток.

Водночас враховуючи зниження вартості обладнання VR, з'явилися нові можливості для використання цієї технології в освіті, а саме у вивченні мов. Іммерсивні технології привертають все більше уваги як дослідників, так і мовників. Ця робота має на меті надати огляд поточних розробок про використання VR-технології для вивчення мов та дослідити майбутні перспективи.

Зазначимо, що додатки віртуальної реальності (VR-додатки) з'явилися наприкінці 60-х років, коли І. Сазерленд розробив першу гарнітуру з екраном перед очима [1, с. 345]. Відтоді віртуальна реальність стала дуже популярною в багатьох галузях науки (медицина, хімія, біологія тощо), у промисловості (автомобілебудування та авіабудування, архітектура), індустрії розваг (фільми, ігри), а також у навчанні та вихованні.

В сучасному світі технологічних інновацій та стрімкого розвитку інформаційних технологій, віртуальна реальність визнається однією з найбільш захоплюючих областей для розвитку освіти. Якщо раніше вона могла здатися сферою фантастики, то сьогодні VR стає реальністю, доступною для

використання в найрізноманітніших сферах життя, у тому числі для вивчення мов.

Вивчення мови завжди було завданням, що вимагає наполегливості, інтенсивної практики та мотивації [6, с. 4447]. Що ж стосується віртуальної реальності, то вона необмежено розширює можливості для навчання мов, надаючи студентам, вчителям та дослідникам різноманітні інноваційні інструменти. Технології VR надають користувачеві можливість взаємодії з віртуальним середовищем. А. Ллойд та інші [4] вважають, що VR «...відтворює середовище та дозволяє симулювати присутність користувача та взаємодіяти в цьому середовищі». VR знаходиться на одному кінці «континууму віртуальності», за визначенням П. Мілграмом і Ф. Кішіно [5], в якому можна класифікувати всі програми, описані загальним терміном розширеної реальності (XR). Цей спектр починається від створених комп'ютером віртуальних середовищ і закінчується додатками доповненої реальності, у яких віртуальний вміст накладається в режимі реального часу поверх (або вище) фізичних об'єктів у реальному світі. У цьому сенсі VR є більш захоплюючим досвідом, який передбачає взаємодію з віртуальними об'єктами в повністю синтетичному середовищі [2, с. 121].

В цьому контексті наведемо декілька прикладів VR-додатків. Зокрема, протягом останніх двох десятиліть VR привертає увагу педагогів і дослідників мов, оскільки пропонує очевидні переваги у вивченні мови. Найважливішою є можливість створення «автентичних» контекстів, в які можуть занурюватися учні, одягаючи 3D-окуляри або використовуючи свої аватари, і взаємодіяти з об'єктами в цих контекстах та з іншими учнями [3, с. 5]. Такими контекстами можуть бути 3D-об'єкти, сцени та симуляції, що існують у реальному чи вигаданому світі, або 360° відео, доступне через обладнання VR.

Сьогодні існує багато VR-програм, які можна використовувати для вивчення мов. Такі програми дозволяють студентам і вчителям-мовникам

насолоджуватися іммерсивними та захопливими уроками у віртуальному середовищі (Таблиця 1).

Таблиця 1.

Приклади VR-програм для вивчення мов

Mondly VR	цей додаток пропонує інтерактивні уроки з вивчення багатьох мов, включаючи англійську, французьку, іспанську та інші. Користувач одягає VR-гарнітуру і опиняється в інтерактивному мовному середовищі. Він може взаємодіяти з віртуальними персонажами (спілкуватися, відповідати на запитання), вивчати нові слова, покращувати вимову, виконувати вправи і тестування, а також вчитися вживати слова та фрази у різних ситуаціях і таким чином покращувати навички мовлення. <i>Особливості:</i> можливість візуальної та аудіо іммерсії, взаємодія з віртуальними персонажами, відстеження прогресу та аналітика.
Unimersiv	спеціалізується на вивченні історії, культури та мови. У додатку запропоновано VR-уроки для вивчення французької, іспанської, німецької та інших мов. Ця програма складається з віртуальних навчальних середовищ (модулів). Користувач може обрати одне таке середовище, у якому він може взаємодіяти з персонажами та сценаріями, пов'язаними з вивченням мови. Вправи включають слухання, читання та інші. <i>Особливості:</i> Великий вибір навчальних модулів, можливість спілкування з іншими користувачами у віртуальному середовищі.
Rosetta Stone VR	у відомій програмі Rosetta Stone є версія для віртуальної реальності. Вона пропонує інтерактивні уроки та завдання для вивчення різних мов. Користувач отримує доступ до віртуальних сценаріїв і завдань, які допомагають вивчати мову через спілкування з персонажами, слухання, читання та вправи для покращення вимови. <i>Особливості:</i> уроки включають візуальні та аудіо елементи, що допомагає користувачам краще засвоювати мовні навички. Також платформа надає засоби для відстеження прогресу користувача, допомагаючи визначити, які навички вже засвоєні, а де потрібно покращити результати.

VR Chat	це соціальна VR-платформа, яку можна використати для спілкування з носіями мови та іншими студентами, щоб практикувати мову в реальному часі. Користувачі можуть створювати власних аватарів і відвідувати різні віртуальні локації, де вони мають можливість спілкуватися з іншими користувачами. Для вивчення мови, користувачі можуть розмовляти з аватарами і таким чином практикуватися у вивченні мови. <i>Особливості:</i> Спілкування з реальними людьми у віртуальному середовищі, можливість практикувати мову в різних ситуаціях.

Щодо прикладів уроків для вивчення мов у VR, то віртуальна реальність може імітувати реальні сценарії, з якими ви, ймовірно, зіткнетесь, таким чином готуючи вас до зустрічі з цими сценаріями в реальному житті. Деякі навчальні програми зосереджені на вивченні лексики, яку ви, можливо, ніколи не використовуєте. Наприклад, хоча називати кольори є цінним, чи справді ви обговорюєте їх частіше, ніж замовляєте їжу? Напевно ні. Мовні програми віртуальної реальності, як правило, більше зосереджуються на контекстах реального життя, з якими ви, ймовірно, зіткнетесь, подорожуючи за кордон, а не на абстрактній діяльності. Це функціональне знання є корисним і його легко застосувати до реальних ситуацій.

Уроки для вивчення мови у VR можуть бути різноманітними, вони сприяють кращому засвоєнню матеріалу через візуальний та аудіо досвід. Наведемо декілька прикладів таких уроків:

- **Віртуальна подорож:** Учні опиняються у віртуальній країні, де вони мають спілкуватися з місцевими жителями, замовляти їжу у ресторані, вивчаючи при цьому звичайні фрази та вирази, які потрібні в подорожі.

- **Віртуальна мовна школа:** Уроки можуть відбуватися у віртуальному класі з вчителем-аватаром. Учні мають можливість спілкуватися з вчителем і однокласниками у віртуальному класному середовищі, де вони разом виконують завдання, читають тексти та вивчають граматику.

- **Віртуальна кухня:** Учні використовують віртуальну кухню для вивчення нових слів, пов'язаних з їжею. Вони можуть вибирати інгредієнти, готувати страви та обговорювати процес готування, вивчаючи мову.

- **Віртуальна бібліотека:** Учні можуть відвідати віртуальну бібліотеку, де вони можуть переглядати книги, читати тексти та аудіокниги на мові, що вивчають. Вони також можуть обговорювати прочитані матеріали з іншими віртуальними користувачами.

- **Віртуальний магазин:** Учні мають можливість пройтися по віртуальному магазину, обирати товари, ставити питання продавцям про товар.

- **Віртуальна студія новин:** Учні можуть стати віртуальними журналістами і створювати новини або репортажі на іноземній мові. Вони мають можливість використовувати вивчену мову для інтерв'ю та оголошення новин.

Таким чином можна зазначити, що оскільки витрати на обладнання продовжують зменшуватися, технології віртуальної реальності стають все більш привабливими для викладачів мови. Наразі використання систем віртуальної реальності в освіті, зокрема у вивченні мов, ще не є загальнопоширеним. Проте потенціал таких технологій в освіті, а особливо у вивченні мов, виглядає дуже перспективним, оскільки обладнання стає доступнішим. Сьогодні експерти з мов повинні зосередити свої зусилля на ефективному впровадженні цієї технології в педагогіку. Це передбачає створення творчих та інноваційних навчальних проєктів, орієнтованих на учня, які сприяють співпраці через добре розроблені освітні сценарії та заходи. Такі підходи можуть занурити учнів як у формальні, так і в неформальні ситуації реального життя для покращення їхніх мовних навичок.

Літэратура

1. Carmigniani, J., Furht, B., Anisetti, M., Ceravolo, P., Damiani, E. and Ivkovic, M. (2011) “Augmented reality technologies, systems and applications”, *Multimedia tools and applications*, 51(1), pp. 341-377.
2. Hein, R. M., Wienrich, C. and Latoschik, M.E. (2021) “A systematic review of foreign language learning with immersive technologies (2001-2020)”, *AIMS Electronics and Electrical Engineering*, 5(2), pp.117-145.
3. Lan, Y.J. (2020) “Immersion, interaction, and experience-oriented learning: Bringing virtual reality into FL learning”, *Language Learning and Technology*, 24(1), pp. 1-15.
4. Lloyd, A., Rogerson, S. and Stead, G. (2017) “Imagining the potential for using virtual reality technologies in language learning”, In M. Carrier, R. M. Damerow, and K. M. Bailey (Eds.), *Digital language learning and teaching: Research, theory, and practice*, Routledge, New York, pp. 222-234.
5. Milgram, P. and F. Kishino, F. (1994) “A taxonomy of mixed reality visual displays”, *IEICE TRANSACTIONS on Information and Systems*, 77(12), pp. 1321-1329.
6. Panagiotidis P. (2021) “Virtual Reality Applications and Language Learning”, *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE)*, Volume 12, Issue 2, pp. 4447 – 4454.

ВИКЛИКИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Андрій Маслюк

освітньо-наукова програма

«Освітні педагогічні науки», аспірантура, 2 курс

andrii.d.masliuk@lpnu.ua

Науковий керівник: Наталія Чубінська

кандидат педагогічних наук

nataliia.b.chubinska@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Наприкінці ХХ ст. у світі відбуваються зміни (глобалізація суспільства, формування інформаційної цивілізації, інформаційної культури суспільства в цілому і особистості, взаємозалежність держав з однієї сторони та військові конфлікти, війни, економічні, політичні, інші кризи), що стали причиною втрати освітою своїх організаційних форм і приводять до необхідності модернізації системи освіти, пошуку таких освітніх моделей, які могли б відповідати запитам та потребам сьогодення [1, с. 15].

В першу чергу процеси глобалізації та інтеграції стосуються педагогів, як основного суб'єкта здійснення освітньої діяльності. Щоб бути успішним і затребуваним на ринку праці, педагоги повинні володіти певними особистісними якостями – вміти швидко і ефективно адаптуватися до нових умов професійного середовища, бути рухливими, вміти проектувати і реалізовувати на практиці нові освітні ситуації, аналізувати освітні тенденції і відповідно до них здійснювати власну самоосвіту, саморозвиток, тобто бути професійно мобільними [2].

Варто зазначити, що мобільність у широкому значенні – це рух, активність, якість, що від природи притаманна всім людям, але, звісно, комусь більшою мірою, комусь меншою. На це впливають і темперамент, і особисті якості, і спосіб життя. Професійна мобільність поєднує природну мобільність людини та якості, яких вона набуває протягом процесу соціалізації, навчання,

професійної діяльності завдяки засвоєнню знань, умінь, навичок, вмінню швидко переключатися з одного виду діяльності на інший та застосуванню їх під час виконання професійних завдань. Саме тому, професійну мобільність слід розуміти як інтегровану сукупність соціальних, індивідуальних та професійних якостей особистості, яка виявляється у здатності успішно переключатися на інший вид діяльності, а також змінювати вид діяльності у професійній сфері; вмінні ефективно використовувати систему професійних прийомів для виконання будь-яких завдань у сфері діяльності та порівняно легко переходити від одного виду діяльності до іншого, володінні високим рівнем узагальнених професійних знань, досвідом їх удосконалення та самостійного оволодіння; результатом якої є її самореалізація в обраній професії та житті; процес самовдосконалення особистості та перетворення професійного й життєвого середовища [3, с. 213].

Слід підкреслити, що входження України у Європейський освітній простір позитивно впливає на розвиток освіти в Україні, оскільки передбачає взаємне визнання кваліфікацій між країнами, що спрощує мобільність студентів та фахівців. По-друге, для того, щоб відповідати європейським стандартам, українські вищі навчальні заклади підвищують якість освіти, переглядаючи навчальні програми, впроваджуючи сучасні методики навчання та оцінки. По-третє, участь України у Європейському освітньому просторі стимулює міжнародну співпрацю в галузі освіти, шляхом проведення спільних проектів, що сприяє обміну знань та досвідом у галузі освіти.

Загалом збільшення можливостей для професійно-педагогічної мобільності створює позитивні перспективи для українських педагогів та викладачів, які можуть набувати додатковий досвід та знання в європейських країнах. Інтеграція до Європейського освітнього простору покликана сприяти підвищенню якості освіти в Україні, оскільки українські навчальні заклади повинні відповідати європейським стандартам. Вища конкуренція на ринку

праці внаслідок інтеграції до Європейського освітнього простору може спонукати педагогічних фахівців до постійного професійного зростання та підвищення кваліфікації. Зміна педагогічних методик та підходів у контексті європейських стандартів може створити виклик для українських викладачів, але водночас вони матимуть можливість вдосконалити свою педагогічну практику.

Разом із можливостями, які відкриває інтеграція в Європейській освітній простір перед педагогами виникають і нові виклики. Сучасний педагог повинен мати ряд якостей та компетенцій, щоб успішно працювати в умовах інтеграційних процесів, особливо в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору. До ключових елементів професійно-педагогічної діяльності педагога дослідники відносять:

1) міжнародну свідомість – педагог повинен розуміти значення інтернаціоналізації та інтеграції в освітній сфері, а також бути відкритим до міжнародних зв'язків та співпраці;

2) мовні компетенції – знання іноземних мов, особливо англійської, може значно полегшити спілкування та співпрацю з колегами з інших країн;

3) інтеркультурна компетентність – здатність працювати з учнями різних культур і розуміти їхні особливості та потреби;

4) гнучкість та адаптивність – педагоги повинні бути готові адаптувати свою педагогічну практику до змінних умов та вимог;

5) вміння використовувати інноваційні технології – педагог повинен вміти використовувати сучасні технології в навчанні та бути комп'ютерно грамотним;

6) розвиток особистості – педагог повинен підтримувати особистісний розвиток своїх учнів, сприяти їхній самостійності та критичному мисленню;

7) вміння співпрацювати та комунікувати – важливо володіти навичками співпраці з іншими педагогами, батьками, та учнями, а також з колегами з інших країн;

8) професійний розвиток – постійне самовдосконалення, навчання та участь у професійних мережах та проектах важливі для сучасного педагога [4, с. 207].

Таким чином, сучасний педагог повинен бути готовим до змін та вдосконалення, а також володіти різноманітними компетенціями для успішної роботи в умовах інтеграційних процесів та глобалізації.

Література:

1. Мокій А., Лапшина І. Академічна мобільність: виклики і загрози для людського капіталу України. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2009. № 11. С.14-17.

2. Повідайчик О.С., Хоминець С.І Педагогічні аспекти професійної мобільності сучасного фахівця. *The scientific heritage*. Budapest, 2019. № 37. P.2. 52–55. <https://dspace.uzhnu.edu.ua>.

3. Фрицюк В.А., Герасимова І.Г. Професійна мобільність у контексті підготовки майбутніх педагогів до професійного саморозвитку. *вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2019. № 1 (17). С. 210-215.

4. Sbruieva A., Kozlov D., Kozlova O., Chystiakova I. European Teacher Education Area: The Transformation Of Teacher Education Practices In Europe. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 5 (109). С. 202-213.

ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ НА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНУ МОБІЛЬНІСТЬ

Мар'ян Попко

освітньо-наукова програма

«Освітні педагогічні науки», аспірантура, 2 курс

marian.m.popko@lpnu.ua

Науковий керівник: Наталія Чубінська

кандидат педагогічних наук

nataliia.b.chubinska@lpnu.ua

Національний університет «Львівська політехніка»

Сучасний педагог повинен бути не лише ерудованим, вимогливим, харизматичним, але й адаптивним, гнучким, здатним реагувати на зміни, що відбуваються в галузі освіти та навчання. Набуттю цих якостей сприяє професійно-педагогічна мобільність.

Брижак Н.Ю. у своєму дослідженні систематизувала підходи до розуміння поняття «мобільність»:

– мобільність – міра здатності фактора виробництва до переміщення між сферами використання;

– мобільність – рухливість, готовність до швидкої реакції, швидкого включення в діяльність;

– мобільність – інтегративна якість особистості, що об'єднує в собі сформовану внутрішню потребу в професійній мобільності, здібності та знання основ професійної мобільності;

– мобільність – це одна із сутнісних характеристик людини, яка проявляється в процесі праці, тобто професійній діяльності. Мобільний фахівець повинен являти собою людину як універсум [1, с. 67].

Професійно-педагогічна мобільність означає, що фахівці в педагогіці повинні мати можливість адаптуватися до різних умов і контекстів, розвивати свої навички та знання, а також набувати новий досвід у різних місцях та середовищах. Професійно-педагогічно мобільний викладач є професіоналом

своїї справи, йому притаманні мотивація до роботи, творчість, швидка адаптація до роботи із студентами.

Професійно-педагогічна мобільність може включати в себе наступні аспекти:

1. Міжнародна мобільність: включає обмін студентами, викладачами, дослідниками та іншими фахівцями в галузі освіти між різними країнами для обміну досвідом і знаннями.

2. Внутрішня мобільність: стосується руху фахівців між різними навчальними закладами, рівнями освіти або педагогічними посадами в межах однієї країни або регіону.

3. Мобільність у педагогічному процесі: включає в себе використання різних методів та підходів до навчання і викладання, які дозволяють адаптувати навчальний процес до потреб учнів та змінних умов.

4. Навчання на робочому місці: набуття нових навичок і знань під час роботи або професійної діяльності [2, с. 96].

Інтеграційні процеси, які відбуваються у сфері освіти посилюють вимоги до педагогів, а також мають значний вплив на професійно-педагогічну мобільність в Європі. Європейський освітній простір – це ініціатива для створення єдиного освітнього простору в Європі, який сприяє співпраці між країнами, забезпечує взаємну визнаність кваліфікацій та підвищує якість вищої освіти.

Стратегічна рамка для європейського співробітництва в галузі освіти і навчання у напрямі до європейського освітнього простору та за його межами (2021–2030) пропонує інноваційне бачення освітнього сектора у форматі європейського освітнього простору. Європейський освітній простір варто розглядати, як систему, що взаємопов'язує усі ланки освіти держав-членів ЄС в рамках освіти впродовж життя такими наскрізними пріоритетами, як мобільність, навички, компетентності та кваліфікації, сучасні мови,

цифровізація, «квадрат знань»: (освіта, дослідження, інновації та послуги суспільству), зелений перехід на засадах європейської ідентичності та цінностей. Європейський освітній простір забезпечує синергію усіх стратегічних пріоритетів діяльності з розбудови сектора освіти в рамках освіти впродовж життя [3].

Інтеграція України в європейський освітній простір потребує вироблення нових механізмів співробітництва з урахуванням вимог Болонської декларації, серед яких: обмін випускниками вузів, вирішення проблеми юридичного визнання дипломів українських вузів у країнах Європейського Союзу; створення умов з метою недопущення «відтоку мізків» з нашої держави; адаптування законодавства України до вимог Євросоюзу; підготовка фахівців, спроможних захистити інтереси країни у жорстких умовах світової конкуренції, розроблення сучасних навчальних посібників [4, с. 412].

Науковець Л. Швидун погоджується із дослідницею Т. Жижко, яка в своїх працях звертає увагу на існування потужного зв'язку між академічною мобільністю та динамікою розгортання процесів глобалізації, спрямованих на створення європейських просторів вищої освіти та наукових досліджень. Мобільність відкриває низку ідей як на рівні логік та моделей інтернаціоналізації сучасних університетів, так і на рівні підготовки вчителя Нової української школи, який, завдяки мобільності, стає носієм загальноєвропейських та загальнолюдських цінностей, таких як повага до життя, людини, природи; справедливість, свобода, рівність, гуманізм, праця, знання, гармонія тощо [5, с. 28]

У підсумку можемо сказати, що інтеграція в європейський освітній простір інтеграція до Європейського освітнього простору суттєво підвищує професійно-педагогічну мобільність. Вона сприяє обміну знаннями, методиками та найкращими практиками між університетами та викладачами з різних країн. Цей обмін допомагає вдосконалювати навички викладачів,

розширювати їхні можливості дослідження та покращувати якість навчання. Крім того, інтеграція забезпечує визнання кваліфікацій та ступенів в багатьох країнах Європи, що полегшує пересування викладачів між університетами та сприяє розвитку міжнародних партнерств у галузі освіти.

Література:

1. Брижак Н. Ю. Професійна мобільність як фахова якість майбутнього вчителя. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1 (38). С. 67-70.
2. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес: навчально-методичний посібник / Т. М. Димань, О. А. Боньковський, А. Г. Вовкогон. БНАУ, 2017. Одеса.: НУ «ОМА», 2017. 106 с.
3. Локшина О. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021 – 2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. 2022. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/621/617>
4. Артёмов І. В. Інтеграція вищої освіти України у світовий освітній простір: здобутки Закарпатського державного університету. Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами XXV Міжнародної науково-практичної конференції, Ужгород – Кошице – Мішкольц, 27-30 листопада 2012 року; ред. кол. Ф.Г.Ващук (голова), Х.М.Олексик, І.В.Артёмов та ін. Ужгород: ЗакДУ, 2013. Вип. 6 (25). С.412-427.
5. Швидун Л. Освітня мобільність у просторі глобалізованого світу. *ГРАНІ*. 2021. Том 24 № 5. С 27-34. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal>.

УХВАЛА

II Міжнародної науково – практичної конференції

«Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору: міжнародна академічна та професійна / професійно – педагогічна мобільність»

II International Student Scientific and Practical Conference

«Professional development of a teacher in the context of integration into the European educational space: international academic and professional / professional-pedagogical mobility»

(присвячена 60-річчю кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти)

(21 вересня 2023 року, м. Львів)

II Міжнародну конференцію проведено 21 вересня 2023 року в Національному університеті «Львівська політехніка» (з онлайн-трансляцією) кафедрою педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (м. Львів, вул. В. Чорновола, б. 57, 36 навчальний корпус).

З вітальним словом до учасників конференції звернулися: Володимир Ортинський – д.ю.н., професор, Заслужений юрист України, директор Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»; Фаусто Презутті – д-р психології, професор психології, президент Наукового інституту психології освіти та виховання та Європейського центра освіти (I.S.P.E.F. – E.C.E., м. Рим, Італія); Юрій Козловський – д.пед.н., професор, заступник директора Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»; Іван Безена – к.філос.н, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти, Дніпровська академія неперервної освіти (м. Дніпро, Україна).

УХВАЛИЛИ:

1. Професійний розвиток педагога – це важлива умова забезпечення якості освіти, що відіграє провідну роль у модернізації системи освіти педагога в умовах інтеграції до європейського простору вищої освіти (ЕНЕА).

2. Управління професійним розвитком педагога в умовах інтеграції до європейського простору вищої освіти (ЕНЕА) у воєнний час здійснюється шляхом організації (розвитку) його міжнародної академічної та професійної / професійно-педагогічної мобільностей, що сприяє покращенню якості освітнього процесу.

3. Під час воєнного часу важливо продовжувати активну діяльність пов'язану із міжнародним обмінами викладачів і студентів, участю в міжнародних освітніх проектах, вивченням європейського досвіду реформування системи освіти та т. ін.

4. Запровадження європейських освітніх моделей TeLSAC і PERFORMER в систему підвищення кваліфікації викладачів України сприятиме розвитку їх професійної / професійно-педагогічної мобільностей.

Учасники конференції відзначили вагомий внесок науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти за 60-ь років існування у розвиток педагогічної освіти України.

Завідувачка кафедри ППО Інституту ППО

Тетяна ГОРОХІВСЬКА

**A UKRAINIAN BEST PRACTICE OF UNIVERSITY TRAINING
BASED ON THE EUROPEAN CONCEPTION OF THE 21ST CENTURY
YAKYMETS OLEKSANDRA – FAUSTO PRESUTTI**

Keywords

Innovative Pedagogy of 21st century - University Training - Docimology - Online Teaching - TeLSAC Model - Educational Psychology - Education Sciences - Education Sciences

ABSTRACT

This paper presents the results of an innovative training experience carried out in the course '*Technological design and teamwork in teaching activities*', held from 27 February to 30 June 2023 (2nd semester of the 2022/23 academic year) in the Department of 'Pedagogy and Innovative Education' at the Polytechnic University of Lviv (Ukraine).

The experience gained in the training course was characterised by the achievement of three innovative objectives, which make a fundamental contribution to the concepts and methods of teaching in the 21st century.

The innovative objectives pursued in the Lviv Polytechnic training course are:

1) experience, in a country outside the European Union, the training model **TeLSAC – Teaching/Learning by Skills for Aptitudes & Capacities** (Presutti, 2016b, 2019, 2022) adapted to the needs of young people and the educational tools of the 21st century.

The TeLSAC Model **goes beyond the traditional conception and method of 'lecturing'** used in the 20th century, basing their activities and teaching strategies on the socio-economic-cultural way of life of the 21st century Techno-Informed Society.

The TeLSAC Model pursues the following guidelines of:

- EUROPEAN UNION Countries described in the White Papers published in the 1990s, in the construction of the European Higher Education Area (EHEA) and the European Education Area (EEA), the recent creation of 'Teacher Academies' within the Erasmus + Programme to be implemented in the years 2021-2027;

- UKRAINE described in the Reforms on the '*Higher Education Reform Strategy in Ukraine*', the '*New School*' and the '*Regulation on Certification of Teaching Staff*'. concerning innovation in teachers' training and the development of students' skills, whose basic principles were enunciated in 2014 and 2017 by the Ministry of Education and Science of Ukraine, in 2018 and 2022 by the Cabinet of Ministers of Ukraine;

2) Implementing "**best teaching/learning practice**" in Ukraine based on **online teaching**, whose innovative educational value takes on greater importance and significance as it was made during the Russia-Ukraine war, thus at an extremely difficult time logistically, socially, motivationally, and emotionally for the students of Lviv Polytechnic;

3) highlight the **ineffectiveness (and thus inadequacy) of Training based EXCLUSIVELY on online teaching/learning** (carried out by "Virtual Universities"), without there being any socialization activities among students that would allow them to compare

themselves, work in groups, and communicate weekly with the teacher regarding activities and documentation of their educational path.

The documentation of "*best practices*" implemented by some Lviv Polytechnic students and online teaching activities carried out during the training course can be accessed by teachers and researchers who want to:

(a) compare the training course and the results achieved in the course against their own experiences,

(b) deepen the topics covered and the training processes carried out in the course,

(c) implement the TeLSAC Model in their University.

The paper presents the following topics:

1. The guidelines of the European Union and Ukraine on teachers training in the 21st century.

2. The Training Model implemented with the students of Pedagogy of Lviv Polytechnic University

3. The Formative Pact between teacher and students of the course.

4. The innovative structure of the training course

5. The students' participation in the training course

6. The assessment of skills acquired by students in the course

7. The results of the course and the Formative Success of students.

1. THE GUIDELINES OF THE EUROPEAN UNION AND UKRAINE ON TEACHERS TRAINING IN THE 21ST CENTURY

From February 27 to June 30, 2023 at Lviv Polytechnic University, the training course "*Technological Design and Teamwork in Teaching Activities*" was carried out on the basis of the following defined guidelines of the European Union regarding the basic principles of teaching and training the new generations of the 21st century:

- the concepts described in the **White Papers** published in the 1990s (European Commission 1993,1995; Delors, 1996a-b; Cresson, 1996);

- the construction of the European Higher Education Area (**EHEA** - <https://www.ehea.info/>) and of the European Education Area **EEA** - <https://education.ec.europa.eu>), in which the key role of highly competent and motivated teachers and trainers in teaching is recognized;

- the recent creation of the "**Teacher Academies**" platform within the Erasmus + Program, (<https://www.erasmusplus.it/scuola/teacher-academies/>), with the aim of contributing effectively to the training of EU teachers in the years 2021-2027.

The European platform "Teacher Academies" promotes and enhances teachers' skills needed to use technology effectively and creatively in a way that engages and motivates young people living in the Techno-Computerized Society of the 21st century.

The main function of the "Teacher Academies" platform is to create European partnerships of teacher education and training providers in line with the policy priorities and core principles of the European Union.

At the Ukrainian level, the training course implemented in 2023 at Lviv Polytechnic is based on what was established in 2017 in the Reform on the "**New School**" defined by the MES - Ministry of Education and Science of Ukraine (L. n. 2145-VIII of Sept. 5, 2017; ESM 2017), in which is described the importance of:

- Innovating the types and methods of teaching of teachers, making them acquire educational skills and strategies in the Psycho-Pedagogical and didactic fields;
- Training teachers in the development of students' skills through the use of technological tools in the school and college education of the younger generation.

The Ukrainian Reform Law to implement the "New School" was preceded in 2014 by the development of the document on "**Higher Education Reform Strategy in Ukraine to 2020**" drafted by the Universities of Kyiv, Kharkiv and Lviv, and subsequently supervised by the Expert Group for Reform of the MES - Ministry of Education and Science of Ukraine (MES, 2015).

The main purpose of this document is to adopt a shared strategy until 2020 to implement the Reform of Ukrainian Universities in order to create an **attractive and competitive national higher education system of Ukraine, integrated into the European Higher Education Area (EHEA) and the European Research Area (ERA)**.

The main goals that the Reform of Ukrainian Universities aims to achieve are:

1. Guarantee citizens' constitutional rights to free and quality Higher Education, equally competitive with private Higher Education.

garantire i diritti costituzionali dei cittadini ad una Formazione Superiore gratuita parimenti competitiva alla Formazione Superiore privata.

2. Reorganize the Higher Education management system by:

- de-bureaucratization, decentralization, autonomy and management responsibility of Higher Education Institutions,

- the involvement of students and families, professional unions and professional associations of Higher Education Institutions in the decision-making process.

3. Transforming the Universities into centres of independent thinking that can train professionals and generate projects to accelerate the modernization of the country.

4. Ensure fair competition among Institutions of Higher Education as a guarantee of Higher Education of high-quality.

5. Create an appropriate link between the labour world and the Higher Education system.

6. Integrating Ukrainian Higher Education into the Global and European Educational

(http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/01/strategiya_reformuvannya_vyshchoyi_osvity_2.0.pdf, p. 10).

In 2022, the Cabinet Ministers of Ukraine more defined the implementation of Ukraine's University Reform through Ordinance No. 286-6 "*Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032.*", in which the importance of achieving the following results within this decade is highlighted:

- a) Ensure the social responsibility of Higher Education Institutions in line with European standards;
- b) Develop the values of a free and democratic Society;
- c) Improve the quality of educational and research activities in accordance with the standards of the European Higher Education Area;
- d) Ensure comparability and recognition in Europe and the World of degrees obtained in Ukraine;
- e) Increase the number of international scientific and educational cooperation projects;
- f) Raise the professional and social status of university professors and Institutions of Higher Education. (Cabinet of Ministers of Ukraine, 2022).

In addition to the above concepts, the training course conducted in 2023 at Lviv Polytechnic University took into consideration what is defined in the Decree Regulation on Certification of Teaching Personnel (CDM No. 1190-2018-п of 28.12.2018, made effective by The Cabinet of Ministers of Ukraine on Dec. 27, 2018 No. 1190), formerly provided for by the Law *On Education* of 5.09.2017.

In the Decree it is stipulated that teachers may (on a voluntary basis and solely on their own initiative) **certify their professional teaching skills** (L. No. 2145-VIII/2017, On Education of September 5, 2017, Art 52, 2).

2. THE TRAINING MODEL IMPLEMENTED WITH THE STUDENTS OF PEDAGOGY OF LVIV POLYTECHNIC UNIVERSITY

With the intention of putting into practice and disseminating in Ukraine European concepts and legislation in line with the innovative Ukrainian pedagogical reforms presented in the previous paragraph, since 2019, the Polytechnic University of Lviv together with the I.S.P.E.F. Institute (Institute of Psychological Sciences of Education and Training in Rome - Italy) and the E.C.E. Network (European Center of Education in Rome -Italy) have held several Conferences and Seminars, in which was participated by a substantial number of teachers and professors working in various School and University Institutions in Ukraine.

The interest shown by teachers and professors in the TeLSAC Socio-Psychological model and innovative educational methodologies presented during the Conferences and Seminars enabled the establishment of a Network of Ukrainian Schools and Universities, coordinated by the Department of Pedagogy and Innovative Education of Lviv Polytechnic University.

In view of the renewal of school and university education in Ukraine outlined above, the training course "*Technological Design and Teamwork in Teaching Activities*" was conducted in the 2nd semester of the academic year 2022/23 at Lviv Polytechnic University, experimenting with a new teaching/learning mode characterized by three innovative elements to the traditional teaching concept in Ukraine:

1. the **TeLSAC training pathway** (<https://training.ispef.net>; www.ece.ispef.net), structured so that students acquire and know how to use **4 multifaceted and integrated learning itineraries and the 4 Knowing** described in the European Commission White

Papers of the 1990s: **Knowing How to Do, Knowing How to Be, Knowing How to Live with Others;**

2. the use of the **ON-LINE mode by the teacher**, since these currently live in Rome thousands of miles away from the university where the course is held, realizing teaching activities with videos of lectures, teaching materials sent through the Internet and constant monitoring of the work produced by students;

3. the **students' documentation of the training course activities carried out in the course and their individual, group and collective achievements.**

To obtain a positive evaluation of the activities carried out in the course, it is essential that each student:

- a) Participate in the theoretical lectures and practical activities of the course,
- b) Study, analyze and deepen the topics covered in the papers proposed by the professor, and carry out research activities on a personal and group level with classmates on course topics,
- c) Documents and knows how to expose personal work and group work done during the course.

The training course conducted in Lviv Polytechnic used the **Pedagogical Model TeLSAC - Teaching/Learning by Skills for Aptitudes** which is characterized by the

European Union guidelines and formalized by Fausto Presutti (Presutti, 2016b, 2019, 2022, www.faustopresutti.eu) of the Institute of Psychological Sciences of Education and Training - I.S.P.E.F. in Rome, Italy. ((www.ispef.it , www.ece.ispef.net).

The TeLSAC Model structures Training (*Tra*) based on a balanced personalized and contextualized educational-didactic pathway to achieve Formative Success (*FoS*) for each student and the teacher.

The structure of the educational-didactic pathway of the TeLSAC Model is:

A) connoted by the acquisition of professional knowledge-skills-competencies composed of 4 Knowing: Knowing How to Make, Knowing How to Be, Knowing How to Know, Knowing How to Live with Others;

B) composed of the dynamic and complementary interaction of 4 specific educational-didactic activities of Training (*Tra*), implemented through:

1. Classroom lectures, seminars and conferences of the Learning Itinerary (*LeI*),
2. Online Research and Monitoring (*OReM*),
3. Group work with Professionalizing Internship activities on field (*PI*)
4. Transcript and presentation of the training course and achievements at the individual and group level, which constitutes the Portfolio Documentation (PoD) of each student and teacher-led course.

The Training (*Tra*) of the TeLSAC Model enables the comprehensive development of personal aptitudes and the concrete acquisition of professional skills for the realization of Formative Success (*FoS*) in the social-economic-cultural-personal World,

The training path of the TeLSAC Model, that connotes and determines the Training (Tra) for Formative Success (FoS) for every student and teacher, is characterized by the realization of the following **magic formula**:

$$\text{Tra} = \text{LeI} + \text{OReM} + \text{PI} + \text{PoD} = \text{FoS}$$

where: **Tra** = Training is structured on the following educational-didactic processes

LeI = Learning Itinerary

OReM = Online Research and Monitoring

PI = Professionalizing Internship

PoD = Portfolio Documentation

to achieve **FoS** (= Formative Success) of Students and Teachers.

The TeLSAC Socio-Psycho-Pedagogical is determined by studies, research and interventions in the following three fields:

- the field of **Sciences of Didactics** characterized by Knowing-related *Skills* and specific technical *Competencies* that are acquired in the school/university environment;
- the field of **Educational Sciences**, which incorporates the previous field, characterized by the relationship between teacher and students in the relationship of Teaching/Learning during School/University activities;
- the field of **Training Sciences**, which incorporates the two previous fields, characterized by the systemic, global and multiform representation of the Aptitudes and Capacities of students, teachers and School/University Management.

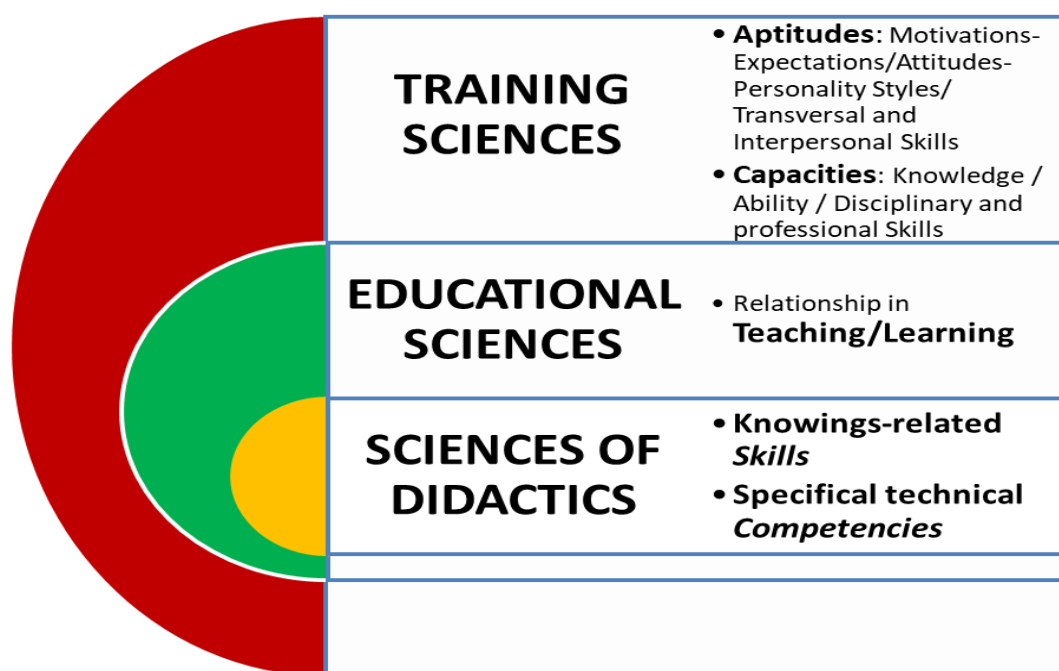

Figure 1: The activity fields of the TeLSAC model: Training Sciences, Educational Science and Sciences of Didactics

In the conception of the TeLSAC Model, teaching and learning by skills through aptitudes and capacities must be intended as part of a development process that involves the cognitive, psychological, social and professional domains of each individual, through the

acquisition and use of "four pillars of Knowing" as set out in the "Report to UNESCO by the International Commission on Education for the 21st Century" (Delors, 1996, pp. 91-103):

- * **Knowing to Know and Knowing of how to Know and why Knowing,**
- * **Knowing to Make and Knowing of how to Make and why Making,**
- * **Knowing to Live together with Others and Knowing of how to Live together with Others and why Living together with Others,**
- * **Knowing to Be and Knowing of how to Be and why Being,**

Thus, the **TeLSAC Model** is a **Socio-Psycho-Pedagogical Conception** based on the 4 Knowing's proposed by the European Union, structured as follows:

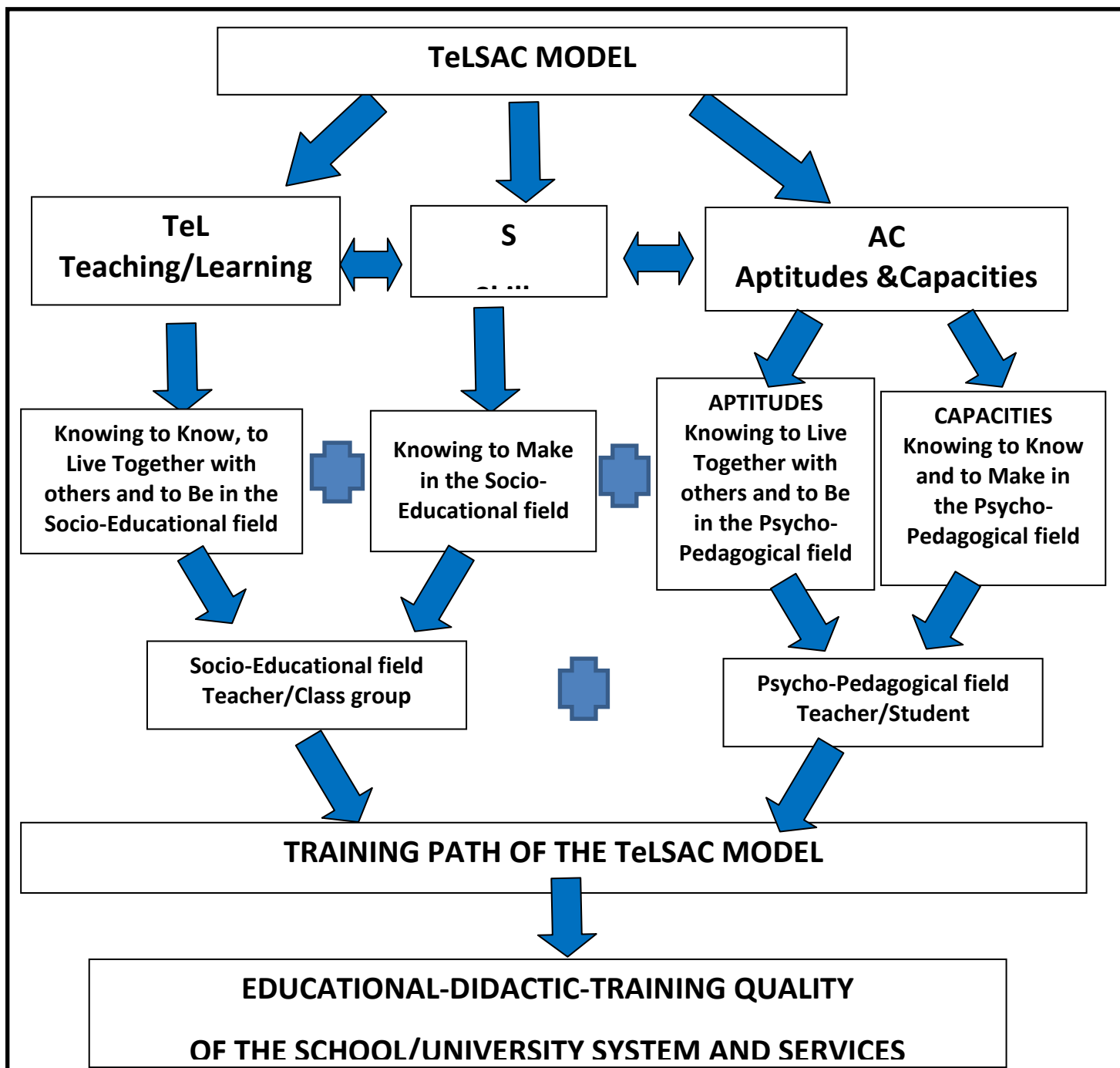

Figure 1: The TeLSAC Model comprises the 4 Knowing which define the educational-didactic-training Quality of the School/University System and Services

3. THE FORMATIVE PACT BETWEEN TEACHER AND STUDENTS OF THE COURSE

In the first meeting of the Lviv Polytechnic's training course, the lecturer, born and grew up in Lviv (Ukraine) but has been working for 20 years in Rome (Italy) as a researcher and lecturer in European projects, proposes and stipulates the following **training pact** with students (future teachers) in a way that makes the purpose and motivation for participation in the course clear and understandable.

The lecturer explains that the main purpose of the training course is for students to acquire innovative teaching skills and methodologies, adequate:

- to the principles and quality standards of the European Higher Education and Education Area,
- to the guidelines of School and University Reform in Ukraine.

Implementation of the training proposed in the course may make a concrete contribution to their training as future teachers, so as to make them aware of and protagonists of their role and function in the Ukrainian Society of the 21st century.

The structure and mode of implementation of the training course that carried out in the Lviv Polytechnic:

- is based on the principles and criteria of the Bologna Process, signed in 1999 by all European Union Countries (<https://education.ec.europa.eu/it/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process>), which aims to make coherent and effective university systems of Higher Education operating in Europe, promoting and developing the quality and relevance of learning and teaching processes;
- is determined by understanding and using the **TeLSAC Socio-Psycho-Pedagogical Model** (Presutti, 2019).

The TeLSAC Model, promoted and developed in Europe and Latin America and already implemented in Ukraine in 2019 in the continuing education of teachers working in the Lviv Region Schools, involves the combined implementation of lectures by the teacher, with group work by the students, enabling them to acquire the professional skills to perform the job of a teacher.

Using the TeLSAC Model, students learn knowledge, educational intervention strategies and learn how to work with technological tools commonly used in the Society of the 21st century:

1. forming a Network of Internet Communities based on the course themes,
2. having as a formative guide the lecturer in the implementation of individual, group and collegiate activities, who, although not physically present, has the opportunity to deliver lectures, coordinate groups and act as a personalized tutor for each student in the Lviv Polytechnic course.

Using the structure and training methodology of the TeLSAC Model, students learn to develop the skills of learning at the individual level and to compare both in the small group of 3/4 people and at the collegiate/assembly level, defining and describing pedagogical proposals and concrete strategies to be implemented in teaching and instructional design.

Pedagogical proposals and concrete teaching strategies developed and formulated in writing at both the individual and small group levels form the documentary products produced during the development of the course, which ultimately go to **make up each student's Professional Portfolio of Teaching Skills.**

Thus, individual, group and collegial work not only serves for the final evaluation of the training course at Lviv Polytechnic, but also enables students to build professional Portfolios documenting the skills acquired, which can be presented and understood both in Ukraine and Europe.

With this in mind, of particular relevance and significance are the documentations considered "**best practices**" because they were evaluated as original, complete, clear, coherent, and well-described works.

Documentations evaluated as "*best practices*" can be disseminated as reference examples in Ukraine and Europe in a manner by:

- building a **Community Network for Teaching Professionalism,**
- forming a **Pedagogical Bank** consisting of proposals and strategies for educational intervention, experiential examples in the use of skills in teaching and skill acquisition during student learning processes.

4. THE INNOVATIVE STRUCTURE OF THE TRAINING COURSE

The innovative structure of the training course "*Technological Design and Teamwork in Teaching Activities*" implemented in the Department of Pedagogy and Innovative Education at Lviv Polytechnic University (Ukraine), has aims to go beyond traditional "*lecture-making*" activities for the benefit of:

- greater student involvement and participation,
- adequate use of technological tools for educational purposes,
- appropriate teaching/learning methodologies and strategies suited to today's 21st century Society.

The innovative course structure implemented in the Lviv Polytechnic provided that each student:

- Participate in the different training activities, listed in the following figure;
- Knows how to make the different activities coherent and comprehensive so as to achieve a unique multifaceted training course, capable of harmoniously integrating Know-How with Knowing-Being, Knowing-Knowledge and Knowing-How to Live with Others.

COURSE TRAINING ACTIVITIES	Hours
Classroom Training Activities	
• Lessons	30 hours
• Seminars and conferences	
• Practical lessons	45 hours
• Laboratory lessons	-
Total hours of classroom training activities	75 hours

Independent out the Class Training Activities	
- Lesson preparation, revision activities based on monitoring, documentation of training and results with reports + presentation (Portfolio)	40 hours
- Subject matter knowledge of course materials with written summary of topics + power point presentation	20 hours
- Online Research and Community Networking Activities	15 hours
Total hours of independent training activities out the class	75 hours
Total Training Activities of the course	
1 university credit (UC) for every 25 hours of educational activities according to Bologna Process directions	150 total hours / 6 credits

Figure 3: The training activities based on the innovative structure tested in Lviv Polytechnic University (Ukraine)

The construction, implementation and validation of this innovative training course structure, whose Socio-Psycho-Pedagogical characteristics are defined and described in the TeLSAC Model, has already been tested and developed with considerable success in the following national and international Pilot Projects:

A. in Italy through the "FARE SCUOLA (MAKING SCHOOL)" Project, implemented from 1995 to 2004, funded by the Ministry of Education, University and Research of Italy, which has been piloted in several Regions and Provinces of Italy, professionally training thousands of teachers and hundreds of headmasters at all levels of education.

The main objectives of the "Making School" Project were to develop and strengthen:

- of the methodological and strategic skills in teaching for classroom management and to achieve personalized and contextualized teaching;
- of the ability to promote and develop students' personal attitudes and relationships and in the relationship with the teacher;
- in the acquisition of docimological skills in education and psycho-pedagogy. (Presutti, 2019, p.89; submitted in I.S.P.E.F. <http://discola.ispef.biz/info> , consulted on 07/18/2023).

B. in Europe within the following Areas:

- **the European Education Area (EEA)** through the implementation of the DI.SCOL.A. Project, carried out in the years 2005-2008, co-financed by the European Union, Leonardo da Vinci Program Prog. no. I/05/B/F/PP-154000.

The main objectives of the DI.SCOL.A. Project were:

- the construction and implementation of the European Model of Teacher Education adapted to technological and information innovations and the demands of the 21st century Society;

- the promotion of the Quality of Education in European School Institutions, through the use of criteria that identify Teacher Professionalism and the use of innovative methodologies and strategies capable of improving the Educational Success of students and the educational satisfaction of teachers;

- the establishment of a European Teaching/Learning Community on Teacher Professionalism and Students' Formative Success. (Presutti, 2019, pp.88-89)

The structure and results achieved in the DI.SCOL.A. Project can be seen on the following I.S.P.E.F. sites: 1. <http://discola.ispef.biz> ; 2. <http://discola.ispef.biz/net> (consulted on 07/18/2023).

On the I.S.P.E.F. website <http://discola.ispef.biz> the activities and results of the DI.SCOL.A. Project are presented (in EN, ES, FR, IT), and the DI.SCOL.A. European Model of Teacher Education is displayed in the languages of the 7 participating countries: Belgium (French language), Bulgaria, Greece, Ireland (English language), Italy, Spain, Romania.

The I.S.P.E.F. website: <http://discola.ispef.biz/net> displays the purpose, structure, methodology, stages and documentation carried out in the DI.SCOL.A. Project in Italian language.

In addition, funded by the European Union within the Comenius - Grundvig framework of the Socrates Program, from 2004 to 2013, training courses on "*Strategies for Student Formative Success*" and "*Educational Quality of the Learning System*" based on the TeLSAC Model were conducted in Rome and Florence (IT), geared to all teachers and managers working within the European Education Space (presented on the I.S.P.E.F. websites:

<http://www.ispef.eu/nuovo2/index2013.htm>;
<http://www.ispef.eu/nuovo2/rome-may-quality.htm>;
<http://www.ispef.eu/nuovo2/courses-master-ispef.htm>; consulted on 18/07/2023)

Finally, from 2014 to 2019, in agreement with the Ministry of Education of Romania and in collaboration with Transylvania University of Braşov - UTBv, training courses on "*Quality of Education*" and "*Educational Management*" based on the TeLSAC Model were conducted, who have trained thousands of teachers and leaders at the Romanian preschool and school level (presented on the I.S.P.E.F. website: <http://www.ispef.biz/wordpress-RO> , consulted on 18/07/2023).

- the **European Higher Education Area (EHEA)** through the implementation of the PERFORMER Project, implemented in the years 2011-2014 in Romania, co-financed by the European Union under Contract POSDRU/86/1.2/S/62508.

The PERFORMER Project has achieved the goal of improving the provision of University Education in accordance with the criteria of the "Bologna Process" through the development of a Master's Degree Program "Psycho-Pedagogy of Childhood.", with double degree recognition (Italy - Romania), conforming to the demands of the European labour market.

The kind of innovative master's degree realized in the PERFORMER Project is based on the TeLSAC Model and is in tune with what is envisioned in both the White Papers of the

European Union and the 1999 Bologna Process for the creation of a European Higher Education Area (EHEA).

The PERFORMER Project was implemented in the following 3 Universities in Romania: * University "Transylvania" of Braşov - UTBv, (coordinator),

* University "1 Decembrie 1918" de Alba-Iulia,

* University "Aurel Vlaicu" de Arad. (Presutti, 2019, p.89)

The I.S.P.E.F. Institute (of Rome - IT) carried out the scientific-methodological supervision in the implementation of the TeLSAC Model, the training course, the evaluation of the results of the Master's program and the certification of the skills acquired by the students of the 3 Universities.

The Master's degree structure based on the TeLSAC Model and the results achieved in the PERFORMER Project can be viewed on the following I.S.P.E.F. websites:

www.ispef.eu/nuovo/performer.htm , <http://performer.ispef.biz/english> , <http://performer.ispef.biz/english/certification> (consulted on 07/18/2023).

- the **Europe - Latin America and Caribbean (EuLAC) Area in Higher Education** (University) through the Project TO-INN - FROM TRADITION TO INNOVATION IN TEACHER TRAINING INSTITUTIONS, financed by the European Union, ERASMUS+ Programme, Capacity Building in Higher Education EAC/A04/2015, Prot. n. 573685-EPP-1-2016-1-ES-EPPKA2-CBHE-JP, realized in the years 2016-2019.

The aim of the TO-INN project was to innovate the Pedagogical Model and the Training of Professors Teaching Pedagogy in Latin America.

16 Pedagogical Universities from the following 6 Latin American countries participated in the TO-INN Project: Argentina, Bolivia, Colombia, Ecuador, Honduras, Mexico, and Paraguay.

As for Europe, Spain, Portugal, Italy, the Netherlands, England and France participated. (Presutti, 2019, p.91; presented in the I.S.P.E.F. website:

http://www.ispef.it/nuovo2/progetto_toinn-vo.htm, consulted on 07/18/2023).

These Pilot Projects have been evaluated as **European Best Practices**.

The Model of "MAKING SCHOOL" and the European Best Practices of the DI.SCOLA. Project, the PERFORMER Project and the TO-INN Project enabled the TeLSAC Model to be defined and validated, so that it can be adequate and effective for Training in the Techno-Computerized Society of the 21st century (Presutti, 1995, 2017a-b, 2018b, 2019).

5. THE STUDENTS' PARTICIPATION IN THE TRAINING COURSE

This paper presents the results of the innovative training experience carried out in the course "*Technological Design and Teamwork in Teaching Activities*" held from February 27 to June 30, 2023 (2nd semester of the academic year 2022/23) in the Department of Pedagogy and Innovative Education at Lviv Polytechnic University (Ukraine).

The students are from two courses at Lviv Polytechnic University, identified by code PC21 and PC22.

A total of 31 students participated in the training course, including 18 from the PC21 course and 13 from the PC22.

To carry out the group work, the 18 students of the PC21 course were divided into **five working groups**.

To carry out the group work, the 13 students of the PC22 course were divided into **four working groups**.

The 31 students have participated in the course activities with the following frequency:

- **18 out of 31 students** (58.07 percent, the majority of the total) have attended **all or almost always** (over 80% of the total hours),
- **6 out of 31 students** (19.35%, about 1/5 of the total) attended **often times** (60-80% of total hours),
- **5 out of 31 students** (16.13%, about 1/6 of the total) attended **enough times** (40-60% of total hours):
- **2 out of 31 students** (6.45 percent of the total) attended a **few times** (less than 40 percent of the total hours).

The **constant course attendance** of the 31 students is depicted in the following graphic:

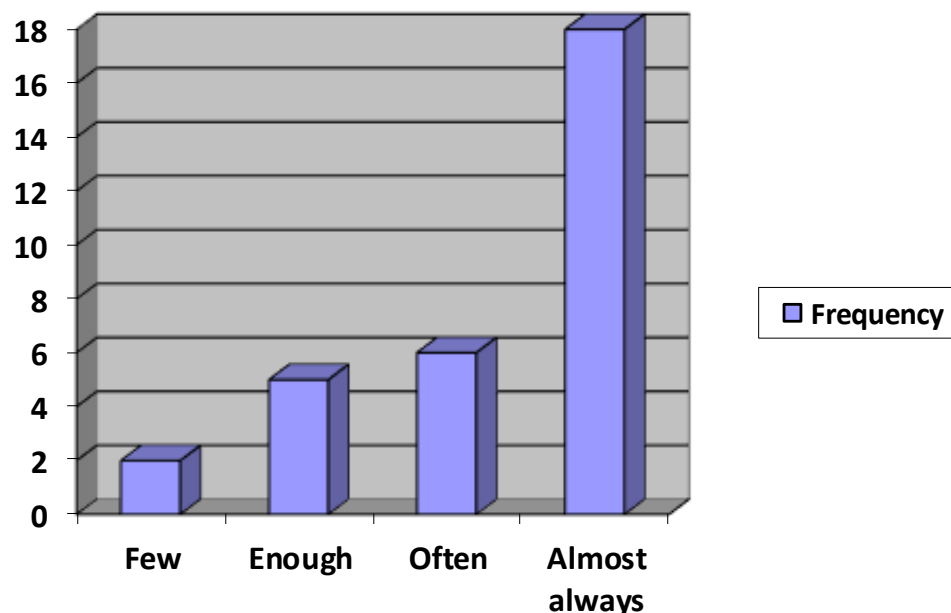

Figure 4: The representation of the frequency of student attendance at the training course activities.

6. THE ASSESSMENT OF SKILLS ACQUIRED BY STUDENTS IN THE COURSE

The evaluation of the educational path and achievements of each student in the Lviv Polytechnic course is determined by the following scoring criteria in force in Ukrainian Universities:

- E. Score lower than 25, identified by the rating **Severely Insufficient**
- D. Score between 26 and 49 /100. identified by the rating **Insufficient**.
- C. Score between 50 and 70 /100, identified by the rating **Sufficient**.
- B. Score between 71 and 87 /100, identified by the rating **Good**.
- A. Score between 88 and 100 /100, identified by the rating **Optimal**.

In addition, an **Excellent A* Rating** is awarded in the Lviv Polytechnic course if the student obtains a Grade with the maximum score of 100/100 and with the documentation

considered a meritorious "best practice" of educational-didactic dissemination and scientific comparison.

Evaluating the documentation produced in the training course and from the results achieved by each student, which allows highlighting the skills acquired (at the individual, group and collective level), the 31 students in the course at Lviv Polytechnic University obtained the following scores:

- **0 students have scored between 0 and 25** which corresponds to the grade **E. Severely Insufficient**;
- **2 students** (6.45%, about 1/15 attending) **have scored between 26 and 49**, which corresponds to the grade **D. Insufficient**;
- **9 students** (29.03%, about 3/10 attending) **have scored between 50 and 70**, which corresponds to the grade **C. Sufficient**;
- **5 students** (16.13%, about 1/6 attending) **have scored between 71 and 87**, which corresponds to the grade **B. Good**;
- **15 students** (48.39%, about 1/2 attending) **have scored between 88 and 100**, which corresponds to the grade **A. Optimal**.

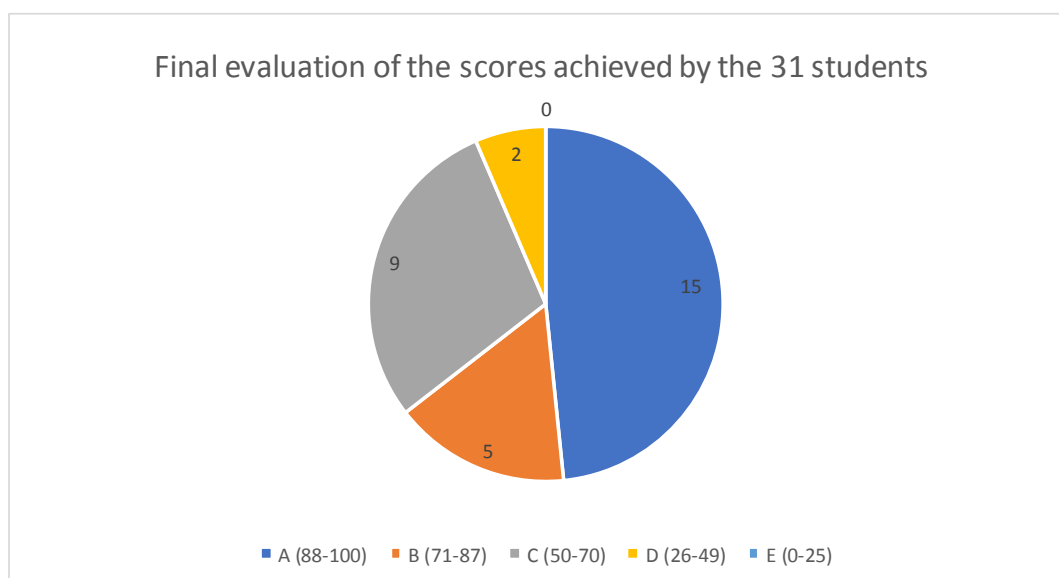

Figure 5: The graphical representation of the final grades achieved by the 31 students in the course

Evaluation of the documentation produced based on the training and achievements of the 31 students of the Lviv Polytechnic University course shows that:

A. Almost 2/3 of the students (20 out of 31 attending, 64.52%) received a Good or Optimal rating.

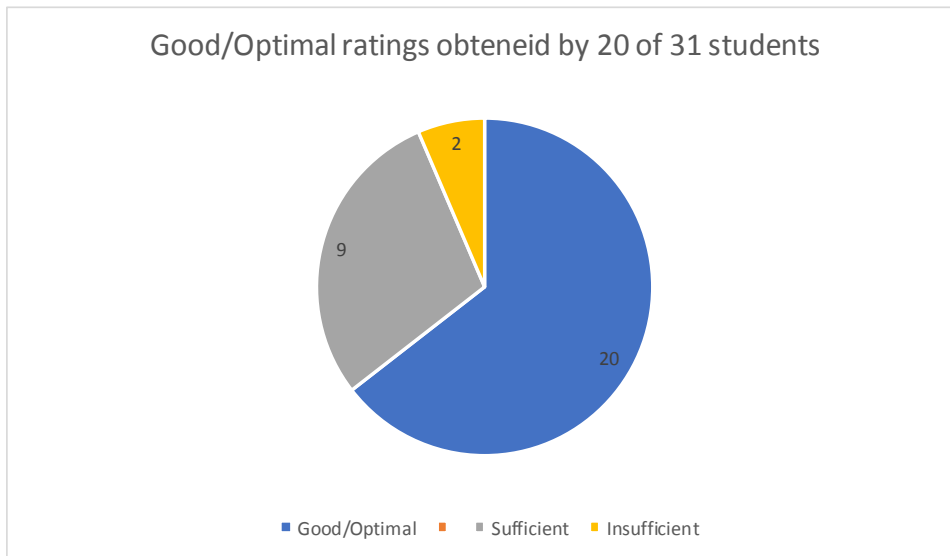

Figure 6: The graphical representation of the number of Good/Excellent ratings that can be compared with Sufficient ratings and Insufficient ratings

B. almost all students (29 out of 31 attending, 93.55%) achieved a positive evaluation.

Only the 2 students (6.45%), who have attended the course very poorly, have received an Insufficient rating.

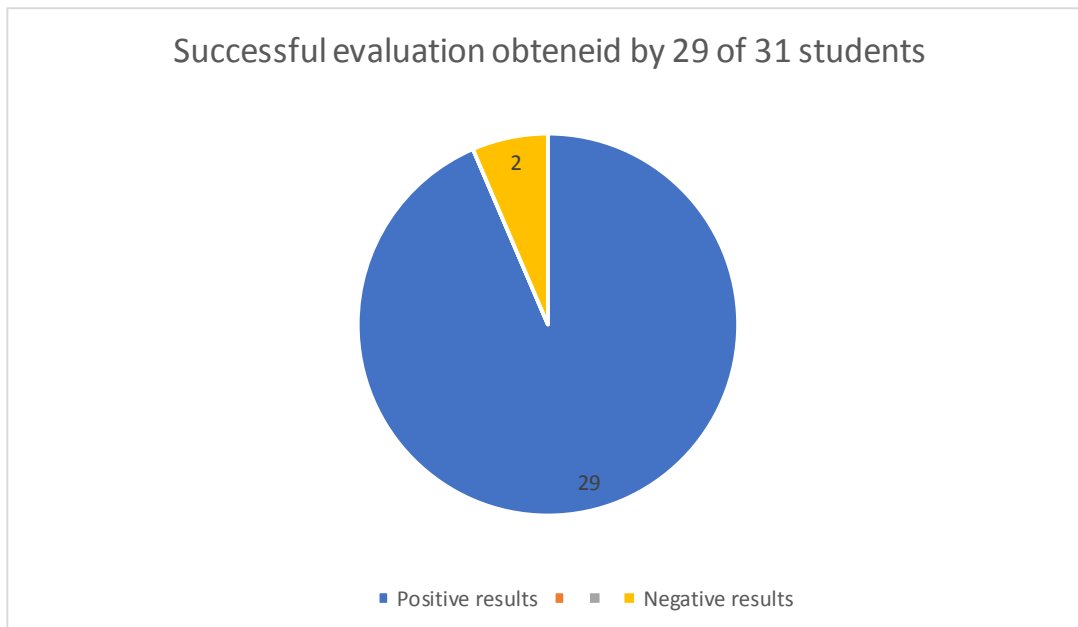

Figure 7: The graphical representation of the number of successful evaluations compared to unsuccessful evaluations of the activities carried out by the 31 students

C. 14 out of 31 attending students (45.16%, almost half of the attending students) have achieved the highest score of 100/100, of which:

- **8 students from the PC1 course**, who were part of 3 different working groups compared to the 5 groups who worked in the PC21 course,
- **6 students from the PC22 course**, who were part of 3 different working groups compared to the 5 groups that worked in the PC22 course.

This data shows that **students belonging to 6 groups out of the total 9 groups (2/3 of the groups, 66.67 percent) achieved the highest score of 100/100.**

D. Among the 14 students who received the highest score of 100/100, as many as **9 students (29.03% of those attending) from 6 work groups earned an EXCELLENT A* rating.**

Thus, the individual and group works of the 9 students can be considered "**Ukrainian best practices**" deserving of educational-didactic dissemination and scientific comparison.

Among the "best practices" produced by the 9 students, **2 "Ukrainian best practices" have been translated into English** (1 produced by students from the PC21 course and 1 produced by students from the PC22 course), so that they can be disseminated and comparable internationally.

7. THE RESULTS OF THE COURSE AND THE FORMATIVE SUCCESS OF STUDENTS

Analysing and comparing the relationship between students' attendance in course activities and the documentation produced during the training can provide an indication for understanding how much each student's acquisition of knowledge-ability-skills depends on the group and collective work done in Lviv Polytechnic and how much instead depends on personal work done independently outside the classroom.

This indication can be analyzed and deduced by comparing the amount of attendance in the course lectures with the final score achieved by each student.

Comparing attendance in class with the grade achieved by students, the following correspondence is obtained:

- the 2 students with Insufficient outcome attended the course *few times*;
- of the 9 students with Sufficient outcome, 5 of them attended *enough times* and another 4 students *often*;
- of the 5 students with Good outcome, 2 of them attended *often* and 3 other students attended *almost always*;
- all 15 students with an Optimal outcome attended *all the time* or *almost always*.

The correlation and comparison between course attendance and final grade achieved by students are depicted in the following graph:

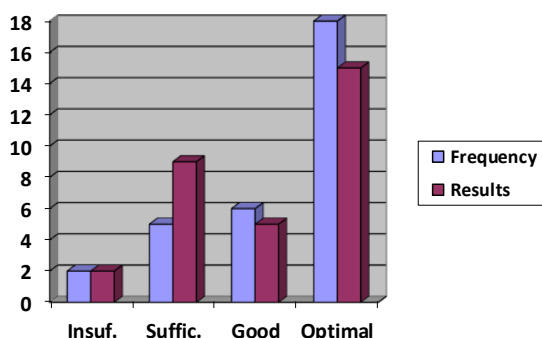

Figure 8: The representation of the comparison between the frequency of participation of the 31 students in the training course and the assessment achieved.

On the basis of the comparison between course participation and the final score achieved by students, it is evident that:

A. only the 2 students who poorly attended course activities (less than 40%) have made documentation Insufficient to obtain a Positive Evaluation.

This result shows that in order to achieve a positive outcome, the participation of students in the training is essential to develop their motivation, interests/aptitudes and to stimulate the acquisition of knowledge-ability-skills on the topics covered, even in cases where the course is conducted online by the lecturer,

B. the 9 students who were evaluated Sufficient participated in less than 80% of the training course activities.

This result corroborates the evaluation criterion within the European Union based on the principle that it is necessary and essential to participate in at least 80 percent of the training hours in order to achieve good/optimal knowledge-ability-skill acquisition on the topics covered in the course;

C. among the 18 students who participated in more than 80% of the course hours, as many as 15 students achieved a final score of 95-100 / 100.

This result shows that the TeLSAC Model is effective even when applied by the teacher using only 21st century techno-informed tools and online distance learning, thus overcoming traditional models and methods of "lesson making" in the 20th century, still used by lecturers at universities in their teaching activities of teaching.

So, based on the results achieved by the 31 students of the Polytechnic University of Lviv (Ukraine), it can be said that **the training course** (structured on the TeLSAC Model, with Online Teaching and characterized by the combination of individual, group and collective theoretical-practical activities in classroom and out-of-class) **achieved the goal of:**

- **promote and develop students' Formative Success**, demonstrated by the scores obtained and the documentation of their Portfolios; in fact:

- 93.55% of the attending students received a Positive Evaluation,
- 64.52% of the attending students obtained a Good-Optimal rating,
- 45.16% of the attending students scored the highest score of 100 out of 100,
- 9 Ukrainian "best practices" (including 2 translated into English) with Excellent A*

Ratings have been implemented, which can therefore have international dissemination.

- **begin building in Lviv Polytechnic University a Community Network and Pedagogical Bank concerning the field of Teaching Professionalism.**

In addition, the results obtained in the innovative experience of the university training course carried out in the Lviv Polytechnic University show that:

1) **"best teaching/learning practice" can be implemented in Ukraine based on online teaching**, whose innovative educational value takes on greater importance and significance as it was **made during the period of war** between Russia and Ukraine, thus at an extremely difficult time logistically, socially, motivationally and emotionally for the students of Lviv Polytechnic;

2) **the TeLSAC Model is effective in the System of Higher (University) Education in Ukraine and allows to realize a dynamic, personalized and contextualized teaching;**

3) **Training based EXCLUSIVELY on online teaching/learning** (carried out by "Virtual Universities") **is ineffective (and therefore inadequate) without socialization activities among students**, that enable them to engage in discussion, work in groups, and communicate weekly with the teacher regarding activities and documentation of their training pathway.

The documentation of "*best practices*" implemented by some Lviv Polytechnic students and online teaching activities carried out during the training course can be accessed by teachers and researchers who want to:

- (a) compare the training course and the results achieved in the course against their own experiences,
- (b) deepen the topics covered and the training processes carried out in the course,
- (c) implement the TeLSAC Model in their University.

BIBLIOGRAPHY

Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), *Regulations on the certification of teaching staff*, CDM n. 1190-2018-п of 28.12.2018, made operational by the Cabinet of Ministers of Ukraine December 27, 2018 No. 1190

Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), *Strategy for the development of Higher Education in Ukraine for the period 2022-2032*, Ordinance No. 286-r of Feb. 23, 2022, website: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>, consulted on 07.18.2023

Cresson E. (1996), *Adults Learning*, ERIC Search education resources – IES Institute of Education Sciences, London (England), website: <https://eric.ed.gov/>; <https://eric.ed.gov/?id=EJ526962>

Delors J. (1996a), *LEARNING: THE TREASURE WITHIN*, Paper of International Commission on Education for the 21st century, UNESCO, Paris

Delors J. (1996b), THE FOUR PILLARS OF EDUCATION, in *LEARNING: THE TREASURE WITHIN*, Paper of International Commission on Education for the 21st century, UNESCO, Paris

European Commission (1993), *GROWTH, COMPETITIVENESS, EMPLOYMENT: The Challenges and Ways Forward into the 21st Century - White Paper*. Parts A and B. COM (93) 700 final/A and B, 5 December 1993. Bulletin of the European Communities, Supplement 6/93, EU Commission - COM Document, Brussels

European Commission (1995), *TEACHING AND LEARNING: Towards the Learning Society - White Paper on Education and Training*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament The eLearning Action Plan Designing tomorrow's education, Commissioner for research, education and training, Brussels

MES - Ministry of Education and Science of Ukraine (2014), *On Higher Education*, Law № 1556-VII вуд 1.07.2014, website: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>, consulted on 07.18.2023

MES - Ministry of Education and Science of Ukraine (2015), *Reform Strategies in Ukraine to 2020*, June 2015, website : https://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf, consulted on 07.18.2023

MES - Ministry of Education and Science of Ukraine (2017), *On Education*, Law No. 2145-VIII of September 5, 2017, website: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>, consulted on 07.18.2023

Presutti F. (1995), *La Progettazione d'Istituto nella Società del XXI secolo. La Pedagogia di Contesto e di Comunità nella Società della Conoscenza Tecno-Informatizzata*, I.S.P.E.F., Roma, 2012

Presutti F. (2016a). *The development of the Culture of Human Sciences in Europe*, Journal Plus Education, ISSN: 1842-077X, E-SSN (on line) 2068-1151, Vol. XIV (2016) n. 1, pp. 293-322.

Presutti F. (2016b), *Insegnamento/Apprendimento per Competenze*, Euroguidance News, Numero 2, Dicembre 2016, Rivista del Centro Euroguidance Italia, INAPP- Ministero del Lavoro e Politiche Sociali, ISSN 2281-4752.

Presutti F. (2017a), *Structure, Networks and Research I.S.P.E.F. International Cultural-Scientific Institution of Higher Education, Studies and Research in the Techno-Computerized Society of 21st century*, I.S.P.E.F., Roma

Presutti F. (2017b), *Higher Education and Research I.S.P.E.F. - International Human Sciences Institution of the 21st century*, I.S.P.E.F., Roma

Presutti F. (2018a), *New Humanism in the Techno-Computerized Society of the 21st century. Virtual Reality, Artificial Intelligence and Cultural Myths*, I.S.P.E.F., Rome, 2022

Presutti F. (2018b), *La Formación Europea en el siglo XXI. La Enseñanza/ Aprendizaje para Actitudes y Competencias y los Modelos I.S.P.E.F. / E.C.E. de Formación y Certificación*, Project TO-INN - From Tradition to Innovation in Teacher Training Institutions, European Project reference number: 573685-EPP-1-2016-1-ES-EPPKA2-CBHE-JP, I.S.P.E.F. Ed., Roma (IT)

Presutti F. (2019), *European Training in the 21st Century. TeLSAC - Teaching / Learning by Skills through Aptitudes & Capacities. Teaching/learning by skills in the Knowledge and Wellness Society*, I.S.P.E.F., Roma.

Presutti F. (2022), *Il modello TeLSAC per l'innovazione dell'insegnamento nello Spazio europeo dell'istruzione*, Euroguidance Magazine, 2022 Rivista del Centro nazionale Euroguidance Italia ANPAL Via Fornovo, 8 - 00192 Roma Euroguidance Italia@anpal.gov.it ; <https://skillon.anpal.gov.it/it/euroguidanc>; <https://skillon.anpal.gov.it/euroguidance/risorse>, pag. 35-39

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В УМОВАХ
ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ: МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА ТА
ПРОФЕСІЙНА / ПРОФЕСІЙНО – ПЕДАГОГІЧНА
МОБІЛЬНІСТЬ**

МАТЕРІАЛИ

II Міжнародної науково-практичної конференції

Національний університет «Львівська політехніка»

Львів, 21 вересня 2023 року